

**FRANJO ASIŠKI
UČITELJ ŽIVOTA**

GIAMBATISTA MONTORSI

GIAMBATISTA MONTORSI

**FRANJO ASIŠKI
UČITELJ ŽIVOTA**

PORUKA
FRANJEVAČKIH IZVORA

Copyright <http://www.franjevastvo.com/>

Izdanje EMP - Edizioni Messagero Padova
1983

UPOZORENJE

Korisnik ovu knjigu može koristiti samo za vlastite potrebe, može je pregledavati, kopirati, umnožavati i slati svima onima za koje smatra da bi ih knjiga mogla zanimati, a nije mu dopušteno mijenjati sadržaj iste, dopunjavati ga ili tražiti financijsku korist.

UVOD

Prigodom nedavne proslave 800-godišnjice rođenja sv. Franje još smo jednom iskusili da on - za razliku od onog što se događa s mnogim velikim ljudima koji i dalje žive samo u povijesnim knjigama - ne živi samo u povijesnim knjigama, nego također živi i u povijesti. Ljudi našeg vremena priznaju aktualnost sv. Franje, žele upoznati njegov pravi lik, a da pri tom nebudu podložni uvjetima osobnosti, odgoja, mentaliteta onog koji ga prikazuje: stoga mu se žele približiti ispitujući ponajprije njegove spise i čitajući njegove prve životopise.

Svijestan tog zahtjeva, pripremio sam 1973. knjigu s naslovom "Franjo Asiški u svojim spisima i drevnim životopisima". To je djelo imalo priličan uspjeh i odavno ga se više ne može nabaviti. Godine 1977., nastojanjem "Movimento Francescano - Assisi" (Franjevački pokret - Asiz), izdani su u jednom svesku "Franjevački izvori", knjiga koju ne može zaobići onaj tko želi upoznati život i duh Asiškog siromaška: stoga sam smatrao korisnim preraditi knjigu koja je izašla prije 10 godina, uzevši za temelj to kompletno i već klasično djelo (2. izd. Messagero, Padova 1980.)

Da bi ovaj moj novi rad mogao biti korisno upotrijebljen, smatram prikladnim na početku staviti neke bilješke o:

- kronologiji života sv. Franje
- Franjevačkim izvorima

I - KRONOLOGIJA ŽIVOTA SVETOG FRANJE

U ovom će djelu kronologija svečeva života ostati u pozadini. Stoga potrebno barem spomenuti dionice njegova obraćenja i najznačajnije nadnevke njegova života (01):

- 1181.: rođen u Asizu.
- 1190.: počinje učiti latinski u školi kod crkve sv. Jurja.
- 1198.: vjerojatno sudjeluje u napadu i rušenju tvrđave iznad Asiza.
- 1199.-1200: sudjeluje u građanskom ratu što ga je podigao narod i građanstvo protiv asiškog plemstva.
- 1202.: sudjeluje u ratu između Asiza i Perugie; biva zarobljen i u tamnici ostaje više od godinu dana.
- 1203.-1204.: pogađa ga duga i teška bolest koja uzdrmala njegove sigurnosti.
- 1205.: odlazi u Pugliu da bi postao vitezom; na to ga je potakao i san u kojem je bio zadivljen mnoštvom oružja; odlazi u Rim hodočastiti na grob apostola.
- 1206.: Raspeti ga poziva da obnovi Crkvu. Pred biskupom se odriče svega - služi kao perač suđa u jednom samostanu - obučen kao pustinjaš odlazi u Gubbio gdje ga pomaže jedan od njegovih prijatelja - vraće se u Asiz i obnavlja crkvicu sv. Damjana - daje poljubac gubavcu.
- 1207.: obnavlja crkve sv. Petra della Spina i Sv. Marije Anđeoske.
- 1208.: sluša poruku Evanđelja u Sv. Mariji Anđeoskoj - daje se na apostolat - slijede ga Bernardo, Petar i Egidije - započinju putujućom evangelizacijom - dolaze još četvorica -zajedno idu u Poggio Bustone odakle dvojica po dvojica odlaze na sve četiri strane svijeta.
- 1209.: vraća se u Sv. Mariju Anđeosku gdje mu se pridružuju nova četvorica - pive prvi nacrt Pravila i s 11 svojih sljedbenika odlazi k papi u Rim da bi od njega zadobio odobrenje za svoj način života - zajedno se vraćaju u Umbriju i zaustavljaju u Rivotortu.
- 1210.: nastanjuje se zajedno s drugovima u Sv. Mariji Anđeoskoj koju mu poklanjaju Benediktinci.
- 1211.: pokušava otići u Siriju, ali nakon prisilnog zaustavljanja u Dalmaciji, vraća se u Anconu.

1212.: prima sv. Klaru u Sv. Mariji Anđeoskoj - u Rimu susreće Jakovu de Settesoli.

1213.: kroz korizmu boravi na Trasimenskog jezera - u Sv. Leonu dobiva na dar Vernu.

1214.: pokušava otići u Maroko - obolčijeva u Španjolskoj i mora se vratiti u Italiju.

1215.: prima u Red Tomu iz Celana i mnoge druge - sudjeluje na IV. Lateranskom saboru - susreće sv. Dominika.

1216.: nastavlja svoje putujuće misije po Italiji.

1217.: organizira prvo poslanje preko Alpa i preko mora - htio bi otići u Francusku, ali od toga ga odvraća njegov prijatelj kardinal Hugolin.

1218.: zajedno sa svojim pokretom bulom pape Honorija III. predstavljen je biskupima.

1219.: pokreće nove misije u Njemačkoj, Francuskoj, Mađarskoj, Španjolskoj i Maroku - dolazi u Acru i zatim Damiatu - susreće se s egipatskim sultanom.

1220.: posjećuje sveta mjesta - vraća se u Italiju uznemiren vijestima o stanju u Redu - radostan zbog prve braće mučenika u Maroku - moli i dobiva kardinala Hugolina za zaštitnika Reda - odriče se upravljanja Redom u korist Petra Katanskoga.

1221.: izabire brata Iliju za vikara Reda namjesto preminuloga Petra Katanskog - sudjeluje na "Kapitulu na rogožinama" i raspravlja o nepotvrđenom Pravilu - u Njemačku šalje Cezarija iz Speyera s Tomom Celanskim i Jordanom iz Giana te s mnogim drugima.

1222.: poduzima još jedno apostolsko putovanje po Italiji - 15. kolovoza propovijeda u Bologni.

1223.: priprema novo Pravilo o kojem se raspravlja na Generalnom Kapitulu i odobrava ga papa Honorije III. 29. studenog 1223. - u Grecciu proslavlja s jaslicama Kristovo rođenje.

1224.: šalje nekoliko braće u Englesku - prima rane - vraća se u Sv. Mariju Anđeosku - propovijeda po Umbriji i Markama.

1225.: posjećuje Klaru i Sestre u Sv. Damjanu i tamo neko vrijeme boluje - sastavlja "Pjesmu stvorova" - odlazi u Rietsku dolinu da bi se dao liječiti u Fonte Colombu i San Fabianu (la Foresta).

1225.: zbog liječenja odlazi u Sienu. Tamo mu biva gore te piše "Malu oporuku" - prebiva u Celle di Cortona - daje da ga prenesu u Bagnara di Nocera da bi tamo bio kroz ljeto - bolestan leži u biskupskoj palači - odnose ga u Sv. Mariju Anđeosku gdje umire

3. listopada - slijedećeg dana, nakon zaustavljanja u Sv. Damjanu prenešen je u Asiz i pokopan u crkvi sv. Jurja.

1228.: 13. lipnja je u Perugii otvoren postupak za kanonizaciju - 16. lipnja je proglašen svetim - 17. lipnja je položen prvi kamen za baziliku koja će biti podignuta njemu u čast.

1229.: Toma Celanski predaje papi Grguru IX., bivše, kardinalu Hugolinu, prvi životopis sv. Franje.

1230.: 22. travnja završeni su radovi na donjoj bazilici; 25. svibnja u nju su preneseni njegovi posmrtni ostaci.

II - FRANJEVAČKI IZVORI

Do pred nekoliko godina da bismo pročitali spise sv. Franje i njegove životopise trebali smo se poslužiti mnogim različitim publikacijama. Osim toga nije bilo lako naći poneki važan dokumenat, a neki su dokumenti bili pristupačni samo na latinskom jeziku. Da bi se omogućilo šire poznavanje života i naučavanja Asiškog sveca, veoma je bilo korisno sabrati u jedan svezak njegove spise kao i druge dokumente koji se odnose na njega. Stoga je sretno pripremljena publikacija Franjevačkih izvora (Fonti francescane), izdanih 1977. Djelo ima 2830 stranica, podijeljeno je na četiri dijela, i to:

- spisi Franje Asiškog
- životopisi Franje Asiškog
- ljetopisi i druga nefranjevačka i franjevačka svjedočanstva
- spisi i životopisni izvori Klare Asiške.

Izdanje je obogaćeno opširnim uvodima, nekim sinoptičkim tabelama, kazalima imena osoba te imenima mjesta, te konačno tematskim kazalom. Nažalost, na hrvatski nije prevedeno u cjelini. Uglavnom su prevedeni spisi i životopisi, ali ne u jednom svesku. Najčešći prevoditelj je časne uspomene pok. o. Damjan Damjanović, franjevac.

Predstaviti ćemo pojedine dijelove tog djela.

1. Spisi Franje Asiškog

Sv. Franjo je ostavio različite spise (neki od spisa su se izgubili) (02), ali nikada nije mu pisanje bilo zanimanje. Pisao je više iz potrebe ili apostolskog žara: pisao je naime da prenese zakonodavne odredbe, da potiče i savjetuje braću i vjernike, da hvali Boga. Zadivljuje nas često brojem svojih spisa, jer je sam sebe proglašavao neznačicom, jednostavnim i neškolovanim; čudo je još veće ako pomislimo da njegov suvremenik sv. Dominik, čovjek kulture i osnivač učena Reda, nije ostavio nikakvog važnijeg spisa.

Što se tiče jezika zna se da se sv. Franjo redovito služio, kako u životu tako i u propovijedanju, pučkim jezikom kojeg je bolje poznao nego li latinski. Znamo, na primjer, da je u Sv. Leonu na pučkom jeziku propovijedao o temi: "Tako je lijepo dobro koje očekujem, da mi je svaka muka draga" (03). Bez obzira na to, svi su njegovi spisi, izuzev "Pjesme stvorova" i "Pjesme utješnice Klarisama", na latinskom: možda se poslužio latinskim da bi se spisi što više raširili, budući da su se mnogi pučki govori poznavali sa u vrlo uskom krugu.

Sv. Franjo je znao pisati - što nije tako čest slučaj u njegovo vrijeme - kako to potvrđuju autografi koje posjedujemo (04). Ipak radije kazuje u pero nego li da sam piše, te makar zahtijeva vjernost u prenošenju misli, dopušta slobodu što se tiče stila; osim toga služio se s više tajnika, a možemo pretpostaviti i to da je kazivao u pero na pučkom jeziku i ono što je do nas došlo na latinskom.

Pravila i poticaji

U prvom dijelu spisa sabrana su Pravila i poticaji. Pravila su: Nepotvrđeno pravilo, Potvrđeno pravilo, Pravilo za eremitski život. Poticaji obuhvaćaju: Oporuku, Malu (siensku) oporuku, dva spisa sv. Klari i 28 Opomena.

Nepotvrđeno pravilo je tako nazvano, jer nije bilo dano da ga papa potvrdi. Napisano je 1221., ali uključuje kratki način života što ga je odobrio Inocent III. 1209., obogaćeno je zaključcima kapitularnih skupova koji su se održavali najmanje jednom godišnje: stoga je bilo plod organizacijskog nastojanja kojeg je poduzeo franjevački pokret u vremenskom luku koji ide od 1209. do 1221.

Potvrđeno pravilo je napisao sv. Franjo u proljeće 1223. u Fontecolombu, a u tom poslu je s njim surađivao brat Leo i brat Bonicije; predstavljeno je na Generalnom kapitulu 1223., skupština braće ga je prihvatila i konačno ga je odobrio Honorije III. 29. studenog iste godine.

Pravilo za eremitski život je očito svjedočanstvo o životu prvih zajednica Manje braće; u njemu Franjo, braći koja žive u samotištima, daje posebne propise koje će obdržavati uz one koji su propisani za sve. Napisano je između 1217. i 1221., sastavio ga je sam Franjo, a da mu pri tom nije pomagao ni kardinal Hugolin ni

brat Cezarije, niti itko drugi, pa ga možemo smatrati najizravnijim i najosobnijim Pravilom među onima koja nam je ostavio.

Oporuka, koju je kazivao u pero u posljednjim danima svog života, je autobiografska sinteza svečeva duhovnog iskustva, od obraćenja do smrti.

Mala (sienska) oporuka kazivana je u pero u Sieni u travnju-svibnju 1226., kad se činilo da će mu teška bolest dokrajčiti zemaljski život.

Dva kratka Spisa upućena svetoj Klari sačuvala je ona sama u VI. pogl. Pravila za klarise.

28 Opomena je sakupljeno prigodom kapitula. Za prvih dvanaest teme su raznorodne, dok preostale podsjećaju na blaženstva.

Pisma

Drugi dio spisa svetog Franje pridržan je za njegova pisma. Nažalost, neka od njih, kao ona koja je poslao sestri Klari, bratu Iliji, kardinalu Hugolinu, braći u Bologni, provincijalu Manje braće u Francuskoj, nisu nam sačuvana.

Ona koja su došla do nas su okružnice doktrinarnog svojstva ili jednostavni prigodni papiri. Neka, kao ona svim vjernicima, svim klericima i upraviteljima naroda, tiču se svih, dok druga, ono Generalnom kapitolu, nekom ministru, svim kustodima, svim gvardijanima, upućena su odgovornim osoba za franjevački ideal.

U Pismu svim vjernicima neki vide prvi dokumenat napisan za pokornike koji slijede Siromaška; ono je više duhovno i poticajno nego li pravno, kao i, uostalom, prvo Pravilo s obzirom na drugo. U stvari ovo je pismo, u svom kraćem izdanju, uključeno u novo Pravilo franjevačkog svjetovnog reda. Pismo klericima ima za temu Kristovu prisutnost kako u Euharistiji tako i u riječima Svetog Pisma. Mnogo je bilo rasprava oko autentičnosti Pisma upraviteljima naroda, ali najnoviji kritičari ga prihvaćaju.

U Pismu općem saboru (Generalnom kapitolu) braće, prema nekima poslano je svoj braći, Franjo posebno inzistira na obavezama klerika, dajući jasno nazrijeti da sada prihvaća proces klerikalizacije koji je pokrenut u Redu. Pismo ministru je odgovor na točno postavljena pitanja sa strane nekog brata da li da popusti napasti te se zahvali na službi i povuče u samotište; to su stranice koje najviše rasvjetljuju Franjinu dušu, a posebno njegovu

čovječnost i uravnoteženost. Pismo kustodima danas, nakon mnogo rasprava, kritičarima se čini autentičnim. Pismo gvardijanima je poziv za širenje nekih svečevih spisa. Pismo bratu Leonu nosi tragove duše serafskog oca te njegove vjere i majčinske nježnosti. Pismo bratu Antunu nakon mnogih istraživanja danas se smatra autentičnim. Pismo gospođi Jakobi je napisano kad je već Franjo bio na umoru, a navedeno je u "Raspravi o čudesima", "Ogledalo savršenosti" te u "Razmatranjima o svetim ranama".
Pohvale i molitve

Važan dio spisa sv. Franje sastoji se od pohvala i molitava.

Pohvale krepostima spominje Celano u svom "Drugom životopisu"(05): to je molitva koja zadivljuje svojom izvornošću. Pozdrav Majci Božjoj dokumentira ekstatičku vrstu molitve za vrijeme dugih predaha u Porcijunkuli.

Pohvale Bogu za brata Leona, autograf, možemo smatrati za hvalospjev Bogu, plodom mističkog iskustva s Verne; potječu iz rujna 1224., nakon utisnuća sv. rana, kako to točno kaže rubrika autografa (06); o njima govori i Celano (07). Blagoslov bratu Leonu je autograf na istoj pergameni na kojoj su i Pohvale Bogu za brata Leona; o tome govori Toma Celanski u "Drugom životopisu" (08).

Pjesma stvorova, napisana na pučkom jeziku te namjerno u pjesničkom obliku, istovremeno je molitva i najviša lirika; krik je to Franjine duše i srca, zaljubljenog u Boga i stvorenja. Prvi dio je sastavljen u Sv. Damjanu u proljeće 1225. (Esser tvrdi da je sastavljena u jesen 1225.), a druga dva dijela u rujnu 1226.

Pohvale Bogu za svaki čas, općenito su priznate autentičnima; u kodeksima su često pridružene Tumačenju Očenaša. Franjo ih je molio prije dnevnih i noćnih časova Djevičina časoslova i Časoslova muke. O Tumačenju Očenaša se uvelike raspravljalo, danas ga se redovito smatra autentičnim i odvojeno je od Pohvala Bogu za svaki čas.

U našim danima se raspravlja i o Molitvi pred križem, koja bi bila sastavljena 1206., pa bi stoga bila najstariji svečev spis. Molitvu "Absorbeat" kao Franjinu navodi Ubertino iz Casala; vjerojatno ju ipak nije sastavio svetac, barem u literarnom tekstu, dok ipak ona odražava stav i terminologiju serafskog oca.

Časoslov Muke Gospodinove je djelo dubokog moralnog i duhovnog značenja. Od petnaest Psalama koji ga sačinjavaju, samo su dva doslovno uzeta iz Psalterija; ostala trinaest je sastavio svetac od stihova Psalama kojima su dodani odlomci Jeremije,

Izaije, Knjige izlaska, Novog Zavjeta i liturgije. Svi ga smatraju autentičnim.

2. Životopisi Franje Asiškog

Franjevci se napočetku više oslanjaju na život sv. Franje, nego napisana Pravila, pa i u samom se Pravilu više govori o životu nego li o samom Pravilu: možda su zbog toga o malobrojnim ljudima iz Srednjeg vijeka preostala tako brojna svjedočanstva. Životopisi su htjeli prenijeti povijesnog Franju i njegove izvorne nakane, ali svaki od njih odgovara točno određenom povijesnom trenutku i odražava njegovo stanje; ne fale ni uključive ili izričite nakane da se na okolnosti primjeni franjevački ideal i osnivačeva slika; osim toga, tijekom vremena, predaja tzv. drugova sv. Franje postavljena je u suprotnost sa službenom tradicijom Tome Čelanskog i sv. Bonaventure. U stvari pak, bez obzira na dobru volju, teško je čovjeku potpuno prodrijeti u duh nekog drugog i o njemu govoriti, a da na to ne utječe vlastiti temperamenat, vlastiti odgoj i vlastiti način promatranja života. Sam Toma Čelanski priznaje: "Tko bi naime u tolikome mnoštvu riječi i djela vagom točna suda mogao sve tako odmjeriti da svi, koji će to slušati, o pojedinostima imaju jednako mišljenje" (09)?

"Vita prima" (Prvi životopis) Tome Čelanskog

Toma se rodio u Celanu u Marsici, vjerojatno u plemenitaškoj obitelji. Malo se zna o njegovoj mladosti, a ne zna se ni to s koliko je godina ušao u Red; on sam (10) svjedoči da je habit primio u Porcijunkuli iz ruku Serafskog oca, kad se ovaj vratio iz Španjolske, nakon što je uzaludno pokušao otići u Maroko, dakle, negdje oko 1215. Za vrijeme "Kapitula na rogožinama" 1221. sam se ponudio za misije u Njemačku; možda je prisutan Franjinoj smrti, a svakako je sudjelovao kanonizaciji. Umire oko 1260.

Veoma je stručan što se tiče Biblije i hagiografije. Osim toga jedan je od najotmjenijih latinskih pisaca svog vremena: vjerojatno mu je zbog toga papa Grgur IX. povjerio dužnost da napiše životopis sv. Franje, možda već i prije kanonizacije koja se zbila 19. srpnja 1228. Djelo je dovršeno na početku 1229., a papa ga je odobrio 25.

veljače te godine, te je postalo službenim životopisom, napisanim za sve vjernike.

Toma upirao na izravne spoznaje, na Franjine žive riječi koje je sam čuo, na papinske bule, na pismo brata Ilije što ga je ovaj uputio prigodom svečeve smrti, na usmena i pismena svjedočanstva, posebno na svečeve spise, kojih je svakako bilo više od onih koje danas imamo. Osim toga osvrće se i na prethodne uzorke monastičke hagiografije, kao što je život sv. Martina, sv. Benedikta i sv. Bernarda. Bez obzira na sve te izvore, Toma je znao svom djelu dati zaista svoj osobni stil.

Dijeli ga u tri dijela: u prvom se dijelu zanima za svečev život od rođenja do 1224. g., inzistirajući posebno na obraćenju te na počecima franjevačkog bratstva; drugi dio obuhvaća dvije posljednje godine Franjina života i njegovu smrt; treći dio opisuje različite dionice njegove proslave. Ovaj životopis, stručno dobro obrađen, rodonačelnik je svih svečevih životopisa i svih životopisnih zbirki koje su došle do nas.

"Vita secunda" (Drugi životopis) Tome Čelanskog

Suprotnosti unutar Franjevačkog reda, prisutne već za Osnivačeva života, tijekom vremena se zaoštravaju; posebno odreknućem generalske službe Ivana Parenti, generalatom brata Ilije i još više njegovim smjenjivanjem, smrću grgura IX i klerikalizacijom Reda, prigovori postaju sve uporniji; mnoga braća traže točniju provjeru namjera i volje brata Franje. Zbog toga Generalni kapitul održan u Genovi 4. listopada 1244. i novi Generalni ministar Krescencije iz lezia pozivlju svu braću, a posebnu još žive drugove i one koji su imali izravne veze s Franjom, da pošalju napisana svoja osobna sjećanja, kako bi se napisao novi životopis koji bi zadovoljio pobožnim i zakonitim željama mnogih te, istovremeno, popunio praznine iz prvog službenog životopisa.

Materijale su poslala trojica najbližih Franjinih drugova: Anđeo, Rufin i Leon; popratili su ih pismom poslanim iz Greccia 11. kolovoza 1246., jamčeći da šalju ne samo svoje osobno svjedočenje, nego i svjedočenje ostalih drugova, među kojima su Filip, Iluminat, Maseo i Ivan, koji donosi Egidijeve uspomene. Brat Krescencije značajn materijal predaje Tomi Čelanskom te ga poziva da pripremi novi životopis, "Vitam novam". Toma se spremno daje

na posao i 1247., Generalnom ministru, predstavlja svoje novo djelo.

S tim drugim životopisom (*Vita secunda*), napisanom za braću, Toma nadopunja životopisni izvještaj što ga je već dao u prvom te točnije ističe pojedine elemente Franjine duhovnosti. Zbog toga svoje djelo dijeli na dva dijela: prvi je neka vrst ponavljanja izvještaja iz prethodnog životopisa. Drugi dio je mnogo opširniji (prvi ima 17 poglavlja, a drugi 166), zanemaruje kronološki raspored te opisuje pojedinačne svečeve kreposti bez nastojanja da ih vezuje uz razdoblja njegova života.

Između Prvog i Drugog životopisa postoje značajne razlike zbog raznih razloga: u različitoj se mjeri služe suradnjom svjedoka; obaziru se, ali ne na isti način, na tradicionalne hagiografske razloge; odgovaraju različitim povijesnim trenutcima; osim toga uključeni su u susljedna stanja interpretativna stanja Franjina poslanja i njegove poruke u Crkvi i društvu.

"Rasprava o čudesima" Tome Čelanskog

Raspravu o čudesima napisao je Toma Čelanski 1252./53., da bi odgovorio navaljivanjima braće i Generalnog ministra Ivana iz Parme, koji su poticali pisca da sastavi treće djelo koristeći se vijestima koje su se odnosile na čudesa koje je izveo svetac, a koje su došle od Generalnog ministra Krescencija iz Iezia, ali su bile zanemarene u "*Vita secunda*" (Drugom životopisu).

"Legenda maior (Opširniji životopis) od sv. Bonaventure (11)

Bonaventura je rođen u Bagnoregiu 1217. ili 1218. Kao dječaka ozdravio ga je sv. Franjo (12). Još kao mladić stupio je u Red te započeo studij na teološkom učilištu 1243; nakon pet godina stekao je naslov bakalaureat i postao asistentom magistra Vilima iz Melitona. 1252. postiže licencijat, a 1257. magisterij. 1265. odbija izbor za biskupa Yorka; ali 1273. nije se mogao osloboditi a da ne prihvati izbor za kardinala i biskupa Albana. Otada ide s papom Grgurom X. i ostaje s njime na Lionskom saboru, predsjedajući pripremnim radovima za opći sabor, koji se održavao od 7 svibnja

do 17 srpnja 1274. Pred završetak sabora, u jutro 15. srpnja umire u dobi od 57 godina.

Izabran za Generalnog ministra 1257. nastoji što bolje upoznati duh Osnivača te 1259. piše Put duha k Bogu, sintezu franjevačke duhovnosti. Možda zbog tog produbljivanja, na kapitolu koji se održavao u Narboni 1260. prihvaća obavezu prirediti službeni životopis sv. Franje. Da bi to što bolje obavio, sakuplja potrebnu dokumentaciju ispitujući još žive drugove i posjećujući mjesta posvećena njegovoj uspomeni (13).

Bez obzira na susrete s nekim drugovima, dokumentarni, još neobjavljeni, doprinos je zaista sporedan, gotovo zanemariv. Makar, što se tiče činjenica, strogo slijedi životopise Tome Čelanskog, tako da se može kazati da je to priručnik iz Čelanove trilogije, njegovo tumačenje slijedi nit voditeljicu suobličenja s Kristom. Spominje, ne hajući puno za kronologiju, kreposti koje izdvajaju svečev život, kao što su poniznost, ljubav, strpljivost, duh molitve; razlaže također i čudesu te se divi nedužnosti kojom snagom koje Franjo vlada i privlači k sebi svako stvorenje. Može se kazati da sv. Bonaventura teologizira život sv. Franje i piše pravu raspravu o svetosti.

Legenda, predstavljena na Generalnom kapitolu 1263. u Pisi, doživljava bezuvjetno odobravanje svih, a slijedeći Generalni kapitul u Parizu 1266., naređuje da se unište svi prethodni Franjini životopisi, kako više ne bi bile moguće zbrke oko tumačenja njegove volje (14).

"Legenda minor" (Manji životopis) od sv. Bonaventure

Vjerojatno dok piše Legenda maior, Bonaventura sastavlja i Legenda minor, sažetak prve za korsku upotrebu, kao zamjenu za ono što je napisao Toma Čelanski. Stoga se radi više o životopisu prilagođenom za molitvu nego li za čitanje.

"Legenda trojice drugova" i "Nepoznati peruđinac"

Nakon pariškog dekreta bilo je nemoguće da bi netko pokušao rekonstruirati, barem djelomično, uništenu životopisnu građu, kako bi na neki način reintegrirao svjedočanstva Franjinih drugova. Postojale su prerade svečeva životopisa napose s dva spisa: Legenda trojice drugova i Legenda o sv. Franji koju je napisao neki

nepoznati perudićinac, pa je stoga poznatija kao Nepoznati perudićinac.

Legenda trojice drugova je bila veoma raširena te imamo njezine različite rukopise. Ne može se ipak smatrati da su ju napisala trojica Franjinih drugova, kao što se to veoma često tvrdilo, možda i zbog toga što joj redovito prethodi pismo što su ga trojica drugova dodala materijalu poslanom iz Greccia. Radi se, naime, o sustavnom životopisu, dok trojica drugova tvrde da nisu vodili računa o kronologiji (15). Osim toga očiti su bonaventurijanski tragovi, pa Legendu treba vremenski smjestiti poslije Legenda maior. Može se ipak smatrati da je u materijalu što su ga trojica drugova poslala također bilo, barem u bitnome, ono što danas poznamo kao Legenda trojice drugova. Iz toga proizlazi velika važnost ovog djela što ga je već Sabatier definirao kao "najljepši franjevački spomenik i jedan od najljupkijih proizvoda Srednjeg vijeka". Bez sumnje je to tekst duboke religioznosti i dokumenat visoke vrijednosti za poznavanje franjevačke duhovnosti. To je zaista duhovna rasprava koja se zasniva na Franjinom putu prema suobličenju s Kristom.

Nasuprot Legendi trojice drugova, Legenda o sv. Franji, pripisana nekom nepoznatom perudićincu nije imala puno sreće te od nje imamo samo jedan rukopis koji se čuva u knjižnici Manje braće konventualaca u Perugii. Pisac ovog teksta se predstavlja kao učenik Franjinih drugova (16), ali ništa ne piše o izvorniku: sve je, naime, izneseno, istim redom i često istim riječima u Legendi trojice drugova; stoga mnogi smatraju da je ona njen izvor.

"Perudićinska legenda" i "Ogledalo savršenosti"

Građa poslana Generalnom ministru Krescenciju iz Iesi vjerojatno je ostala u pismohrani u Asizu, možda sabrana zajedno po naredbi samog Krescencija, jer nije bilo moguće da neka legenda izbjegne sudbinu uništenih legendi nakon kapitula 1266. Kasnije, točnije 1276., Generalni je kapitul u Padovi - uvidjevši da je drastična pariška odluka, umjesto da stiša neslaganja među podržavateljima doslovnog tumačenja Pravila i zajednice, još ih je više zaoštrila, - naredio novo istraživanje podataka o životu Franje i njegovih drugova. Građa poslana Krescenciju iz Iesi s drugim pristiglim vijestima, bila je početak mnogim zbirkama koje su nastale pred kraj 1200-tih i na početku 1300-tih godina; bijahu bez

imena, ali su često bile pripisivane u biti, ako ne i doslovno drugovima sveca, posebno trojici drugova, a najviše bratu Leonu, najbližem Franjinom drugu i najautentičnijem tumaču njegove volje.

Gotovo sav materijal je uklopljen u dvije veće kompilacije, napisane početkom XIV. st., prozvanima Perušinska legenda i Ogledalo savršenosti.

Perušinsku legendu, otkrivenu u perušinskoj gradskoj knjižnici u rukopisu br. 1046, objavio je o. Ferdinand Delorme 1922., a nanovo ju je tiskao o. Marin Bigarone 1976. Vremenski ju se može smjestiti između 1230. i 1232., te se, prema o. Bigaroniju, čuvala u Svetom samostanu sv. Franje u Asizu barem do 1381., pa je stoga on naziva *Compilatio Assisiensis*, "Asiški zbornik". Radi se o pokušaju prikupljanja vijesti različita porijekla i nadahnuća u jednu legendu o Franjinom životu, koja bi bila, barem što se tiče izvora, starija od one što ju je napisao sv. Bonaventura, pa je stoga nazvana i *Legenda antica*. Nije isključeno da je dio *Legende* stariji od Čelanova Drugog životopisa i da bi mu mogao biti izravnim izvorištem; ali ima i građe kasnijeg porijekla. Danas ju se smatra najsvježijim i najautentičnijim izvorom za Franjin život, jer donosi svjedočanstva ne jednog pojedinca nego zajednice, ma kako ona bila mala, napisanih sa svijesnim ciljem da bude izvor revizije svečeva životopisa.

Ogledalo savršenosti je pokušaj sastavljanja ogledala za život Manjeg brata, koristeći se uspomnama i sjećanjima za koje se govorilo da dolaze izravno od svečevih drugova. Prvi puta ga je u njegovoj cjelini objavio Sabatier 1898. kao "Najstarija legenda o sv. Franji" i kasnije kao "Uspomene brata Leona napisane 1227.". Danas pak nitko ne prihvaća Sabatierovu tvrdnju te svi drže da je sastavljeno oko 1318. Od 124 poglavlja koja ga sačinjavaju, 90 ih ima svoju paralelu u Čelanovoj trilogiji, ali danas nitko ne tvrdi da mu je ona izvor. Kao i Perušinska legenda to je zbirka koja je napisana koristeći se silogizmima, manjim ili većim, stavljenima zajedno s pismenim ili usmenim svjedočanstvima Franjinih drugova. U Ogledalu savršenosti ističu se neka pretjerana nagnuća, pa se stoga ne bi moglo prihvatiti da bi to bilo ogledalo koje bi moglo vjerno predstavljati pravi Franjin lik i njegovu volju. Ipak je to veoma dragocjeno svjedočanstvo jednog točno određenog povijesnog trenutka kroz koji je prošlo tumačenje franjevačkog

ideala. S Perudijskom legendom mu je zajedničko, često čak i u riječima, 53 od 124 poglavlja.

Cvjetići

Između 1327. i 1340. Hugolin iz Montegiorgio napisao je Djela blaženog Franje i njegovih drugova, iz kojih je neki toskanski širitelj iz posljednje četvrtine XIV. st. sastavio glasovito djelo Cvjetići svetog Franje. Izuzev nekih pojedinosti i čestih uveličavanja, sadržaj je povijesni, a tek kojim puta se javlja legendarni ukras. U prvom se dijelu nude, bez kronoloških nastojanja i bez unaprijed određenog poretka, Franjini razgovori s nekima od njegovih najpoznatijih drugova, kao što je Bernardo, Ilija, Egidije, Leon, Maseo, Klara, Rufin i Silvestar.

U Cvjetićima, makar ne očito, može se otkriti borba između nastojanja onih koji su podržavali zahtjev doslovnog obdržavanja Pravila i onih koji su se zadovoljavali da mu poštuju duh. Proizvod su gorljivog dijela, koji ipak ne želi stvarati polemike, nego samo sačuvati što življima Franjinu dušu i uspomenu.

U rukopisnoj, a također i izdavačkoj tradiciji, Cvjetiće uobičajeno slijede Razmatranja o svetim ranama sv. Franje, rasprava na pučkom jeziku koja se povezuje s Legenda maior sv. Bonaventure.

"Sacrum commercium"

"Savez svetog Franje s gospođom Siromaštinom" nije životopis, nego teologija franjevačkog života, shvaćenog u svojoj najdelikatnijoj točki, siromaštvu. To je dragocjeno djelo i ujedno, koji puta izazovno, razmatranje.

Uspoređujući međusobno različite životopise i uvijek imajući na pameti da ljudi srednjeg vijeka nisu baš bili zauzeti za životopisnu točnost, može se lako uočiti da nam je Čelanov Prvi životopis (Vita prima), više nego li drugi životopisi, predao najistinskiju, najstvarniju i najneposredniju sliku moralne i Franjine tjelesne osobnosti. Dvadesetak godina koje dijele dva Čelanova životopisa, ili još dulje vrijeme koje dijeli Prvi životopis od drugih izvora,

doprinijelo je da izbljedi uspomena čak i kod bliskih učenika i da se premisle mnoge pouke.

Svjedočanstva sakupljena od drugova zbog pisanja Drugog životopisa (*Vita secunda*) ili pak poslana kasnije da se sabere građa izgubljena zbog dekreta kapitula 1266., su izravniji i bliži izvor Franji, nego što su manipulirani tekstovi u Drugom životopisu Tome Čelanskog te u *Legenda maior* sv. Bonaventure (17).

3. Ljetopisi i druga nefranjevačka i franjevačka svjedočanstva

Treći dio Franjevačkih izvora pridržan je za ljetopise i druga svjedočanstva koja dolaze od nefranjevačkog svijeta, bilo iz franjevačke sredine.

Nefranjevački ljetopisci

Veomam brzo je franjevački pokret zapažen također izvan granica samoga Reda. Zapazili su ga nefranjevački ljetopisci, koji mogu možda jamčiti veću objektivnost, uočavajući odjek pojave izvan Reda. Ono što se prije svega primjećuje u tim svjedoččenjima jest da gotovo u potpunosti ne poznaju Franju; njihovo je zanimanje iznad svega usmjereno na novi pokret te u njemu naglašavaju različita svojstva. Tek će kanonizacija donijeti Franji ugled, od njega stvoriti ličnost, i biti razlogom značajnog širenja njegovih životopisa na koje se ljetopisci pozivaju, prepisujući iz njih koji puta po čitave dijelove. Sv. Franjo i njegova ustanova ulaze oko polovice XIII. st u povijesne događaje većeg značenja i o njima počinju ljetopisi redoviti govoriti; često se označava kao važan događaj sam dolazak Manje braće u neki određeni grad.

"Ljetopis" Jordana iz Giana

Jordan se rodio u Gianu, u Spoletskoj dolini, oko 1195. i primio ga je u Red vjerojatno sam sv. Franjo prije 1219. Živio je u Umbriji do 1221., kada je zbog nekog nesporazuma, s malo oduševljenja i samo zbog poslušnosti, kako sam spominje (18) pridružen skupini braće koja je pošla u Njemačku s "Kapitula na rogožinama". Nakon 40 godina rada u tom kraju, na Provincijalnom kapitolu 1262. dobiva zadaću da napiše svoje uspomene na početke i razvoj Reda

u njemačkoj zemlji (19). Me se kazati da je njegov ljetopis služben, pa je zbog toga bio uvijek veoma cijenjen; radi se, naime, o očiglednom svjedoku, o čijoj se vjerodostojnosti ne može sumnjati.

"Naseljavanje Manje braće u Engleskoj" Tome iz Ecclestonea

U ovom ljetopisu Tom iz Ecclestonea, engleski Manji brat, o kome vrlo malo znamo, pripovijeda u 15 poglavlja što su braća pričala na večernjim rekreacijama, okupljena u krug oko vatre uz vrč piva; stariji, koji su došli iz Italije govorili su o asiškom proljeću te o svom dolasku u Englesku 10. rujna 1224., a drugi su pričali o tome kako su se naselili na engleskom tlu. Sadržaj pokazuje ton i neorganiziranost razgovora te prikazuje engleske franjevce kao zbijenu skupinu, ponosnu na još mladu, ali slavnu, tradiciju.

"Ljetopis" Salimbene od Adama

Salimbene se rodio u Parmi 9. listopada 1221. U red ga je primio brat Ilija 1238.; nakon godine novicijata započinje svoja putovanja koja traju desetljeće; umire 1284. Jedinstven je to ljetopisac, budući da u središte svog pripovijedanja stavlja svoje osobno iskustvo, koje je obilno i mnogostruko; nije samo ljetopisac koji bilježi, nego je i svjedok i sudionik onoga o čemu pripovijeda.

4. Spisi i životopisni izvori Klare Asiške

Talijansko izdanje Franjevačkih izvora, za razliku od onoga što čine izdavači istih na francuskom, engleskom i španjolskom jeziku, sretnim izborom donosi i spise i glavne životopisne izvore sv. Klare. Njezin život i njezini spisi su veoma važni za poznavanje sv. Franje i njegova Reda, budući da je slijedila iz bliza Siromaška u njegovu novom životu i događajima početaka njegove ustanove, te je duboko usvojila njegov duh. Njezino svjedočenje zavrđuje najdublje poštovanje, jednako onome prema njegovim prvim drugovima; štoviše, ona je izvan svake polemike koja bi mogla prekriti njezinu istinitost. Živi isto iskustvo vjere kao i Franjo, ali ne u usporednoj dimenziji, nego u nadopunjujućoj; ono što od sveca ima u sebi i ono što franjevačkog priopćuje u svojim spisima, ona je

to primila u susretima s Franjom, konkretizirajući to također u napisanim poukama, koje su se, nažalost, osim dvaju odlomaka, izgubile.

Klarini spisi su: Pravilo, 4 pisma i Oporuka. Pravilo je papa potvrdio tek dva dana prije svetičine smrti i Klari je predano u predvečerje njezina prelaska s ovog svijeta. Jedva je imala vremena da ga poljubi, ali je umrla vesela, jer je konačno zadobila ono što je desetljećima željela. Smatra se da je bilo dovršeno 1224., i to je Pravilo prvog Reda prilagođeno životu Klarisa. Četiri Pisma sv. Agnezi Praškoj (20), otkrivaju Klarinu ljubav prema Kristu i teško je naći stranice mističkih pisaca koji bi s toliko jednostavnosti i dubine priopćavali svoje iskustvo. Oporuka se pojavljuje kao jedan od spisa koji su najviše vezani uz Klarino srce i dušu, i bogata je autobiografskim uspomnama.

Za poznavanje Klarina života i iskustva od izvanredne važnosti je i Postupak za kanonizaciju, pronađen 1920. Donosi svjedočanstva Klarinih sestara koje veoma živo odgovaraju na brojna pitanja sudaca.

Još jedno temeljno djelo za Poznavanje Klare je Legenda o svetoj Klari djevici, koja je došla do nas bez imena pisca. Napisao ju je neki Manji brat kojeg je za to zadužio papa Aleksandar IV., a dovršena je vjerojatno 1256., dakle, odmah nakon svetičine kanonizacije, koja se zbilja 1255. Nije još napravljeno kritičko izdanje, pa je teško odrediti tko bi mogao biti njen pisac.

Mnogi drže da je to Toma Čelanski, ali ga neki pripisuju nekom bratu Marku, kapelanu samostana Sv. Damjana.

NAPOMENE

- Radi se više o knjizi za meditaciju, nego li o studiji.
- Neke odlomke Izvora zanimaju različite teme: radije sam o njima izvjestio, nego li ih navodio.
- Na početku pojedinih dijelova napravio sam mali prikaz da bih istakao njihovu povezanost.
- Na kraju svakog poglavlja napravio sam kratki sažetak čitave materije, da bih omogućio cjelovito viđenje.
- Nisam se zanimao za čudesa, budući da ona dokazuju svetost, ali je ne čine.
- Nastojao sam istaknuti Franjine kreposti, kako bismo ih lakše upoznali i slijedili.

- Nisam donio nikakvu ni najoskudniju bibliografiju zbog vrlo velike poteškoće odabira i jer je nisam smatrao nužnom za cilj koji sam si postavio.

- U bilješkama Izvori će biti navedeni u kraticama, ali jasno: AP = Nepoznati anonymus) Perudīnac; BL = Blagoslov bratu Leonu; CV = Cvjetići; ČM = Časoslov Muke Gospodinove; MA = Molitva "Absorbeat"; MK = Molitva pred križem; NPr = Nepotvrđeno pravilo; ON = Tumačenje Očenaša; OP = Opomene; PPR = Potvrđeno pravilo; OR = Oporuka sv. Franje; OS = Mala oporuka iz Siene; 1Čel = Prvi životopis (Vita prima) Tome Čelanskog; 2Čel = Drugi životopis (Vita secunda) Tome Čelanskog; 3Čel = Rasprava o čudesima od Tome Čelanskog; 4Čel = Legenda o sv. Klari djevici; LM = Legenda maior sv. Bonaventure; Lm = Legenda minor sv. Bonaventure; LP = Perudīnska legenda; Okl = Oporuka sv. Klare; PV = Posljednja volja dana sv. Klari; OS = Ogledalo savršenosti; 1P = Pismo svim vjernicima I; 2P = Pismo svim vjernicima II; PA = Pismo Antunu Padovanskom; PBr = Pismo općem saboru braće. PBL = Pohvala Bogu (za brata Leona); PČ = Pohvale Bogu za svaki čas; PE = Pravilo za eremitski život; PK = Pohvale krepostima; 1Pkl = Pismo klericima (prva redakcija); 2Pkl = Pismo klericima (druga redakcija); 1Pku = Pismo kustosima I; 2Pku II; PLe = Pismo bratu Leonu; PM = Pozdrav Majci Božjoj; PMi = Pismo ministru; PS = Pjesma stvorova; PUN = Pismo upraviteljima naroda; PUt = Pjesma utješnica; SvS = Sveti savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom.

- Smatrao sam prikladnim naznačiti i usporedne odlomke, jer bi moglo biti zanimljivo upoznati koji i koliki izvori izvještavaju o istoj zgodi ili istoj pouci.

- Broj nakon dvotočke u navodima odgovara broju u Franjevačkim izvorima (FI).

- Rad sam zaključio bitnim kazalom tema o kojima smo raspravljali.

FRANJO ASIŠKI
UČITELJ ŽIVOTA

Sv. Franjo ne živi samo u knjigama povijesti, nego prvenstveno živi u povijesti i nakon 800 godina njegova prisutnost je djelotvornija nego ikada. Čitajući Franjevačke izvore, možemo biti potaknuti da potražimo ne neke povijesne obavijesti, nego upute za život, jer Franju možemo i moramo smatrati i sada učiteljem života.

Stoga smo pročitali Franjevačke izvore, ne bismo li otkrili što kaže nama, koji živimo na kraju XX. st., siromašni brat Franjo. Smatrali smo korisnim građu podijeliti u ovih pet dijelova:

- temelji života sv. Franje i to praktički: Isus Krist, uzor; Evanđelje, vođa; Crkva, majka, Pravilo, zakon života;
- svojstva života sv. Franje, a to su: živjeti u bratstvu; živjeti malenost; naviještati Evanđelje svakom stvorenju; živjeti u radosti;
- redovničke obaveze u životu sv. Franje su: molitva, čistoća, siromaštvo, poslušnost;
- sv. Franjo, Bog i stvorenja i stoga: život s Bogom; ljubav prema Majci Božjoj, anđelima i svecima; ljubav prema ljudima; prebav prema stvorenjima;
- askeza u životu sv. Franje, a posebno kako on pobjeđuje napasti; oštro se mrtvi; strpljivo prihvaća bolesti; vedro umire.

U dodatku ćemo donijeti: moralnu i fizičku sliku sv. Franje; sliku pravoga Franjevca; molitvu Franjinih drugova svecu.

BILJEŠKE

(01) U Srednjem se vijeku malo važnosti polaže na kronologiju, pa je stoga teško doći do točnih nadnevaka; zbog tog se razloga pisci teško mogu složiti kad nastoje dati kronologiju života sv. Franje.

(02) Znamo da je napisao mnoge pouke za Klarise, kako to spominje sv. Klara u svojoj Oporuci (:2836): "...nego nam je, štoviše, dao i više spisa...". Pisao je pisma također i kardinalu Hugolinu, običavao ga je pozdravljati s 'Časni otac u Kristu,

biskup čitavog svijeta' (Nepoznati peruđinac, 45:1540; usp. TD 67:1481). Toma Eccleston (39:2460) piše da je "blaženi Franjo... svojom rukom napisao pismo ministru i braći u Francuskoj"; isti ljetopisac (39: 2460) spominje da je "jednim pismom napisanim na latinskom prorekao i navijestio braći u svim bolonjskim školama potres". Za sve spise sv. Franje od temeljne je važnosti kritičko izdanje o. Kajetana Essera (talijansko izdanje: Gli Scritti di san Francesco d' Assisi, Messagero, Padova, 1982).

(03) Razmatranja o svetim ranama, I:1897.

(04) Imamo tri autografa: Pohvala Bogu i blagoslov za brata Leona, što se čuvaju u Sacro convento u Asizu, te Pismo bratu Leonu, sačuvano u katedrali u Spoletu.

(05) 2Čel 189:775: "Zato u "Pohvalama", što ih je napisao o krepostima, kaže ovako: 'Zdravo, kraljice Mudrosti! Gospodin te sačuvao s tvojom sestrom svetom jednostavnošću!'"

(06) "Blaženi je Franjo, dvije godine prije svoje smrti, postio Korizmu na brdu Verni... Tada je sastavio ove pohvale koje su napisane na poleđini ovog lista, i napisao ih je svojom rukom, zahvaljujući Gospodinu za dobročinstvo koje mu je iskazao Gospodin" (Fonti Francescane - Franjevački izvori - Od sada FI: str. 176, bilj. 1).

(07) 2Čel 49:635: "Dok je svetac boravio na gori Alverni, zatvoren u ćeliji, jedan je od drugova silno želio imati nešto napisano od riječi Gospodinovih što bi ga krijepilo... Svojom rukom je napisao pohvale Bogu i riječi kako je htii"

(08) 2Čel 49 635: "Dok je svetac boravio na gori Alverni... svojom rukom je napisao pohvale Bogu i riječi kako je htio. I napokon napisa bratu blagoslov govoreći: 'Uzmi ovaj listić i pažljivo ga čuvaj do svoje smrti'".

(09) 2Čel 1:579.

(10) 1Čel 57:421: "A kad se nešto kasnije vraćao crkvi Svete Marije u Porcijunkulu, uza nj prionuše neki obrazovani ljudi i neki plemići. A on, kako je bio plemenita srca i pametan, časno je i dolično postupio; svakom je najljubaznije dao ono, što mu je pripadalo.

(11) Legenda = "djelo koje treba pročitati".

(12) "U djetinjost sam dobi, kao što se živo sjećam, po njegovu zagovoru i zaslugama izbavljen iz ralja smrti... Prihvatio sam se tog posla ja koji se ponovno sjećam kako mi je život tijela i duše sačuvan po njemu i kako sam na samome sebi doživio njegovu moć" (LM, Proslov 3:1023).

(14) U stvari Prvi životopis je bio ponovno objavljen tek 1768.; Drugi životopis 1806.; Rasprava o čudesima tek 1899; postojali su posve rijetki ili jedini primjerci, za razliku od stotinjak njih koji su nam sačuvali Bonaventurinu Legendu maior, prije no što je ova započela svoju izdavačku sreću s tiskom 1477.

(15) Trojica drugova, naime, u svom pismu iz Greccia pišu: "Nismo ovo napisali kao što se pišu legende, jer su već prije o njemu sastavljeni životopisi i zapisana čudesa koja je Gospodin po njemu učinio, nego smo kao na bujnoj livadi, prema svome mišljenju, ubrali ono najljepše. Povijesna zbivanja nismo pripovijedali po redu" (TD, Pismo Generalnom ministru Krescenciju, FI:576).

(16) Piše ovako: "Na čast Božju, a na izgradnju čitatelja i slušatelja, ja, koji sam vidio njihova djela i čuo njihove riječi, i bijah njihovim učenikom, sabrao sam i pripovijedan neka djela preblaženog našeg oca Franje i neke braće koja su došla na početku u Red" (Nepoznati peruđinac 2:1488).

(17) Ako međusobno usporedimo različite životopise, vidimo slijedeće: Čelanov Prvi životopis ima 242 naslova od kojih su: 56 vlastita, 27 zajednička s Drugim životopisom od istog pisca, 60 s Rapravom o čudesima, 137 s LM, 61 s TD, 28 s AP, 19 s drugima. Drugi životopis Tome Čelanskog ima 229 naslova, od kojih je: 53 vlastitih, 20 zajedničkih s 1Čel, 17 s Raspravom o čudesima, 35 s LM sv. Bonaventure, 40 s TD, 85 s LP, 103 s OS, 30 s drugima. Rasprava o čudesima Tome Čelanskog ima 201 naslova od kojih je: 52 vlastitih, 58 zajedničkih s 1Čel, 14 s 2Čel, 113 s LM sv. Bonaventure, 15 s drugima. Legenda maior sv. Bonaventure ima 383 naslova od kojih je: 51 vlastitih, 132 su zajednička s 1Čel, 141 s 2Čel Tome Čelanskog, 111 s Raspravom o čudesima, 48 s TD, 25 s AP, 46 s LP, 35 s OS.

Legenda trojice drugova ima 111 naslova od kojih su samo 3 vlastita, 60 ih je zajedničkih s 1Čel Tome Čelanskog, 41 s 2Čel od istog, 60 s LM sv. Bonaventure, 64 s AP, 19 s drugima. Peruđinska legenda ima 135 naslova od kojih je samo jedan vlastitih (hrabrenje vlastitih bolesnika), 7 ih je zajedničkih s 1Čel Tome Čelanskog, 80 s 2Čel od istog, 43 s LM sv. Bonaventure, 118 s OS, 14 s drugima. Ogledalo savršenosti ima 151 naslov od kojih je: 9 vlastitih, 10 ih je zajedničkih s 1Čel Tome Čelanskog, 97 s 2Čel od istog, 40 s LM sv. Bonaventure, 114 s LP, 15 s drugima.

(18) Jordan iz Giana 18:1344.

(19) Jordan se sjeća: "Odlučivši udovoljiti pobožnoj želji braće, na što sam posebno bio potaknut od brata Baldvina iz Brandenburga, a i sam od sebe te potican od brata Bartola, tadašnjeg Provincijalnog ministra Saksonije, ponudih se za pisara. Dakle, u godini Gospodnjoj 1262., nakon kapitula u Halberstadtu, slavljenom u nedjelju "Jubilate", ostavši u mjestu kapitula, kao pripovjedač i brat Baldwin kao pisar, započeh, ali bez umišljanja, udovoljavati toj želji" (Ljetopis, Proslov:2321).

(20) Agneza Praška, kći češkog kralja Otokara I., rođena je 1205. i zaručena s Henrikom VIII., sinom Fridriha II i Kasnije s Henrikom II. engleskim. Te je prijedloge odlučno odbila, pozivajući se na papu Grgura IX. Ispunjena divljenjem prema Franji i Klari, nakon što je sagradila bolnicu u čast Siromaška, dala je sagraditi samostan u kojem je obukla habit 11. lipnja 1234.; dvije godine poslije, papa ju je postavio za poglavaricu samostana što ga je sama osnovala

Prvi dio

TEMELJI ŽIVOTA SVETOG FRANJE

Život sv. Franje je podijelje na dva gotovo jednaka dijela: život "u grijesima" (01) (1181.-1204.) i novi život (1204.-1226.). Prijelaz iz jednog iskustva u drugo određen je susretom s Kristom, ali ne u njegovoj slavi, nego u njegovoj mucii. Franjo ima viđenje rassetoga Krista i zapanjen je zbog ljubavi Sina Božjega, koji je postao čovjekom i koji je obješen na križ radi otkupljenja čovječanstva. Mora, nažalost, priznati da ljubav nije ljubljena. On tu sablazan ne će podnositi i želi Isusu uzvratiti ljubav. Razmišlja o Kristovu životu i nastoji ga proživljavati na najsavršeniji način, svijestan da će samo tako moći ljubiti Isusa i potpuno ostvariti samoga sebe.

Veoma brzo primjećuje da, ako želi upoznati Kristov život, mora u ruke uzeti Evandjelje, marljivo ga čitati i s ljubavlju ga živjeti.

Svijestan da tumačenje Evandjelja može u sebi sadržavati poteškoće, te primjetivši da se nemali broj kršćana njegova vremena, baš zbog savršenijeg prianjanja uz Evandjelje opredijelio za put krivovjerja, želi Evandjelje čitati uz pomoć Crkve.

Tijekom vremena osjeća potrebu da napravi izbor između različitih odlomaka Evandjelja, te odabire neke od njih koji moraju biti proživljavani na poseban način, od njih, sitnih mrvica, pravi hostiju, Pravilo, koje daje na odobrenje Apostolskoj stolici.

Stoga možemo ustvrditi da su temelji života sv. Franje i svakog čovjeka koji se njime želi nadahnjivati: Isus Krist, Evandjelje, Crkva i Pravilo. Stoga ćemo razmotriti:

- Isus Krist, uzor
- Evandjelje, vođa
- Crkva, majka
- Pravilo, zakon života.

I - ISUS KRIST, UZOR

Sv. Franjo više od dvadeset godina živi okrenut zemaljskim stvarima, u traženju časti i slave, pa zbog toga sudjeluje čak i u ratu protiv Perugie; zarobljen je, a u zarobljeništvu obolijeva od neke teške bolesti. Pošto je oslobođen i nakon što je ozdravio, sve gleda s drugačijim zanimanjem, i ono što ga je prije ispunjalo oduševljenjem, sada ga ostavlja posve hladnim. To traje sve dok nije doživio sreću sresti se s Kristom, koji mu se najprije ukazao u špilji kod Asiza, a zatim mu progovorio u crkvi sv. Damjana i konačno ga upoznao sa svojom voljom putem Evandjelja.

Od tada je Franjina duša željna Isusa, te on želi od sebe učiniti drugoga Krista; u svom dubokom prijanjanju uz Krista osobito prihvaća vidove njegova zemaljskog koji su isprepleteni siromaštvom i patnjom; posebno ga privlače tri otajstva: jaslice, križ i oltar.

Zbog toga ćemo promotriti:

- Ljubav sv. Franje prema Kristovu čovještvu
- Nježnost prema djetetu Isusu
- Suosjećanje prema raspetom Isusu
- Kult prema Isusu u Euharistiji
- Suobličenje svetog Franje s Kristom.

1. Ljubav svetog Franje prema Kristovu čovještvu

Franjo, pošto je uočio da mora, kako bi ostvario svoje snove, ostaviti očinsku kuću, napušta sve, susreće Krista, posebno u njegovu čovještvu i s njime živi svoj osobni odnos. Novi pjevač lutalica, umjesto da pjeva o slavnim djelima Rolanda, pjeva o

slavnim Kristovim djelima: "Malo se povukao od svjetovne vreve, nastojeći tako u svom srcu sačuvati Isusa Krista" (01). Srditom je ocu "izjavio da će za ime Kristovo radosno podnijeti sva zla" (02). Tada "je već svijetu bio mrtav, ali je u njemu živio Krist (03), jer je Isusa "ljubio cijelim svojim srcem, neprestano je na nj mislio u svom srcu, ustima mu je izricao hvale i slavio ga plodonosnim djelima" (04).

"Cijelom svojom dušom žeađao je za Kristom: Njemu je poklonio ne samo cijelo srce nego i tijelo" (05). "Braća koja su s njim boravila osim toga znadu kako je danomice i neprestano govorio o Isusu. Kako je slatko i ugodno bilo to pripovijedanje, kako je to bio razgovor bogat i pun ljubavi! Iz punine srca su mu govorila usta; izvor prosvijetljene ljubavi, koji je ispunjao svu njegovu unutrašnjost, izvana je ključao. Mnogo je općio s Isusom, Isusa je nosio u srcu, Isusa u ustima, Isusa u ušima, Isusa u očima, Isusa u rukama, Isusa je u svim ostalim dijelovima tijela uvijek nosio" (06). Zbog toga je nazvan "Kristov prijatelj" (07); "Kristov barjaktar" (08); "Kristov vojnik" (09); "novi Kristov vitez" (10); vjerni Kristov sluga i poslužitelj" (11).

Franjo uočava da je Krist, utjelovljena Riječ, u Božjem duhu prije svih stvorenja koja su pozvana na postojanje upravo zbog njega i po njemu; Franjo, naime, piše: "čovječe, budi svijestan do koje te je visine Gospodin Bog digao, koji te je u tjelesnom pogledu stvorio i oblikovao na sliku svoga ljubljenoga Sina" (12); "zahvaljujemo ti što si nas stvorio po svome Sinu" (13); Krist se "žrtvuje na žrtveniku..., ne radi sebe, po kome je sve postalo..." (14). Obraćajući se Ocu kaže: "po svom jedinom Sinu u Duhu Svetome stvorio si sve duhovno i tjelesno" (15).

Krista primjećuje također i u stvorovima; jednome bratu, koji je o nekom siromahu kazao nešto loše, naime, kaže: "Kad, brate, ugledaš siromaha, pruža ti se zrcalo našeg Gospodina i njegove siromašne Majke. Na sličan način u bolesnima promatraj boli što ih je on za nas preuzeo!" (16). Krista vidi u gubavcima: "Dok je, mame, prije strahovito zazirao ne samo od saobraćaja s gubavcima, nego također i od toga da ih samo gleda iz daljine, sada je radi Krista propetoga, koji se prema proroštvu pojavio pput gubavca, da bi sama sebe posve obezvrijedio, gubavcima dobrotivom samilošću iskazivao usluge duboke poniznosti i čovječnosti" (17).

"Srdačnije i nježnije je volio one stvorove koji nas svojom naravno sličnošću podsjećaju na Kristovu ljubaznu blagost i

predstavljaju ga znakovitošću Sv. Pisma. Često bi otkupio jaganjce koje su vodili na klanje, sjećajući se onoga najkrotkijeg Jaganjca koji je htio biti odveden u smrt da bi otkupio grešnike" (18). Vidjevši jednu ovcu među kozama, reče pratiocu: "Ne vidiš li ovu ovcu koja tako krotko ide među kozama i jarcima? Tako je, velim ti, Gospodin naš Isus Krist blago i ponizno hodio među farizejima i svećeničkim prvacima" (19).

"Plamtio je ljubavlju prema crvićima, jer je čitao da je rečeno o Spasitelju: 'Ja sam crv, a ne čovjek!'. Zato ih je skupljao i stavljao na sigurno mjesto da ih stopala prolaznika ne bi satrla" (20). "Pomisli koliko je veselje njegovu srcu donosila divota divota cvijeća dok je gledao oblike njihove dražesti i udisao ugodni miris! Odmah je svraćao oko svoje duše da promatra ljepotu onoga cvijeta koji je blistav u prolejtno doba izbijao iz korijena Jesejeva i sebi na ugodan miris podigao na život bezbrojne tisuće mrtvih" (21).

Krist je Franji uzvratio ljubav: "Ljubljeni je isto tako uzvraćao povjerljivom ljubavlju te se činilo da je sluga Božji pred sobom neprestano osjećao nazočnost samog Spasitelja, kao što je to jednom u povjerenju otkrio braći" (22). Zbog toga sada počiva u Kristovu srcu: "Neki je brat, pred svima u samostanu u Londonu, pripovijedao da je bio u Asizu na blagdan sv. Franje, a na kojem je prisustvovao i papa Grgur... U propovijedi je papa ispričao kako se zbilo obraćenje dvojice heretika u Veneciji, koji su bili poslani k njemu s pismom kardinala koji su tamo bili kao izaslanici. U tom se pismu govorilo kako su oba heretika vidjela noću u isti čas našega Gospodina Isusa Krista u stavu suca, kako sjedi sa svojim apostolima i predstavnicima sviju Redova na svijetu, ali da nisu vidjeli nijednoga Manjeg brata, pa čak ni sv. Franju, kojeg je jedan od poslanika proglasio zbog rana većim od sv. Ivana evanđeliste. Zatim su vidjeli kako se Gospodin Isus naslanja na Ivanove grudi, a ovaj pak na Isusove. Dok su njih dvojica u tome vidjeli znak potvrde svog mišljenja - da je legat pohulio, pa su se zbog toga sazblaznili i prezreli njegovu propovijed - evo, slatki je Isus svojim rukama otvorio ranu na prsima i tu se pojavio savršeno vidljiv sv. Franjo u grudima našeg Gospodina; zatim je Isus zatvorio svoju ranu i u ponovno zatvorio sv. Franju" (23).

2. Nježnost prema djetetu Isusu

Za Franju je Božić bio blagdan nad blagdanima i razlog velike radosti; naime: "iznad svega poniznost utjelovljenja i ljubav muke toliko se duboko utisnuše u njegovo pamćenje, da je teško uspijevao misliti na nešto drugo" (24). To se događalo zbog toga što ga je taj dan spominjao na čas kad se "toliko dostojna, toliko sveta i slavna Riječ... pojavila u krhkosti našeg čovječtva" (25).

Nije mogao ad ne bude uzbuđen pred tajnom Boga koji je postao djetetom: "Rođenje je djeteta Isusa slavio s neizrecivom radošću, više nego li druge svetkovine. Nazivao je Božić svetkovinom nad svetkovinama, jer je Bog, postavši malenim djetetom, bio priljubljen uz ljudske grudi... Kad se povela riječ o tome da se na Božić ne jede meso, jer bijaše petak, bratu Moriku je odgovorio i rekao: 'Griješiš, brate, jer petkom nazivaš dan kad nam je rođeno Dijete. Hoću - reče -da toga dan i zidovi jedu meso, pa kad to ne mogu, neka se njime samo namažu'" (26).

"Htio je da bogataši toga dana do sita nahrane siromahe i gladne, a volovima i magarcima da se dade više nego obično krme i sijena. 'Kad bih se - rekao je - našao kod cara, zamolio bih ga da izda opću naredbu, da svi, kojima je to moguće, po putovima prospu žita i sjemenja da ptičice, a naročito sestre ševe, uživaju izobilje u dan takve svetkovine'" (27).

Glasovito je božićno slavlje u Grecciu 1223., kratko vrijeme nakon što je zadobio odobrenje Pravila. Priča Čelano: "Trebalo se zato sjetiti i čuvati u časnoj uspomeni što je učinio tri godine prije svog slavnog preminuća kod gradine koja se zove Greccio na dan rođenja Gospodina našega Isusa. Krista. U onom je kraju živio neki gospodin imenom Ivan. Uživao je dobar glas, a bio je još boljega života. Blaženi ga je Franjo na poseban način ljubio... Rekao mu je: 'Ako želiš da ovogodišnji Božić proslavimo u Grecciu, požuri se i pripravi što ću ti reći. Želio bih obnoviti uspomenu na ono Dijete koje je rođeno u Betlehemu, i na njegove djetinje potrebe i neprilike tj. kako je bilo smješteno u jaslalice i položeno na slamu u nazočnosti vola i magarca'... I Približio se dan veselja, došao je dan klicanja!... Napokon je došao svetac Božji. Kad je vidio da je sve pripravljeno, obradovao se. Pripravljene su jaslalice, donesena je slama, dovedeni su vol i magarac. Čast se ondje iskazivala jednostavnošću, uzvisivalo se siromaštvo, preporučivala se poniznost, a Greccio tada postade novi Betlehem... Svetac Božji stoji pred jaslama, od silna ganuća uzdiše. Ranjen pobožnošću, ispunjen čudesnom radošću... Svetac Božji oblači levitsku odjeću, jer bijaše đakon. A njegov glas! Glas je to neodoljiv, glas sladak, glas jasan, glas zvonak! Sve poziva na

najveću nagradu. Zatim propovijeda okupljenom narodu. Njegove riječi o rođenju siromašnoga kralja u malom gradu Betlehemu teku poput meda" (28). Sv. Bonaventura posebno primjećuje: "Da sve to ne bi bilo pripisano želji za novo tarijama, prethodno je zamolio i dobio dopuštenje od vrhovnog svećenika" (29).

3. Suosjećanje s raspetim Isusom

Zajedno s poniznošću utjelovljenja, Franjo je pred očima imao ljubav muke "tako da je jedva htio razmišljati o nečem drugom" (30), i "sve mu je bilo strano osim dičiti se križem Gospodinovim" (31). Tako pred križem moli: "O uzvišeni i slavni Bože, prosvijetli mi srce. Daj mi pravu vjeru, savršenu ljubav, duboku poniznost, razum i spoznaju da vršim tvoje zapovijedi. Amen!" (32). "Kad je tako jednoga dana samotno molio i od silna žara bio sav obuzet Bogom, ukazao mu se Isus Krist kao propet na križu" (33). Drugom zgodom "dok je molio, s križa mu je progovorio Krist, a iz usta njegova lika čuo se glas: 'Franjo, pođi, popravi moju kuću koja se sva, kako vidiš, ruši'" (34). Želio je da od toga časa pred tim križem uvijek gori svjetiljka: "Izašavši iz crkve, zatekao je svećenika koji je sjedio pokraj crkve. Rukom je posegao za novčarkom i dao mu izvjesnu svotu novca rekavši: 'Molim te, gospodine, da kupiš ulja i da se pobrineš da bi pred onim raspelom neprestano gorjela svjetiljka. A kad ovaj novac bude u tu svrhu potrošen, ponovno ću ti dati koliko bude trebalo'" (35).

Kad je ostao bez odjeće "dadoše mu siromašan, trošan ogrtač biskupova sluge. Sa zahvalnošću ga je primio i na njemu je vlastitom rukom pomoću vapna, koje mu bijaše pri ruci, načinio znak križa. Iz toga je načinio odjeću za čovjeka propeta i polunaga siromaha" (36). Otada "Isus Krist propeti je neprestano poput stručka smirne boravio u njegovu srcu. Po izvanrednom se žaru ljubavi želio u njega posvema preoblikovati" (37). "Sjećanje mu se na Kristovu mukutako utisnulo u najdubljoj dubini njegova srca da bi se on toga časa, kad bi se sjetio Kristova razapinjanja, jedva mogao izvana suzdržavati od suza i jecanja" (38).

"Jednom je zgodom sam šetao nedaleko crkve Sv. Marije u Porcijunkuli i na sav je glas jadikovao i naricao. Kad je to čuo neki duhovni čovjek, pomislio je da ga muči neka bolest ili kakva prolazna bol. Potaknut samilošću prema njemu, zapitao ga je zašto plače. Franjo mu je odgovorio: 'Oplakujem muku Gospodina. I ne

bih se smio sramiti da je na sav glas oplakujem idući po cijelome svijetu" (39); i braći je "došlo do ušiju kako glasnim vapajima... također povišenim glasom oplakuje Gospodinovu muku, kao da je očima promatra" (40).

Vjerojatno zbog te njegove ljubavi prema Kristovoj mucu i njegovu križu "već od onoga vremena, kad je počeo vojevati za Krista, u vezi s njim su zasjala različita otajstva križa" (41). Celano primjećuje: "Kad je čudesni križ u njemu bio toliko ukorijenjen, što je u tom veliko, ako je iz dobre zemlje proizveo cvijeće, lišće i izgledne plodove? Iz nje ništa drugo nije ni moglo izrasti kad ju je cijelu onaj čudesni križ od početka sebi prisvojio" (42).

S posebnom se ljubavlju služio slovom Tau, "znakom spasenja" (43). "U razgovoru ga je često preporučivao i vlastoručno ga stavljao na pisma što ih je slao" (44). Osim toga toliku je ljubav gajio prema križu, da su braća, kada nisu imala liturgijskih knjiga "poučeni primjerom i riječju oca, koji im je neprestano govorio o Kristovu križu, namjesto svetih knjiga, danju i noću su neprestanim pogledima listali knjigu Kristova križa" (45). Jednomu je bratu, koji mu je preporučivao da čita Sv. Pismo kako bi zadobio utjehu u svojim bolestima, odgovorio: "Ne treba mi mnogo toga, sinko, dosta mi je da znam Isusa Krista siromašna i propeta" (46). Sv. Bonaventura izjavljuje: "Cjelokupno se nastojanje čovjeka Božjega, kako ono javno tako i privatno, kretalo oko Gospodinova križa. I kao što je na početku njegova obraćenja znak križa bio utisnut u njegovo srce tako je izvana obilježio i njegovo tijelo. Upravo se zatvorio u sam križ: uzeo je pokorničku haljinu koja je imala oblik križa da bi mu i tijelo, kao što mu je duša iznutra obukla propetoga Gospodina, bilo snabdjeveno oružjem križa, da bi pod tim znakom, kojim je Bog pobjeđivao zračne snage, vojevala i njegova vojska za Gospodina. No, već od tog vremena, kad je počeo vojevati za Krista, u vezi s njim su zasjala različita otajstva križa. To postaje jasnije onome tko promatra tijek njegova života, kako se sedmokrakim ukazivanjem Gospodinova križa i mislima, i osjećajima, i činima po zanosnoj ljubavi sav preoblikovao u obličje Propetoga" (47).

Sv. Franjo svoju ljubav prema Gospodinovoj mucu izražava moljenjem "Časoslova Muke Gospodinove" što ga je sam sastavio, služeći se Psalmima i drugim knjigama Sv. Pisma, kako bi pratio Gospodina Isusa od Maslinskog vrta do slave uskrsnuća. Moli ga gotovo svaki dan, te ga samo u vrijeme Došašća, u uskrsno vrijeme i nedjeljama zamjenjuje drugim Psalmima koje sam sastavlja. Kod Povečerja (48) se spominje Isusa u Getsemanskom vrtu; za vrijeme

Jutarnje (49) gleda Isusa osuđena i izbičevana; Psalam za Prvi čas (50) je Isusova molitva u Pilatovoj sudnici; u Trećem času (51) razmatra o Isusovoj osudi; slaveći Šesti čas (52) nazočan je kod raspinjanja; moleći Psalam Devetog časa spominje se Kristove smrti; Večernjom spominje Kristovo uskrsnuće i njegovo kraljevsko dostojanstvo (53). Za primjer donosimo Psalam Devetog časa: "O vi svi što putem prolazite - pogledajte i recite ima li boli kao što je moja. Otkolice me čopor pasa - rulje me zločinaca okružile. Gledaju me i zure u mene, dijele haljine moje, za moju odjeću bacaju kocke. Proboli su ruke moje i noge moje i prebrojili sve kosti moje. Razjapili su usta svoja nada mnom kao lav koji razdire i riče. Razlio sam se kao voda, rasule se sve kosti moje. Srce mi je postalo kao vosak koji se tibi usred moje utrobe. Malaksala je snaga moja kao krhotina, jezik mi se lijepi za nepce. Za hranu su mi dali žuči, mojužed gasili octom. Baciše me u smrtonosnu prašinu, bolima mojih rana dodavali su nove. Usnuo sam i ponovo ustao, moj me je presveti Otac sa slavom primio. Oče sveti, vodio si me za moju desnu ruku, vodio si me po svojoj svetoj volji i svečano me prihvatio. Ta što je moje na nebu, a i na zemlji što sam od tebe iskao? Dobro znajte da sam ja Bog, govori Gospodin - bit ću uzvišen među narodima, bit ću uzvišen na zemlji. Neka je hvaljen Gospodin, Bog Izraelov, koji je svojom vlastitom krvlju otkupio duše svojih slugu, i neće biti zapušteni koji se u njega uzdaju. Sigurni smo da dolazi, doći će da sudi po pravdi" (54).

4. Kult prema Isusu u Euharistiji

Sv. posjeduje nježnu ljubav prema Isusu djetetu i osjeća veliku sućut s Isusom raspetim, ali je svijestan da je Isus i dalje kraj njega u Euharistiji. Stoga duboko poštuje i duboko je pobožan prema tom sakramentu; "prema sakramentu Gospodinova tijela plamtio je svakom žilicom svoga srca. Beskrajno je bio zadivljen pred onim dostojanstvom i pred najveličanstvenijom ljubavlju. Ne prisustvovati svaki dan bar jednoj misi, ako je bio slobodan, smatrao je to velikim prezirom.. Često se pričešćivao, ali tako pobožno, da je i druge pobuđivao na pobožnost. Časteći tu svetinju s najvećim poštovanjem, prikazivao je žrtvu svih udova i, primajući žrtvovano Janje, žrtvovao je duh onim žarom što mu je na oltaru srca srca vazda gorio. Zato je volio Francusku kao prijateljicu Tijela Gospodinova i želio je zbog štovanja svetinja u njoj umrijeti" (55).

Šaljući braću u svijet kaže: "Izabirem zemlju Francuske, gdje živi katolički narod, prvenstveno zbog toga što, među svim narodima Crkve, svjedoči veliko poštovanje prema Kristovu tijelu, a to mi je posebno na srcu" (56).

Blaženi je Franjo, naime, prema tijelu Kristovu gajio toliko štovanje i pobožnost da je htio da se u Pravilo unese da bi se braća u krajevima gdje borave brinula i skrbila i da bi upozoravala i poticala klerike i svećenike neka Kristovo tijelo čuvaju na prikladnom i doličnom mjestu. Ne budu li oni htjeli to učiniti, neka učine braća" (57).

Htio je da sveta mjesta budu urešena i zbog toga je "jedan od ciljeva u njegovim putovanjima bio da čisti crkve. Jako je trpio kad je unišao u neku crkvu i vidio kako je prljava. Tako je, nakon što bi održao propovijed narodu, okupljao na izdvojenom mjestu svećenike koji su bili prisutni, da to ne bi čuo narod. I govorio im je o spasenju duša, a posebno im je naglašavao da im posebna briga bude kako bi im crkve bile čiste, a isto tako i oltari i sav pribor koji služi za slavljenje svetih tajni" (58).

U siromaštvu je veoma strog, ali ne štedi u izdatcima za euharistijski kult: "Jednom je zgodom htio poslati braću po svim pokrajinama da ponesu lijepe i sjajne čestičnjake, kako bi svagdje, gdje bi našli da je tijelo Gospodnje spremljeno na nedostojan način, stavili ga u te čestičnjake. A htio je poslati i drugu braću po svim krajevima s mnogim i dobrim željezima za pečenje hostija, kako bi ispekli lijepe i čiste čestice" (59).

Prema Euharistiji gaji posebno poštovanje, pa u Oporuci piše: "I Gospodin mi dade toliku vjeru u crkvama, da sam ovako jednostavno molio i govorio: 'Klanjamo ti se, Gospodine Isuse Kriste, ovdje i po svim crkvama tvojim koje su po cijelome svijetu, i blagoslivljamo te, jer si po svome svetom križu svijet otkupio'" (60). Želio je sudjelovati kod euharistijskog slavlja i onda kada je bio bolestan: "Benedikt iz Pirata je... koji puta služio misu u prisutvu Franje kada je ovaj ležao bolestan. Svetac je, naime, makar bio bolestan, htio slušati misu ako mu je to bilo moguće" (61).

Iz onoga što piše klericima dade se zaključiti da se pričešćivao svakoga dana: "Zar nas ne prožmu pobožnošću ove činjenice, da se milosrdni Gospodin preko naših ruku nudi, da ga se dotičemo i svaki dan svojim ustima primamo? Ili nismo svijesni da ćemo doći u njegove ruke?" (62). Papa, da bi pospješio štovanje Euharistije, dopušta da se služi misa i u bogomoljama braće: "Vlašću ovog dopisa dajemo vam povlasticu da u vašim mjestima i bogomoljama

možete slaviti žrtvu mise i druge božanske čine na pokretnom oltaru, poštivajući pritom svako župsko pravo pridržano župskim crkvama" (63). Prije nego li će umrijeti želi se prisjetiti Večere gospodnje: "Dok su tako braća gorko naricala i neutješljivo plakala, sveti je otac naredio da mu donesu kruh, blagoslovio ga je, prelomio te je svakome pojedinome pružio komadić da pojede" (64).

Franjo se, također i u svojim spisima, zanima za Euharistiju više nego li za bilo koje drugo otajstvo, i posebno inzistira na stvarnoj prisutnosti; piše naime: "Ništa tjelesno na ovom svijetu od samog svevišnjeg Sina Božjega ne zapažam, osim njegova presvetog tijela i presvete krvi... I hoću da se ove presvete tajne iznad svega štiju i časte i čuvaju na doličnim mjestima" (65). "Osuđeni su svi koji su vidjeli Gospodina Isusa Krista kao čovjeka, a nisu ga gledali i vjerovali po Duhu i božanstvu kao pravog Sina Božjega. Isto tako osuđeni su svi koji vide sakrament tijela Kristova, koji svećeničke ruke posvećuju na oltaru po riječima Gospodinovim pod oblikom kruha i vina, a ne gledaju i ne vjeruju po Duhu i božanstvu da je zbilja presveto tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, prema svjedočanstvu samog Svevišnjeg koji kaže: 'Ovo je moje tijelo i moja krv Novog Saveza' i 'tko jede moje tijelo i pije moju krv ima život vječni'. Stoga presveto tijelo i krv prima samo onaj koji ima Duha Gospodnjeg što prebiva u vjernicima, dok svi koji nemaju toga Duha i usuđuju se primati ga 'jedu i piju sebi osudu'. Prema tome, dokle ćete 'vi sinovi ljudski biti tvrda srca?' Zašto ne upoznate istinu i 'ne vjerujete u Sina Božjega?' Eto, on se svaki dan ponižava, kao što je nekoć 's kraljevskog prijestolja sišao u krilo Djevice, tako svaki dan dolazi k nama u poniznom obličju, svaki dan silazi iz krila Očeva na oltar po svećenikovim rukama. I kao što se svetim apostolima pokazao u pravom tijelu, tako se i nama danas pokazuje u svetom kruhu; kako su oni gledajući njegovo tijelo vidjeli samo tijelo, ali promatrajući duhovnim očima vjerovali su da je on Gospodin Bog, tako i mi, videći tjelesnim očima kruh i vino, gledajmo i čvrsto vjerujmo da je živo i stvarno njegovo presveto tijelo i krv. Na taj je način Bog nazočan među svojim vjernicima kako sam kaže: 'Evo, ja sam s vama do svršetka svijeta'" (66).

Stoga potiče: "Neka čovjek prođu trnci, neka se potrese cijeli svijet, i neka nebo klikće, kad je na oltaru u rukama svećenika Krist, Sin živoga Boga. O divne li veličine i neshvatljive počasti! O uzvišene poniznosti! O ponizne uzvišenosti, da se Gospodar svega, Bog i Sin Božji, toliko ponizi da se radi našega spasenja sakrije pod

neznatnim likom kruha. Pogledajte, braćo, Božju poniznost i izlijte pred njim svoja srca. Ponizite se i vi, da vas on uzvisi!" (67).

Sv. Franjo također i savjetuje s obzirom na štovanje Euharistije: "Zaklinjem vas sve, braćo, ljubeći vam noge, svom mogućom ljubavlju, da, koliko možete, sve pšostovanje i svu čast iskažete presvetom tijelu i presvetoj krvi Gospodina našega Isusa Krista, u kojem je pomireno sve što je na nebesima i na zemlji izmireno" (68). "I hoću da se ove presvete tajne iznad svega štiju i časte i čuvaju na doličnim mjestima" (69). I: "Moramo također i često posjećivati crkve" (70).

Iznad svega savjetuje primanje pričesti: "Svi oni... koji ne primaju tijela i krvi Gospodnje... ne vide pravoga svjetla, Gospodina našega Isusa Krista" (71). "Svećeniku moramo ispovijedati sve svoje grijehе i od njega primati tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista. Tko ne jede njegova tijela i ne pije njegove krvi, ne može unići u kraljevstvo Božje. Neka svatko dostojno jede i pije, jer koji ga nedostojno prima, taj jede i pije sebi osudu, ne razlikujući tijela Gospodnjega (72). "Zato vama, svojim gospodarima, otvoreno savjetujem... da ponizno primite presveto tijelo i presvetu krv Gospodina našega Isusa Krista na njegovu svetu uspomenu" (73). "Skrušeni i ispovijedeni neka primaju tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, sa svom poniznošću i poštovanjem, imajući na pameti što nam je Gospodin rekao: 'Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni' i 'ovo činite na moju uspomenu' (74). "I hoće da se svi spasimo po njemu i da ga primimo svojim čistim srcem i neokaljanim tijelom" (75).

Zaista su dragocjeni poticaji koje upravlja svim klericima o čašćenju tijela i krvi Gospodnje: "Svratimo pozornost, klerici, na veliki grijeh i neznanje koji neki pokazuju o presvetom tijelu i krvi Gospodina našega Isusa Krista... Ništa, naime nemamo i ne vidimo tjelesno na ovom svijetu os Svevišnjeg, osim tijela i krvi... Neka se zamisle oni koji opslužuju tako svete tajne, posebice oni koji nemarno opslužuju, kako su prosti kaleži, korporali i ruho, gdje se posvećuje tijelo i krv našega Gospodina. Mnogi ga čuvaju na nedostojnim mjestima, nedolično nose putem, nedostojno primaju i bez dužnog poštovanja drugima dijele... Popravimo se, dakle, što prije i temeljitije u svemu tome i ostalome, i gdje gud bude presveto tijelo Gospodina našega Isusa Krista nedostojno čuvano i ostavljeno, uklonimo ga s tog mjesta i postavimo na ukrašeno mjesto i zaključajmo" (76).

Svojoj braći okupljenoj na kapitolu piše o sv. misi: "Molim u Gospodinu svu svoju braću svećenike, koji su sada i koji će biti i koji budu željeli biti svećenici Svevišnjega, da kad htjednu slaviti sv. misu, bez ljage obave, s poštovanjem pravu žrtvu presvetog tijela i krvi Gospodina našega Isusa Krista, sa svetom i čistom nakanom, ne radi bilo koje zemaljske stvari, niti iz straha ili ljubavi prema kojem čovjeku kao da bi se htjeli ljudima svidjeti: Neka sve nastojanje, koliko pomogne milost Svemogućega, uprave na Boga, nastojeći se svidjeti samo njemu - svemogućem Gospodinu, jer tu sam on djeluje, kako se njemu sviđa, kako on sam kaže: 'Ovo činite meni na spomen', i ako bude tko drugačije činio, postat će izdajniko Judom i bit će krivac tijela i krvi Gospodnje. Sjetite se, moja braćo svećenici, kako je za Mojsijev zakon napisano, da je bez ikakva pomilovanja po Božjem pravorijeku umirao onaj, koji bi ga samo izvana prekršio. Koliko goru kaznu zaslužuje onaj koji bi pogazio Sina Božjega i smatrao nečistom krv Saveza kojom je posvećen i koji teško vrijeđa Duha milosti? Čovjek, naime, prezire, obeščlašćuje i nogama gazi Božjeg Jaganjca, kad, kako apostol govori, ne razlikuje i ne razlučuje sveto tijelo Kristovo od ostale hrane i čina ili nedostojno blaguje, ili ako i jest dostojan, bez prave nakane i na nedostojan način blaguje, kako govori Gospodin preko proroka: 'Proklet bio tko nedostojno obavlja poslove Jahvine!' I ozbiljno osuđuje svećenike koji to ne žele srcu primiti govoreći: 'Proklet ću vaše blagoslove!'.

"Poslušajte, moja braćo: Ako Bl. Djevicu Mariju toliko štujemo, kako se i dostoji, koja ga je nosila u presvetom krilu, ako je blaženi krstitelj uzdrhtao i nije se usudio dotaknuti svetog tjemena Božjeg, ako štujemo grob u kojem je neko vrijeme ležao, koliko mora biti svet, pravedan i dostojan, koji se dotiče rukama onoga koji neće više umrijeti, nego će vječno živjeti i biti slavljen, na kojega anđeli žele pogled baciti, svećenik koji ga srcem i ustima uzima i drugima pruža da ga blaguju. Budite svijesni svoga dostojanstva, braćo svećenici, i budite sveti jer je on svet. I kao što je Gospodin Bog vas odlikovao iznad svih radi ove tajne, tako i vi njega ljubite, poštujte i častite više nego li ostali. Velika je nesreća i sažaljenja vrijedna slabost imati njega tako nazočna, a brinuti se za bilo što drugo na tom svijetu" (77).

Konačno, želio je da o Euharistiji njegova braća propovijedaju u svakoj svojoj propovijedi: "U svakoj svojoj propovijedi opominjite... da se nitko ne može spasiti ako ne prima tijela i krvi Gospodina. I kada ga je svećenik na oltaru posvetio pa ga se bilo kuda nosi, neka

svi kleknu, daju hvalu, čast i slavu živome i pravome Gospodinu" (78).

Životopisci spominju kako su braća, vjerna poticajima svog oca "kad bi se namjerali na koju crkvu ili bna raspelo, pokleknuli bi da se pomole. Tada su pobožno molili: 'Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivamo te poradi sviju tvojih crkvi koje su po cijelome svijetu, jer si po svome svetom križu otkupio svijet'. Vjerovali su, naime, da uvijek nađu prebivalište Božje, gdje god se namjere na raspelo ili na crkvu" (79).

5. Suobličenje svetog Franje s Kristom

Franjo nije bio zadovoljan s time da promatra i ljubi Krista, nego se želio s njime suobličiti, jer je bio svijestan da je takvo suobličenje bit kršćanstva. Prema Anđelu Klarentinskom: "Ukazao mu se Krist Isus, naš Spasitelj, i rekao mu: 'Franjo, slijedi me i nastoj hodati stopama siromaštva i poniznosti mogega života'" (80). Ubertino iz Casale pak primjećuje: "Isus je oblikovao Franju na sliku svojega života, na priliku svoga ponašanja" (81).

U stvari, "najveća njegova odluka, posebna želja i vrhovna nakana bijaše: uvijek i u svemu opsluživati sveto Evanđelje i sa svom budnošću, svim nastojanjem, najvećom željom duha i svim žarom srca provoditi nauk Gospodina našega Isusa Krista i slijediti njegove stope" (82); "svo njegovo javno i privatno nastojanje išlo je za tim da u sebi i drugima obnovi stope Kristove, koje bijahu zametene i zaboravljene" (83); "htio je izgrađivati sebe na temeljima poniznosti, što je naučio od Krista" (84); "pobožnost ga je... po suosjećanju preoblikovala u Krista" (84); "u Grecciu je proslavio rođenje betlehenskog Djeteta, postavši dijete s Djetetom" (86); "u smrti je htio nasljedovati svog Gospodina i učitelja, kojeg je savršeno nasljedovao za života" (87).

Nasljedovanje Krista posebno naglašavaju Cvjetići u kojim čitamo: "Najprije treba promatrati kako je slavni gospodin Franjo u svim činima svog života bio suobličen Kristu blagoslovljenome" (88); "pravi sluga Kristov, sv. Franjo, u nekim je stvarima bio drugi Krist, koji je u svijetu bio na spasenje ljudi. Svevišnji Otac ga je mnogim djelima htio učiniti suobličenim i sličnim svom ljubljenom Sinu Isusu Kristu (89); "divni sluga i sljedbenik Kristov, gospodin Franjo, u svemu se podudara s Kristom" (90); "pravi učenik

Kristov, gospodin sv. Franjo, živeći u ovom jadnom životu, svom je svojom snagom nastojao slijediti Krista savršenog Učitelja" (91).

I u svojim molitvama Franjo moli da bi mogao nasljedovati Krista: O, Gospodine Isuse Kriste, molim te, da mi, prije, nego li umrem, dadeš dvije milosti: prvu, da bih za života u svojoj duši i svome tijelu, koliko je to moguće, osjetio onu bol, koju si ti, slatki Isuse podnio za vrijeme tvoje pregorke muke; drugu, da bih u svom srcu osjetio, koliko je to moguće, ono preobilje ljubavi kojom si ti, Sine Božji, bio raspaljen da dragovoljno podneseš muku za nas grešnike" (92).

Franjo nasljeduje Krista i u propovijedanju: braća - piše - moraju držati kratke propovijedi, "jer je i naš Gospodin kratko govorio na zemlji" (93); u siromaštvu: "Želim nasljedovati život i siromaštvo uzvišenog Gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete Majke" (94); u prošnji milostinje na uskršni dan "sjetio se Onoga koji se toga dana ukazao na putu za Emaus te je poput stranca i siromaha od same braće prosio milostinju" (95).

Zato životopisci često naglašavaju da je "na posve poseban način bio sličan Isusu" (96); da je bio "savršeni sljedbenik Krista" (97); "u svemu savršeni sljedbenik Kristov" (98). Sv. Franjo u svojoj Oporuci piše: "Sin je Božji postao naš put; i to riječju i primjerom što je pokazao i naučavao blaženi naš otac Franjo, njegov pravi ljubitelj i nasljedovatelj" (99). Sv. Bonaventura primjećuje: "O, najkršćanskijeg li čovjeka koji je po savršenu nasljedovanju za života nastojao biti suobličen živome Kristu, a kad je umirao da bude sličan umirućem Kristu, a kao mrtav mrtvome" (100).

Krist i Franjo se mogu zamijeniti toliko su jednaki, kao što priča Čelano: "Nekom drugom bratu pohvalna života, koji se u to vrijeme zanio u molitvi, one noći i sata (kad je umro) ukazao se slavni otac odjeven u grimiznu dalmatiku, a slijedilo ga je bezbrojno mnoštvo ljudi. A od mnoštva su se mnogi odvojili govoreći bratu: 'Zar ovaj nije Krist, brate?' A taj je rekao: 'On je to!'. A drugi su su ponovno pitali: 'Nije li ovo sv. Franjo?' Brat je na sličan način odgovarao da jest on. Doista se onomu bratu i cijelome mnoštvu, koje ga je pratilo činilo da je osoba Kristova i osoba blaženoga Franje jedna" (101).

Često i u Franjinim spisima nailazimo na temu nasljedovanja Krista: "Pravilo i život Manje braće jest ovo:... Slijediti nauk i stope Gospodina našega Isusa Krista" (102). "Neka sva braća nastoje slijediti našega Gospodina Isusa Krista" (103). "... Isus Krist, čijim stopama trebamo ići" (104); "Krist nam je ostavio primjer da slijedimo njegove stope" (105); "na koji god ti se način bude činilo

da ćeš se bolje svidjeti Gospodinu..." (106); "Svratimo pozornost, braćo, na dobrog Pastira, koji je za spas svoga stada, podnio muku križa. Ovce su njegove išle za njim i u nevolji i progonima i preziru, gladne i žedne, u slabostima i kušnjama, u svemu ostalom, i zato su od Gospodina primile vječni život" (107).

Franjo u svemu želi biti suobličen s Kristom, ne samo u životu, nego i u smrti. Dvije godine prije smrti prima rane, koje mu omogućuju da se pojavi preobražen u Krista raspetoga.

To je čudo bilo pripremano izvanrednim iskustvom koje započelo u špilji blizu Asiza i nastavilo se porukom s raspela u Sv. Damjanu. "Od tada je svetu dušu prožimalo suosjećanje s Propetim i, kako se može pobožno naslućivati, u njegovo su srce, iako još ne u tijelo, dublje utisnuti znaci časne muke" (108). Sv. Bonaventura nas uvjerava: "Zaista je bilo opravdano da se taj blaženi čovjek pojavio označen tom jedinstvenom povlasticom, budući da je cijelo njegovo djelo, javno i privatno, imalo za cilj križ Gospodinov. Također i ona čudesna slatkoća, blagost i strogoća života, ona duboka poniznost, spremna poslušnost, izvanredno siromaštvo, netaknuta čistoća, gorko kajanje srca, provala suza, strastvena pobožnost, vatrena zauzetost, želja za mučeništvom, preobilje ljubavi; ukoliko, tako raznolika baština kristolikih kreposti, što u njemu drugo pokazuje ako ne postupno bivanje sve sličnijim Kristu, i, da tako kažemo, prethodnu pripremu za njegove svete rane?" (109).

Nakon te pripreme uspinje se 1224. na brdo Vernu da proposti četrdesetnicu u čast sv. Mihaela. Za vrijeme četrdesetnice uzima knjigu Evanđelja i "kad se kod svakog od tri otvaranja knjige svaki puta namjerio na Gospodinovu muku, čovjek pun Boga razabrao je da se mora Kristu tako suobličiti u patnjama i bolima muke, prije nego li se odijeli od ovoga svijeta, kao što ga prije nasljedovao u djelovanju" (110).

Malo zatim "pojavi se čovjek u liku Serafa s krilima lebdeći nad njim, s raširenim rukama i skupljenim nogama, pribijen na križ... Franjo je mnogo razmišljao o tome što bi ovo viđenje moglo značiti i duh mu se mnogo naprezao da shvati njegov smisao. Kad kod toga nije ništa razumom spoznao i kad mu se duboko u srce ucijepila novina ovoga viđenja, počeli su se na njegovim rukama i nogama pokazivati znakovi čavala, kao što je to malo prije povrh sebe vidio na razapetom čovjeku. Činilo se kao da su mu i noge i ruke u sredini probijene čavlima. Glave čavale su mu se pokazivale s unutrašnje strane ruku, na dlanovima, i na vanjskoj strani nogu.

Šiljci su im bili na protivnoj strani. Ti su su znakovi na unutrašnjoj strani bili okrugli, a na vanjskoj strani dugoljasti, neka mesna izbočina se pokazivala kao vrh čavala koji su bili kao zavnuti i izudarani. To se na tijelu izdizalo poput oteklina. Tako su i u nogama bili utisnuti znakovi čavala i bili ispupčeni na tijelu. Desni mu je bok bio kao kopljem proboden i na njemu rana, a ona je često krvarila tako da su mi gaće i tunika bile mnogo puta zakrvavljene" (111). "Anđeoski je čovjek Franjo sišao s gore, noseći sa sobom lik Propetoga, ali ne na kamenim ili drvenim pločama urezan rukom umjetnika, nego na tjelesnim udovima utisnut prstom Boga živoga" (112).

Dok je bio živ nastojao je sakriti to čudo: "Čovjek je Božji, koliko je mogao, to skrivao sve do smrti. Nije htio objaviti Gospodinovu tajnu" (113). "Premda sveti otac pred drugovima nije mogao rane na nogama i rukama posve sakriti, ipak je teško podnosio, ako bi ih tko opazio" (114).

Usprkos tom nastojanju neki su ih uspjeli vidjeti: "Nije to mogao posve sakriti, a da ne bi bilo očitovano barem njegovim najpovjerljivijim drugovima" (115). "Jedan ga je brat, koji ga je običavao revno posluživati, pobožnom lukavštinom nagovorio, neka bi svukao tuniku da je ispraši. Ovaj je, pažljivo gledajući, vidio ranu" (116). "Dok je bio živ vidjela su ih mnoga braća. Premda su to poradi posve svetosti bili posve vjerodostojni ljudi, ipak su, da bi se otklonila svaka sumnja, da je to tako i da su vidjeli rane, potvrdili to prisegom, dotaknuvši sveto Evandjelje. Također su i neki kardinali zbog bliskosti koja ih je vezala sa svetim čovjekom vidjeli rane. Istinito su u prozi i pjesmama te antifonama iznijeli pohvale svetih rana koje sastaviše njemu u čast" (117). Jakoba de Settesoli donosi umiruće Franji kolače koje je ovaj zamolio, "jeo je i osjetio se jačim, a gospođa Jakoba kleknula je do njegovih nogu. Prihvatila je te svete noge, označene svetim ranama Isusovim, cjelivala ih je i ljubila s tolikom pobožnošću i upravo ih je oblijevala svojim suzama, da se braći, koja su naokolo stajala, činilo kao da vide Magdalenu kod nogu Isusa Krista te je ni na koji način nisu mogli odvući od njega" (118).

U času njegove smrti "ljudi su s udivljenjem promatrali usred njegovih ruku i nogu, ali ne proboje čavala, nego same čavle koji su se načinili oko njegova tijela. Imali su crninu željeza, a desni bok je bio crven od krvi. Ovi znakovi mučeništva nisu ispunjavali grozom duše onih koji su ih promatrali, nego su bili tijelu veliki ukras u davali mu posebnu milinu, kao što to u crnom podu čine bijeli

Kamenčići" (119). "Na onim su se blagoslovljenim udovima mogli vidjeti čavli što ih je iz njegova tijela na čudesan način skovala Božja sila. Da oni su u njegovo tijelo tako urasli da su se, ako bi ih tko pritisnuo na jednoj strani, odmah pokazali na drugoj kao jedinstvene tvrde žile. Na njegovu se tijelo mogla jasno vidjeti i rana na prsima" (120). ""Ruke i noge je imao probijene čavlima, a desni bok mu je bio ranjen kopljem" (121). "Ivan Frigia Pennates (Jakobin stariji sin), tada još dječak, a kasnije rimski prokonzul i grof papinskoga dvora, što je onda zajedno s majkom svojim očima gledao i rukama doticao, to slobodno svjedoči i protiv sviju sumnja priznaje" (122).

Dok su ga zbog sahrane nosili u Asiz, zaustaviše se kod Sv. Damjana i Klarise "našavši se ozmeđ žalosti i radosti, izljubiše mu blistave ruke urešene najskupocjenijim draguljima" (123). Kad su stigli do Sv. Jurja "neki obrazovani umni vitez imenom Jeronim, čovjek čuven i glasovit, u te je svete rane posumnjao i poput Tome nije nije vjerovao. Pred braćom je i pred drugima jače i odvažnije pomicao čavle svečeve ruke, noge i bok je dotakao vlastitim rukama. Kad je opipao i dotaknuo one nesumnjive znakove Kristovih rana, iz svoga je srca kao i sviju ostalih uklonio ranu svake sumnje. Zbog toga je uz ostale i on postao odlučan svjedok općenito priznate istine. Dodirnuvši se svetog Evanđelja, potvrdio je to zakletvom" (124).

Poslije smrti brat Ilija čitavome Redu šalje obavijest o blaženom preminuću, te između ostalog piše: "Malo prije svoje smrti, brat i otac naš bio je kao razapet, noseći u svooje tijelo pet utisnutih rana, koje su zaista Kristov znak. Ruke su mu i noge bile probodene kao da su čavli kroz njih prodrli s jedne strane na drugu i brazgotine su bile crne zbog čavala. Njegov je bok bio proboden kopljem te su iz njega često curile kapljice krvi" (125). "Generalni ministar, brat Ivan od Parme, na Generalnom kapitulatu u Genovi naredio je bratu Boniciju, koji je bio Franjin drug, da braći kaže istinu o Franjinim ranama, budući da su mnogi u svijetu o tome sumnjali. Brat Bonicije plaćući odgovori: 'Ove moje grešne oči su ih vidjele i moje grešne ruke su ih dodirivale'" (126). I brat je Leon rekao bratu Salimbeni: 'Kada su mu prali tijelo zbog sahrane, zaista je izgledao kao raspeti koji je skinut s križa'" (127).

Čak i nefranjevački izvori spominju rane; u njima, naime, čitamo: "Na nogama i rukama blaženoga Franje, vojnika Kristova, vidjela su se četiri znaka čavala" (128). "Dvijer godine pred svoju smrt imao je nebesko viđenje: vidio je iznad sebe Raspetoga, koji je

u njegovo tijelo tako očito utisnuo znakove svoga raspinjanja, da je sam sveti Franjo izgledao kao raspet" (129). "Blaženi je vrhovni svećenik (Grgur IX.) u preobilju suza odredio da blaženi Franjo koji je za života bio sluga Raspetoga te je Raspetoga nosio u svom srcu, a na tijelu njegove rane, bude upisan u knjigu svetaca" (130).

Sami pape potvrđuju istinu rana sv. Franje: " Papa Grgur IX. bio je rapaljen velikom pobožnošću i silnim žarom prema tom svetom čudu, tako da nije podnosio da bi se tko, u svojoj oholosti ili umišljenosti, usudio ne priznavati stvarnost tih sjajnih znakova, a da ge na bi strogo ukorio" (131); nadalje, Grgur IX. "po savjetu svih kardinalapotvrđi rane sv. Franje i dade braćei posebnu povlasticu... Papa nikola III. i Papa Aleksandar dali su također popvlastice, prema kojima bi se protiv svakoga, tko bi poricao rane svetoga Franje, moglo postupiti kao protiv krivovjerca" (132); "i vrhovni svećenik, gopsodin Aleksandar, kada je pred mnogom braćom i preda mnom propovijedao narodu, potvrdio je da je i sam za svečeva života vlastitim očima vidio one svere rane" (133). Čelano izjavljuje: "To smo vidjeli mi koji ovo govorimo. Rukama smo doticali što rukama opisujemo; plačnim smo očima obvlažili, što usnama priznajemo, pošto smo se doticali onoga svetog tijela. Na što smo se jednom zakleli, o tome u svako doba svjedočimo. Dok je svetac živio, s nama je to vidjelo više braće, a prigodom smrti ih je počastilo više od pedeset s bezbrojnim svjetovnjacima. Nikakvoj sumnji nema mjesta, neka nitko ovaj dar vječne dobrote ne smatra nevjerojatnim!" (134).

BILJEŠKE

(01) TD 8:1403	(46) 2Čel 105:692.	
(98) OS 73:1768; 2Čel 216:806.		
(02) LM II,3:1042	(47) LM , Čudesa I,1:1256.	
(99) OKI:2824.		
(03) 2Čel 211:800	(48) ČM:280	(100) LM
XIV,4:1240.		
(04) TD 68:1482.	(49) ČM:283	(101) 2Čel
219:814.		
(05) 2Čel 94:681.	(50) ČM:284.	(102) NPr
1:4.		

- (06) 1Čel 115:522. 9:29. (51) ČM:285. (103) NPr
- (07) LM XIII,3:1225. 22:56. (52) ČM:286. (104) Npr
- (08) 3Čel 173:994. 1.184 (53) ČM:288. (105) 2P
- (09) Luka iz Tuya:2248. 250. (54) ČM:287. (106) PLe :
- (10) 1Čel 9:335. Usp. TD 16:1416. (55) 2Čel 201:789. Usp. LM IX,2:1164. (107) OP 6:155.
- (11) LM XII,1:1203 i II, VI,1:1375. (56) LP 79:1634.Usp. OS 65:1755. (108) 2Čel 10:594. Usp. TD 14:1
- (12) OP 5:153 (57) LP 80.1635. (109) Lm VI,9:1383.
- (13) NPr 23:64. (58) LP 18:1565. Usp. OS 56:1746; (110) LM XIII,2:1224.
- (14) 2P 1:184. LP 19:1566. (111) 1Čel 94-95:844-845. Usp. 3Čel
- (15) NPr 23:63. (59) OS 65:1756. Usp. LP 80:1635; 4.829; LM XIII,3:1225-1226.
- (16) 2Čel 85:672. Usp. LP 89:1645; 2Čel 201:789. Lm IV,1:1357; VI,3:1376; TD OS 37:1723; Lm III,7:1354. (60) OR:111. 69:1483; Razm. o sv. ran.
- (17) LM I,6:1036. (61) OS 87:1784. III:1919.
- (18) LM VIII,6:1145; Usp. 1Čel 77:455; (62) PKI:209. (112) LM XIII,5:1228. Lm III,6:1353. (63) Bula Honorija III. "Quo populares": (113) TD 69:1483. Usp. 2Čel 135:719.
- (19) 1Čel 77:456. 2717. (114) 2Čel 136:720.
- (20) 1Čel 80:458 (64) 2Čel 217:808. (115) TD 69:1483.
- (21) 1Čel 81:460. (65) OR:113-114. (116) LM XIII,8:1233. Usp. 2Čel
- (22) LM IX,2:1163. (66) OP 1:142-145. 136:720 i 138:722; Razm. o
- (23) Toma iz Ecclestona 115:2547. (67) PBr 2:221. sv. ranama IV:1937.

- (24) 1Čel 84:467. (68) PBr 1:217. (117)
LM XIII,8:1232. Usp. Razm. o sv.
- (25) 2P 1:181. (69) OR:114. ranama
IV:1940-1941.
- (26) 2Čel 199:787. Usp. LP 110:1169; (70) 2P 6:193.
(118) Razm. o sv. Ranama IV:1947.
OS 114:1814. (71) 2P 10:203. (119) 1Čel
113:517. Usp. 2Čel
- (27) 2Čel 200:788. Usp. LP 110:1669; (72) 2P 5:189.
217a:812; 3Čel 5:830; TD
OS 114:1814. (73) PUN:212. 70:1484; LM
XV,3:1248.
- (28) 1Čel 84-86:468-470. Usp. 3Čel (74) NPr 20:54.
(120) LM XV,2:1247.
19:842; LM X,7:1186. (75) 2P:1:184. (121) 1Čel
112:516.
- (29) LM X,7:1186. (76) Pkl:207. (122) 3Čel
39:826.
- (30) 1Čel 84:467. (77) PBr 2.218-220. (123)
1Čel 117:524; Usp. LM XIII,8:
- (31) 2Čel 203:792. (78) Pku:243. 1232;
Razm o sv. ranama
- (32) MK:276. (79) TD 37:1441. Usp. AP 19:1509.
IV:1949.
- (33) LM I,5:1035. (80) Anđeo Klarentinski:2124.
(124) LM IV,4:1249. Usp. Razm. o sv.
- (34) 3Čel 2:826. (81) Ubertino iz Casala: I,2:2085.
ranama IV:1949.
- (35) TD 13:1411. Usp. 2Čel 11:395. (82) 1Čel 84:466-467.
(125) Pismo brata Ilije 5:309.
- (36) LM II,4:1043. (83) Ubertino iz Casala:2048.
(126) Toma iz Ecclestonea 91:2518.
- (37) LM IX,2:1163. (84) LM VI,1:1103. (127)
Salimbene 10:2587.
- (38) LM I,5:1035. Usp. Lm I,4:1333; (85) LM VIII,1:1134.
(128) Luka iz Tuya:2248.
3Čel 2:826; TD 15:15:1414; (86) 2Čel 35:621.
(129) Danski ljetopis:2314.
LP 37:1585; OS 91:1789; (87) OS 88:1786.
(130) Životopis Grgura IX.:2273.

93:1791. (88) CV 1:1826. (131) LM,
 Čudesa I,2:1257; Razm. o
 (39) TD 14:1413. Usp. 2Čel 11:594; (89) CV 7:1835.
 sv. ranama V:1957. LP 37:1585; OS 92:1790 (90) CV
 13:1841. (132) Razm. o sv. ranama V:1957-
 (40) LM X,4:1180. Usp. Razmatranja (91) CV 25:1857.
 1958.
 o sv. ranama I:101 (92) Razmišlja o svetim ranama
 (133) LM XIII,8:1232. Usp. Razm o
 (41) LM, Čudesa I,1:1256. III:1919.
 sv. ranama IV:1941.
 (42) 2Čel 109:696. (93) PPr 9:99. (134) 3Čel
 5:831.
 (43) LM, Čudesa X,7:1327. (94) PV:140.
 (44) LM IV,9:1079. Usp. LM Čudesa (95) LM VII,9:1129.
 X,7:1326; 3Čel 159:980. (96) Ubertino iz Casala:2093.
 (45) LM IV,3:1067. (97) Lm III,5:1352.

Sažetak

Sv. Franjo, razočaran svjetskim životom, napušta očinsku kuću i susreće Krista s kojim uspostavlja osobni odnos, otkrivajući u Njemu razlog i središte svega stvaranja. Stoga:

- čuva Krista u dubini svog srca
- spreman je zbog Isusa suočiti se sa svakom poteškoćom
- umire svijetu da bi živio Isusu
- u mislima uvijek nosi spomen na Isusa
- duša mu je žednija njegova Krista
- biva preobražen čim čuje ime Isus
- s njime srdačno razgovara
- Isusa nosi u svim svojim udovima
- čuva spomen na Isusa, kao da je Isus vatrom utisnut u njegiovu pamet
- nazvan je Kristovim prijateljem, barjaktarom, vojnikom, vitezom
- uočava da je čovjek stvoren na Kristovu sliku

- tvrdi da je sve stvoreno za Krista
- primjećuje Krista u stvorenjima, a posebno u siromahu, gubavcu, životinjama koje na neki način podsjećaju na određeni vid Kristova života, kao što su jaganjci, ovce, crvi; i samo mu cvijeće govori o njemu.

U Kristovu životu posebno ga dira njegovo rođenje, pa stoga:

- u svoj duh duboko utiskuje siromaštvo utjelovljenja
- divi se Riječi koja se pojavljuje u krhkom čovještvu
- slavi Božić više nego li bilo koji drugi blagdan
- Božić naziva blagdanom nad blagdanima
- pun slatkoće izgovara ime djeteta Isusa
- ne pristaje da Božić bude dan posta
- želi da se na Božić sa siromasima, pa čak i sa životinjama postupa velikodušno
- pravi jaslvice u Grecciu.

Uz poniznost utjelovljenja uvijek mu je pred očima ljubav muke; nakon što mu se ukazao Raspeti i s njime govorio

- njegov je život sjedinjen s Kristom na križu
- na drugo ne može misliti
- muka postaje jedinom njegovom slavom
- žarko se moli Raspetome
- želi da pred raspelom u Sv. Damjanu uvijek gori svjetiljka
- crta znak križa na plaštu što mu ga je poklonio biskup
- Raspeti prebiva u njegovu duhu
- želi se preobraziti u Raspetoga
- plače zbog muke Gospodnje
- s posebnom se ljubavlju služi sa slovom T (tau) u potpisivanju svojih pisama
- neprestano čita knjigu križa kad nema liturgijskih knjiga
- neprestano govori braći o križu
- budući da poznaje Krista siromašna i raspeta, više ne osjeća potrebu čitati Sv. Pismo
- moli poseban Časoslov Kristove muke, kako bi pratio Krista od Getsemanskog vrta do slave uskrsnuća.

Osim što osjeća nježnost prema djetetu Isusu i suosjeća s Kristom raspetim, Franjo posebno štuje Euharistiju; naime,

- zapanjen je sakramentom ljubavi
- žrtvu samoga sebe sjedinjuje sa žrtvom Euharistije

- voli Francusku jer je pobožna prema tijelu Gospodnjem
- želio je govoriti o Euharistiji u Pravilu
- želi da sveta mjesta budu urešena
- poziva svećenike neka se posebno brinu za mjesta u kojima se obavlja bogoslužje
- potiče na klanjanje Euharistiji
- želi da sveto posuđe bude skupocjeno
- u Oporuci ostavlja molitvu klanjanja Euharistiji
- želi prisustvovati svetoj misi i onda kada je bolestan
- često se pričešćuje, vjerojatno svaki dan
- od pape dobiva dopuštenje da se misa smije služiti u prebivalištima braće
- prije nego li će umrijeti obnavlja uspomenu na Posljednju večeru
- u svojim se spisima posebno zauzima za Euharistiju
- spominje ustanovljenje Euharistije u pismu upravljenom svim vjernicima
- posebno inzistira na stvarnoj prisutnosti
- naglašava Kristovo poniženje u Euharistiji
- poziva na vjerovanje da se kruh pretvorio u Kristovo tijelo, kako bismo nasljeđovali apostole koji su vidjeli Isusovo čovještvo, a vjerovali u njegovo božanstvo
- daje savjete o euharistijskom štovanju pozivajući da se Euharistija stavlja na dragocjena mjesta i da je se često pohada
- savjetuje pričešćivanje pozivajući na ispovijed, da joj se približujemo pobožno, ponizno, s poštovanjem i da imamo čisto srce i neokaljano tijelo
- svećenicima savjetuje: izbjegavanje neznanja i grijeha u svezi s Euharistijom; da se sjetite kako tjelesno od Krista vidimo samo euharistijski sakrament; da imadu dragocjeno sveto posuđe; da se pobrinu kako bi se svi pobožno pričešćivali; da se sjetite kako u rukama drže Krista, jer će i oni jednoga dana biti u Kristovim rukama
- poziva svoju braću svećenike da čisti služe misu, sa svetom i čistom nakanom, da misle na kazne koje očekuju one koji loše obavljaju Euharistiju; da se sjetite uzvišenog dostojanstva i svetosti koju zahtijeva njihova služba
- želi da se o Euharistiji govori u svakoj propovijedi

Franjo nije zadovoljan samo promatranjem Krista u jaslicama, na križu ili na oltaru, nego se s njime želi sličiti; naime

- Krist ga poziva neka ga slijedi i pomaže mu postići savršeno suobličenje s njime
- želi savršeno nasljedovati Kristove primjere
- želi u sebi obnoviti Kristove stope, slijedeći njegove primjere, posebno poniznost rođenja i ljubav muke
- želi nasljedovati Krista u životu i smrti
- razmišlja o Kristovim primjerima
- nastoji se suobličiti s Kristom
- moli milost da se s njime suobliči
- nasljeđuje Krista posebno u propovijedi, siromaštvu, prošnji milostinje i posljednjoj večeri
- životopisci priznaju da je bio na jedinstven način sličan Kristu, njegov sljedbenik i nasljedovatelj: bio je novi Krist
- Klara predstavlja Franju kao Kristova sljedbenika
- Krist i sv. Franjo se mogu zamijeniti
- potiče braću da budu vjerni u nasljedovanju Krista
- u svojim se spisima često vraća na nasljedovanje Krista

Vrhunac suobličenja s Kristom postignut je na Verni kad je Franjo, dvije godine prije svoje smrti, bio raspet; to divno čudo je

- bilo pripremljeno izvanrednim iskustvima kojima je početak viđenje Raspetoga te poruka u Sv. Damjanu
- najprije je ostvareno u srcu
- naviješteno je jednostrukim otvaranjem Evandjelja
- ostvareno je pojavkom serafa
- očituje se ne znakovima čavala, nego samim čavlima oblikovanim od tjelesnog tkiva
- uzrok je Franjina ljubav prema Raspetome
- spominju ga gotovo svi izvori
- ostaje očiglednim na Franjinom tijelu
- Franjo ga je držao u tajnosti
- vidjeli su ga neki svjedoci
- omogućuje da Franjo bude, poslije smrti, kao Krist skinut s križa
- potvrđeno je i od jednog koji u to prije nije vjerovao
- nanovo je potvrđeno spisima braće Ilije, Salimbene od Adama te Tome iz Ecclestona
- o tome svjedoče i nefranjevački izvori
- potvrdilo ga je više papa.

II - EVANĐELJE, VOĐA

Pošto je sv. Franjo iskustio nevolju svjetovnog života, susreće Krista u špilji kraj Asiza te u Sv. Damjanu; nakon tih susreta želi da mu Krist bude uzor. Kako je vrijeme prolazilo, tako je primjećivao da Krista može naći lakše i sigurnije: sudjelujući kod mise u crkvi Porcijunkule, koju je nedavno obnovio, posebno je dirnut Evanđeljem, jer mu se u tom času učinilo da Krist s oltara upravo njemu osobno upućuje riječi Evanđelja.

Od toga mu Evanđelje prestaje biti knjigom, da bi mu postalo osobom koju treba ljubiti i kojoj treba čvrsto vjerovati. Pošto je otkrio važnost Evanđelja, Franjo više neće propustiti prigodu da ga pita za savjet u teškim i važnim časovima života i svog novog iskustva, jer je svijestan da će u njemu naći Krista, njegove pouke da ih može slijediti, njegovu volju koju treba izvršiti, njegove primjere koje treba nasljedovati. Stoga Evanđelje postaje njegovim vođom.

Promotrit ćemo:

- Evanđelje u životu sv. Franje
- Poštuje Evanđelje
- Čita Evanđelje
- Živi Evanđelje

1. Evanđelje u životu sv. Franje

Slušajući u Porcijunkuli Evanđelje Franjo shvaća da mu Gospodin daje novu zapovijed, još jasniju od glasa s raspela u Sv. Damjanu: ne treba popravljati crkve, nego Crkvu: "Kad se jednoga dana u spomenutoj crkvi čitalo Evanđelje, kako je Gospodin poslao svoje učenike da propovijedaju, i svetac Božji ondje bio nazočan, ponizno je zamolio svećenika da mu pročitani odlomak protumači. A kad mu je ovaj sve redom protumačio i kad je sveti Franjo čuo da Kristovi učenici ne misju imati ni zlata, ni srebra, ni novca, ni torbe, ni novčarke, da putem ne nose štapa, ni obuće, neka nemaju ni dviju tunika, nego neka propovijedaju kraljevstvo Božje i pokoru, odmah je u duhu Božjem uskliknuo: 'Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim, ovo želim cijelim srcem izvršivati!'" (01).

Otada se s velikim pouzdanjem utječe otvaranju Evanđelja da sazna što mu valja činiti. Kad Bernardo želi poći za njim, Franjo mukaže: "Ako riječi hoćeš potvrditi činima, rano u jutro pođimo u crkvu; uzet ćermo Evanđelje, pa od Krista zatražimo savjet'. Tako o svanuću uđoše u crkvu. Pošto se najprije pomoliše, otvoriše evanđelistar, odlučivši da će napraviti ono što im najprije bude savjetovano. Otvoriše knjigu, a Krist je u njoj iznio svoj savjet: 'Ako hoćeš biti savršen, hajed prodaj sve što imaš i podaj novac siromasima'. I drugi put otvoriše, a oko im zape na riječi: 'Ništa ne uzimajte na put!'. Učiniše to i treći put te nađoše riječi: 'Ako tko hoće ići za mnom, neka se odreče samoga sebe'" (02). "Spomenutim je ljudima Bernardu, naime, i Petru rekao: 'Braćo, ovo je naš život i Pravilo sviju onih koji se htjednu pridružiti našoj družbi, pođite, dakle, i izvršujte što ste čuli'" (03). "I od tog su časa živjeli zajedno s njim prema sv. Evanđelju, kako im je pokazao Gospodin" (04).

Franjin život vodi Evanđelje te je jedno bratu, koji je želio imati knjige odgovorio: "Brate, i meni je došla želja za knjigama. Ali da bi spoznao volju u ovoj stvari, uzmi evanđelistar i moli Gospodina da ti kod prvog otvaranja očituje svoju volju" (05).

Evanđelje također nagovještava i rane: "Jednoga je dana pristupio k svetom oltaru, koji je bio podignut u samotištu gdje je boravio, uzeo je Evanđelistar i s poštovanjem ga stavio na oltar. Tako je u molitvi, prostrt ne manje srcem nego li tijelom, ponizno molio da mu dobrostivi Bog, Otac milosrđa i Bog svake utjehe, udostoji očitovati svoju volju... Ustao je od molitve pa je, načinivši znak križa, u duhu poniznosti i skrušena srca uzeo s oltara knjigu, te ju je s poštovanjem i strahom otvorio. Kad je knjigu otvorio, dogodilo se da se najprije zaustavio na mucu Gospodina našega Isusa Krista, i ondje gdje je objavljeno da će trpjeti nevolje. No, da ne bi posumnjao da se ovo na neki način dogodilo slučajno, otvorio je knjigu ponovno, drugi i treći puta i svaki puta je našao isti ili sličan sadržaj. Tada je čovjek pun Duha Svetoga shvatio, da mora kroz mnoge patnje, kroz mnoge tjeskobe i kroz mnoge borbe ući u kraljevstvo nebesko" (06).

Evanđelje ga pripravlja čak i na smrt: "Napokon je naredio da se donese evanđelistar i zatražio da mu se iz Evanđelja po Ivanu čita ono mjesto koje počima riječima: 'Uoči blagdana Vazma, znajući da mu je došao čas da ode s ovoga svijeta k Ocu'. I Ministar je, prije nego li mu je bilo naređeno, odlučio čitati ovo Evanđelje. Ovo je mjesto dragom ocu palo u oči prigodom prvog otvaranja

knjige, kad je pred njim bila cijela biblija iz koje se trebalo čitati Evandjelje" (07).

2. Poštuje Evandjelje

Franjo ne gleda na Evandjelje kao na bilo kakav spis, nego u njemu vidi tajanstvenu kristovu nazočnost, tako da bernardu, koji mu se želi pridružiti, kaže: "Pođimo u crkvu; uzet ćemo evanđelistar pa od Krista zatražimo savjet" (08). Zbog toga želi da se u pisanim riječima štuje Gospodin koji ih je izrekao: kapitulu, naime, piše "da pisane riječi što je više moguće poštuju... poštujući u riječima Gospodina koji ih je izrekao" (09). Također piše kapitulu: "Zato opominjem i potičem svu svoju braću u Isusu Kristu gdje god nađu napisane božanske riječi, da ih što je više moguće poštuju i koliko je do njih da ih, ukoliko nisu dobro čuvane i leže nedolično razbacane na kakvom mjestu, pokupe i čuvaju" (10).

U pismu kustodima zaklinje: "Molim vas, više nego li da to učinim sam, da kada bude to prikladno i to budete smatrali potrebnim, ponizno zamolite svećenike da iznad svega štuju presveto tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista i sveta imena i riječi od njega zapisane koje posvećuju tijelo... I ako presveto tijelo Gospodina bude spremljeno na nedostojan način, u bilo kojem mjestu, prema zapovijedima Crkve, neka bude stavljeno na dragocjeno mjesto i neka ga se čuva i nosi s velikim poštovanjem i neka na dužan način bude davano drugima. Isto tako i imena i riječi Gospodina, koja su zapisana, ako ih se nađe na neprikladnim mjestima, neka se sakupe i treba i treba ih smjestiti na urešeno mjesto" (11). Također i u Oporuci piše: "I hoću da se ove presvete tajne (Euharistija) iznad svega štuju i časte i čuvaju na doličnim mjestima. Gdje god na nedostojnim mjestima nađem napisana njegova imena i njegove riječi, pokupit ću ih i molim da ih drugi pokupe i stave na dostojna mjesta" (12).

Htio je to spomenuti i u Pravilu, ali je morao popustiti protivnoj želji ministara; u Perušinskoj legendi, naime, čitamo: "Htio je da se unese u Pravilo kako 'napisana imena Gospodinova i riječi kojima se ugotavlja sveti sakrament treba da braća, gdje god ih nađu, a da nisu kako treba spremljena ili bez dužna poštovanja leže kojekuda razbacana na nekome mjestu, sakupe i spreme; tako će iskazati štovanje riječima riječima što ih je izrekao Gospodin" (13).

Zaista, "gdje god je Franjo našao neki napis, na putu, u kući ili na podu, o božanskim ili ljudskim stvarima, s velikim je poštovanjem to skupljao, stavljao na posvećeno ili barem urešeno mjesto, u strahu da bi se tu moglo nalaziti ime Gospodinovo ili nešto drugo što bi se na nj odnosilo" (14). "Kad je saslušao ili pročitao evanđeoski odlomak, Franjo je, zbog svog dubokog poštovanja prema Gospodinu, uvijek poljubio Evanđelistar" (15).

3. Čita Evanđelje

Franjo se ne zadovoljava štovanjem svetih tekstova, nego ih s dubokom pažnjom čita: "Gdjekada je čitao svete knjige i što je jednom utisnuo u dušu, neizrecivo je ostalo napisano u srcu. Imao je pamćenje za čitanje knjiga, i sluh nije jedamput uzalud čuo, jer je to neprestano s pobožnošću u njemu preživjela ljubav" (16).

"Neumorno bavljenje molitvom i neprestano vježbanje u krepostima je čovjeka Božjeg dovelo do tolike bistrine duha da je, obasjan sjajem vječnog svjetla, čudesnom oštrinom uma ponirao u dubine Sv. Pisma, premda studijem nije stekao poznavanje Sv. Pisma. Od svake ljage čisto oštroumlje ulazilo je u tajne otajstva, i gdje učiteljsko znanje stoji vani, ulazio je osjećaj ljubiteljev" (17).

Bio je veoma zainteresiran za čitanje Evanđeoskog odlomka koji je bio predviđen za liturgiju dana, kao što to spominje brat Leon: "Daje napisati i evanđelistar, pa kada zbog bolesti ili neke druge očite zapreke nije mogao slušati misu, dao je da mu čitaju odlomak Evanđelja određen za onaj dan. I tako je činio sve do svoje smrti. Naveo je za to razlog: 'Kada ne slušam misu, klanjem se tijelu Kristovu u molitvi duhovnim očima, na isti način kao što ga promatram za vrijeme euharistijskog slavlja'" (18).

4. Živi Evanđelje

Sv. Franjo poštuje i čita Evanđelje ne samo zato da biga upoznao i razumio, nego prvenstveno zato da bi ga živio bez kompomisa i dodataka. U Oporuci spominje: "Sam Svevišnji mi je objavio da moram živjeti po duhu svetog Evanđelja" (19).

O Franjinom evanđeoskom životu kardinal Ivan od Sv. Pavla kaže papi Inocentu: "Našao sam vrlo savršena čovjeka koji želi živjeti prema sv. Evanđelju i u svemu opsluživati evanđeosko

savršenstvo" (20). Naime, "od dana kada mu je Gospodin objavio da on i njegova braća trebaju živjeti u skladu sa sv. Evanđeljem, odlučio je i nastojao da ga obdržava doslovno kroz cijeli svoj život" (21).

Zbog toga životopisci tvrde: "posvetio se evanđeoskoj savršenosti" (22); "natjecao se u evanđeoskoj savršenosti" (23); "bio je uzorom posvemašnje evanđeoske savršenosti" (24); "u svemu je bio podložan Evanđelju" (25); "bio je evanđeoski čovjek" (26);. Zaista je od vremena kada je počeo imati braću, pa sve do svoje smrti, doslovno obdržavao Evanđelje" (27). "Nije nikada bio gluhi slušač Evanđelja, nego je sve što je bilo hvalevrijedno upamtio i marljivo nastojao ispuniti" (28). "Najveća njegova odluka, posebna želja i vrhovna nakana bijaše: uvijek i u svemu opsluživati sveto Evanđelje" (29).

Htio je imati jednog kardinala zaštitnika koji će pomoći kako bismo "opsluživali... sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, što smo čvrsto obećali" (30). Jednome bratu, koji je od njega htio zadobiti odobrenje da ima knjige, Franjo reče: "Brate ne mogu i ne smijem ići protiv svoje savjesti i opsluživanja svetog Evanđelja što smo ga zavjetovali" (31).

I braća moraju živjeti po Evanđelju, pa stoga Franjo piše: "Ovo je život u Evanđelju Isusa Krista, za koji je brat Franjo molio papu Inocenta da mu ga odobri i gospodin ga je papa odobrio i potvrdio" (32). Osim toga "poučava ih kako da ostvare evanđeosku savršenost" (33). Klarisama pak spominje da su odabrale "živjetiprema savršenosti svetog Evanđelja" (34).

BILJEŠKE

(01) 1Čel 22:356. Usp. LM III,1:1051; Lm II,1:1339
brata Leona na brevijaru sv. Franje:2696.

TD 25:1427; Gualtiero iz Gisburna:2316.
(02) 2Čel 15:601. Usp. LM III,3:1054; TD 28-29:
48:1457. Usp. AP 33:1525.

(18) Bilješka

(19) OR:116.

(20) TD

1430-1431 (s Bernardom je i Petar Katanski);(21) LP 4:1548.
 Usp. OS 19:1702.
 AP 10:1497; Cv 2:1827. (22) AP 46:1541.
 (03) TD 29:1431. (23) LM III,2:1052.
 (04) TD 29:1432. Usp. AP 10:1497; Cv 2:1827. (24) LM
 XV,1:1246.
 (05) OS 4:1638. Usp. LP 73:1627. (25) LM V,1:1087.
 (06) 1Čel 92-93:482-483; Usp. LM XIII,2:1224. (26) LM
 XIII,1:1222.
 Razmatranja o sv. ranama III:1917. (27) LP 69:1622. Usp.
 OS 3:1682.
 (07) 1Čel 110:511. Usp. LM XIV,5:1242; Lm (28) 1Čel 22:357.
 Usp. LM I,1:1028; Lm I,2:1331.
 VII,5:1388 (29) 1Čel 84:466.
 (08) 2Čel 15:601. (30) PPr 12:109.
 (09) PBr 4:225. (31) LP 69:1621.
 (10) Pbr 4:224-225. Usp Pkl:209. (32) NPr 1:2.
 (11) Pku:241-242. (33) Gualtiero iz
 Gisburna:2318.
 (12) OR:114. (34) Fv:139.
 (13) LP 80:1635.
 (14) 1Čel 82:462.
 (15) Bilješka brata Leona na Brevijaru
 sv. Franje:2696.
 (16) 2Čel 103:689. Usp. LM XI,1:1187.
 (17) LM XI,1:1187. Usp. Lm IV,3:1359
 Ubertino iz Casale:2087.

Sažetak

Franjo, pošto je otkrio Krista u betlehenskom Djetetu, u Rapetome te u Euharistiji, otkriva ga također i u Evandelju. Evandelje naime

- konačno rasvjetljuje njegov poziv
- prosvjetljuje njega i njegove sljedbenike o opredljenjima koja trebaju prihvatiti

- Franjo se s njime savjetuje u teškim časovima
- pred-navješćuje mu rane
- priprema ga na smrt.

Sveti Feranjo Evandjelje ne smatra knjigom, već Kristom i zato:

- opominje braću neka uvijek uvelike štiju napisane božanske riječi
- napisanu Božju riječ stavlja uz Euharistiju
- htio je to spomenuti i u Pravilu
- s velikim poštovanjem sakuplja napisane riječi
- ljubi Evandjelje nakon što ga je pročitao.

Ne zadovoljava se samo štovanjem svetih tekstova, nego ih pažljivo čita; naime

- neizbrisivo utiskuje u svoje sjećanje ono što je makar samo jednom pročitao
- istražuje dubinu Sv. Pisma
- proniče tajnu otajstava
- u čitanju Sv. Pisma nalazi veliku radost
- veoma je zainteresiran za čitanje evanđeoskog odlomka dotičnog dana.

Franjo štije i čita Evandjelje, ali ga prvenstveno živi; naime

- u Oporuci spominje da mu je sam Svebišnji objavio neka živi po Evandjelju
- u svemu primjećue savršenost izraženu u Evandjelju
- nastoji doslovce obdržavati Evandjelje
- posvećuje se evanđeoskoj savršenosti
- potiče na evanđeosku savršenost i uzor je za nju
- čovjek je Evandjelja
- nije gluhi slušač Evandjelja
- obdržavanje Evandjelja mu je najviše nadahnuće
- ne želi se postavljati protiv obdržavanja Evandjelja
- želi da i braća žive prema zakonu Evandjelja
- želi da i braća budu učenici Evandjelja.

III - CRKVA, MAJKA

Krist što ga je Franjo susreo na raspelu, u Euharistiji i Evanđelju prisutan je u Crkvi, stoga joj se predaje s istom velikodušnošću i isključivošću kojom se Krist predaje njemu. Živi zajedništvo s Kristom, ali samo u Crkvi; želi reformu, ali koja se događa u Crkvi; slijedi Kristove stope, ali uvijek s odobrenjem Crkve, te govori svojoj braći: "Poći ću, dakle, i preporučit ću ih svetoj Rismkoj crkvi... U ovom će sinovi prepoznati majčina slatka dobročinstva. I uvijek će s posebnim poštovanjem slijediti njezine časne tragove" (01). Znade da se bez Crkve ne može živjeti u skladu s Evanđeljem i zbog toga, protivno od mnogih heretika svog vremena, želi živjeti po duhu Evanđelja, ali također i po duhu svete Rimske crkve: "Ovo je život u Evanđelju Isusa Krista, za koji je brat Franjo molio papu Inocenta da mu ga odobri i potvrdi i gospodin ga je papa odobrio i potvrdio" (02).

S tim u Svezi razmotrit ćemo poglavlja:

- Vjeran Crkvi
- Podložan nogama Crkve
- U službi klera
- Kler i sv. Franjo.

1. Vjeran Crkvi

Franji je prije svega stalo da ima braći koja će jamčiti apsolutnu vjernost Crkvi, te kada se jednom našao u Rivotortu, braću je "upućivao... da čvrsto vjeruju i jedinstveno ispovijedaju istine vjere onako kako ih drži i naučava Rimska crkva" (03). Celano naglašava da je "želio i budno nastojao oko toga da među sinovima sačuva vez jedinstva; da bi njih koje je privukao isti Duh i dao im život isti Otac, miroljubivo grijalo krilo jedne majke" (04). "On je bio uvjeren da između svega ostaloga i iznad svega treba čuvati, štovati i slijediti vjeru Rimske crkve, jer je samo u njoj spasenje" (05). Čak i prije svoje smrti "očinskim ih je osjećajima poticao na vjernost prema Rimskoj crkvi" (06).

U Pravilu propisuje: "Neka ih provincijali savjesno ispituju o katoličkoj vjeri i crkvenim sakramentima. Ako sve to vjeruju i hoće to iskreno ispovijedati i do smrti satino opsluživati... neka im uprave riječi svetog Evandjelja" (07); "Neka se nitko ne prima protiv odredaba i obreda svete Crkve" (08); "Sva braća moraju biti katolici, katolički govoriti i živjeti. Ako bi netko riječju ili činom zastranio od katoličke vjere i života te se ne bi htio popraviti, neka sae odstrani iz našeg bratstva" (09); "Neka nijedan brat ne propovijeda protiv načina i odredbe Crkve" (10). Predviđa kardinala zaštitnika "da bismo, podložni i pokorni svetoj Rimskoj crkvi..." (11). Oporuka kaže: "da Pravilo koje smo Bogu zavjetovali izvršimo u katoličkom duhu" (12).

Samo imajući na umu taj apsolutni zahtjev možemo razumjeti stroke propise Oporuke: "Koji bi se našli... da ne bi bili katolici, sva su braća dužna gdje god bila, gdje god nađu takvoga, da ga predvedu kustodu mjesta u kojem su ga našli. A kustod ga mora pod posluš čuvati, dan i noć kao svezana, da ne može izmaknuti iz njegovih ruku, dok ga osobno ne preda u ruke svog poglavara. Poglavari su strogo pod posluš dužni poslati ga kao svezana čovjeka, dok ga ne predvedu pred Ostijskog gospodina, koji je upravitelj, zaštitnik i popravljivač cijelog bratstva" (13).

2. Podložan nogama Crkve

Sv. Franjo ljubi Crkvu i želi da njegova braća budu katolici; stoga se ne zadovoljava nekom idealnom ljubavi, nego želi da se ta ljubav izražava konkretno prema papi i kardinalu zaštiniku koji ga predstavlja. Svakako se ne može tvrditi da je u ono vrijeme ugled Rimske kurije i samoga pape bio osobito velik. Jakov iz Vitrya piše: "Došao sam u Perugiu i našao papu mrtva, ali još ne pokopana. Noću su provalnici skinuli s njegova mrtva tijela dragocjenu odjeću i ostavili njegovo tijelo gotovo golo i ono se već u crkvi počelo raspadati" (14). "Nakon kratkog vremena pohodio sam kuriju i naišao na neke stvari koje su bile protivne mom shvaćanju. Svi su bili toliko zauzeti svjetskim i vremenitim stvarima, pitanjima kraljevstva i kralja, svadali se i vodili sudske parnice, da su jedva dopustili razgovor o nekom pitanju duhovne naravi" (15). I sam Franjo nije uvijek u kuriji nalazio potporu i kardinal Hugolin ga je upozorio neka ne ide u Francusku te mu rekao: "U Rimskoj kuriji

ima dosta prelata i drugih osoba koje bi rado naškodile dobru tvog Reda" (16).

Bez obzira na to i usprkos tome što jeznao da je Pravilo primio božanskim nadahnućem, Franjo jednako tako želi dobiti odobrenje i od pape: "I kad mi je Gospodin dao braću, nitko mi nije kazivao što moram činiti, nego mi je sam Svevišnji objavio da moram živjeti po duhu svetog Evanđelja. I dao sam da se to kratko i jednostavno napiše i gospodin mi je papa to potvrdio" (17).

Način na koji je potvrđeno Pravilo 1209. opširnije je opisan u Franjevačkim izvorima (FI), gdje između ostalog čitamo: "Blaženi je Franjo, gledajući kako Gospodin njegovu braću povećava brojem... rekao je braći: 'Vidim, braćo, da Gospodin želi milosrdno povećati našu družbu. Poći ćemo zato k svojoj majci Rimskoj crkvi, pa ćemo vrhovnom svećeniku priopćiti što je Gospodin počeo s nama izvoditi da bismo s njegovim pristankom i uz njegovu zapovijed nastavili što smo započeli'" (18). "Svevišnji Bog... čovjeku je Božjem udijelio slijedeće viđenje: Pčinilo mu se da ide nekim putem pokraj kojega se nalazilo vrlo visoko drvo. Kad mu se približio i poda nj stao, zadivio se njegovoj visini. Najednom ga je božanska sila toliko uzdigla da je dosegao vršiku drveta i s najvećom lakoćom savio je do dolje. Čovjek pun Boga shvatio je znakovitost ovog viđenja, da se, naime, odnosi na predusretljivost apostolskog dostojanstva. U srcu se obradovao, osokolio svoju braću i s njima se dao na put" (19).

Franjo se uputio u Rim. "Kad je stigao u Rimsku kuriju, bio je predveden vrhovnom svećeniku. Kristov namjesnik je uronio u duboko razmišljanje te je Kristova slugu kao nepoznata neraspoločivo odbio. Franjo je ponizno izišao" (20). Na sreću, ostao je nekoliko dana u Rimu te je imao priliku upoznati se s kardinalom Ivanom od sv. Pavla, koji je inocentu III. iznio njegov slučaj, govoreći: 'Našao sam vrlo savršena čovjeka koji želi živjeti prema sv. Evanđelju i u svemu opsluživati evanđeosko savršenstvo. Uvjeren sam da Gospodin po njemu želi obnoviti svetu Crkvu po cijelom svijetu'. Kad je gospodin papa to čuo, silno se zadivio i istom kardinalu naložio da mu dovedu blaženoga Franju" (21). "Slijedećega dana dopratio ga je k papi. Sv. Franjo je papi jednostavno razložio svoj ideal života, kao što je to prije učinio kardinalu. Papa mu odgovori: 'Veoma je strog vaš život. Idi, stoga, i moli se Bogu svim srce, da mi pokaže što je najbolje i najkorisnije za vaše duše. Zatim se vrati i iznesi mi sve: sve ću ti odobriti'" (22).

"Slijedeće je noći Bog vrhovnome svećeniku dao jednu objavu. Vidio je kako među njegovim nogama raste palma i kako se razvija u vrlo lijepo stablo. Kad se začuđeno pitao što bi imalo značiti to viđenje, Božje mu je svjetlo unijelo u dušu misao: ta palma predstavlja onog siromaha koga je jučerašnjeg dana odbio. Papa je slijedećega jutra naredio da sluge potraže po gradu spomenutoga siromaha" (23).

Gospodin je pohodio i Franju, "govorio mu je duši nadahnjujući mu slijedeću prisposobu: 'U pustinji bijaše neka siromašna i prekrasna žena. Neki veliki kralj, njome općeran, želio ju je uzeti sebi za ženu, nadajući se da će od nje imati divne sinove. Ženidba je proslavljena, rodiše se sinovi. Kada narastoše, majka im se obrati ovim riječima: Draga djeco, nemojte se sramiti zbog svog skromnog stanja, jer ste zapravo kraljevska djeca. Otiđite na njegov dvor i on će vam dati sve što trebate. Kad stigoše pred vladara, ovaj zadivljen njihovom ljepotom i primjetivši da su mu slični, zapita ih: Čiji ste vi sinovi? Momci odgovoriše sa su sinovi jedne siromašne žene koja živi u pustinji. Tada ih kralj sav radostan zagrl i reče: Budite mirni, jer moji ste sinovi. Ako se kod moga stola hrane stranci, koliko li na to prava imate vi, koji ste od moje krvi! I zapovijedio je onoj ženi da pošalje na dvor sinove koje je imala s kraljem kako bi bili odgajani prema svojoj pripadnosti'... Svetac se predstavio vrhovnome svećeniku i ispričao mu sve do u tančine iz Gospodinove prisposobe. I nadodao je: 'Ja sam, gospodine, ta siromašna žena koju Bog ljubi i koju je u svom milosrđu učinio lijepom i s kojom mu se svidjelo imati sinove'" (24).

Takvo je obrazloženje veoma duboko dirnulo papu, iznad svega zbog toga, što je i sam papa, prije nego li je stigao Franjo, također imao neobično viđenje: "U snu je vidio kako je crkvi sv. Ivana Lateranskog prijetila opasnost da će se srušiti. Međutim je neki redovnik, slabašan i neugledan, crkvu podržavao tako što je podmetnuo svoja leđa. Kad se papa probudio, bio je zbunjen i prestrašen. Kao mudar i razborit čovjek razmišljao je što bi to viđenje imalo značiti... te je u sebi zaključio: 'Ovo je doista onaj sveti i pobožni čovjek koji će poduprijeti i podržavati Crkvu Božju'" (25). "Zagrlio ga je i odobrio Pravilo" (26).

Siromašak u Pravilu piše o papi: "Brat Franjo, i bilo koji budući poglavar ovoga Reda, mora obećati posluš i poštovanje gospodinu papi Inocentu i njegovim nasljednicima" (27). "Brat Franjo obećava posluš i poštovanje gospodinu papi Honoriju i njegovim zakonitim nasljednicima i Rimskoj crkvi" (28). Svijestan da neće lako do pape,

koji se brine za cijelu Crkvu, moli i dobiva kardinala zaštitnika koji će u stvari biti njegov papa i papa njegove braće. Izvori spominju: "Kad se već Red djelovanjem božanske milosti počeo dosta širiti... sveti je Franjo došao gospodinu papi Honoriju, koji je tada bio u Rimu na čelu Crkve, i ponizno ga zamolio neka bi gospodin Hugolin, biskup ostijski, njemu i njegovoj braći, bio otac i gospodin" (29).

Na to je bio potaknut jednim snom: "Vidio je kokoš malenu i crnu. Bila je slična pitomu golubu. Noge su joj bile sasvim obraštene perjem. Imala je bezbroj pilića. Oni su je neprestano prevrtali, jer se svi nisu mogli naći pod njezinim krilima. Čovjek je Božji od sna ustao i ponovno je u srcu razmišljao; sam postade tumačem svoga viđenja. 'Ova kokoš - reče - to sam ja, nizak sam i crnputan. Njoj treba da po nedužnosti života služi golubinja prostodušnost. Jer ona je u svijetu veoma rijetka, nesmetano lebdi u nebo. Pilići to su braća koja su se namnožila brojem i milošću. Franjina je snaga nedovoljna da ih brani od zavjera ljudskih i od jezika svadljivih. Poći ću, dakle i preporučit ću ih svetoj Rimskoj Crkvi'" (30).

Otišao je, dakle, papi i rekao mu: "Kako, gospodine, znate siromašnima se i prezrenim ljudima ne daje pristup do tolika veličanstva. U rukama držite sav svijet, vrlo važni poslovi ne dopuštaju da posvećujete pažnju onim najmanjima. Zato, gospodine, molim vašu svetost da nam gospodina ostijskoga dadete za papu da bi se bez povrede vašeg uzoritog dostojanstva u vrijeme potrebe braća mogla njemu utjecatii od njega primati kako dobročinstva obrane tako i upravljanja" (31).

U stvari je kardinal "vodio Red manje braće kad još ovaj nije bio siguran u svojim prvim koracima, izradivši za Red novo Pravilo, dajući tako oblik još neoblikovanome pokretu, odredivši Franju za ministra i poglavara" (32). Osim toga "svake je godine prisustvovao kapitolu. Kad je dolazio na kapitul, sva su braća, na kapitolu sabrana, u povorci mu izlazila u susret. Kad bi braća stigla, kardinal bi sjahao s konja i s njima išao do crkvice Svete Marije pješice. Nakon tog bi im održao govor i prikazao misu u kojoj je čovjek Božji pjevao Evandjelje" (33).

Budući da su braću koji puta smatrali hereticima, "kad je to priopćeno rečenom gospodinu kardinalu, pozvao je k sebi blaženoga Franju da ga odvede gospodinu papi Honoriju, jer je gospodin Inocent već bio mrtav. Kardinal je dao Franji drugo Pravilo što ga je blaženi Franjo sastavio po Kristovoj uputi, da ga isti gospodin svečano potvrdi bulom" (34). Osim toga "poslao je pismo mnogim prelatima u čijim su biskupijama braća trpjela progonstvo,

moleći ih da se ne protive braći, nego da ih dapače savjetuju i pomognu im da propovijedaju i borave u njihovim krajevima, smatrajući ih izvrsnim ljudima i redovnicima koje je potvrdila Crkva" (35).

Nazočnost kardinala zaštitnika ozakonjena je Pravilom potvrđenim bulom: "Pod posluš naređujem poglavarima, da traže od gospodina pape jednog kardinala svete Rimske crkve, koji će biti upravitelj, pokrovitelj i popravljatelj ovoga bratstva (36). U Oporuci nanovo spominje da je "ostijski gospodin upravitelj, zaštitnik i popravljatelj cijelog bratstva" (37). I Klara je željela kardinala zaštitnika: "Sestre su strogo dužne uvijek imati za upravitelja, zaštitnika i popravljatelja onog kardinala svete Rimske crkve, kojeg će gospodin papa odrediti Manjoj braći" (38).

3. U službi klera

Sv. Franjo ne poštuje samo papu i kardinala zaštitnika, nego i biskupe, naglašavajući na taj način ulogu i važnost mjesne Crkve. Zbog toga ne želi tražiti povlastice koje bi mogle biti na neki način protiv volje biskupa; naime, "neka su se braća ponovno tužila blaženome Franji: 'Oče, zar ne vidiš da nam biskupi gdjekada ne dopuštaju propovijedati i tako nas u jednom kraju puštaju da budemo besposleni prije nego što mogemo narodu propovijedati? Bilo bi bolje da od gospodina pape ishodiš povlasticu za propovijedanje, i to bi bilo korisno za spasenje duša'. Ozbiljno ih je ukorio i rekao im: 'Hoću, naime, najprije poniznošću i poštovanjem obratiti prelate, a kad oni vide naš sveti život i poštovanje prema njima, molit će vas da propovijedate i obraćate narod'" (39). Rekao je dalje: "Gospodin nas je pozvao da budemo pomagači njegove vjere, pomagači prelate i svećenika svete majke Crkve. Zato smo ih dužni, koliko možemo, uvijek ljubiti, iskazivati im čast i štovati ih... I ja ih želim, ne samo biskupe, nego i siromašne svećenike, ljubiti, štovati i smatrati ih svojim gospodarima" (40).

Prije nego li će primiti neko boravište za braću, htio je da to odobri biskup; kaže naime: "braća su dužna otići k biskupu dotičnoga grada i reći mu: 'Gospodine, taj i taj čovjek iz ljubavi prema Gospodinu Bogu i poradi spasenja svoje duše spreman nam je dati onoliko zemlje koliko nam treba da možemo izgraditi boravište. Zato najprije dolazimo k vama, napose zato što ste otac i gospodar duša cijeloga stada kao i naših duša i duša druge braće

koja će boraviti na tom mjestu. Kanimo, dakle, graditi s blagoslovom Gospodina Boga i vašim" (41). U Pravilu propisuje: "Neka braća ne propovijedaju u biskupiji kojega biskupa, koji bi im to zabranio" (42), a u Sijenskoj oporuci potiče: "Neka uvijek budu vjerni podložnici prelata i klerika svete majke Crkve" (43).

Franjo je uvijek živio u skladu s tim smjernicama. Kad ga je, naime, otac dao pozvati pred biskupa, kaže: "Pred gospodina biskupa idem, jer on je otac i gospodin duša" (44). "Nikome nije otkrivao svoje tajne, niti se u toj stvari služio ičijim savjetom, nego samo Božjim... Gdjekada bi se posavjetovao s asiškim biskupom (45); "kad bi došao u koji grad ili kraj, običavao je blaženi Franjo otići do biskupa ili svećenika" (46). Na primjer, "stigoše u Osimo i pođoše gradskom biskupu koji ih je primio s velikim poštovanjem" (47).

Ako se biskupi ne bi slagali s njegovim mišljenjem, znao je biti veoma uporan u svojim traženjima, ali uvijek s velikom poniznošću. Na primjer, kardinal Ivan od sv. Pavla, "čovjek dalekovidan i ozbiljan, ispitivao ga je o mnogim stvarima i nagovarao da prihvati monaški ili samotnjački život. No sv. Franjo je, koliko je mogao, njegovo nagovaranje ponizno odbijao" (48). Drugom zgodom je "Franjo došao u Imolu, grad u Romagnoli, predstavio se mjesnom biskupu i zatražio od njega dopuštenje za propovijedanje. A njemu će biskup: 'Dosta je, brate, da ja propovijedam svom narodu'. Oborivši glavu sv. Franjo je ponizno izašao napolje, a nakon kratkog vremena se vratio unutra. Njemu će biskup: 'Što, brate, želiš? Što ponovno tražiš?' Nato će sv. Franjo: 'Gospodine, ako otac istjera sina na jedna vrata, on treba da uniđe na druga'. Biskupn nadvladana poniznošću, vesela lica ga zagrli i reče: 'Ti i tvoja braća ubuduće s mojom općenitom dozvolom propovijedajte u mojoj biskupiji, jer je to zavrijedila sveta poniznost'" (49).

Franjo duboko poštuje i svećenike, za razliku od mnogih novatora svog vremena. U njegovim spisima čitamo: "Sve klerike i redovnike smatrajmo svojim gospodarima u onome što se odnosi na spas duše a ne protivi se našem Redu, i cijenimo u Gospodinu njihovo svećeništvo, njihovu dužnost i službu" (50).

"Blago onom sluzi Božjem koji ima povjerenje u klerike koji stvarno žive po propisima svete rimske crkve; teško onima koji ih preziru. Makar bili i grešnici, ipak ih nitko ne smije suditi" (51); "moramo cijeniti i poštivati klerike, kad bi bili i grešnici, ne zbog njih samih, nego zbog službe i brige za presveto tijelo i krv Gospodina

našega Isusa Krista, koje žrtvuju na oltaru, uzimaju i drugima dijele" (52). U Oporuci izjavljuje: "Poslije mi je Gospodin dao i daje toliko pouzdanje u svećenike, koji radi svoga reda žive u duhu svete Rimske crkve, da bih se utjecao njima sve kad bi me i progonili. I kad bih bio mudar kao što je bio Salomon, i naišao na siromašne svećenike ovoga svijeta, ne bih htio propovijedati protiv njihove volje u župama gdje oni služe. A njih i sve druge poštivat ću i ljubiti i častiti kao svoje gospodare. I neću gledati na njihove grijehe, jer u njima vidim Sina Božjega, i oni su moji gospodari" (53).

Također i u razgovorima s braćom ne propušta priliku da ih podsjeti na poštivanje svećenika. Dok još bijahu u Rivotortu "upućivao ih je da...nepose štuju svećenike" (54). "Htio je da njegova braća na poseban način štuju svećenike koji se brinu za časne i nadasve uzvišene sakramente" (55); rekao je također: "kad bi se desilo da sretnem kojeg sveca koji dolazi s neba i zajedno s njim kakva siromašna svećenika, najprije bih iskazao počast svećeniku i požurio bih da poljubim ruke. Rekao bih: 'Daj, počekaj, sv. Lovro, jer ove ruke dotiču Riječ života i imadu nešto nadljudsko!'" (56).

Osim toga "riječju i primjerom je naučavao da se prema kleru odnose ponizno. Govorio je: 'Kleru smo poslani kao pomoć u spasavanju duša, da nadoknadimo ono čega on ima manje'. I zaključio je: 'Pokrivajte njihove padove, nadoknadite njihove brojne nedostatke, a kad to učinite budite još ponizniji'" (57).

Prvi je izvršavao ono što je drugima savjetovao. Na povratku iz Foligna, nakon što je prodao konja i tkaninu, "novi Kristov vojnik došao je u crkvu... Tu je zatekao jednoga siromašnog svećenika. S velikom mu je vjerom poljubio posvećenne ruke" (58). Želi da mu svećenik protumači Evanđelje koje je čuo u Sv. Mariji Anđeoskoj: "Zamolio je svećenika da mu protumači odlomak" (59); Bernardu, koji ga je želio slijediti, kaže: "Pođimo u biskupsku crkvu, gdje se nalazi dobar svećenik, i zamolit ćemo ga za svetu misu" (60); "siromašnim je svećenicima više puta davao crkveni nakit, svima je, do onih na najnižem stupnju, iskazivao dužno štovanje" (61); "štovao je svećenike i silno je volio crkvene redove" (62); ako ih je koji puta morao opomenuti, to je činio nasamo: "pošto je završio propovijed, postrance je, da ne bi čuo narod, skupio prisutne svećenike" (63).

Poštivao je svećenike koji su pogriješili: "Kad je blaženi Franjo prolazio Lombardijom, jednoga je dana ušao u neku crkvu da se pomoli... Mjesni župnik je bio izvorom sablazni, jer je živio s

priležnicom. Neki je pataren zapitao sveca: 'Reci, da li treba vjerovati riječima i pokloniti povjerenje životu čovjeka koji živi u grijehu te imade nečiste ruke jer ima vezu s bludnicom?' Svetac je uočio zlobu tog heretiku, te je, otišavši k tom svećeniku, na očigled župljanja pred njim pokleknuo te izjavio: 'Ne znam da li su ruke ovoga onakve kakvima ih opisuje onaj čovjek; ali, kad bi takve i bile, znadem i vjerujem da to ne može obeskrjepiti snagu i djelotvornost božanskih sakramenata. Kroz te ruke Bog izlijeva svoja dobročinstva i darove na svoj narod. Stoga ja cjelivam te ruke iz poštovanje prema sakramentima koje one dijeli i zbog svetosti onoga koji im je dao tu vlast'. I pošto je izrekao ove riječi kleknuo je pred tog svećenika i poljubio mu ruke" (64). I braća, po primjeru svog oca "gdje god bi našli svećenika, bogata ili siromašna, dobra ili opaka, ponizno bi mu se poklonili i odali poštovanje" (65).

4. Kler i sveti Franjo

Franjo su njegovu ljubav biskupi, kardinali i pape širokogrudno uzvratili; pred golim se Franjom biskup "silno zadivio njegovu zanosu i postojanosti. Odmah je ustao i svojim ga rukama zagrlio, zatim ga je pokrio svojim plaštem" (66). Važna je i ova pojedinost: kada je Franjo po prvi puta otišao k papi u Rim, "u to je vrijeme u Rimu boravio asiški biskup imenom Gvido. On je svetoga Franju i svu braću u svemu cijenio i na osobit način ljubio. Kad je vidio svetoga Franju i njegovu braću, a nije znao razlog njegova dolaska, smatrao je da se radi o važnoj stvari. Pribojavao se da oni možda ne namjeravaju napustiti vlastitu domovinu gdje je Gospodin po svojim slugama već počeo izvoditi velike stvari. Mnogo se radovao što ima takve ljude u svojoj biskupiji. On je mnogo očekivao od njihova života i ponašanja. Kad je, međutim, saznao razlog njihova dolaska i shvatio njihovu nakanu, silno se obradovao u Gospodinu. Obećao im je da će im u tu svrhu dati svoj savjet i da će im pomoći" (67).

Franju je Rimski kurija cijnila i pomagala; naime: "kao i kardinali tako su i pape ljubili svim svojim silama Red blaženoga Franje, priznavajući i uočavajući vlastitim očima da su Manja braća od velike koristi za Crkvu i da su poslana radi spasenja" (68).

Biskup iz Imole, pošto mu je najprije zabranio propovijedati u svojoj biskupiji, "pobijeden poniznošću svetog Franje, zagrlio ga je i rekao: 'Ubuduće dajem tebi i tvojoj braći dopuštenje da

propovijedate u mojoj biskupiji, jer je to zavrijedila sveta poniznost" (69).

Veoma je znakovito ono što spominje Čelano: "Kad je ulazio u neki grad, veselio se kler, zvonila su zvona" (70).

BILJEŠKE

(01) 2Čel 24:611.	(36) PPr 12:108-109.
(02) NPr, Proslov:2.	(37) OR:126.
(03) LM IV,3:1069.	(38) PKI 12:2819.
(04) 2Čel 191:777.
50:1738.	(39) LP 115:1674. Usp. OS
(05) 1Čel 62:432.
10:1692.	(40) LP 15:1562. Usp. OS
(06) LM XIV,5:1241.
10:1691.	(41) LP 15:1562. Usp. OS
(07) PPr 2:77.	(42) PPr 9:98.
(08) NPr 2:7.	(43) OS:135.
(09) NPr 19:51.	(44) TD 19:1419.
(10) Npr 17:46.	(45) TD 10:1406.
(11) PPr 12:109.	(46) 1Čel 75:452.
(12) OR:127.	(47) 1Čel 78:456.
(13) OR:126.	(48) 1Čel 33:374.
(14) Jakov iz Vitrya, Pismo iz 1216.:2202.
147:731 i LM VI,8:1113.	(49) 2Čel
(15) Jakov iz Vitrya, Pismo iz 1216.:2204.
19:52.	(50) NPr
(16) LP 82:1638.	(51) OP 26:176.
(17) OR:116.	(52) 2P 6:193-194.
(18) TD 46:1455. Usp. AP 31:1523.	(53) OR:112-113.
(19) LM III,8:1061. Usp. TD 53:1462.
IV,3:1069.	(54) LM
(20) LM III,9a:1063.
37:1530.	(55) TD 57:1468. Usp. AP
(21) TD 48:1457. Usp. AP 33:1525.	(56) 2Čel 201:790.
(22) AP 34:1526. Usp. TD 49:1458;
Usp. OS 54:1473.	(57) 2Čel 146:730.

- Anđeo Klarenski:2138. (58) 1Čel 9:335. Usp. LM
 II,1:1039; TD 16:1415.
- (23) LM III,9a:1063. (59) 1Čel 22:356.
- (24) TD 50-51:1459-1460. Usp. 2Čel (60) Cv 2:1827.
 16-17:602-603; LM III,10:1064. (61) 2Čel 8:590.
- Usp. LM I,6:1036; TD 8:1403.
- (25) TD 51:1460. Usp. 2Čel 17:603; LM (62) 1Čel 62:432.
 III,10:1064; Lm II,4:1342; (63) OS 56:1746. Usp.
- LP 18:1565.
- Salimbene:1631; Anđeo (64) Stjepan iz
 Borbona:2253.
- Klarenski:5:2139. (65) TD 59:1471. Usp. AP
- 40:1533. (66) 1Čel 15:344. Usp. 2Čel
- (26) TD 51:1460. LM II,4:1043.
- 12:597; TD 20:1419; (67) 1Čel 32:373. Usp. TD
- (27) NPr, Proslov:3.
- (28) PPr 1:76. (68) Salimbene 34:2631.
- 47:1456; AP 32:1524. (69) LM
- (29) 1Čel 100:494.
- (30) 2Čel 24:610. Usp. TD 63:1477; (70) 1Čel 62:431.
- VI,8:1113. Usp. 2Čel 147:731.
- OS 78:1773.
- (31) 2Čel 25:612. Usp. TD 65:1479;
- Jordan iz Giana 14:2337.
- (32) Život pape Grgura IX 1:2271.
- (33) TD 61:1474.
- (34) TD 62:1476.
- (35) AP 45:1540.

Sažetak

Sveti Franjo susreće krista u betlehemskom Djetetu, na raspelu, u Euharistiji, u Evandjelju, ali i u Crkvi koju smatra pravom majkom; zato

- joj preporuča svoju braću
- želi slijediti Kristove stope, ali uvijek uz njezinu pomoć

- želi da mu riječ Božja dođe njezinim posredovanjem
- želi da mu braća budu njoj vjerna
- ispovijeda istine vjere onako kako ih naučava Crkva
- želi da njegova braća žive složno u njezinu krilu
- smatra svetom dužnošću obdržavati naučavanje Crkve
- čak i na smrtnoj postelji preporuča da joj braća budu vjerna
- želi da u njegovo bratstvo budu primčljeni samo katolici
- želi kardinala zaštitnika kako bi imao veće jamstvo katoliciteta
- daje pisati Oporuku da bi braća mogla obdržavati Pravilo katoličkije
- s najvećom strogošću zahtijeva da iz njegova Reda budu udaljeni svi koji nisu katolici.

Franjo se ne zadovoljava idealnom ljubavivlju, nego želi da ta ljubav bude izražena na poseban način prema papi; stoga

- želi papino odobrenje, makar je svijestan da je Pravilo primio božanskim nadahnućem
- viđenjem visoka drveta koje se lako savija dobiva jamstvo da će se moći susresti s papom
- ustraje u svojoj namjeri i onda kada ga papa ne baš uglađeno udaljuje
- uspije za suradnika pridobiti kardinala Ivana od sv. Pavla
- moli Gospodina da bi uspio dobiti odobrenje od vrhovnog svećenika
- sam Bog mu pomaže dvostrukim viđenjem koje je imao papa: palma koja raste i lateranska bazilika koja se ruši
- pripovijeda papi prispodobu o sinovima koje je kralj imao sa siromašnom ženom u pustinji
- konačno je prihvaćena njegova molba
- želi da Pravilo sadrži obećanje poslušnosti prema papi.

Franji je jasno da nije lako neprestano se susretati s papom; stoga

- odlučuje zatražiti kardinala zaštitnika, koji će za njega i njegovu braću biti kao papa
- na to je potaknut viđenjem kokoši koja nije u stanju pod svojim krilom čuvati mnoge piliće
- moli i dobiva za zaštitnika kardinala Hugolina
- kardinal mu pomaže u sastavljanju Pravila
- uz njegovu pomoć dobiva odobrenje Pravila papinskom bulom

- uzakonjuje ustanovu kardinala zaštitnika u Potvrđenom pravilu i spominje u Oporuci važnost te činjenice.

Franjo duboko štuje i biskupe; radi toga

- ne želi povlastica koje bi bile protiv volje biskupa
- podsjeća svoju braću da su poslana biskupima kao pomoć
- želi da braća ljube, časte i štuju biskupe
- želi odobrenje biskupa prije nego li će otvoriti novo prebivalište za braću
- ne želi propovijedati protiv volje biskupa
- i u maloj Sijenskoj oporuci podsjeća na ljubav prema biskupima
- kada dođe u neki grad ide se predstaviti biskupu
- znade ponizno biti uporan da dobije od biskupa ono što ovi nisu skloni dati u prvi mah.

Franjo veoma ljubi i duboko poštuje i obične svećenike; naime

- smatra ih svojom gospodom
- potiče braću da imadu vjeru u svećenike
- osuđuje braću koja preziru svećenike
- poziva da se ne osuđuju grešni svećenici
- svećenike smatra djelateljima Gospodinova presvetog tijela i krvi
- u Oporuci spominje da je uvijek imao veliku vjeru u svećenike i da si nije nikada dopustio propovijedati bez njihova pristanka
- želio je da se iskazuje veliko poštovanje njihovim rukama
- najprije poštuje svećenike a onda svece
- želi da braća žive u miru s biskupijskim svećenicima
- s poštovanjem ljubi ruke svećeniku u Sv. Damjanu
- koji puta opominje svećenike, ali samo nasamo
- poštuje i svećenike grešnike.

Kler mu velikodušno uzvraća tu ljubav i poštovanje; naime

- asiški ga je biskup, kad ga je ugledao gola pred sobom, pokrio svojim plaštem
- asiški je biskup zabrinut kada ga vidi u Rimu zajedno s njegovim prvim drugovima, jer je mislio da je Franjo naumio napustiti njegov grad
- dobiva pomoć od Rimske kurije, a posebno od kardinala Ivana od sv. Pavla
- biskupi kurije osjećaju odanost i simpatiju prema njemu i njegovoj braći
- kardinali i papa bratski ljube Franju

- biskup Imole mu dopušta propovijedati u njegovoj biskupiji
- kler se raduje i zvona zvone kad Franjo ulazi u gradove.

IV - PRAVILO, ZAKON ŽIVOTA

Pošto je Franjo susreo Krista želi se s njime, svojim uzorom, posve suobličiti. Mogućnost za to nalazi u vjernom nasljedovanju Evanđelje koje za nj postaje vođom; vidi kolika je opasnost u slobodnom čitanju tekstova Evanđelja i poznati su mu brojni heretički pokreti koji nastali upravo zbog nepouzdanog tumačenja evanđeoskih tekstova. Zbog toga želi da mu pomogne Crkva, koju smatra svojom pravom majkom.

Kad su mu se pridružili drugi, osjeća potrebu za zakonom života, uvijek utemeljenom na evanđeoskom tekstu, budućida je njegova posebna karizma "živjeti u duhu svetog Evanđelja" (01).

S tim u svezi razmotrit ćemo teme:

- Pravilo i Evanđelje
- Pravilo iz 1209. g.
- Razvoj Pravila
- Vrijednost Pravila.

1. Pravilo i Evanđelje

Franjina navezanost na Evanđelje najviše se očituje pri sastavljanju Pravila. Prema Anđelu Klarentinskom, naime, Krist kaže Franji: "Neka tvoje Pravilo bude moje Evanđelje i tvoj život moj život" (02). On sam, pošto je tri puta otvorio Evanđelje, kaže Bernardu: "To će biti naše Pravilo" (03). Osjeća da ne posjeduje drugog zakona do Evanđelja i odmah na početku svog iskustva piše "način i pravilo života i prvenstveno se služi riječima sv. Evanđelja" (04). Pripovijeda Čelano: "Sveti je otac jednom imao viđenje koje postade proročanstvom neba, a odnosi se na Pravilo. U vrijeme kad se među braćom poveo razgovor o potvrđenju Pravila, za što je svetac bio silno zauzet, imao je u snu ovo viđenje: Vidio je sebe kako po zemlji skuplja najsitnije mrvice kruha i kako ih mora dati braći koja su stajala naokolo. I kad se u strahu da mu kroz prste ne ispadne tako sitna prašina bojao razdijeliti tako šićušne mrvice,

odozgor mu je doviknuo glas: 'Franjo, od sviju mrvica načini jednu hostiju pa podaj onima koji hoće jesti da pojedu'... Malo vremena, kad je bdio i nastavio molitvu, ovaj mu je glas stigao s neba: 'Franjo, reče, mrvice prošle noći su riječi Evanđelja, hostija je Pravilo, guba opačina'" (05). Kad se predstavio papi da bi od njega zadobio odobrenje, kardinal Ivan od sv. Pavla reče Inocentu III. koji je oklijevao: "Ovaj siromašak u stvari moli samo to da mu se dopusti da živi evanđeoski život" (06).

Obaveza evanđeoskog života jasno je izrečena u prvome Pravilu u kojem čitamo: "Život manje braće jest ovo: opsluživati sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista" (07). U Pravilu iz 1221. je Evanđelje obilno navedeno i spomenute su gotovo sve Isusove radikalne riječi. Može se kazati da Pravilo sadrži bit Evanđelja i da je natopljeno Evanđeljem uz neke jednostavne disciplinske i organizacijske propise. Navodimo samo jedan primjer koji se odnosi na na evangelizaciju poganskih naroda: "Drugi je način da, ako vide da se sviđa Gospodinu, propovijedaju riječ Božju, kako bi nevjernici povjerovali u svemogućega Boga, Oca i Sina i Duha Svetoga, stvoritelja svega, u Sina Otkupitelja i spasitelja, da se krste i postanu kršćani, jer 'tko se ne rodi od vode i Duha Svetoga, taj ne može ući u kraljevstvo Božje' (Iv 3,5). To i ostalo što se Bogu dopada mogu govoriti njima i ostalima, jer Gospodin kaže u Evanđelju: 'Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega pred svojim Ocem nebeskim' (Mt 10,32). 'Tko se zastidi mene i mojih riječi, toga će se Sin čovječji zastidjeti kada dođe u slavi Očevoj i svetih anđela' (Lk 9,26). I neka sva braća, gdje god bila, budu svijesna da su darovala i poklonila svoja tjelesa Gospodinu Isusu Kristu, i da ih iz ljubavi prema njemu moraju izložiti bilo vidljivim bilo nevidljivim neprijateljima, jer Gospin kaže: 'Tko izgubi život svoj poradi mene, spasit će ga za život vječni' (Mk 8,35). 'Blago progonjenima zbog pravednosti, jer njihovo je kraljevstvo nebesko' (Mt 5,10). 'Ako su mene progonili i vas će progoniti' (Iv15,20). 'Kad vas počnu progoniti u jednome gradu, bježite u drugi' (Mt 10,23). 'Blago vama kad vas ljudi budu mrzili i progonili, razdvajali i vrijeđali i vaše ime odbacivali kao zlo i kad vam zbog mene budu lažno pripisivali svaku vrst opačine! Radujte se i kličite u onaj dan od veselja, jer vas čeka velika nagrada na nebesima!' (Mt 5,11-12). A vama svojim neprijateljima kažem ne bojte se ovoga i ne bojte se onih koji ubijaju tijelo, a poslije toga više ne mogu ništa učiniti' (Mt 10,28). 'Gledajte da se ne uznemirujete!'

(Mt 24,6). 'Svojom ćete postojanošću spasiti duše svoje' (Lk 21,19). 'Tko ustraje do konca, taj će se spasiti' (Mt 10,22)" (08).

U drugome Pravilu imademo Manje navoda, ali se u stvari bit ne mijenja; pisac Perudijske legende spominje: "premda su ministri znali da su braća prema Pravilu dužna opsluživati sveto Evanđelje, ipak su dali da se iz Evanđelja ukloni ono poglavlje gdje se kaže: 'Ništa ne uzimajte na put' itd. Smatrali su da tako neće biti dužni opsluživati evanđeosko savršenstvo. Zato je blaženi Franjo, pošto je primio nadahnuće Duha Svetoga, pred nekolicinom braće rekao: 'Braća ministri misle da će prevariti Boga i mene'. I nastavio je: 'Neka, štoviše, sva braća znadu i neka budu svijesna da su dužna opsluživati savršenstvo svetoga Evanđelja; hoću da i na početku i na svršetku Pravila bude napisano da su braća dužna opsluživati sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista'" (09). I zaista Pravilo započinje ovako: "Pravilo i život Manje braće jest ovo: opsluživati Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista" (10); a završava ovako: "Da bismo... stalni u katoličkoj vjeri opsluživali... sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista" (11). I Toma Čelanski potvrđuje: u Pravilu se "prvenstveno služio riječima sv. Evanđelja, jer je čeznuo samo za evanđeoskim životom" (12).

2. Pravilo iz 1209. godine

Prvo odobrenje svog načina života Franjo je dobio 1209. g. i to Pravilo, premda je veoma kratko, fragmentarno i samo usmeno odobreno, treba smatrati početkom čitavog franjevačkog isjustva. Usput smo spomenuli njezino odobrenje govoreći o Franjinu odnosu prema papi. Kad je Franjo dobio odobrenje "zajedno je s drugovima udario prema Spoletskoj dolini... Razgovarali su kako bi mogli izvršiti papine želje i naloge; kako bi mogli čestito i nepopustljivo čuvati Pravilo" (13).

I nefranjevački izvori govore o Pravilu iz 1209., spominju naime: "U ono vrijeme su postojala tri redovnička Reda: pustinjaci, monasi i kanonici; no Gospodin je htio da četvorina temelja onih koji žive po Pravilu bude u svojoj stalnosti snažno ojačana, stoga joj je u onim danima pridružio četvrtu redovničku ustanovu, ljepotu jednog novog Reda, svetost jednog novog Pravila. Ako pak pažljivo promotrimo kako je živjela prva Crkva, moramo zaključiti da se nije pojavilo samo novo pravilo, nego da se radije obnovilo ono staro, ustalo je ono što je ležalo pod zemljom, oživjela je vjera (religio)

koja je bila gotovo mrtva" (14). "Gospodin papa im je potvrdio Pravilo" (15). "Imadu vlastito Pravilo koje im je odobrio papa Inocent III.; sastavio ga je Franjo uz pomoć pobožnih i stručnih ljudi" (16).

3. Razvoj Pravila

Nemamo tu sreću da bismo posjedovali Pravilo iz 1209. g., i sva nastojanja da ga se rekonstruirala bila su uzaludna. Ipak znademo da e to pravilo bilosastavljeno iz evanđeoskih odlomaka, posebno onih koje je Franjo čuo u Porcijunkuli i Sv. Nikoli. Na početku franjevačkog iskustva nije se osjećala potreba za Pravilom u pravom smislu, jer je Franjo, od sviju priznat, bio ideal bratsva koje je nastajalo i njegova je nazočnost zamjenjivala sve zapovijedi. Njega se samog može smatrati Pravilom, kao što se to može zaključiti iz onog što je pretjerano činio jednostavni brat Ivan: "Kad bi tako na kojem mjestu Franjo zastao u razmatranju i pravio kretnje ili izraze lica kakve mu drago, jednostavni bi Ivan sve to ponavljao i oponašao. Tako, kad bi svetac pljunuo i on bi pljunuo; kad bi se nakašljao i on bi se nakašljao; na svečeve uzdisaje bi nadodavao uzdisaje, a naricanju je davao naricanje. Kad je svetac uzdigao ruku prema nebu, i on je svoju podigao. Pomno ga je motrio kao uzor, i sve je na sebi ponavljao" (17).

Pravilo dozrijeva svagdanjim životom i također zbog toga Franjo na početku Pravila piše: "Pravilo i život Manje braće... Ako bi koji željeli prigrliti ovaj život..." (18).

Kako je prolazilo vrijeme braća bivaju sve brojnija, šire se po čitavoj Europi, žar im popušta. Stoga Franjo osjeća nužnost da napiše sustavnije propise. Od odobrenja prvog načina života do konačnog Pravila, franjevačko bratstvo prolazi dugačak i tegoban put vjere. U stvari Pravilo se sve do 1223. g. prvenstveno razvija na kapitulima: "Izradio je, naime, više Pravila i najprije ih je iskušao, a istom onda je napisao ono što ga je konačno ostavio" (19); "na kapitulima su braća raspravljala o tome kako bi što bolje opsluživala Pravilo" (20). Pismo nekom poglavaru spominje da su kapitularni skupovi imali i zakonodavnu vlast; Franjo, naime, potiče: "A od svih poglavlja Pravila koja govore o smrtnim grijesima, učinit ćemo uz pomoć Božju i uz savjet braće unutar duhovskog sabora ovo poglavlje: Ako bi koga neprijatelj naveo da smrtno zgriješi, mora se pod posluš obratiti na svog gvardijana" (21).

Pravilo iz 1221. možemo smatrati Pravilom iz 1209. obogaćenim više od desetljetnim iskustvom života, iskustvom sakupljenim iz različitih Franjinih kapitularnih opomena. Jordan iz Giana izvještava: "Blaženi je Franjo oblikovao Red prema svojim uredbama. Vidjevši po tom da je brat Cezarije iskusan u Sv. Pismu, dao mu je zadatak da riječima Evandjelja uresi Pravilo koje je on sročio jednostavnim riječima. I brat Cezarije je to učinio" (22).

Znademo da je između njega i braće nastao spor, jer braća nisu shvatila vrijednost novoga Pravila koje ima apostolsko svojstvo, dok je Pravilo Bazilija i Benedikta bilo monastičkog nadahnuća, a Augustinovo je imalo klerikalnu intonaciju. Benedikt zahtijeva bijeg iz svijeta, dok Franjo zahtijeva ucjepljenje u svijet da mu donese Boga. Pisac Perušinske legende obvako piše: "Dok je blaženi Franjo bio na generalnom kapitolu kod Svete Marije u Porcijunkuli, koji je prozvan 'kapitul na rogožinama', a bilo je ondje pet tisuće braće, mnogi su od njih bili poznati po mudrosti i učenosti. Oni rekoše gospodinu kardinalu koji je kasnije postao papa Grgur, a na kapitolu je bio nazočan, neka bi nagovorio Franju da poslušava savjet spomenute učene braće pa da gdjekada dopusti da ga ona vode. Navodili su Pravila blaženoga Benedikta, blaženog Augustina i blaženog Bernarda koje upućuju da se tako i tako živi. Tada je blaženi Franjo, saslušavši o toj stvari kardinalovo upozorenje, uhvatio ga za ruku i odveo k braći sakupljenoj na kapitolu te im je progovorio ovako: 'Braćo moja, braćo moja, Bog me je pozvao da idem putem jednostavnosti. Neću da mi spominjete bilo koje Pravilo: ni Pravilo svetog Augustina, ni svetog Bernarda, ni svetog Benedikta'" (23).

Konačno Pravilo, napisano 1223. u osnovi je Pravilo iz 1209., tako da je papa mogao kazati: "Što ga je naš predšasnik odobrio"; ono je skraćena verzija Pravila iz 1221. s manje navoda i izbjegnuta su ponavljanja. Sv. Bonaventura pripovijeda: "Kad se već Red proširio i kad je već raspolagao s naputkom za život (forma vitae) što ga je odobrio gospodin Inocent, Bog ga je potaknuo svojom objavom da ga zauvijek dade potvrditi njegovu naljseniku Honoriju... Kad je, dakle, htio srediti Pravilo sastavljeno iz evanđeoskih riječi, koje se imalo potvrditi, i kad mu je htio dati sažetiji i kraći oblik, vođen Duhom Svetim, s dvojicom se drugova uspeo na neku goru. Tu se zadovoljavao samo kruhom i vodom. Dok je postio dao je napisati Pravilo, kako mu je u molitvi nadahnjivao Duh Sveti. Kad je sišao s gore, predao ga je svom zamjeniku na opsluživanje, a taj je nakon nekoliko dan tvrdio da je

nepažnjom izgubljeno. Sveti se čovjek ponovno vratio na samotno mjesto. Ondje ga je izradio iznova poput prvoga, kao da je riječi slušao iz Božjih usta" (24).

Kad ga je drugi puta pisao "kod brata Ilije, koji bijaše zamjenik blaženoga Franje sakupilo se više ministara koji mu rekoše: 'Čuli smo da taj brat Franjo sastavlja neko novo Pravilo. Bojimo se da će biti odviše strogo da ga nećemo moći opsluživati. Želimo da odeš k njemu i da mu rekneš da se mi na to Pravilo nećemo obvezivati; neka ga sastavlja za sebe, a ne za nas'... Tada je blaženi Franjo svoje lice upravio prema nebu i Kristu rekao: 'Gospodine, nisam li ti dobro rekao da ti neće vjerovati?' Na to se iz visine čuo Kristov glas koji je rekao: 'Franjo, u Pravilu ništa nije tvoje, nego je sve moje što god se u njemu nalazi. Hoću da se Pravilo opslužuje: doslovno, doslovno, doslovno, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja'. I nadodao: 'Znam koliko može ljudska slabost i koliko sam im sprema pomagati. Koji ga neće obdržavati neka iz Reda iziđu!'. Tada se Franjo okrenuo k braći i rekao: 'Jeste li čuli? Jeste li čuli? Jeste li čuli? Hoćete li da ponovno kaže?'. Tada ministri zbunjeni priznaše svoju krivnju i otiđoše" (25).

Braća su ipak, bez obzira na Franjin čvrsti stav, uspjela dobiti neke preinake; Franjo je htio da se u Pravilo unese kako "napisana imena Gospodinova i riječi kojima se ugotavlja presveti sakrament treba da braća, gdje god ih nađu a da nisu kako treba spremljena ili bez dužna štovanja leže kojekuda razbacana na nekome mjestu, sakupe i spreme; tako će iskazati štovanje riječima što ih je izrekao Gospodin. Mnogo se toga posvećuje uz primjenu božanskih riječi, a snagom Kristovih riječi se ugotavlja oltarski sakrament". Ipak te smjernice nisu prihvaćene u Pravilu "zato što se braći ministrima nije činilo zgodnim" (26).

4. Vrijednost Pravila

Sv. Franjo je napisao tri Pravila, ali kada govori o Pravilu nikada ne pravi nikakvu razliku; radi se, naime, o istome planu kojemu je on začetnik i koji je za njega "Pravilo". Zato je vrlo gorljivo revnovao za zajedničko opsluživanje i Pravilo, a ono je, koji su s obzirom na nj bili gorljivi, obdario posebnim blagoslovom. Svojima je govorio da je Pravilo knjiga života, nada spasenja, jezgra Evanđelja, put savršenstva, ključ raja, ugovor vječnog saveza. Htio je da ga svi imaju, da ga svi poznaju i da se u svojoj unutrašnjosti

njime razvedruju i zabavljaju sjećajući se položene zakletve. Učio ih je da ga uvijek moraju imati pred očima, da bi im bilo poticajem za provođenje pravoga života, da s njim moraju umrijeti" (27).

On je prvi koji osjeća da ga je dužan poštivati te pred kapitulom priznaje: "U mnogom sam sagriješio teškim grijehom, posebice što nisam opsluživao Pravilo koje sam Gospodinu obećao, i dodaje: "Zato molim, koliko god mogu, brata Iliju, svoga gospodara i poglavara, da učini sve kako bi svi bespriječno opsluživali Pravilo" (28). Pošto se odrekao uprave Reda "ako bi ga neki brat poticao da se umiješa u upravljenja, odgovorio bi: 'Braća imaju svoje Pravilo i zakleli su se da će ga obdržavati'" (29). "Putem je razgovarao s braćom: kako bi Pravilo što ga primiše čestito obdržavali" (30).

Prvo je Pravilo završavalo ovim opomenama: "U ime Božje molim svu braću, da shvate smisao i značenje ovoga, što je u ovom životnom planu napisano za spasenje naših duša, i da si to često dozivaju u pamet. I usrdno molim Boga, da on svemogući, trojstven i jedinstven, blagoslovi sve one, i druge koji budu proučavali, učili, zadržali, u pamet dozivali, i u djelo provodili; kadgod budu obnavljali i ostvarivali što je ovdje napisano za naše spasenje. I zaklinjem sve, ljubeći im noge, da sve ovo uzljube, uzdrže i usvoje. I u ime svemogućega Boga i gospodina pape, i u ime posluha strogo naređujem i nalažem ja brat Franjo, da od ovog što je u ovom životu napisano nitko ništa ne oduzima, niti napisanom što pvrh dodaje, niti braća smiju imati drugo Pravilo" (31).

U Oporuci potiče: "Neka braća ne kažu: 'Ovo je drugo Pravilo', jer ovo je upozorenje, opomena, poticaj i moja oporuka, koju ja, maleni brat Franjo, ostavljam vama, svojoj blagoslovljenoj braći, da Pravilo koje smo Bogu zavjetovali bolje izvršimo u katoličkom duhu. Ni opći poglavar ni provincijali ni kustodi ne smiju pod polsuh ovim riječima ništa ni dodavati ni oduzimati. I neka uvijek uz Pravilo uza se imaju i ovaj spis. I neka na svim sastancima, koje budu držali, kad čitaju Pravilo, neka čitaju i ove riječi. I strogo pod posluh naređujem svoj svojoj braći, i klericima i neklericima, da ne dodaju Pravilu i ovim riječima neka tumačenja: 'Tako se ima shvatiti', nego kako je meni Gospodin dao da jednostavno i otvoreno govorim i napišem Pravilo i ove riječi, tako ih i vi jednostavno i otvoreno shvatite bez tumačenja i svetim životom opslužujte do konca. I tko god bude ovo opsluživao neka ga na nebu svevišnji Otac obdaru blagoslovom, a na zemlji neka ga blagoslovom obaspe njegov ljubljani Sin s presvetim Duhom Tješiteljem, sa svim nebeskim

silama i svima svetima. I ja maleni vaš sluga brat Franjo podupirem i osiguravam vam, koliko mogu, iznutra i izvana, ovaj sveti blagoslov. Amen" (32).

Franjo osim toga želi da se Pravilo tumači doslovno. Kad se vratio iz Egipta neki je brat s njime razgovarao o siromaštvu i Franjo mu je rekao: "Poglavlje o siromaštvu shvaćam onako kako doslovno zvuče riječi svetog Evandjelja i Pravila: to jest da braća nemaju ništa i da ne smiju imati drugo osim tunike s pojasom i hlače, a one koje na to prisili potreba mogu nositi obuću, kako je napisano u Pravilu" (33). "Kad je gorljivo poticao braću na opsluživanje Pravila, naglašavao je da u nj nije unio ništa po svom nahođenju, nego da je sve dao napisati onako kako mu je objavljeno. Ada bi to po Božjem svjedočanstvu bilo još očitije, nakon nekoliko dana su mu prstom Boga živoga utisnute rane Gospodina Isusa da to bude još jača potvrda Pravila i preporuka njegova autora" (34).

BILJEŠKE

(01) OR:116.	(18) PPr 1:75 i 2:77.
(02) Anđeo Klarenski 2:2125.	(19) TD 35:1439.
(03) AP 11:1497.	(20) TD 57:1466.
(04) 1Čel 32:372.	(21) PMi:237.
(05) 2Čel 209:799. Usp. LM IV,11:1082.
iz Giana 15:2338.	(22) Jordan
(06) LM III,9:1062.
OS 3:1681.	(23) LP 114:1673. Usp.
(07) NPr, Poslov:2.
1084.	(24) LM IV,1:1082-
(08) NPr 16:43-46.
OS 1:1677-1678;	(25) LP 113:1672. Usp.
(09) LP 69:1622. Usp. OS 3:1682.
Casala:2099; Anđeo	Ubertino iz
(10) PPr 1:75.	Klerentinski:2178.
(11) PPr 12:109.
65:1756.	(26) LP 80:1635. OS
(12) 1Čel 32:372.
Usp. OS 76:1771; Anđeo	(27) 2Čel 208:797.

- (13) 1Čel 34:377.
Klarentinski:2153.
- (14) Jakov iz Vytria, Hist. Occ.:2214:2215. (28)
PBr 5-6:226-227.
- (15) Jakov iz Vitrya, Hist. Occidentalis:2269. (29) OS
81:1778.
- (16) Alberik iz Trois Fontaines:2269. (30) LM
IV,1:1065.
- (17) 2Čel 190:776. (31) NPr 23:72-73.
- (32) OR 127-131)
- (33) Anđeo Klarentinski:2167.
- (34) LM IV,11:1084-1085.

Sažetak

Sveti Franjo, da bi se suobličio s Kristom, želi živjeti po Evanđelju, a da bi to učinio sa što više jamstva, želi imati odobrenje Crkve. Kad vidi da je okružen braćom, smatra da mora imati što točniji zakon života, ali uvijek nadahnut Evanđeljem; naime

- prihvaća Kristov poziv da za Pravilo uzme Evanđelje
- nakon što je s Bernardom tri puta otvorio Evanđelje, kaže da je ono što su pročitali njihovo Pravilo
- Pravilo je sastavljeno iz evanđeoskih riječi
- Franjo je u snu pozvan da iz evanđeoskih mrvicanapravi hostiju, koja simbolizira Pravilo
- Pravilo je podastro papi kao način evanđeoskog života
- život braće je nazvan životom po Evanđelju
- Pravilo iz 1221. sadrži bit Evanđelja i ono je neprestano bilo izravno bilo neizravno navođenje Evanđelja
- Pravilo iz 1223. počima i završava spominjanjem Evanđelja
- sam Bog poziva Franju da živi na evanđeoski način
- izvršavati Pravilo znači živjeti Evanđelje
- braća su nazvana opsluživateljima Evanđelja.

Prvo Pravilo iz 1209. godine

- je veoma kratko
- jednostavno je navođenje nekih evanđeoskih odlomaka
- papa Inocent ga je, nakon dosta oklijevanja, odobrio samo usmeno

- početak je čitavog franjevačkog iskustva
- braća ga oduševljeno prihvaćaju, vjerno opslužuju i čuvaju
- u Crkvi predstavlja novinu, jer su u njoj do tada bili poznati samo pustinjaci, monasi i kanonici
- povratak je na Kristov način života.

Nakon odobrenja Pravila iz 1209. imademo značajan razvoj sve do konačnog Pravila 1223. godine; naime

- u prvo je vrijeme zakon života bio izražen prvenstveno u Franji, koga su priznavali svi i mogli ga vjerno nasljedovati
- broj se braće uvećao u čitavoj Europi pa stoga sva braća nisu mogla izravno poznavati Franju
- sve više se odjeća potreba za potpunijim Pravilo
- tijekom godina Pravilo je podešavano prema različitim potrebama
- Pravilu se dodaju Franjine opomene koje je on iznosio na kapitulima
- 1221. predstavljeno je kapitolu prilično obrađeno Pravilo, ali ono nije prihvaćeno
- neki žele povratak na već prihvaćena Pravila, ali Franjo energično reagira
- 1223. daje se, uz suradnju neke braće i kardinala Hugolina, na pripremu novog Pravila
- novo je Pravilo povjereno vikaru Reda koji ga je izgubio
- Franjo ponovno odlazi u Fonte Colombo i tamo nanovo piše Pravilo, bez obzira na protivno mišljenje svog zamjenika i nekih ministara
- novo Pravilo 1223. prihvaća kapitul i bulom ga odobrava papa Honorije III. 29. studenog iste godine.

Bez obzira na pojedinosti koje su mu bile nametnute Franjo Pravilo, odobreno papinskom bulom, smatra svojim; stoga

- veoma ga revno opslužuje
- naziva ga knjigom života, jezgrom Evanđelja, putem savršenosti, ključem raja
- želi da ga sva braća imaju, obdržavaju i njime umru
- moli braću da mu oprostite što ga nije uvijek savršeno obdržavao
- zaklinje generalnog ministra da učini sve kako bi ga svi obdržavali
- potiče braću da ga obdržavaju sjećajući se da su se na to zakletvom obvezali
- piše Oporuku da bi pomogao braći da ga što katoličkije obdržavaju
- u Oporuci zapovijeda da se Pravilu ništa ne dodaje niti oduzima

- blagoslivlja one koji ga vjerno obdržavaju
- podsjeća da je u Pravilu napisano samo ono što mu je Bog objavio

Drugi dio

SVOJSTVA ŽIVOTA SVETOG FRANJE

Sveti Franjo nakon svog obraćenja svoj život temelji na Isusu kojeg si je izabrao za uzor; posebno produbljuje poznavanje Kristova čovještva, razmatrajući prvenstveno o njegovu rođenju, njegovoj mucu, smrti te o tajni Euharistije. Da bi ostvario svoje suobličenje s Kristom, nalazi u Evanđelju sigurnog vođu, pa ga poštuje, ali ga prvenstveno živi.

Želi da mu Crkva bude majkom i da mu pomogne živjeti Evanđelje bez opasnosti krivih tumačenja. Stoga uvijek poštuje papu i želi jednog papu za sebe i svoju ustanovu: kardinala zaštitnika. Osim toga želi biti u službi mjesne Crkve, napose biskupa i župnika, jer smatra da samo na taj način može biti u zajedništvu s Rimskom crkvom. Da bi što bolje nasljedovao Krista i dublje živio Evanđelje, osjeća potrebu da uz pomoć Crkve sačini Pravilo koje će, zasnivajući se ponajviše na evanđeoskim tekstovima, uprisutnjavati posebne zahtjeve Evanđelja.

Stoga Franjin život ima svojstva koja su uvjetovana opredjeljenjem koje je htio ili morao izvršiti da bi što djelotvornije postigao suobličenje s Kristom. Ta se svojstva mogu uočiti u

- Življenju u bratstvu
- Življenju u malenosti
- Naviještanju Evanđelja svakom stvorenju
- Življenju u veselju

I - ŽIVLJENJE U BRATSTVU

Prvo svojstvo franjevačkog života, očito i uz prvo promatranje, jest bratstvo. Franjo zapravo ne osniva Red, nego bratstvo, obitelj, i onaj koji je sunce nazvao bratom i smrt sestrom, u svom Pravilu očituje izvanredan smisao bratimljenja, razumijevanja i dobrote; u Pravilu se veoma često pojavljuju riječi "braća" i "bratstvo".

Zbog toga se novi redovnici ne prozvaše siromašni katolici, niti Kristovi siromasi, kako bi to moglo proizaći iz običaja onog vremena, nego "braća", jer Franju prvenstveno zanima bratstvo. Sv. Benediktu je Bog dao sinove, sv. Ignaciju drugove, a sv. Franji braću koja su u svemu jednaka: u dostojanstvu, obvezama i pravima.

U svezi s bratstvom ćemo promotriti

- Zajednički život
- Majčinsku ljubav
- Ljubav prema najpotrebnijima
- Nadilaženje suprotnosti.

1. Zajednički život

Sveti je Franjo zamislio ustanovu koja, da bi bila vjerna poslanju, ne predviđa, barem na početku, samostane. Njeno je, naime, poslanje putujuća evangelizacija. U Izvorima se ne govori o onima koji bi htjeli ući u samostan, nego o onima koji žele prigrliti taj način života: "Ako bi netko po Božjem nadahnuću htio preuzeti ovaj način života te došao našoj braći, neka ga ljubazno prime" (01); "... i oni koji su dolazili da prihvate ovaj način života..." (02). Uza sve to, on želi da njegovi učenici vode pravi zajednički život, koji se više ostvaruje vezama osoba, nego li vezama mjesta. Njegov Red mora biti bratstvo, jedinstvo braće, kako to svjedoči samo ime: "Svi neka budu jednostavno braća" (03). Na taj način savlađuje

običaj da se Redovi nazivaju prema ili prema boji habita ili prema zemlji u kojoj su nastali, izražavajući imenom jezgru poziva i bit života. Isus je rekao: "Svi ste vi braća" (Mt 23,8), a Franjo želi i u tome živjeti po Evandjelju.

Nova se ustanova predstavila prvenstveno kao bratstvo; u Izvorima čitamo: "generalni ministar i sluga cijeloga bratstva" (04); "kardinal ostijski je gospodin, zaštitnik i popravljач cijeloga bratstva" (05); "da bude nad cijelim bratstvom...." (06); "kada napustih upravljanje bratstvom..." (07); zamolili su Franju da ih primi u bratstvo" (08).

Novi način zajedničkog života predpostavlja uvijek, također i kod putujućeg evangeliziranja, da budu barem po dvojica: "U ime Gospodnje idite čedno putem po dvojica" (09). Franji je nazamisliv samotnjački život, pa je stoga i u samotištima predviđena prisutnost više braće, kako se to vidi iz posebnog Pravila koje je za samotišta napisao Franjo: "Koji bi htjeli živjeti redovničkim životom u samoći neka ih bude trojica ili najviše četvorica. Dvojica od njih neka budu kao majke koje će imati dva sina ili najmanje jednog. Ona dvojica koja vrše dužnost majki neka žive životom Marte, a dva sina neka žive životom Marije... i mogu razgovarati i poči do svojih majki... Braća koja su u ulozi majki neka nastoje biti udaljena od svakoga i... neka čuvaju svoje sinove od svakoga, da ne može nitko s njima razgovarati. A sinovi neka ni s kim ne razgovaraju osim sa svojim majkama... Neka sinovi od vremena do vremena preuzmu dužnost majki, ako im se bude činilo potrebnim da se uzajamno izmijene" (10). Koliko su braća bila vjerna tom propisu, može se zaključiti iz onog što je neki klerik rekao Franji: "Tvoja braća - kazao je - žive u našoj zemlji u siromašnom samotištu. Svoj su način života uredili tako da se polovica od njih bave kućnim poslovima, a druga se polovica prepušta kontemplaciji. Na taj način svakog tjedna aktivni je život prelazio i kontemplativni, a mir kontemplativaca je prelazio u obavljanje različitih poslova" (11).

Franjo je ljubitelj zajedničkog života i poduzima korake da bi ga očuvao; Izvori spominju kako je neki brat "na jednome samotnom mjestu, nedaleko od braće, dao načiniti ćelijicu, gdje bi u slučaju da dođe blaženi Franjo mogao moliti" (12). "Veoma je revnovao za zajednički život" (13); u Pravilu koje mu je odobrio papa Inocent osim evanđeoskih riječi "unio je nešto i drugih stvari koje su prijeko potrebne za provođenje zajedničkog života" (14). Za njega uopće ne mogu postojati razlozi da bi se razbilo bratstvo i tvrdi: "tko radije trpi i progon nego da se razilazi sa svojom braćom,

taj ostaje u pravom posluhu, jer zalaže život svoj za braću svoju" (15). I molitva mora promicati bratstvo, kako to spominje u pismu bratstvu: "Osim toga opominjem i potičem u Gospodinu da se po propisima svete Crkve u mjestima u kojima braća borave dnevno samo jedna misa slavi. Ako bi u mjestu bilo više svećenika neka se drugi iz ljubavi zadovolje slavljem mise jednoga, jer Gospodin Isus napunja sve prisutne i odsutne koji su ga dostojni" (16).

Za sv. Franju zajednički život isključuje svaku zasebnost; to naglašava slijedeća zgodica: "Bijaše neki brat. Koliko se vidjelo izvana, isticao se posebnom svetošću života. Ipak je ponešto bio osebujan. Sve vrijeme je utrošio na molitvu. Šutnju je tako strogo obdržavao da se nije običavao ispovijedati riječima nego znakovima... Dok su ga svi hvalili i uzvisivali rekao je otac: 'Pustite, braćo, i nemojte mi u njemu hvaliti đavolske izmišljotine. Znajte usitinu, to đavolska napast i lažno zavođenje. Čvrsto sam uvjeren, da je najveći za to dokaz što neće da se ispovijeda... Za nekoliko dana ovaj je svojevolumeno napustio Red. Povratio se u svijet, vratio se svojoj bljuvotini. Napokon je zloću podvostručio te je zajedno lišen i pokore i života. Uvijek se valja čuvati posebnosti koja nije ništa drugo nego li lijepa propast" (17).

Zbog ljubavi koju ima prema zajedničkom životu Franjo osuđuje braću koja se od takva života udaljuju: "Bijaše neki drugi brat koji je među ljudima uživao dobar glas, ali je po milosti pred bogom bio još slavniji. Na njegovim krepostima mu je zavidao otac zavisti... Utuvio mu je u glavu želju da se, pod izlikom većeg savršenstva, od zajednice odvoji, pa kad ostane sam i padne, ne imadne nikoga tko bi ga podigao... Odvojio se od bratske zajednice. Išao je svijetom kao hodočasnik i putnik. Od habita je načinio kraću tuniku. Nosio je kapucu koja nije bila sašivena. I tako je obilazio zemlje i u svemu se pokazivao prezrenim. A desilo se, dok je tako išao, da mu je božanska utjeha bila oduzeta te je u burnim napastima počeo kolebati... Napokon je došao k sebi i rekao: 'Povrati se, bijedniče, u Red, jer je u njemu tvoj spas'. I nije oklijevao, nego je odmah ustao i pohitio u majčino krilo. Kad je stigao u Sienu, u prebivalište braće, bijaše ondje sveti Franjo. Dogodilo se nešto neobično. Kad ga je svetac tu ugledao, pobjegao je... i zatvorio se u ćeliju... Brat je kleknuo i sramežljivo se priznao grešnim. Nato će mu svetac: 'Neka ti, brate, orposti Gospodin. Ubuduće se čuvaj, da se ne bi pod tolikom svetosti odvajao od reda i svoje braće'" (18). Čelano primjećuje: "U zboru pravednika, u zajednici njihovoj silna su djela Gospodnja. U njoj se doista oni, koji su mučeni, održe, satrveni

se podižu, mlaki dobivaju poticaje; u njoj se željezo izoštrava željezom i brat pomagan bratom postojan je kao utvrđeni grad" (19).

Iz ljubavi prema bratstvu Franjo je primao svakoga bez i najmanjeg opreza i zbog toga je s vremenom došlo do nekih nezgodnih pojava: "Čini nam se da taj Red u sebi nosi veoma veliku opasnost, jer redovnici bivaju slani dvojica po dvojica po cijelome svijetu, ali ne samo savršeni, nego i mladi i nezreli, koji bi najprije morali biti pod nadzorom te neko vrijeme iskušavani u samostanskoj disciplini" (20). I Toma iz Ecclestonea spominje: " U Red ulaze i neki vitezovi... u svezi s njihovim ulaskom reče kralj: 'Kad biste bili razboritiji u primanju braće i da si niste pribavili povlastice na račun drugih ljudi, a prvenstveno da se niste pokazali dosadnima u prošnji, mogli biste vladati nad kneževima'" (21). Zbog toga papa Honorije III. uvodi godinu novicijata: "Snagom ovoga pisma vam zabranjujemo da bilo koga, koji nije završio godinu kušnje, pustite zavjetovanju u vašemu Redu" (22).

Osim toga i braća, posebno zbog nazočnosti starijih, osjećaju sve više potrebu za većom stalnošću boravka, a s tim se slaže i sam Franjo; to doprinosi čvršćem zajedničkom životu; "boravili su po gradovima i drugim mjestima po desetorica ili sedmorica" (23). S tim u svezi veoma je znakovito ono što pripovijeda Toma Ecclestonski: "Za vrijeme razgovora i pića, objesili bi lonac s pivom te bi iz njega pili svi, jedan za drugim iz istoga vrča i svatko bi izgovorio nekoliko pohvalnih riječi... Isto se događalo često u Salisburyu, gdje su braća s velikom radošću i raspoloženjem, oko vatre, za vrijeme razgovora, pili pivo, i svaki je bio sretan što mogao svom susjedu ponuditi vrč da pije. Isto se događalo kad bi braća došla u Sherwbury. Stari Martin koji je prvi došao u to mjesto s radošću se sjeća tog običaja" (24).

Jedno od očitovanja zajedničkog života sv. Franje i njegovih drugova je jednak habit za sve. Najprije on oblači odjeću (habit) pustinjaka, ali kasnije preuzima odjeću apostola kako bi izrazio svoj evangelizacijski rad, te želi da taj habit obuku oni koji žele živjeti njegovo iskustvo, tako da taj habit bude znak raspoznavanja braće, njihova jedinstva i njihova zajedničkog života. Pošto je napustio očinsku kuću, Franjo najprije oblači odjeću (habit) pustinjaka: "Godine 1207., Franjo, po zanimanju trgovac, skrušena i dahom Duha Svetoga taknuta srca, započeo je pokornički život u habitu pustinjaka" (25); "u to je vrijeme nosio neke vrsti pustinjačku

odjeću, bijaše opasan kožnom oputom, a u ruci je nosio štap, hodao je obuven" (26).

Kasnije uzima odjeću (habit) koja svjedoči o njegovu evanđeoskom opredjeljenju: "Jednoga dana, pošto je čuo što je Gospodin rekao svojim učenicima: da idu bez štapa, bez torbe i bez obuće, smjesta je, odbacivši štap, obuću i kožni opasač, počeo hodati po svijetu opasan jedino užetom, nasljeđujući evanđeosko pravilo i život apostola" (27). I Čelano spominje da je Franjo, pošto je saslušao evanđeoski izvještaj o slanju apostola, "odsada imao tuniku koja je sprijeda bila obilježena križem da bi tako od sebe odgovorio sve đavolske opsjene. Ta je tunika bila veoma gruba, u njoj je želio razapinjati svoje tijelo s pogreškama i grijesima. Bila je ona veoma siromašna i priprosta da je svijet ne bi nipošto poželio" (28).

Njegovi drugovi oblače isto takav habit: "Nakon dvije godine od njegova obraćenja neke je ljude oduševio njegov primjer pokorničkog života te su se, odbacivši sve, međusobno povezivali haljinom i životom" (29); Bernardo, pošto je prodao sve što je imao "pridružio se svetom Franji i životom i odjećom" (30); "obojica zajedno - Bernardo i Petar - obukoše haljinu kakvu je nedavno obukao svetac, pošto je svukao onu pustinjačku" (31). "Braća su one koje su primali u Red dovodili blaženome Franji da od njega ponizno i pobožno prime redovnički habit" (32).

Čelano ovako opisuje franjevački habit: "Zadovoljavali su se samo jednom tunikom koja je izvana i iznutra bila pokrpana. Nije se na njoj mogla vidjeti nikakva raskoš, nego se samo moglo opaziti veliko preziranje i neznatnost, da bi u njoj izgledali kao posvema razapeti svijetu. Opasani su bili konopcem, nosili su siromašne hlače" (33). Odjeća koju su obukli Franjo i njegovi drugovi razlikovala se od odjeće drugih ljudi i bila karakteristična za njih. "Građani onoga mjesta, vidjevši ga u onoj čudnoj nošnji, istjeraše ga, kao nekog luđaka iz grada" (34); "budući da su bili odjećom i životom drugačiji od svih ostalih, izgledali su kao da su iz šume pobjegli" (35); "svatko tko ih je vidio bio je, zbog njihova načina odijevanja, silno začuđen" (36).

U Pravilu Franjo donosi propise za odjeću: "Neka mu provincijal dade odijelo kušnje u trajanju od jedne godine, tj. dva habita bez kapuce i pas, donje rublje i kaparon koji seže do pojasa" (37); ostala braća koja su obećala posluš, neka imadu jednu haljinu s kapuljačom i drugu bez kapuljače, ukoliko bi bila potrebita i donje rublje" (38). Također i u Oporuci spominje: "A koji su dolazili da

prihvate ovaj način života... bili su zadovoljni jednim habitom, zakrpanim iznutra i izvana, a pasom i donojom odjećom" (39).

Radi se o krajnje siromašnoj odjeći; Izvori spominju: "hodali su bosonogi, opasani užetom, u sivoj tunici koja je sezala do gležanja i bila zakrpana, s dugom čekinjastom kapucom" (40); "što se tiče odjeće, izgledali su, a i bili su kao raspeti ljudi" (41).

Za Franju habit poprima također i posebno dostojanstvo, pa je zbog toga "koji puta znao kazati da bi trebalo onoga, koji je lišio brata dobroga glasa, lišiti habita" (42); i u Pravilu propisuje: "Ako bi koji brat učinio grijeh bludnosti, neka bezuvjetno skinje habit kojeg je zbog svog sramnog prijestupa postao nedostojan" (43). I on sam, kad ga je spopala napast protiv čistoće "svukao je sa sebe odjeću i konopcem se počeo oštro bičevati govoreći: 'Čuj, brate magarče, dolikuje se da tako ostaneš, da tako budeš šiban. Tunika pripada Redu, krasti nije slobodno; ako želiš kamo ići, idi!'" (45).

Jedan drugi elemenat, bitan za franjevačko bratstvo, je kapitul. U monastičkom načinu života imao je veliku važnost, i bio je čas sastanka svih redovnika samostana; Franjo, makar nije želio samostansku strukturu, ipak nije htio da bude lišen tog odabranog sredstva bratskog života. Na početku je kapitul bio spontano okupljanje braće. S njega nisu bili isključeni ni novaci. Franjo, naime, šalje braću propovijedati, "no nakon malo vremena, zaželim ih ih ponovno vidjeti sve, zamolio je Gospodina, koji okuplja raspršene sinove Izraela, da bi ih se brzo udostojao okupiti. I tako se zbililo da su se u kratkom vremenu premamnjegovoj želji bez ljudskog poziva, zahvaljujući Bogu, našli na okupu" (46). Brat Ivan priča: "Kad je bilo tek sedmero braće i nikako više, jednog nas je dana okupio Blaženi Franjo oko sebe, u šumi kraj Porcijunkule koja se tada rasprostirala oko samostana, kao da će slaviti prvi sabor ili kapitul Reda" (47).

U "Mučeništvu sv. Verekunda" stoji: "Baš kraj tog samostana blaženi je Franjo sabrao kapitul tristotine prve svoje braće" (48). I drugi izvori govore o generalnom kapitolu: "Kad je rečeno mjesto dobiveno od spomenutog opata, blaženi je Franjo odredio da se ondje dva put godišnje održi kapitul i to u Duhovima i o Posvetilu sv. Mihaela" (49); "pred generalni kapitul koji se svake godine održavao kod Porcijunkule..." (50); "u ono se vrijeme slavio kapitul jednom godišnje kod Sv. Marije Anđeoske" (51); godine Gospodnje 1221., 23. svibnja na sveti dan Duhova Franjo je slavio generalni kapitul kod Sv. Marije Porcijunkulske. Na kapitolu prema običaju koji tada vladao, sabraše se zavjetovani redovnici i novaci, i smatralo se

da je bilo oko tri tisuće braće" (52); "prisutnih je bilo oko pet tisuća braće" (53).

Taj je običaj ozakonjen Pravilom: "Svake se godine svaki poglavar mora sastati sa svojom braćom gdje mu se bude činilo najzgonijim, na svetkovinu dv. Mihaela Arkandela... a ostali poglavari svake godine na sabor na svetkovinu Duhova kod crkve Svete Marije Porcijunkulske, osim ako poglavar cijeloga bratstva drugačije odredi" (53).

"Provincijali i kustodi moraju održati izbor nasljednika na duhovskom saboru, na koji se provincijali moraju uvijek sabrati, i to jednom u tri godine, ili u drugom ili kraćem roku, kako odredi naprijed spomenuti poglavar" (55). Legenda trojice drugova točno navodi da je u Pravilu "vremenski razmak između kapitula produžen da bi se izbjegao napor braće koja borave u udaljenim zamljema" (56).

Braća su se veoma brzo raširila po različitim krajevima, pa je bilo nužno da budu raspoređena po provincijama u koje se uvodi održavanje kapitula: "Gosdine Gospodnje 1221. blizu blagdana sv. Gala, brat Cezarije, prvi ministar u Njemačkoj, okupio je trideset i jednog brata u Augsburgu na prvi kapitul nakon njihova dolaska u Njemačku" (57). U Njemačkoj su se održali i drugi kapituli o kojima opet govori Jordan iz Giana (58). Isto se događalo u Engleskoj (59). I taj je običaj ozakonjen u Pravilu: "Svake se godine svaki poglavar treba sastati sa svojom braćom, gdje mu se bude činilo najzgodnijim na svetkovinu sv. Mihaela Arkandela, da se s njima porazgovori o onome što se odnosi na Boga" (60); "poslije duhovskog sabora mogu pojedini provincijali i kustodi, ako bi htjeli i smatrali da je to potrebno, iste godine u svojim kustodijama sazvati braću na sabor" (61).

Izvori spominju i samostanski kapitul: "Svakog su dana održavali kapitul" (62); "Franjose danomice, štoviše, neprestano najbrižljivije zanimao za svoje i nije trpio da bi se u njima nešto opasno ugniježdilo. Iz njihovih je srdaca progonio svaki nemar" (63).

Prigodom kapitula Franjo je spontano ili ohrabren od braće ili vlašću Crkve diktirao propise govoreći kao otac sinovima: "Sveti je Franjo opominjao, korio i izdavao zapovijedi, kako mu se po Božjem nadahnuću činilo potrebnim" (64). "Govorio je kao onaj koji s njima suosjeća, a ne kao sudac: govorio im je kao milosrdni otac sinovima i kao dobar liječnik bolesnicima. Ipak sve je kršitelje kažnjavao kako treba, a tvrdoglavce bi i buntovnike obuzdavao prikladnim kaznama" (65).

Kapitul je omogućavao braći da se zaista vrate svojoj kući kako bi pozdravili svog oca; "ako bi koji od braće, koja su došla na kapitul, imao kakvu napast ili teškoću, dok bi slušali blaženoga Franju kako govori umiljato i vatreno i dok su promatrali njegovu pokoru, bivali bi oslobođeni od napasti i načudesan bi se način pridizali iz svojih nevolja" (66). "Kad su blagovali zajedno veoma su se obradovali zbog viđenja dobrog pastira i čudili se što su se skupili samo poradi jedne želje. Izvješćivali su o dobrima koja im je milosrdni Bog učinio. Ako su bili malo nemarni i nezahvalni, ponizno su svetoga oca molili da ih opomene i kazni, a to su zdušno primili" (67). Osobito je za sve biodirljiv završetak kapitula: "Naš bi otac običavao na završetku kapitula braće blagosloviti i odriješiti svu prisutnu i buduću braću" (68); "zatim je, na svršetku kapitula, sveti Franjo sve utvrdio u dobru i poučio ih kako da se sačuvaju i budu bez grijeha na ovom zlom svijetu, te ih je uz Božji i svoj blagoslov poslao u njihove provincije. Svi bijahu utješeni duhovnim veseljem" (69).

Sv. Franjo nije mogao osobno sudjelovati na provincijskim kapitulima, stoga "... revnom pastirskom brižljivošću, usrdnošću molitve i učinkovitošću blagoslova bijaše nazočan duhom" (70). S tim u svezi zanimljivo je spomenuti ono što piše Čelano: "Kad je sv. Franjo postavio brata Ivana iz Firenze za provincijalnog ministra u Provansi i kad brat Ivan s braćom držao kapitul... brat Monaldo je tjelesnim očima vidio blaženoga Franju kako uzdignut u zrak raširenim rukama pravi znak križa i blagoslivlje braću" (71).

Kapituli su veoma važni u životu braće jer su to časovi zajedničke molitve; braća se, naime, sabiru na kapitolu da raspravljaju "o onomu što se tiče Boga" (72); "gdje god bi se braća okupila, ili su molili, ili su recitali časoslov" (73); "na kardinalovu zapovijed jedan je od biskupa služio misu i vjeruje se da je tada blaženi Franjo čitao Evandjelje, a jedan drugi brat poslanicu" (74).

Osim toga kapituli su radosna obiteljska svečanost; pripovijeda Čelano: "O, kolikim su žarom ljubavi plamtjeli novi Kristovi učenici! Kolika je bila njihova ljubav prema svetom zajedništvu! A kad bi se negdje zajedno sastali ili bi se negdje prema običaju susreli, bljesnuo bi izraz ljubavi poput strelice. Ta je zajednica bila pravo rasadište ljubavi. A šta da reknemo o onim čistim zagrljajim, nježnim osjećajima, svetom poljupcu, srdačnu razgovoru, čednu smijehu, a što istom o prijaznom pogledu, bistru oku, poniznu srcu, pomirljivu jeziku, prijaznu odgovoru? Svi su imali jednaku nakanu, spremnu poslušnost i neumorne ruke... Trudili su se da sami sebe

predaju drugima da bi zajednički izlazili u susret bratskoj potrebi. Željno su se sastajali, a s još većom dragošću boravili zajedno. Svima je bilo teško dijeliti se od zajednice, bolan im je bio rastanak, nemilo odvajanje" (75). I Jakov iz Vitrya u pismu iz 1216. naglašava da su se "jednom godišnje sastajali da bi se razveselili u Gospodinu i da bi zajedno blagovali, crpeći iz tih susreta velike koristi" (76).

Kapitul je također prilika za susret s crkvenom vlasti: "Na kapitolu je bio nazočan i gospodin Raniero, kardinal đakon, s mnogim biskupima i redovnicima" (77). Franjo je pozvao kardinala Hugolina "da sudjeluje na kapitolu o Duhovima. On je to prihvatio i svake je godine na njemu sudjelovao. Kad bi on doša, braća bi mu u procesiji pošla u susret. Kad bi im se približio, sišao bi s konja i s njima išao sve do crkve pješke zbog odanosti kojom je bio okružen" (78).

Na kapitolu se birao generalni ministar: "Kada umre generalni ministar, novog ministra biraju provincijalni ministri i kustodi na duhovskom kapitolu" (79). U pismu u kojem izvješćuje o smrti sveca, brat Ilija "preporuča provincijalnim ministrima i kustodima da se okupe zbog izbora generalnog ministra" (80). I u takvim su zgodama bili izabrani i provincijalni ministri i kustodi: "Na kapitolu koji se slavio iste godine kod Sv. Marije Porcijunkulske, brat Cezarije je oslobođen službe ministrakoru je nosio dvije godine i kaso njegov nasljednik bijaše izabran Albert iz Pise" (81). "Na istom generalnom kapitolu upravljanje Njemačkom bijaše razdijeljeno na dvije oblasti: rajnsku i saksonsku. Za rajnsku provinciju kao ministar bijaše određen brat Oton, lombardijac, stručnjak za pravo; za saksonsku, brat Šimun" (82).

Svrha je kapitula i da donese propise koji će određivati redovnički život braće; sam sv. Franjo o tome piše u pismu nekom poglavaru: "Od svih poglavlja Pravila koja govore o smrtnim grijesima, učinit ćemo uz Božju pomoć i uz savjet braće unutar duhovskog kapitula ovo poglavlje: Ako bi nekoga neprijatelj naveo da smrtno zgriješi, mora se pod posluš obratiti na svog gvardijana" (83). Osim toga, za vrijeme kapitula braća "uz pomoć stručnih ljudi formuliraju svete zakone, koje podnose papi da ih odobri" (84).

Kapitul je konačno bio i prilika za širenje Reda. Kad je kapitul završio, Franjo je blagoslovio svu prisutnu braću i, kako mu se činilo najbolje, slao ih je u razne provincije" (85); za vrijeme generalnog kapitula Franjo je mogao "da im konopom božanskog razumijevanja u zemlji siromaštva svakom dodijeli dio poslušnosti" (86); "godine Gospodnje 1219. i desete godine svog obraćenja, na kapitolu koji se

održavao kod Sv. Marije Porcijunkulske, Franjo je poslao neke od braće u Francusku, Njemačku, Mađarsku, Španjolsku te u krajeve Italije u koje braća još nisu stigla" (87). Veoma je lijepo što s tim u svezi pripovijeda Jordan iz Giana: "Na kraju tog kapitula, ili još bolje, kad se kapitul privodio kraju, Franjo se sjetio da Red još nije zasađen u Njemačkoj. I budući da je tada bio bolestan, sve što bi god htio kazati kapitolu, učinio je to bratu Iliji. Sjedivši tako do nogu brata Ilije, Franjo ga povuče za tuniku. Ovaj se sagnuo prema njemu i pažljivo slušao što mu je govorio, zatim uspravivši se reče: 'Braćo, ovo kaže brat: - pokazujući na blaženoga Franju koji je bio prozvan u najodličnijem smislu bratom braće - Postoji jedna zemlja, Njemačka, u njoj žive kršćanski i pobožni ljudi, koji često, kako znadete, prolaze našom zemljom s dugim štapovima i visokim čizmama, pjevajući pohvale Bogu i njegovim svecima, mokri od znoja i po najvećem suncu, te posjećuju grobove svetaca. No budući da su se braća, poslana u njihovu zemlju, jednoć vratila nakon što su bila zlostavljana, brat ne prisiljava nikoga da ide k njima, nego onima koji bi nadahnuti žarom za Gospodina i duše, htjeli onamo poći, želi dati istu poslušnost, čak i veću, od one koju daje onima koji idu preko mora. Ako ima takvih koji bi htjeli ići tamo, neka ustanu i neka se postave po strani'. Raspaljeni željom, bilo je oko 90 braće, predadoše se smrti, i sjedoše po strani kako im je bilo naređeno, čekajući da im bude odgovoreno: koliko i koji od njih, na koji način i kada trebaju otići" (88).

2. Majčinska ljubav

Bratstvo je obitelj i stoga Franjo posebno inzistira na međusobnoj ljubavi; kao što spominju Izvori, on prvi daje primjer za to: "Svoju je braću, kao one koji su na poseban način 'iste vjere' i s kojima je bio sjedinjen po udioništvu u vječnoj baštini, zato izvanredno srdačno grlio svojim osjećajima" (89); "ljubio je svje do kraja" (90). Braću smatra darom Gospodnjim: "Kad mi je Gospodin dao braću..." (91). Uvijek je svakoga brata, s njegovom posebnošću i osobnošću, veoma poštovao i prema njemu bio nježan; u njegovim spisima čitamo: "Ovaj ili sličan poticaj mogu moja braća naviještati svim ljudima uz Božji blagoslov kad god hoće" (92); "neka sinovi od vremena do vremena preuzmu dužnosti majki, ako im se bude činilo potrebnim da se uzajamno izmijene" (93); s poštovanjem vas

molim koliko mogu" (94); "molim vas... da kada za to dođe vrijeme i budete to smatrali potrebnim..." (95).

I životopisci spominju: "Prema svim se ljudima u svemu pokazivao nadasve blagim, čestitu se ponašanju sviju korisno prilagođivao" (96). Zamolio je jednog brata da posudi negdje gitaru pa da ga razveseli u njegovoj bolesti. Budući da se ovaj ustručavao iz straha da ga ljudi ne bi smatrali odviše svjetskim čovjekom, svetac mu odgovori: "Pusti, brate, dobro je mnogo čega se okaniti da se ne bi pokvarilo dobro mišljenje" (97); "bio je spreman na to da dade samoga sebe, i što god bi se od njega zatražilo najradosnije bi dao" (98); usprotivio se braći "jer se jako bojao da ne bi nikle sablazni, bilo zbog njega bilo zbog braće, nije se htio prepirati i teška je srca pristao na ono što su htjeli, ali se zatim pred Bogom ispričavao" (99).

Jednoga dana dođuše dvojica braće u mjesto gdje se nalazio Franjo koji je bio spreman za odlazak. Tada reče svom pratiocu: "Pređragi brate, ako možeš odloži malo naše poslove, dopusti mi da najprije operem noge onoj stranoj braći, jer je potrebno da ih milosrdno primimo. Ja ću oprati noge onom starijem bratu, kojemu je to najprije potrebno, a ti možeš oprati ovom mlađem, pa ćemo onda poći za svojim poslom" (100).

Posebno neposredno pred svoju smrt izražava svoju ljubav prema braći; naime, "kad je vidio da mu se približio posljednji dan... pozvao je braću koju je posebno htio i svakog je pojedinog napose blagoslovio" (101); reče bratu Iliji: "tebe sine, u svemu zauvijek blagoslivljam i kako je u tvojim rukama Svevišnji moju braću umnožio, tako tebe i njih u tebi sve blagoslivljam; na nebu i na zemlji neka te blagoslovi Bog, Kralj svega. Blagoslivljam te koliko mogu, a što ja ne mogu, može u tebi onaj komu je sve moguće" (102). "Kao što je Gospodin na Veliki četvrtak htio večerati s apostolima prije nego li će podnijeti muku, tako i Franjo... prije nego li će umrijeti htio ih je blagosloviti te u njima blagosloviti sve druge, i blagovati blagoslovljeni kruh zajedno sa svima odsutnima" (103). Jednom je bratu rekao: "Evo, Bog me zove, sine! Kako odsutnoj tako i prisutnoj svoj braći opraštam sve uvrede i krivice i, koliko mogu, sve ih određujem. A kad im to saopćiš, sve ih u moje ime blagoslovi!" (104).

Ono što Franjo čini kao prvi, žarko želi da to čine i njegova braća: "Uvijek je neprestano želio i budno nastojao oko toga da među sinovima sačuva vezu jedinstva; da bi njih, koje je privukao isti Duh i dao im život isti Otac, miroljubivo grijalo krivo jedne majke"

(105). Zbog toga se u svojim spisima, posebno u prvom Pravilu, vraća na uzajamnu ljubav: "Zbog manjkavosti i nemarnosti braće neka (svećenici) svaki dan mole 'Smiluj mi se, Bože' i 'Očenaš'. Braća laici za nemarnost braće svaki dan tri 'Očenaša' (106). "Neka se braća odnose jedni prema drugima kako govori Gospodin: 'Što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima?. I dalje: 'Ne čini drugome što ne bi htio da se tebi dogodi'" (107). "Neka nijedan brat ne rekne i ne učini nešto loše drugome. Naprotiv, neka se radije u duhovnoj ljubavi služe i slušaju jedan drugoga" (108). "I gdje god bila braća, i na kojem se god mjestu našla, neka se međusobno bez prigovora duhovno i s puno ljubavi časte i poštuju" (109). "Neka s povjerenjem jedan drugome otkrije svoje potrebe, da pronade i pribavi ono što mu je potrebno; neka svaki ljubi svoga brata kao što majka ljubi i hrabri svoje dijete, a po tome će im Gospodin dati milost. I koji jede neka ne prezire onoga koji ne jede, a koji ne jede neka ne sudi sudi onoga koji jede" (110). "Neka se sva braća čuvaju da nikog ne kleveću, niti se upuštaju u u prepiranje... Neka se ne prepiru ni međusobno ni s drugima, nego neka gledaju ponizno odgovoriti... I neka se ne srde... Neka se braća ljube međusobno... I neka na djelu pokažu ljubav koju duguju jedni drugima... Neka ne prigovaraju, neka ne ogovaraju druge... Neka ne izriču sudove, neka ne osuđuju" (111). U Opomena potiče: "Blago sluzi koji tako ljubi i štuje brata svoga kad je daleko od njega isto kao kad bi bio zajedno s njim, i ne bi o njemu ništa iza leđa govorio što ne pred njim s ljubavlju mogao reći" (112). Kad je osjetio da će naskoro umrijeti u maloj Oporuci piše: "Neka se uvijek međusobno ljube kako sam ih ja ljubio" (113). Konačno želi da braća zahvaljuju Bogu zbog dara braće; kaže naime: "Svaki brat, koji ušavši u ćeliju ili prebivalište ili koje drugo mjesto, naiđe na jednog ili više braće, mora zbog toga uvijek hvaliti i blagoslivljati Gospodina" (114).

Za Franju veze bratstva moraju biti jače od veza krvi i stoga bratska ljubav mora biti veća od majčinske: "I gdje god se braća nalazila ili susrela, neka se pokažu domaći među sobom. I neka s pouzdanjem jedan drugome otkrije svoje potrebe, jer ako majka hrani i ljubi svoga tjelesnog sina, koliko brižnije moramo hraniti i ljubiti svoga duhovnog brata!" (115). "Dvojica od njih neka budu kao majke koje će imati dva sina ili najmanje jednog... Neka sinovi od vremena na vrijeme preuzmu dužnost majki, ako mu se bude činilo potrebnim da se uzajamno izmijene" (116).

Franjo je posebno oduravao ogovaranje; u Pravilu piše: "Opominjem i potičem u Gospodinu Isusu Kristu da se braća

čuvaju... ogovaranja i mrmljanja" (117). Govorio je također da je "zloća ogovarača veća od razbojničke" (118). "Ogovarače je strahovito oduravao, većma nego li nosioce ostalih mana. Kazao je da oni u svom jeziku nose otrov i da ostale svojim jezikom truju. Zato je one koji su prežvakavali tuđe slabosti poput zajedljivih buha, kad bi govorili, izbjegavao. Kao što smo već vidjeli, otklanja bi uši, da ih, slušajući takve, ne okalja. Kad je jednom zgodom čuo kako neki brat ocrnjuje dobar glas drugog, okrenuo se bratu Petru Katanskom, svom zamjeniku, pa mu je rekao ovu tešku riječ: 'Redu prijete opasnosti ne suprotstavimo li se ogovaračima. Uskoro će se najugodniji miris pretvoriti u zadah ako se smrdljivcima ne začepi usta. Ustani, ustani, pomnivo ispitaj i ustanoviš li da je optuženi brat nedužan, onoga koji ga optužuje strogom opomenom svima obznani. Predaj ga - reče - u ruke šakača Firentinca, ne mogneš li ga ti sam kazniti! (brata Ivana iz Firenze - čovjeka visoka stasa i obdarena velikom snagom Franjo je nazivao šakačem)'. 'Hoću - rekao je dalje da se najpomniji brineš, ti i svi ministri, da se ova kužna bolest ne bi dalje širila'. "A gdje kada je naredio da se onomu koji je svog brata lišio dobra glasa ima svući tunika da ne mogne ni očiju k Bogu podići, ne povrati li prije ono što je oduzeo" (119). Često je o tome ponavljao: "Ovako govori opadač: 'Ne posjedujem savršenstva života, nemam znanja ni posebne milosti pa tako ni kod Boga, ni kod ljudi nemam mjesta. Znam što ću učiniti: okaljati ću izabrane i tako ću pred onima na položaju steći milost... Kad se posijeku cedri, u šumi se vidi samo glog. O bijedniče! Hrani se ljudskim mesom, jer drugčije ne možeš živjeti, izgrizaj utrobu svoje braće!'" (120). Konačno sv. Franjo je prokleo one koji nanose zlo braći: "Neka budu, presveti, Gospodine, prokleti od tebe i cijelog nebeskog dvora i od mene neznatnog oni koji svojim opakim primjerom kvare i ruše što si nekoć sagradio po svetoj braći ovoga Reda i graditi ne prestaješ!" (121).

Franjo je htio da se ljubav protegne i na rodbinu braće: "Svojom majkom i majkom sve braće nazivao je majku bilo kojeg redovnika" (122); rodbini Ivana jednostavnog reče: "Sva naša braća bit će vaši sinovi i braća" (123). I pokojna braća su i dalje dio bratstva i zato ih treba ljubiti. Franjo u Rivotortu govori braći kako bi trebalo imati jednu crkvu, jer "ako bi neki brat umro, ne bi bilo zgodno pokopati ga ovdje niti u crkvi svjetovnog svećenstva" (124). "Za pokojnu braću neka (svećenici) izmole 'Iz dubine vapijem' s 'Očenašem'... A braća laici neka izmole sedam 'Očenaša' i 'Pokoj vječni' (125).

Prva braća nasljeđuju Franju i izvršavaju njegove savjete; naime "jedina stvar koja ih je, otkako su se uzljubili, veoma žalostila, bila je činjenica što su se morali rastajati. Tako se događalo da su braća one koji su odlazili dugo pratila na putu i pri tom iskazivali međusobne osjećaje te prolijevali mnogo suza u času rastanka" (126). "Ljubav je u njihovim srcima toliko plamtjela te su smatrali malenkušću da svoja tjelesa predaju smrti, ali ne samo iz ljubavi prema Kristu, nego i također kad bi se radilo o spasu duše i tijela njihove subraće" (127). Na Primjer, "kad su jednoga dana dvojica braće išla zajedno, namjeriše se na nekog manijaka koji se na njih počeo nabacivati kamenjem. Kad je jedan od njih opazio da je kamenje pogađa njegova brata, odmah se podmjestio da bi kamenje padalo na njega" (128).

3. Ljubav prema najpotrebnijima

Duh bratstva i ljubav koja tim duhom treba upravljati mora se posebno očitovati prema onima kojim je najvećma potrebna tuđa pomoć. To su bolesnici i oni koji bi sagriješili. Franjo, koji započinje novi život pomaganjem gubavaca, nježno ljubi svu braću, ali na poseban način ljubi bolesnike, jer život krajnjeg siromaštva njih posebno pogađa. Stoga je "s bolesnicima mnogo suosjećao, mnogo se brinuo za njihove potrebe" (129). "Ako bi mu odani svjetovnjaci kada poslali ukuhana voća, iako je to njemu samom većma trebalo nego li drugima, davao bi ostalim bolesnicima. Sa svim nemoćnima je suosjećao, tješio bi ih, kad mu nije bilo moguće pomoći. U dane posta je i sam jeo, da se bolesnici ne bi bojali jesti. A ni se sramio ni po gradskim tržnicama tražiti mesa za bolesna brata" (130).

Jednom, našavši se s jednim starim bratom koji je bio bolestan, "blaženi je Franjo samome sebi rekao: 'Kad bi ovaj brat u rano jutro jeo grožđa, uvjeren sam da bi mu to koristilo'. Zato je jednog jutra posve tiho ustao i pozvao tog brata te ga je odveo u vinograd koji se nalazio pokraj iste crkve. Izabrao je jedan trs koji je imao dobra i zdrava grožđa za jelo. S bratom je sjedio pokraj trsa i počeo jesti grožđa da se brat ne bi bojao jesti sam" (131). "Neke je noći jedna od ovaca (tj. brat), dok su ostali počivali, zaviknula: 'Umirem, braćo, evo, od gladi umirem!' Brižni je pastir smjesta ustao i požurio da bolesnoj ovčici pruži potreban lijek. Naredi da se postavi stol, iako snabdjeven seljačkim poslasticama; nestašicu vina, kao što češće

biva, nadomjestila je voda. Sam je prvi počeo jesti. A da se brat ne bi stidio, i ostale je pozvao na službu ljubavi" (132).

Franjo želi da i braća iskazuju brižnu pažnju prema bolesnima, posebno na početku kad su u potpunosti nedostajale samostanske strukture, a nije još bilo ni duhovnih prijatelja. Stoga je stanje bolesnika bilo veoma teško te je zbog toga prvo Pravilo naređivalo veću brigu za braću, uključujući i upotrebu novca: ono, naime, predviđa: "ako koji brat oboli, bez obzira gdje god bio, braća ga ne smiju zapustiti, dok ne odrede jednoga, ili ako potrebito više braće, koja će ga dvoriti onako kako bi htjeli da se njih dvori. U krajnjoj potrebi mogu ga povjeriti kojoj vjernoj osobi, koja će se za njega brinuti u bolesti" (133). Nitko od braće ne smije primiti novac "osim u očitijoj potrebi za bolesnike" (134). U Potvrđenom pravilu propisuje: "Ako netko od njih (braće) oboli, ostala ga braća moraju poslužiti kako bi htjeli da se njih posluži" (135); "za potrebe bolesnika i za odijevanje ostale braće neka se preko duhovnih prijatelja provincijali i kustodi zdušno brinu... kako vide da potreba zahtijeva" (136). U Opomenama spominje: "Blago sluzi koji tako ljubi brata svoga kad je bolestan te mu ne može uzvratiti, kao i kad je zdrav pa mu može uzvratiti" (137).

Braća su vjerna tim poticajima i Čelano opisuje kako pomažu sv. Franji: "Bili su to ljudi kreposni, Bogu odani, svecima mili, ljudima dragi; na njih se blaženi Franjo oslanjao poput kuće koja počiva na četiri stupa... Oni su sa svom brižljivošću, svim marom, svom zauzetošću blaženom ocu osiguravali mir srca, brinuli se za njegovo bolesno tijelo, a nisu se plašili nikakve teškoće, nikakvih napora, nego su se posvema predali svečevoj službi" (138).

Ljubav prema braći moraju iskazivati i bolesnici, pa je stoga sv. Franjo "opominjao bolesnike da strpljivo podnose svoje poteškoće da ne bi došlo do sablazni kad im u svemu ne bi bilo udovoljeno. Zato je je u jednom Pravilu dao zapisati ove riječi: 'Molim svu svoju bolesnu braću da se u svojim bolestima ne srde, i neka ne prigovaraju Bogu ili ljudima. Neka odviše uporno ne zahtijevaju lijekove, i neka previše ne žele osloboditi tijelo koje će brzo umrijeti, a neprijatelj je duše. Neka na svemu zahvaljuju i neka žele biti onakvi kao što Bog hoće da budu. Koje je Bog predodredio za vječni život, njih ostanima bičeva i bolesti odgaja, kao što je sam rekao: Ja korim i karam sve koje ljubim'" (139). I Klarisama je pisao: "I one koje pritište bolest i druge koje se umaraju zbog njih, svekolike to s mirom podnosite, jer će taj umor biti vrlo vrijedan" (140).

Franjo osjeća veliku ljubav i prema onima koji su pogriješili; "sveti je čovjek... rado prihvaćao poniznu pokoru" (141); "govorio je da krepost samo jednoga svetoga nadmašuje i najveće mnoštvo nesavršenih, samo jedna zraka svjetla potiskuje strahovitu tamu" (142). U svojim spisima daje izvrsne savjete za popravljavanje i pomaganje onih koji su pogriješili: "Ako bi među braćom, bez obzira gdje bili, bio neki brat, koji bi htio tjelesno a ne duhovno živjeti, neka ga braća koja s njim žive ponizno i sljubavljaju opomenu, upozore i ukore. I ako se ni nakon treće opomene ne bi htio popraviti, neka ga što prije pošalju ili prijave svom poglavaru-sluzi, a poglavar-sluga neka postupi s njime kako mu se pred Bogom bude činilo najbolje. Neka se sva braća, bilo poglavari-sluge, bilo ostali, čuvaju da se ne bi pokolebali ili srdili zbog grijeha ili zla primjera drugih, jer đavao nastoji upropastiti mnoge po prekršaju pojedinca. Nego, neka duhovno, kako najbolje umiju, pomognu onome koji je sagriješio, jer ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima" (143). "Ako bi koji od braće zavedeni od neprijatelja smrtno sagriješili, kad se radi o grijesima za koje je među braćom određeno da se moraju obratiti na provincijale, neka se na njih obrate što prije, bez odlaganja. Ako su provincijali svećenici neka im milosrdno nalože pokoru, a ako nisu, neka puste da im drugi svećenici iz Reda nalože kako im se u Gospodinu bude bolje činilo; i moraju se čuvati da se zbog nečijeg grijeha ne bi srdili i zbunjivali, jer srdžba i smetenost onemogućuju ljubav u njima i u drugima" (144).

Nekom poglavaru (ministru) piše: "Po ovome ću znati ljubiš li Gospodina i mene, njegova i tvoga sluga ako to činiš; naime, da ne bude ni jednog brata na svijetu koji bi zgriješio koliko god se zgriješiti može, da, kad vidi tvoje oči, tražeći smilovanje ode bez smilovanja, pa ako i ne traži smilovanja, upitaj ga ti bi li htio da mu se smiluješ. Ako bi se poslije tisuću puta pojavio pred tvojim očima, voli ga više nego mene zbog toga da ga privučeš Gospodinu; prema takvima budi uvijek milostiv" (145). Dalje, u poglavaru napisanom pismu piše: "Ako bi nekoga neprijatelj naveo da smrtno zgriješi,... neka ga nitko od braće koji bi znali da je zgriješio ne postiduje i ne ogovara, nego neka imaju mnogo smilovanja prema njemu i neka za sebe zadrže grijeh svoga brata, jer ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima. Pod posluš moraju ga s pratiocem poslati njegovu kustodu. Neka kustod s njim milosrdno postupi, kao što bi htio da se s njim postupi, kad bi se našao u sličnom položaju. Ako jer paso u koji laki grijeh, neka se ispovijedi svom bratu dok ne dobije

svećenika koji će ga kanonski odriješiti, kako je rečeno, a navedeni nemaju nikakve vlasti da bi naložili drugu pokoru osim: 'Idi i nemoj više griješiti'" (146). U Opomenama potiče: "Blago čovjeku koji podnosi svoga bližnjega u njegovim slabostima, kao što bi htio da njega drugi podnose kad bi bio u sličnu položaju" (147). Poglavar "onima koji su se odmetnuli od Reda neka kao prema izgubljenim ovcama ne zatvara svoje ljubavi; neka znade da su odviše jake napasti koje mogu nagnati na tolik pad" (148).

Ova ljubav prema krivcima koji se kaju povezana je sa strogošću prema onima koji bi ponovno pali; u prvome Pravilu predviđa da, ako koji od ministara ne izvršava svoju obavezu, "ako se ni nakon treće opomene ne bi popravio, neka ga se o duhovskom saboru, bez obzira na bilo kakvo opiranje, prijavi poglavaru-sluzi cijeloga bratstva" (149). Osim toga je naložio "ako bi koji brat na putovanju ili na poslu s drugima izgovarao dokone riječi, mora izmoliti 'Očenaš', hvaleći Boga na početku i na završetku molitve. Ako bi potom, svijestan svoje pogreške, zanemario da se sam optuži, zbog dobra svoje duše neka izmolui 'Očenaš' i 'Pohvale Gospodinu', kako je gore rečeno. Ako pak ga prvi prekoriu koji brat, neka na gore spomenuti način izmoli 'Očenaš' za dušu tog brata. Ako bi nakon toga, pošto je bio prekoren, htio se opravdati i ne bi htio izmoliti 'Očenaš', obavezan je to učiniti dva puta za dušu brata koji ga je opomenuo" (150).

Sam Franjo je uvijek spreman oprostiti onima koji se kaju: jednom je, m znajući da braća u Bologni imaju svoju kuću, odbio da ih ide posjetiti i zamolio je gostoprimstvo kod Dominikanaca; jedan od njih, znajući zašto sv. Franjo nije htio ostati sa svojim, poitaknut samilošću zbog tuge braće pokušao ga je nagovoriti da ode k njima i da im oprost i ako uklone razlog uvrede... Blaženi je Franjo pristao, i našao je braću iz te kuće spremnu da izvrše pokoru koju bi im on naložio; i on im je oprostio" (151).

4. Svladavanje suprotnosti

Franjo želi živjeti u bratstvu i želi da život u bratstvu bude jedno od glavnih svojstava njegove ustanove. Bez sumnje je svijestan da će to donijeti poteškoće, ali, bez obzira na to, uporan je u svojoj odluci, makar jasno predviđa suprotnosti. Jednog je dana nekom bratu rekao: "Sada ćemo na početku svoga života naći neko slatko voće..., ali malo kasnije će nam biti pruženo nešto što u sebi

ima manje slasti i ugodnosti... i napokon će nam biti dano nešto što je puno gorčine. Tim se nećemo moći hraniti" (152). Predviđanja su se obistinila; braća su, naime, "začepijivala svoje uši na njegove svete riječi i odvrćala oči od njegovih djela nastojeći baciti ih sebi iza leđa" (153). Na poseban način su mu se suprotstavljali poglavari: "Dok ja pastir daleko, grabežljivi vuk nastoji oteti i rastjerati stado, a vrata mu otvaraju upravo oni koji su više nego li ostali bili dužni da se odupru njegovoj navali i da se čuvaju njegovih zasjeda" (154).

Kada je izbivao zbog puta na Istoku, poglavari koje je ostavio u Italiji "slaviše kapitul na kojem su odredili da braća u dane mrsa ne jedu pribavljeno meso, nego samo ono meso koje bi im vjernici sami od sebe poklonili. Osim toga su odredili da braća poste ponedjeljkom i još druga dva dana, i da se ponedjeljkom i subotom ne nabavlja mliječna hrana, osim ako im poklone pobožni vjernici. Jedan je brat laik... uzeo Konstitucije i otplovio preko mora. I došao je pred blaženoga Franju... i rekao mu, da su se zamjenici koje je ostavio usudili dodati nove prpoise njegovu Pravilu; osim toga ga je obavijestio, da se Red u cijeloj Italiji uzbudio, bilo zbog zamjenika, bilo zbog druge braće koja su zahtijevala još neke novine" (155).

Posebna se suprotnost pojavljuje u svezi sa siromaštvom, prvenstveno što se tiče samostana; "Franjo je u Oporuci dao napisati da sva boravišta moraju biti sagrađena od blata i drveta... Neki pak su se bunili govoreći mu da nije zgodno, prema njima, graditi blatom i drvetom, budući da je u nekim krajevima i pokrajinama drvo skuplje od kamena... Mi koji bijasmo s njime kad je sastavljao Pravilo i sve svoje druge spise, svjedočimo da je dao staviti u Pravilo i druge spise naredbe kojima su se neka braća, posebno poglavari, protivili... Čuli smo ga kako često uzvikuje: 'Jao onoj braći koja se protive onome za što ja znam da je volja Božja za veće dobro Reda, premda se ja nerado pokoravam njihovoj volji'. Često je ponavljao svojim drugovima: 'U ovome je moja bol i moj jad: upute koje žarkom molitvom i razmatranjem dobivam od Božjeg milosrđa za sadašnju i buduću korist cijeloga bratstva, za njih mi Bog jamči da su u skladu s njegovom voljom, njih me neka braća osujećuju'" (156).

Najveće suprotstavljanje se javlja prigodom pripremanja Pravila. U prvi mah braća od njega traže da prihvati jedno već odobreno monastičko Pravilo. "Dok je blaženi Franjo boravio na generalnom kapitolu kod Svete Marije u Porcijunkuli... mnoga mudra i učena braća odoše kardinalu ostijskome koji je bio nazočan

na kapitulu, i rekoše mu: 'Gospodine, željeli bismo da nagovorite brata Franju da poslušava savjete učene braće i da se koji puta dade voditi od njih'. Navodili su Pravila blaženog Benedikta, blaženog Augustina i blaženog Bernarda koja upućuju da se tako i tako živi... Svetac je im je ovako progovorio: 'Neću da mi spominjete bilo koje Pravilo: ni Pravilo sv. Augustina, ni sv. Bernarda, ni sv. Benedikta. Gospodin nas nije htio voditi drugim putem, nego ovim'" (157).

Drugom zgodom ga nastoje spriječiti da sastavi novo Pravilo: naime, "dok brat Ilija reče u ime sviju: 'Brate Franjo, ova braća su ministri... Podsjećaju te da je posve dovoljno zbog njihove slabosti obdržavati ono što su već obećali, a ne da ih se obvezuje preko njihovih snaga na nešto savršenijeg, pa makar to bilo veoma zaslužno'" (158). Franjo se ne da smesti i napisa novo Pravilo, "no oni... potajno i lukavo uzeše tekst Pravila bratu Leonu" (159). Ni to nije razuvjerilo Franju koji je "poučen odozgo od Krista, nanovo istim riječima i s istim mislima napisao Pravilo, koje su mu zlonamjerno njegovi oduzeli, te je kao novi Mojsije sastavio drugo Pravilo, sačinjeno i napisano prstom Boga živoga" (160).

Ni braća nisu posustala i nastoje pridobiti za suradnika kardinala Hugolina ne bi li on razuvjerio Franju: "Veoma su oprezno pokušavali došapnuti kardinalu ove primjedbe: da sv. Franjo... ne može sam zadovoljiti i brinuti se za toliko mnoštvo braće, pogotovu što je neuk... Trebalo bi ga, dakle, opomenuti... da stvari Reda raspravi sa svojom braćom koja su za to prikladna i da se posuži njihovim savjetima i pomoći, kako bi izgradio čvršće i sigurnije upravljanje cijelim Redom" (161).

Braća ga konačno prisiljavaju da se odrekne službe generalnog ministra, kao što sam spominje jednom pratiocu kad je bolestan ležao u biskupskoj palači u Asizu: "Sve dok sam bio odgovoran za braću i dok su braća bila vjerna svom pozivu i zavjetovanju, premda sam bio slaba zdravlja uvijek tamo sve od mog obraćenja, uspio sam ih bez naprezanja primjerom i poticajem zadovoljiti. Ali kad sam uvidio da je Gospodin svakog dana povećavao broj braće, i kad su braća zbog mlakosti i slabosti duha počela skretati s izravnog i sigurnog puta... prepustio sam Red u ruke Gospodina i braće ministara. Odrekao sam se i zahvalio na službi, navodeći pred kapitulom kao razlog svoju bolest koja me je priječila da slijedim bratstvo na zadovoljavajući način. Ipak i sada, da su braća išla i da idu po mojoj volji, ne bih htio, zbog njihove utjehe, da sve do moje smrti, imadu drugog ministra osim mene" (162).

Sve te protivnosti Franjo podnosi s velikom strpljivošću, i znajući da je život u bratstvu donio mnoge poteškoće, u svojim spisima inzistira na potrebi strpljivosti. U Pravilu donosi: "Kad ih ljudi izlože sramoti, neka se zahvale Bogu, jer će zbog sramote primiti veliku čast pred prijestoljem Gospodina našega Isusa Krista" (163). U Opomenama također spominje: "Ne može sluga Božji uvidjeti koliko ima u sebi strpljivosti i poniznosti dok mu se čini sve po volji. Istom kad dođe vrijeme da mu oni koji bi mu trebali udovoljiti čine suprotno, ima toliko strpljivosti i poniznosti koliko pokaže tu, i ništa više" (164). Jednom poglavaru piše: "Sve što te sprečava ljubiti Gospodina Boga, i sve koji ti prave poteškoće, bilo braća, bilo ostali,, pa sve kad bi te šibali, treba da smatraš milošću" (165).

Franji je također i strpljivost u nevoljama izvor savršenog veselja; piše: "ako bih imao strpljivosti i ne bih se uznemirio, kažem ti da bi u tom bilo pravo veselje i u tome bi bila prava krepost i spas duše" (166). U Cvjetiću posvećenom strpljivosti kaže: "Iznad svih darova i milosti Duha Svetoga, što ih Krist daje svojim prijateljima, jest svladavanje samoga sebe i podnošenje zbog ljubavi prema Kristu sve muke, uvrede i poruge i tegobe" (167).

Franjo vjerno izvršava ono što savjetuje drugima; njegovoj viteškoj duši je strano poslužiti se oružjem poslušnosti, radije trpi ili podnosi u tišini; jednom je rekao: "Moja je služba duhovnoga značaja: moram, naime, obuzdavati i popravljati pogreške braće. Zato, ako riječju ili svojim primjerom ne bih mogao obuzdavati i popravljati njihove pogreške, ne bih htio biti krvnik koji samo tuče i mlati kao što to čine svjetovni vlastodršci" (168). I Jordan iz Giana potkrepljuje: "Suprotnosti je više volio svladavati poniznošću nego li vlašću" (169).

BILJEŠKE

- (01) NPr 2.5. (58) Usp. Jord. iz G. 26:2353; 33:2360;
(114) LP 78:1633.
- (02) OR:117. 53:2382. (115) PPr
78:1633.
- (03) NPr 6:22. (59) Usp. Toma iz Eccl. 47:2469;
(116) PE:136 i 138.

(04) PPr 8:96. VIII,4:1141. 50:2472. (117) PPr 10:103. (60) NPr 18:50. (118) LM
 (05) OR:126. 182:769. Usp. LM (61) PPr 8:97. (119) 2Čel
 (06) TD 57:1467. VIII,4:1141. (62) Toma iz Ecclestona 9:2422.
 (07) LP 87:1643. 2Čel 183:770. (63) 1Čel 42:395. (120)
 (08) TD 35:1438. Usp. AP 17:1506. (64) TD 57:1466. Usp. AP 37:1529; (121) 2 Čel 156:740.
 (09) LP 80:1636. OS 72:1767; 81:1778; 87:1874. (122) 2Čel 91.678. Usp. LP
 (10) PE:136-138. 56:1606; OS 38:1724. (65) TD 59:1470.
 (11) 2Čel 178:764. (123) OS 57:1747. (66) TD 59:1470. Usp. AP 39:1532.
 (12) LP 13:1558. OS 55:1744. Usp. LP 8: . (67) 1Čel 30:369. (124)
 (13) 2Čel 208:797). 552. (68) OS 87:1784.
 (14) 1Čel 32:372. (125) Npr 3: 10-11. (69) Cv 18:1848.
 (15) OP 3:150. iz Ecl. 29:2449. (70) LM IV,4:1360. (126) Toma
 (16) PBr 3:222-223. (71) 1Čel 48:407. Usp. Lm IV,4:1360. (127) TD 41:1446. Usp. AP 25:1516..
 (17) 2Čel 28:615. Usp. LM XI,10:198; (72) NPr 18:50. (128) TD 42:1447. Usp. AP 26:1517.
 LP 91:1647. (73) CV 18:1848. (129) 2Čel 175:761.
 (18) 2Čel 32:619. (74) Jordan iz Giana 15:2339. (130) 2Čel 175:761. Usp. OS 42:1728.
 (19) 2Čel 33:619. (75) 1Čel 38-39:387. (131) LP 5:1549. Us OS 28:1714;
 (20) Jakov iz Vitrya, Pismo iz 1220.:2211. iz 1216.:2208. 2Čel 176:762. (76) Jak. iz Vit., Pismo
 (21) Toma iz Ecclestona 20:2437. 16:1339. (77) Jordan iz Giana (132) 2Čel 22:608. Usp. LM V,7:1095;
 (22) Honorije III., Bula "Cum secundum" (78) AP 43:1537. Usp. TD 62:1474. LP 1:1545; OS 27:1712.

3:2714. (79) PPr 8:96. (133) NPr 10:34.
 (23) Ruđer iz Wendovera:2291. (80) Jordan iz Giana
 50:2378. Ta se po- (134) NPr 8:28.
 (24) Toma iz Ecclestona 7:2420. jedinost nalazi u pismu
 brata (135) PPr 6:92.
 (25) Jordan iz Giana 1:2323. Ilije. (136) PPr
 4:87.
 (26) 1Čel 21:355. Usp. TD 21:1420 i (81) Jordan iz Giana
 31:2358. (137) OP 25:174.
 25:1427. (82) Jordan iz Giana 57:2387. (138)
 2Čel 102:499.
 (27) Popis gen. ministara:2663. Usp. (83) PMi:237.
 (139) 2Č3I 175:761. Usp. 42:1728.
 TD 25:1427. (84) Jak. iz Vit., Pismo iz 1216:2208.
 (140) FI str. 2240, 3. izd.
 (28) 1Čel 22:356. Usp. TD 25:1427; (85) AP 40:1533.
 (141) LM VI,11:1116.
 LM II,1:1256. (86) LM IV,1:10:1080. (142) 2Č2I
 158:742.
 (29) TD 27: 1429. Usp. LM III,3:1053; (87) Jordan iz Giana
 3:2325. (143) NPr 5:18.
 Lm II,2:1340. (88) Jordan iz Giana 17:2342. (144)
 PPr 7:93-95.
 (30) 1Čel 24:360. (89) 2Čel 172:758. (145)
 PMi:235.
 (31) TD 29:1431. Usp. AP 14:1501. (90) 2Čel 214:804.
 (146) PMi:237-238.
 (32) TD 60:1471. Usp. AP 41:1534. (91) OR:116. (147)
 OP 18:167.
 (33) 1Čel 39:388. (92) NPr 21:55. (148)
 2Čel 185:771. Usp. 80:1775.
 (34) Richerije iz Sensa 4:2307. (93) PE:138.
 (149) NPr 5:16.
 (35) AP 19:1509. (94) PUN:211. (150) OS
 82:1779. LP 78:1633; 2Čel
 (36) TD 37:1441. (95) Pku:241.
 160:744.
 (37) NPr 2:7. (96) 1Čel 83:465. (151) Anđeo
 Klarentinski:2168.
 (38) NPr 2:8. (97) 2Čel 126:710. Usp. LP 24:1571.
 (152) 1Čel 28:365.

(39) OR:117. (98) 2Čel 181:767. Usp. LP 53:1603;
(153) Anđeo Klarentinski:2167.
(40) Ruđer iz Wendowera:2298. OS 34:1720; 2Čel
50:636; (154) Anđeo Klarentinski:2155.
(41) CV 5:1833. LP 52:1602; OS 33:1719. (155)
Jordan iz Giana 11:2333-2334.
(42) LM VIII,4:1441. (99) OS 2:1680. (156)
LP 77:1631 i OS 11:1693-1694.
(43) NPr 13:39. (100) Raz. o sv. ran. V:1953.
(157) OS 68:1761. Usp. Anđeo Klar.
(44) 2Čel 116:703. Usp. LM V,4:1091. (101) 1Čel 108:505. Usp. LP
117: 2160-2162.
(45) Honorije III., Bula 1676. OS 88:1785. (158)
Anđeo Klarentinski:2178. Usp.
"Cum secundum:2715. (102) 1Čel 108:506. Usp. LM
XIV,5: OS 1:1678.
(46) 1Čel 30:369. LM III,7:1060. 1241.
(159) Anđeo Klarentinski:2179.
(47) Brat Ivan:2689. (103) LP 117:1676. Usp. OS
88:1785. (160) Anđeo Klarentinski:2180.
(48) Muka sv. Verekunda 2:2250. (104) 1Čel 109:510.
(161) Anđeo Klarentinski:2160.
(49) TD 57:1466. Usp. AP 36:1529. (105) 2Čel 191:777.
(162) LP 76:1630. Usp. OS 71:1764.
(50) OS 7:1687. (106) NPr 3:10-11. (163)
NPr 9:31.
(51) LP 11:1556. (107) NPr 4:13. (164)
OP 13:162.
(52) Jordan iz Giana 15:2338. (108) NPr 5:20.
(165) PMi:234.
(53) Toma iz Ecclestone 39:2460. (109) NPr 7:26.
(166) O pravoj i savršenoj radosti:278.
(54) NPr 18:50. (110) NPr 9:32. (167)
CV 8:1836.
(55) PPr 8:96. (111) NPr 11:36-37. (168) LP
76:1630. OS 71:1764.
(56) TD 62:1475. Usp. AP 44:1539. (112) OP 25:175.
(169) Jordan iz Giana 13:2335.
(57) Jordan iz Giana 23:2350). (113) OS:133.

Sažetak

Prvo svojstvo franjevačkog života je život u bratstvu koji se prvenstven očituje zajedničarskim životom, premda ne monastičkim. Franjo, naime, predviđa zajednički život koji se više ostvaruje svezana osoba nego li mjesta; stoga

- želi da se njegovi učenici nazivaju braćom kako bi time naglasio da je bratstvo bit njihova života
- želi da se njegova ustanova naziva bratstvo
- želi da njegova braća, i onda kada idu po svijetu, idu barem po dvojica
- ljubitelj je zajedničkog života i poduzima korake da bi ga sačuvao
- nikada nije daleko od braće
- ne prihvaća izgovore za rušenje bratstva
- želi da molitva pomaže život u bratstvu
- isključuje svaku vrst posebnosti
- osuđuje redovnike koji se udaljuju iz zajedničkog života
- prihvaća svakoga, bez ikakvih mjera opreznosti, u svoje bratstvo.

Svijestan je da je i odjeća važna za zajednički život, pa propisuje jednaki habit i jednaku ostalu odjeću za sve; naime

- napušta pustinjački habit koji je obukao nakon što je napustio očinsku kuću
- odabire odjeću-habit u skladu sa svojim pozivom kad je shvatio da je pozvan evangelizirati svijet
- želi da i njegovi drugovi nose jednaki habit
- želi da mu odjeća bude drugačija od odjeće drugih, tako da bi ulazak u bratstvo bio posvjedočen oblačenjem nove odjeće, i da bi se braća odmah po habitu mogla prepoznati i biti prepoznatljiva
- donosi propis o habitu također i u Pravilu
- spominje svoj habit i u Oporuci
- želi da habit bude krajnje siromašan
- priznaje da osjeća kako habit poprima posebno dostojanstvo
- habit zaštićuje i sam papa.

Ustanova koja unapređuje zajedničarski život samotana je kapitul. Zato Franjo želi da ta ustanova bude prisutna u njegovu

bratstvu, premda je usklađuje sa zahtjevima putničkog života; naime

- želi da sveza jedinstva među sinovima bude nedirnuta
- želi da sva braća budu sjedinjena bratskim osjećajem
- želi ponovno vidjeti svoju, po svem svijetu raspršenu, djecu
- zakazuje sastanak sa svojom prvom sedmoricom braće kod Svete Marije Anđeoske
- susreće se sa tristotine svoje prve braće kod Sv. Verekunda
- predviđa da kapitul bude dva puta godišnje: za Duhove i za svetkovinu sv. Mihaela
- kasnije predviđa da kapitul bude samo jednom godišnje
- susreće se, također prigodom kapitula, s tri tisuće i s pet tisuća braće
- slavljenje kapitula ozakonjuje Pravilima
- predviđa kapitule i u okviru provincija
- koristi kapitule da uputi braći opomene, prijekore i smjernice
- svojom molitvom nazočan je na provincijalnim kapitulima
- ukazuje se braći na provincijalnom kapitolu u Provansi
- žarko moli s braćom okupljenom na kapitolu
- bratski se susreće s redovnicima okupljenima na kapitulima i s njima se veseli
- susreće se s crkvenom vlašću pozvanom na kapitul
- predviđa da se na kapitolu izabere generalni ministar, a također i provincijalni ministri
- želi također da kapituli budu i zakonodavni sastanci
- koristi kapitularne sastanke da s njih razašlje braću po čitavome svijetu.

Franjo želi da njegovo bratstvo bude obitelj u kojoj će uvijek vladati ljubav; stoga

- najdubljom ljubavlju ljubi svoju braću
- očinski blagoslivlje svoju braću okupljenu na kapitolu
- uvijek je duhom prisutan među svojom braćom
- braću smatra darom Božjim
- ljubi svakog brata s njegovom posebnošću i osobnošću prilagođujući se svakome
- uvijek poštuje braću i nastoji udovoljiti njihovim željama
- pere noge došljacima
- ljubi svoje sinove posebno pred svoju smrt i srdačno ih blagoslivlje prije nego li će umrijeti
- u predvečerje svoje smrti ponavlja Zadnju večeru

- želi da njegova braća podržavaju svezu jedinstva
- često se u svojim spisima a posebno u prvome Pravilu vraća na potrebu uzajamne ljubavi
- želi da se njegova braća u molitvi sjećaju jedni drugih
- želi da se poštuju i časte, da međusobno iskazuju svoje potrebe, da se ne osuđuju, da se ljube i onda kada su daleko, da jedni druge smatraju darovima Božjim, da se ljube kao što majka ljubi svoju djecu
- posebno odurava ogovaranje koje smatra jednim od najvećih zala i želi da ga poglavari primjerno kažnjavaju
- proklinje one koji braći nanose štetu
- želi da se ljubav protegne i na rodbinu braće
- želi da bratstvo ide dalje od granice ljudskog života
- s radošću gleda da su braća shvatila pouku i da se međusobno ljube dubokim osjećajem i da radije na sebe preuzimaju trpljenje koje bi morao podnositi drugi brat.

Franjo ljubi svakoga, a posebno braću koja podnose bolesti; naime

- pokazuje veliko suosjećanje prema bolesnima
- u bolesnicima gleda Krista
- bolesnicima daje ono što je njemu samome potrebno
- odnosi nekog starog brata u vinograd i s njime blaguje slatko grožđe od kojeg će se sigurno brat oporaviti
- noću, zajedno s ostalom braćom jede kako bi iznemogli brat učinio isto
- opominje braću da uvijek budu brižna prema bolesnicima
- dopušta upotrebu novca za potrebe bolesnika
- raduje se što mu braća pomažu za vrijeme njegove bolesti
- poziva bolesne da strpljivo podnose svoje stanje
- potiče Klarise da s mirom podnose bolest

- Veliku ljubav pokazuje prema onima koji su pogriješili, i
- rado prima barat koji se kaje
 - uvijek je očinski raspoložen prema onima koji su pogriješili
 - poziva braću da ponizno i marljivo opominju, poučavaju i popravljaju one koji su pogriješili
 - poziva braću da se na njih nikada ne ljute
 - piše jednome ministru da uvijek bude spreman na opraštanje
 - potiče da se grijeh drži u tajnosti

- poziva da se ne daje druga pokora osim: "Idid, i nemoj više griješiti!"
- poziva da podnosimo bližnjega u njegovim slabostima
- poziva poglavare da budu milosrdni prema onima koji su napustili Red
- izričito je strog prema onima koji su ponovno pogriješili, u nadi da će odustati od svoga zla
- inzistira na bratskom opominjanju
- uvijek je sprema oprostiti onima koji se kaju.

Franjo je vjeran svom programu života u bratstvu i onda kad mu se braća suprotstavljaju; naime

- svijestan je da će nadoći teški časovi
- vidi da njegova braća nisu uvijek oduševljena njegovim riječima i djelima
- primjećuje da, posebno poglavari, ne dijele uvijek njegovo mišljenje
- zamjenici koje je ostavio u Italiji kad je išao na Istok, mijenjaju propise o postu i nemrsu, postavljajući se protiv uputstava koje je on dao
- sukob je posebno očit kad se radi o siromaštvu
- mnoga braća traže da prihvati jedno od monastičkih Opravila koja su već odobrena
- ministri mu žele postavljati uvjete kad piše drugo Pravilo
- neka braća skrivaju već napisano Pravilo prisiljavajući ga tako da napiše novo
- ministri potpomognuti kardinalom Hugolinom iznova traže da ispravi Pravilo
- braća ga prisiljavaju da se odrekne službe generalnog ministra
- sva ta protivljena podnosti veoma strpljivo
- u svojim spisima inzistira na potrebi strpljivosti
- strpljivost postavlja za temelj savršenog veselja u nevoljama
- odbija da se uteče sili i zavjetu poslušnosti kako bi pobijedio one koji mu se suprotstavljaju
- radije pobjeđuje protivštine poniznošću nego li vlašću zakona.

II - ŽIVLJENJE MALENOSTI

Jasno se očituje i drugo svojstvo farnjevačkog života: malenost - minoritas. Franjo ustrajno čita Evandjelje i divi se Kristovoj poniznosti, posebno u utjelovljenju i mucu. Kristova mu poniznost otkriva da je poniznost osnovna sastojnica kršćanskog života i, želeći u svemu proživjeti Spasiteljevo ponašanje, osjeća potrebu da postane malen, posljednji. Za svoju braću traži ime u dubini samog Kristova srca: "Tko je najmanji među vama, taj je najveći (Lk 9,48); "ja sam među vama kao kao onaj koji poslužuje" (Lk 22,27); "Sin čovjčki nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade..." (Mt 20,28).

Dirnut je Isusovom poniznošću koji pere noge svojim učenicima i želi to nasljedovati te u više navrata to spominje u svojim spisima: "Oni koji su poglavari neka se toliko svojom službom ponose kaoda im je povjerena dužnost da svojoj braći peru noge" (01). "Jedan neka pere noge drugome" (02). Divi se također Kristu koji se i dalje ponizuje u Euharistiji: "Eto, on se svaki dan ponižava, kao što je nekoć s kraljevskog prijestolja sišao u krilo Djevice, tako svaki dan dolazi k nama u poniznom obličju" (03).

Sv. Bonaventura piše: "Na poniznosti je nastojao izgraditi samoga sebe. Kao mudar graditelj ju je postavio kao temelj, a to je naučio od Krista. Govorio je kako je Sin Božji zato sišao iz uzvišenog Očeva krila u našu bijedu kako bi on, Gospodin i Učitelj, i primjerom i riječju naučavao poniznost" (04). Nadalje sv. Bonaventura piše kako je Franjo, "uzor poniznosti" htio da se njegova braća zovu "manja" i da poglavari u njegovu Redu nose ime "ministar" ("sluga-poslužitelj"). Htio se poslužiti riječima Evandjelja koje je obećavao obdržavati, pa da bi njegovi učenici već iz samoga imena učili kako su došli u Kristovu školu da bi naučili poniznost" (05).

Stoga svoju braću potiče: "Kako bismo... poniznost i sveto Evandjelje Gospodina našega Isusa Krista opsluživali kao što smo odlučno obećali" (06)

Braći u Grecciu koja su pripremila obilan objed na Božić kaže: "Ljudima kao što smo mi bolje se priliči da u svemu slijede više primjer poniznosti i siromaštva Sina Božjega nego li drugih redovnika" (07). Zaista su "njegovi učenici... učili kako du došli u Kristovu školu da bi naučili poniznost" (08).

U svezi s time ćemo promotriti

- Malenost svetog Franje
- Malenopst braće
- Prošnju milostinje kao izraz malenosti
- Pravu malenost

1. Malenost svetog Franje

Izvori obiluju navodima o malenosti Franje; u njima, između ostalog, čitamo: "Poniznost, čuvarica i ures sviju kreposti, u velikojje mjeri ispunjala čovjeka Božjeg" (09). "Bio je ponizan u držanju, ponizniji u mišljenju, a najponizniji u prosuđivanju samoga sebe. Božji se knez nije zato razlikovao od drugih što je bio poglavarom, nego samo po svom predivnom dragulju, jer je među malenima bio najmanji" (10). "Sveti je čovjek strahovao pred ohološću, izvorom svakoga zla" (11). "Bio je osoba skromna, ponizna srca, niska stasa..." (12). "Bio je u poniznosti uzvišen" (13).

Poljubio je gubavca i "tada je obukao... osjećaj poniznosti" (14); pred Raspetim moli: "Daj mi duboku poniznost!" (15); "otkako je počeo služiti zajedničkom Gospodaru sviju volio je činiti obične stvari izbjegavajući u svemu posebnost" (16). "Želio je biti ponizan među svojom braćom. Da bi sačuvao što veću poniznost, nekoliko godina nakon obraćenja, na jednom od kapitula koji se slavio kod Porcijunkule, odrekao se službe poglavara" (17). Pred smrt "upravo je izgarao od želje da bi se vratio na prvotnu poniznost. U velikoj ljubavi s radosnom je nadom pomišljao i na to da svoje tijelo, premda je do skrajnosti bilo iscrpljeno, vrati u negdašnju podložnost" (18).

Franjo sam o sebi kaže: "najmanji među vama i vaš sluga" (19); "najmanji među braćom" (20); "mali" (21); "siromašak" (22); "beskoristan čovjek i nedostojno stvorenje Gospodina Boga" (23); "neuk i nepoučen" (24); "neznatni i slabi čovjek" (25); "sluga svima" (26).

"Jednom zgodom... blaženi je Franjo rekao svom pratiocu: 'Čini mi se da ne bih bio manji brat ako ne bih bio onakav kao što ću ti reći'. I Franjo nastavi: 'Evo braća mi dolaze s velikom smjernošću i poštovanjem i pozivaju me na kapitul. Ganut njihovom odanošću, polazim s njima na kapitul. Kad se sakupe zamolit će me da im navijestim riječ Božju. Ustat ću i govoriti kako me pouči Duh Sveti.

Kad propovijed bude dovršena, uzmimo da će, pošto razmisle, protiv mene reći: Nećemo da nad nama vladaš! Nevješt si govornik i odviše jednostavan. Sram nas je da nam ti tako priprost i neugledan budeš starješinom. Zato da se ubuduće nisi usudio zvati našim starješinom! I tako će me poniziti i odbaciti. Čini mi se da ne bih bio manji brat, ako se na jednak način ne bih radovao onda kad me omalovažavaju i kad me zbage, jer neće da im budem starješinom, kao i onda kad bi me uzvisivali" (27).

Franjo se brine da očituje ono što bi moglo biti njegova mana; stoga "da bi ostalima postao vrijedan prezira, nije se sramio u propovijedi pred svim narodom očitovati svoje slabosti" (28). "Zaboravivši na zasluge, pred očima je imao samo nedostatke. Razmatrao je o tome kako ima više kreposti koje mu nedostaju nego li onih koje posjeduje" (29). "Jednome je bratu koji ga je pitao: 'Oče, što misliš o samome sebi?', odgovorio: 'Mislim da sam najveći grešnik, jer da je Bog bio toliko milosrdan prema nekom zločincu, taj bi bio deset puta bolji od mene" (30). "Često su ga svi veličali. Zato je mnogo trpio i od sebe odbijao naklonost ljudi; išao je štoviše za tim da ga netko pogrdi" (31).

Jednoga je dana jašuci na magarcu, jer zbog slabosti i bolesti nije mogao ići pješice, prelazio preko njive jednog seljaka, koji je upravo ondje radio. Taj mu seljak pritrči i pažljivo ga upita nije li on brat Franjo. A kad mu je čovjek Božji rekao da je on onaj za kojega je ovaj pitao: 'Nastoj - reče seljak - biti tako dobar kao što o tebi svi govore, jer se u te mnogi uzdaju. Zato te opominjem da se s tobom ne bi nikada dogodilo drukčije nego što se očekuje'. A kad je čovjek Božji ovo čuo, sišao je s magarca na zemlju, pao je ničice pred seljakom, ponizno mu izljubio noge, zahvaljujući mu što se udostojao opomenuti ga" (32). Kad je jednom prilikom propovijedao u Terni, gradski biskup, kad mu de nakon propovijedi obratio pred svima riječima pohvale, rekao je ovo: 'U ovo posljednje vrijeme Bog je prosvijetlio svoju Crkvu po ovom siromašku i neznatnom čovjeku, koji je jednostavan i neškolovan. Stoga smo dužni uvijek hvaliti Gospodina, znajući da tako nije učinio nijednom narodu'. Kad je čuo te riječi svetac je prihvatio s nevjerojatnom radošću to što ga je biskup označio neznatnim tako jasnim riječima" (33).

"Brat Maseo ga jednog dana upita: 'Zašto za tobom, zašto za tobom, zašto za tobom?' Sv. Franjo mu uzvрати: 'Što hoćeš time reći?' Brat Maseo reče: 'Kažem, zašto za tobom idu svi, i čini se da te svatko želi vidjeti i čuti te i poslušati te?'... Franjo se okrene bratu Maseu pa mu reče: 'Želiš li čuti zašto za mnom? Želiš li znati

zašto svi idu za mnom? To mi dolazi od očiju svevišnjega Gospodina Boga, koje na svakom mjestu vide dobre i zle: zato što te presvete oči nisu vidjele među grešnicima kukavnijeg, nevaljalijeg, većeg grešnika od mene; Bog je ipak htio učiniti čudo, i za to svoje djelo nije našao bijednije stvorenje od mene. Stoga je izabrao mene da podtidi plemstvo i oholost i jakost i ljepotu i mudrost svijeta, kako bi svi saznali da od njega dolazi svaka krepost i svako dobro, a ne od stvorenja, i da se nijedno stvorenje ne bi moglo pred njime dičiti" (34).

Veoma je znakovito i moljenje Matutina (u sadašnjem uređenju Časoslova: Služba čitanja) što ga opet spominju Cvjetići u 9. poglavlju (35).

Na kraju svog života pišući kapitulu tvrdi: 'Ispovijedam sve svoje grijehе Bogu Ocu i Sinu i Duhu Svetome i blaženoj Mariji vazda Djevici, i svima svetima na nebu i na zemlji, bratu Iliji, poglavaru našega Reda kao svom poštovanom gospodaru, i svećenicima našega Reda i svoj ostaloj svojoj braći. U mnogom sam sagriješio teškim grijehom, posebice što nisam opsluživao Pravilo koje sam Gospodinu obećao i što nisam molio časoslova kako ga Pravilo propisuje, ili iz nemarnosti, ili što sam neuk i nedoučen" (36).

Druga mu je briga bila da skriva svoje zasluge i milosti koje je primao od Boga; naime, "makar je bio najsavršeniji među savršenima, smatrao je sebe najnesavršenijim među svima" (37); "nastojao je svom brižljivošću skrivati u tajnosti svoga srca darove Gospodnje" (38); "iz poniznosti je izbjegavao svaku slavu i u svim je svojim djelima tražio jedino čast i slavu Božju, a ne svoju" (39); "imao je običaj da ustane i moli skriveno i tiho, da nijedan od njegovih drugova nije mogao primjetiti da je ustao i da moli; naprotiv, kad je lijegao u postelju činio je to glasno i gotovo bučno kako bi svi čuči kako liježe da počinak" (40); "kad se vraćao sa svojih molitava koje su ga gotovo preobražavale u drugog čovjeka, najviše je pazio da se ponaša poput drugih, kako mu se ne bi dogodilo da ga vjetar odobravanja, ukoliko bi mu dopustio da puhne izvana, ne bi lišio unutarne nagrade" (41).

"Kada su Franju izvjestili o mučeništvu, životu i o legendi prvih mučenika između braće, čuvši da se u toj legendi hvali njega i vidjevši da se braća diče njihovim mučeništvom, budući da je bio najveći preziratelj samoga sebe, i oduravao ljudsku pohvalu i slavu, odbio je tu legendu i zabranio da se ona čita rekavši: 'Neka se svatko diči svojim mučeništvom, a ne mučeništvom drugih'" (42).

Nakon što je primio rane "pred stranima je to najpomniji skriva; oprezno je skriva i pred najbližima tako da ni njegova braća poboćnici ni njegovi najvrijedniji pratioci nisu dugo vremena to znali" (43). "Često je, kad su ga mnogi proglašavali svetim, ovako odgovarao: 'Još uvijek mogu imati sinove i kćeri: nemojte me hvaliti kao da sam siguran! Ne smije se hvaliti nikoga sve dok mu nije siguran svršetak. Kad bi onaj koji mi je dao zajam - tako je nastavio zaželio ga natrag uzeti, ostalo bi mi samo tijelo i duša, a to imaju čak i nevjernici'. To je bio odgovor onome tko bi ga hvalio. Obrativši se samome sebi govorio je: 'Da je Svevišnji tako velike milosti podario nekom razbojniku, taj bi, Franjo, bio mnogo zahvalniji od tebe,'" (44).

Naglašava potrebu skrivanja zasluga i onda kada piše, opominje i razgovara: na primjer u prvom Pravilu potiče: "Zato molim u ljubavi koja je Bog, svu svoju braću i one što propovijedaju i one što mole i one što rade i klerike i laike, da u svemu nastoje biti ponizni; da se ne hvale, niti uživaju u sebi, da u svojoj unutarosti ne budu oholi zbog lijepih riječi ili djela, niti zbog bilo kojeg dobra, koje Bog kadšto preko njih rekne, učini i izvede... Zato se svi moramo čuvati isprazne slave i oholosti. Čuvajmo se mudrosti ovoga svijeta i tjelesnog razbora, jer duh tijela leti i teži za riječima a malo za djelima, i ne traži unutarostu pobožnost ni unutarostu svetosti duha, nego teži i nastoji za izvanjskom vjerom i posvećenjem da se pokaže ljudima. Takvi su onima o kojima Gospodin kaže: Zaista, kažem vam, već su primili svoju plaću" (46).

Na tu se temu vraća posebno u Opomenama: "Ovako se može prepoznati ima li sluga Božji Duha Gospodnjega: kad Gospodin preko njega nešto dobra izvede, on ne dopušta da se zbog toga uzdiže njegovo ja, koje se stalno protivi svakom dobru, nego se sam u sebi smatra nižim i manjim od svih ostalih ljudi" (46). "Blago onom sluzi koji ne uživa više zbog dobra što ga Bog po njemu govori ili čini nego zbog onoga koje govori ili čini preko drugoga" (47). "Blago sluzi koji skuplja blago za nebo što mu ga je Gospodin iskazao i ne nastoji ga objaviti ljudima očekujući nagradu, jer će sam Svevišnji objaviti njegova djela kojima htjedne! Blago sluzi koji tajne Gospodina svoga Boga čuva u svom srcu" (48).

U razgovorima je često opetovao: " Zbog svega onoga što je moguće grešniku, nitko si ne smije laskati nepravednom samodopadnošću. Grešnik može postiti, moliti naricati, mrcvariti vlastito tijelo, ali ne može ovo: ostati vjeran svome Gospodinu. Zato

se trebamo ovimn dičiti: ako Bogu dajemo hvalu koja mu pripada; ako mu, vjerno služeći, pripisujemo što nam god on daruje" (49).

2. Malenost braće

Franjo odabire put malenosti i, siguran da je to put što ga je odabrao Krist, želi da njegova braća idu tim putem. "Vjerni je, naime sluga i savršeni nasljedovatelj Krista, osjećajući se posvema preoblikovanim u Krista krepošću svete poniznosti, u svojoj je braći želio krepost poniznosti iznad svih drugih kreposti" (50). U Pravilu čitamo: "Neka bude manji od svih i podlošan svima koji su u toj kući" (kada se radi o ostoprimstvu) (51); "neka se (braća) raduju kad susretnu na putu jednostavne i prezrene osobe, siromašne, slabe, bolesne, gubave i prosjake" (52); "neka gledaju ponizno odgovoriti: 'sluge smo beskorisne'" (53); ""molim u ljubavi koja je Bog, svu svoju braću i one što propovijedaju i one što mole i one što rade klerike i laike, da u svemuz nastoje biti ponizni; da se ne hvale, niti uživaju u sebi, da u svojoj unutarnjosti ne budu oholi zbog lijepih riječi ili djela, niti zbog kojeg dobra, koje kadšto Bog preko njih rekne, učini i izvede" (54). "Opominjem i potičem u Gospodinu Isusu Kristu, da se braća čuvaju svake oholosti, tašte slave..." (55).

U Opomenama, kojima je glavna oznaka poniznost, kaže: "Blago služi koji se ne smatra boljim kad ga ljudi uzvisuju i hvale, nego kad ga smatraju običnim i prezrenim! Jer čovjek je onoliki koliki je pred Bogom i ništa više. Teško onom redovniku kojega su drugi visoko digli, a neće da se po vlastitoj volji spusti. Blago onom služi koji nije po svojoj volji visoko dignut i želi biti uvijek biti podlošan drugima" (56). U Pismu vjernicima naglašava: "Nemojmo biti mudri po tijelu i pameti, nego radije moramo biti jednostavni, ponizni i iskreni... Nikad ne smijemo željeti da budemo iznad drugih, nego radije moramo biti sluge i podložni svakom ljudskom stvorenju radi Boga" (57). Konačno u Pohvalama krepostima tvrdi: "Gospodo Siromaštino, neka te Gospodin uzdrži s tvojom sestrom, svetom Poniznošću... Sveta poniznost suzbija oholost i sve ljude privržene ovom svijetu i sve što je na svijetu" (58).

U razgovorima s braćom se također često navraća na temu poniznosti: "Braćo moja! Braćo moja! Gospodin me je pozvao na put jednostavnosti i poniznosti i taj mi je put pokazao zaista za mene i za one koji ushtjednu povjerovati mi nasljedovati me" (59). Drugom

zgodom tvrdi: "Kao što se na slikama Gospodina i blažene Djevice časti i spominje Bog i Bogorodica, a drvo i slika si ne prisvajaju takve časti; tako je i sluga Božji kao slika, stvorenje stvoreno na sliku Božju u kojoj se slavi Bog u svojim dobročinstvima. Sluga Božji, slično naslikanoj slici, ne smije ništa prisvajati sebi; čast i slava idu samo Bogu" (60).

Pred braćom koja su u Grecciu pripravila svečani stol, Franjo kaže: "Ljudima kao što smo mi nasljedovati u svemu primjer poniznosti i siromaštva Sina Božjega dolikuje se više nego li drugim redovnicima" (61). Iz tog je razloga želio da "njegov Red bude otvoren jednako siromasima i neukima, a ne samo bogatima i mudrima. 'Kod Boga nema - govorio je - gledanja tko je tko, i Duh Sveti, generalni ministar Reda, jednako počiva na siromasima i jednostavnima'" (62).

Braća su zaista bila "manja; podložna svima i tražila su poslijenje mjesto i službe uz koje je bilo povezano neko poniženje, kako bi tako postavila čvrsti temelj poniznosti, na kojem bi se mogla graditi duhovna zgrada svih kreposti" (63). "Nakon što su izvršili sve što im je bilo naređeno, i dalje su se smatrali slugama beskorisnima" (64).

Baš zbog toga da bi se osjećali obaveznima živjeti na poseban način poniznost, želi da se njegova braća nazivaju manjom braćom. To je ime koje mora biti pravi program. Čelano pripovijeda: "Evo kojom prilikom mu je dao ime. Dok su se u Pravilo upisivale riječi: 'Neka budu manji', jedva što ih je čuo uskliknuo je: 'Želim da se ovo bratstvo nazove Red manje braće'" (65).

I zaista "svoje Red nazvao Red manje braće s razloga najveće poniznosti" (66), i može se tvrditi da su "ti redovnici nazvani manja braća zbog poniznosti i veoma skromne odjeće" (67). Također i u Pravilu piše: "Neka se svi jednostavnu zovu manja braća" (68).

Sv. Bonaventura spominje da je Franjo "dodavao: 'U poglavarskoj se službi nalazi opasnost, u pohvali propast, a u podložničkoj poniznosti je dobitak duše'... Upravo zbog toga je htio da se braća zovu manja braća, a poglavari njegova Reda ministri (sluge, službenici). Htio se poslužiti riječima Evandjelja koje je obeća obdržavati, pa da bi njegovi učenici već iz samoga imena učili kako su došli u Kristovu školu da bi naučili poniznost" (69). Zbog toga je Franjo kardinalu Hugolinu, koji je htio da braća budu biskupi, odgovorio: "Gospodine, moja su braća zato nazvana manja braća da se ne bi drznula postati veliki. Samo ih ime poučava da ostanu nisko i slijede stope Kristove poniznosti, kako bi na kraju pred očima

svetih bili uzdignuti više od drugih. Ako hoćete - nastavio je - da u Crkvi Božjoj donose plodove, držite ih i čuvajte u stanju njihova poziva" (70). Sam Jakov iz Vitrya priznaje: Zaista su manji te u svom habitu, odricanju i preziranju svijeta, ponizniji su od svih suvremenih redovnika" (71).

3. Prošnja izraz malenosti

Franjo zajedno sa svojom braćom želi živjeti kao manji; veoma brzo spoznaje da je prošnja milostinje divni izričaj malenosti, jer na očit način pokazuje ovisnost o drugima. Već prije svog obraćenja upoznao je vrijednost prosjačenja. Zbilo se to za vrijeme jednog hodočašća u Rim "kad je izišavši pred vrata crkve sv. Petra, gdje je bilo mnogo siromaha koji su prosili milostinju, neopazice posudio odjeću nekog siromaška; stojeći na crkvenom stubištu s ostalim je siromasima prosio milostinju na francuskom jeziku" (72). Napustivši očinsku kuću "zapatuo se prema nedalekom samostanu gdje je, poput nekog prosjaka, molio milostinju, koja mu je bila dana kao nekom nepoznatom i prezrenom čovjeku" (73). Kad je čuo poziv s raspela "jednog je dana otišao u Asiz i diljem njegovih ulica prosjačio ulje za svjetiljku u Sv. Damjanu, za crkvu koju je tada popravljao. Kada je htio ući u neku kuću i vidio da je pred njenim vratima skupina prijatelja koji su igrali, pocrvenjevši od srama, povukao se. Ali okrenuvši svoj plemeniti duh prema nebu, predbacio si je toliki kukavičluk i postao sucem samome sebi. U isti se čas vratio k onoj kući, i pošto je svima izložio razlog svog stida, kao pijam duhom, zamolio je potrebno ulje i dobio ga" (74). Dok obnavlja crkvicu sv. Damjana, govori sam sebi: "Kao što prosjak, idući od vrata do vrata, nosi u ruci zdjelu i, prisiljen prijekom potrebom, u nju stavlja različita jela, tako treba da i ti dragovoljno živiš iz ljubavi prema Onomu koji je rođen siromašan na mučilu križa i konačno je sahranjen u tuđem grobu. Uzeo je stoga jednu zdjelu, ušao u grad i počeo ići od praga do praga, stavljajući različita jela u tu zdjelu" (75).

I zapisano je dalje: "nije mu bilo mrsko moliti milostinju također i od onih s kojima je nekoć živio kao bogataš" (76). "Mnogo se radije služio milostinjom isprošenom od vrata do vrata, nego li onom koju bi mu ljudi sami od sebe davali" (77). "Ako bi ga kada pozvala gospoda da ga počaste za obilnijim stolom, najprije bi po obližnjim kućama prosio komadiće kruha, a zatim bi, ovako

siromaštvom obogaćen, požurio sjesti za stol. Ako bi tko zapitao zašto to čini, odgovorio bi da ne želi zbog feuda od jedno sata izgubiti sigurnu baštinu: 'Siromaštvo nas je učinilo baštinicima i kraljevima kraljevstva nebeskog - govorio bi - a ne vaše lažno bogatstvo'" (78).

"Jednom zgodom, na dan svetog Uskrsa, kako se nalazio u jednom samotištu veoma udaljenom od naselja i pošto nije imao mogućnosti da ode prositi, sjećajući se onoga koji se na taj dan ukazao u liku putnika, molio je milostinju, poput putnika i siromaha, od svoje braće" (79).

Takvo ponašanje zahtijeva i od svoje braće kojoj govori: "Predraga braćo, Sin Božji je bio plemenitiji od nas, a ipak je za nas postao siromahom na ovome svijetu. Iz ljubavi prema njemu odabrasmo život siromaštva; ne smijemo se osjećati poniženima kad idemo moliti milostinju. Nije nikada dolično baštinika kraljevstva da se stide jamstva baštine" (80). U prvome Pravilu propisuje: "Kad bude potrebno neka idu prositi, neka se ne stide, nego neka se sjete da je naš Gospodin Isus Krist, Sin Boga živoga, svemogućega, učinio svoj obraz kao kremen; i nije stidio radi nas postati siromašan i stranac, te je živio od milostinje, i on i bkažena Djevica i apostoli" (81). U Potvrđenom pravilu čitamo: "Neka s pouzdanjem idu u prošnju i ne treba da se stide, jer je Gospodin radi nas postao siromahom na ovome svijetu" (82). U Pravilu za samotišta predviđa: "Mogu poput siromaha od majki moliti milostinju iz ljubavi prema Bogu" (83). Konačno u Oporuci potiče: "Kad nismo dobili plaću za rad, utjecali bismo se stolu Gospodnjemu, proseći , od vrata do vrata, milostinju" (84).

U razgovorima bi također "dodavao, da zbog obaveza upravljanja i dužnosti propovijedanja, ne smiju propustiti... da idu prositi milostinju" (85); "često bi ponavljao da pravi manji brat ne smije propustiti mnogo vremena a da ne ide prositi milostinju" (86). Korio je one koji nisu htjeli ići u prošnju: "U jednome je mjestu bio neki brat koji nije htio ići u prošnju;... jednoga dana ga je ovako ukorio: ' Idi svojim putem, brate muho, jer želiš jesti plod znoja svoje braće i na Božjem poslueliš biti besposlen'" (87). Naprotiv, blagoslivljao je onoga koji bi s veseljem prosio: "Jednoga se dana neki brat vratio s prošnje po Asizu u Porcijunkulu. Kad je došao blizu tog mjesta, počeo je glasno pjevati i blagov slivljati Boga. Čim ga je svetac čuo, skočio je na noge, istrčao napolje, i poljubivši rame brata, uzeo je vreću na svoja pleća, te uzviknuo: 'Neka bude

blagoslovljen moj brat, koji polazi spremno, prosi ponizno, i vraća se ispunjen radošću" (88).

Ljupko je ono što Cvjetići pripovijedaju o prvom apostolskom putovanju Franje s bratom Maseom: "Jednoga su dana došli u neko selo. Kako su od puta bili umorni i gladni, pošli su, prema Pravilu, prositi kruha u ime Božje... Naprosivši, sastali su se na jednom mjestu izvan sela da blaguju. Ondje je bio lijep izvor i pokraj njega zgodan i povelik kamen. Na nj su obojica metnuli isprošenu milostinju. Franjo se veoma razveselio i rekao: 'Brate Maseo, mi nismo vrijedni tolikoga blaga!' Kako je on nekoliko puta ove riječi opetovao, reče brat Maseo: 'Moj dragi oče, kako možeš ovo nazvati blagom kad nam još mnogo toga nedostaje za najobičniji stol? Ovdje nema ni stolaca, ni noževa, ni tanjura, ni zdjela, ni stolnjaka, a ni sluge ili sluškinje!' Sveti Franjo odgovori: ' Pa to je upravo ono što ja zovem velikim blagom, jer ovdje nema ničega što bi ljudi napravili, već nam je sve ovo pripravila Božja providnost, kako se to najbolje vidi po isprošenom kruhu, ovom lijepom kamenom stolu i bistrom izvoru!'" (89).

Susretali su i brojne poteškoće. Legenda trojice drugova pripovijeda: "Kad su po gradu prosili milostinju, jedva bi im je tko dao. Spočitavali su im što su svoje imanje ostavili da jedu tuđe, pa su zbog toga trpjeli veliku neimaštinu. Njihovi su ih rođaci i roditelji progonili, a drugi su ih građani ismjeivali kao bezumnike i luđake, jer u ono vrijeme nitko nije ostavljao svoju imovinu da bi od vrata do vrata prosio milostinju" (90).

Bez obzira na sve te poteškoće "nekolicina je braće otišla u grad da nabave potrebitu hranu. Ono malo što su isprosili, idući od vrata do vrata, odnijeli su ostaloj braći te su, zahvaljujući Gospodinu, radosna srca zajedno blagovali" (91). Prva su braća bila zadovoljna repom "koju bi po asiškom polju tu i tamo u velikoj nestašici isprosili" (92).

Sv. Franjo je zaljubljen u prošnju, jer u njoj nalazi posebnu vrijednost i za onoga koji prosi i za onoga koji daje. "U prošnji je, naime, više tražio korist za dušu onoga koji dariva, nego li materijalnu pomoć za tijelo" (93). "Prema Franji prošnja milostinje u ime Gospodnje bila je najplemenitiji, uzvišen i častan čin pred Bogom i pred svijetom... Ponavljao je kako sluga Božji kada prosi milostinju iz ljubavi prema Gospodinu, mopra postupati slobodnije i veselije nego li onaj koji je pošao nešto kupiti pa bi se oslonio na svoju plemenitost i darežljivost te bi rekao: 'Tko mi dade tu stvar, dat ću mu sto srebrnih maraka, štoviše, dat ću mu čak tisuću i više',

jer sluga Božji nudi ljubav Božju koju zavređuje čovjek koji daje milostinju. Tako sve što se nalazi na ovome svijetu i na nebu kad se s tim usporedi, nije ništa" (94).

Jednom zgodom kad mu je kardinal Hugolin predbacio što je išao prositi, premda je bio pozvan k njegovu stolu, Franjo mu odvrati: "Neću se sramiti ići na prošnju; štoviše, to ću učiniti i poradi Boga ću smatrati velikim odlikovanjem i kraljevskim dostojanstvom, jer time častim vrhovnoga Kralja koji je, iako bijaše Gospodar svega, htio postati slugom svijetu; iako bijaše bogat i slavan u svome dostojanstvu, u našoj se ljudskoj naravi pojavio kao siromah i kao prezren... Isprošeni kruh je svet, a posvećuje ga pohvala Boga i ljubav prema Bogu. Kad, naime, brat ide u prošnju, najprije mora reći: 'Neka je hvaljen i blagoslovljen Gospodin Bog!' A zatim dodati: 'Iz ljubavi prema Gospodinu Bogu udijelite nam milostinju'" (95). "Kada je svoje gdje kada poticao na prošnju milostinje, služio se ovim riječima: 'Idite - rekao je - jer su manja braća u ovom posljednjem času posuđena svijetu da izabrani na njima ispune ono, po čemu će ih sudac pohvaliti: 'Što ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili'" (96).

Franjo nadalje spominje da je "pružanje takva uzdarja - ljubavi Božje - za milostinju, smatrao najplemenitijom rastrošnošću, a one koji su je manje cijenili od novca smatrao je neljudima. Već je sama neprocjenjiva vrijednost ljubavi Božje dovoljna da sebi pribavimo nebesko kraljevstvo, pa zato moramo mnogo ljubiti ljubav Onoga koji nas je mnogo ljubio" (97). Zatim potiče: U siromasima se ostvaruje riječ proroka: čovjek je blagovao kruh anđeoski. Kruh anđeoski je onaj kruh što ga sveto siromaštvo skuplja od vrata do vrata, i koji na poticaj anđela, i koji je na poticaj anđela zamoljen u ime ljubavi Božje i u ime ljubavi Božje darovan" (98). Zato u prvome Pravilu piše: "Milostinja je baština i zakoniti dio koji se duguje siromasima, dio koji je zaslužio naš Gospodin Isus Krist. A braća koja se muče skupljajući milostinju dobit će veliku nagradu i dat će prigodu da je zasluže i skupe oni koji je daju, jer propada sve što ljudi ostave na ovom svijetu, samo će ih ljubavlju i milostinjom koju su dijelili nagraditi Gospodin" (99). Uvjeren u vrijednost prošnje "htio je da braća borave ne samo u gradovima, nego i u samotijima gdje se svima pruža prigoda za stjecanje zasluga, a opakima se skida 'pokrivalo isprike'" (100).

Vrijednost prošnje je naglašena i u zgodi s vitezovima koji uspjevaju naći nešto za jelo tek onda kada to zamole u ime Božje. Franjo, naime, kaže: "Vratite se i u kućama koje ste obišli ponizno

prosite milostinju, a mjesto novca pružite im ljubav Božju. Nemojte se sramiti, jer nam je nakon grijeha sve dano kao milostinja, a veliki Milostinjar dijeli širokogrudno i dobrostivo svima, dostojnima i nedostojnima" (101).

Razlog pak prošnji uvijek mora biti potreba. Franjo piše u prvom Pravilu: "Kad ustreba neka idu prositi kao i ostali siromasi" (102). Klarisama piše: "Velikom vas ljubavlju molim da milostinju što vam je Gospodin daje trošite obzirno" (103); osim toga često je braći ponavljao: "Nikada nisam bio kradljivac. Od milostinje, koja je baština siromaha, uvijek sam uzimao manje nego što mi je trebalo, da ne bi ostali siromasi bili prikraćeni u svome dijelu, jer bi, što je tome protivno, bilo krađa" (104). Zaista braća "nisu htjela skupljati ili primati više milostinje nego samo onoliko koliko je trebalo za jedan dan" (105).

4. Prava malenost

Sveti Franjo je htio biti malen i želio je da njegova braća budu manja. Ali u čemu se sastoji malenost? Za njega je to prvenstveno jednostavnost, i zato on želi biti proziran poput kristala, želi biti poput otvorene knjige, želi biti poput djeteta koje se ne zna pretvarati. U Oporuci četiri puta podsjeća na jednostavnost: "...jednostavno sam molio... dao sam da se kratko i jednostavno napiše... premda sam jednostavan i slab... kako je meni Gospodin dao dao jednostavno govorim i napišem Pravilo i ove riječi, tako ih i vi jednostavno i otvoreno shvatite bez tumačenja i svetim životom opslužujte do konca" (106). U Pohvalama krepostima piše: "Zdravo kraljice Mudrosti, neka te Gospodin uzdrži s tvojom svetom sestrom, čistom Jednostavnošću... Sveta čista Jednostavnost suzbija svaku mudrost ovoga svijeta i mudrost tijela" (107).

Toj je postavci uvijek vjeran. "Kad god bi se njegov duh zanio ispraznom slavom, to bi smjesta pred svima sličnim žarom odao jednostavnim priznanjem. Kad je jednom zgodom prolazio kroz grad Asiz, namjeri se na neku staricu koja je nešto od njega tražila. Kako nije osim plašta imao nešto drugo, odmah joj ga je darežljivo ustupio. A jer je osjetio da su se u nj ušuljali samodopadni osjećaji, smjesta je pred svima priznao da ga je obuzela isprazna slava" (108). "Tako želim živjeti s Bogom u samotištima kao i u drugim mjestima gdje boravim gdje boravim kao da ljudi sve to znadu i vide. Bio bih licemjer, ako bi vjerovali da sam čovjek svet, kad ne

bih provodio život koji dolikuje svetu čovjeku" (109). "Kad bi u nečem pogriješio, nije se sramio to pred svim narodom priznati u propovijedi. Ako bi slučajno što nepovoljno o kome pomislio ili bi slučajno izrekao koju nezgodnu riječ, odmah bi svom poniznošću priznao svoj grijeh onomu o kom je nepovoljno mislio ili nešto takvo kazao, i molio bi oprosteno" (110). "Štoviše, događalo se vrlo često da su mu braća ili prijatelji braće, kod kojih je jeo, gdjekada namjerno priredili posebnu hranu zbog njegovih bolesti, a on je već odmah u kući pred braćom ili također pred svjetovnjacima koji ga nisu poznavali, rekao: 'Jeo sam takvu i takvu hranu', jer pred ljudima nije htio prikrivati ono što je bilo poznato Bogu" (111).

Baš zbog toga što je bio jednostavan i ponizan nije tajio darove što ih je primio od Boga; poniznost, naime, je istina. Svijestan da je oruđe u rukama Božjim, osjeća se odgovornim da izvrši, makar usred poteškoća, ono što mu je Bog povjerio, iskazujući uvijek pri tom Bogu hvale, kako o tom piše u prvom Pravilu: "Svako dobro uzvratimo svevišnjem i uzvišenom Bogu, priznajmo da je svako dobro od njega i za sve budimo zahvalni njemu, od koga dolazi svako dobro" (112).

Izvanrednom odlučnošću brani Pravilo, osobito nakon što mu je Krist rekao: "Franjo, u Pravilu nema ništa tvojega, jer je sve što je u njemu moje. I želim da ga se obdržava doslovno, doslovno, doslovno, bez tumačenja, bez tumačenja, bez tumačenja!" (113). Čelano spominje: "Vrlo gorljivo je revnovao za zajedničko opsluživanje i Pravilo. A one koji su s obzirom na nj bili gorljivi, obdario je posebnim blagoslovom" (114). Kardinal Ivan od sv. Pavla, kao "čovjek dalekovidan i ozbiljan, ispitivao ga je o mnogim stvarima i nagovarao da prihvati monaški ili samotnički način života. No, sveti je Franjo, koliko je mogao, njegovo nagovaranje ponizno odbijao" (115). U Pismu kapitulu piše: "Zato molim, koliko god mogu, brata Iliju, svoga gospodara i općeg poglavara, da učini sve kako bi svi besprijekorno opsluživali Pravilo i da klerici pobožno pred Bogom mole časoslov" (116). U Perudijskoj legendi čitamo: "Teško onoj braći koja mi se u ovoj stvari, kako saznajem suprotstavljaju. Volja je Božja i na najveću je korist Reda, premda nerado popuštam njihovoj volji" (117).

Sv. Franjo je svijestan da je od Boga dobio poslanje naviještanja Evanđelja svima; kada je prisiljen mirovati piše svim kršćanima i žarko želi da ono što je napisano bude poznato svima; stoga poziva one koji dobiju pismo da ge prepisu. U Pismu vjernicima piše: "Koji to ne budu činili, polagat će račun na dan

suda pred prijestoljem Kristovim. A sve, muževe i žene, koji ih dragovoljno prihvate i shvate i drugima za primjer pošalju, ako ustraju u njima do kraja, neka blagoslovi Otac i Sin i Duh Sveti. Amen" (118). To isto čini i u Pismu kapitulima, Pismu kustodima te u Pismu klericima (119, 120, 121). Gvardijanima piše: "Šaljemo vam još jedno pismo da ga doznačite upraviteljima, konzulima, glavarima naroda. U njemu se nalazi poziv da među narodima i na trgovima proglase hvale Bogu. Pobrinite se da se naprave mnogi prijepisi i marljivo ih šaljite onima kojima je potrebno poslati" (122).

Upravo zbog toga Franjo izraze poniznosti spaja s izrazima odlučnosti, kao: "Ja, brat Franjo, nekorisni čovjek i nedostojni stvor Gospodina Boga, govorim po Gospodinu Isusu Kristu bratu iliji, poglavaru cijeloga našeg Reda i svim općim poglavarima koji će nakon njega doći, i ostalim kustodima i gvardijanima braće, sadašnje i buduće, da ovaj spis imaju uza se, da ga čuvaju i brižno na njega paze" (123). "Sve koji dobiju ovo pismo, molim i zaklinjem, ja brat Franjo, vaš mali sluga, u ljubavi koja je Bog, željan da vam noge izljubim, da ove i ostale riječi Gospodina našega Isusa Krista ponizno i s ljubavlju primite, da po njima savjesno postupate i cjelovito ih opslužujete. A koji ne znaju čitati, neka daju da im to drugi često čitaju i neka ovo zadrže uza se i do kraja sveto živeći, jer su duh i život" (124). "Ovo je moja oporuka koju ja, maleni brat Franjo, ostavljam vama... Ni opći poglavar ni provincijali ni kustodi ne smiju pod posluš ovim riječima ništa dodavati niti oduzimati. I neka uvijek uz Pravilo uza se imaju i ovaj spis. I neka na svim kapitulima, koje budu držali, kad čitaju Pravilo, neka čitaju i ove riječi" (125). "I zaklinjem sve ljubeći im noge, da sve ovo uzljube, uzdrže i usvoje. I u ime svemogućega Boga i gospodina pape, i u ime poslušna strogo naređujem i nalažem ja brat Franjo da od ovog što je o ovom životu napisano nitko ništa ne oduzima, niti napisanom što daje, niti braća smiju imati drugo Pravilo" (126).

BILJEŠKE

(01) OP 4:152.
73:1768.

(43) 1Čel 95:486.

(85) OS

- (02) NPr 6:23. (44) 2Čel 133:717. Usp. LM VI,3:1105;
(86) 2Čel 75:663.
- (03) OP 1:144. LP 104.1660; OS 45:1732. (87)
2Čel 75:663.
- (04) LM VI,1:1103. Usp. Lm III,4: (45) NPr 17:47-48.
(88) 2 Čel 76: 664. Usp. LP 63:1613;
1351; OS 44:1730. (46) OP 12:161.
OS 25:1709.
- (05) LM VI,5:1109. (47) OP 17:166. (89) Cv
13:1841.
- (06) PPr 12:109. (48) OP 28:178. (90) TD
35:1438. Usp. AP 17:1506.
- (07) LP 32:1579. (49) 2Čel 134:718. Usp. LM VI,3:1105.
(91) 1Čel 34:378.
- (08) LM VI,5:1109. (50) OS 73:1768. (92)
1Čel 42:394.
- (09) LM VI,1:1103. Usp. OS 44: (51) NPr 7:24.
(93) 2Čel 78:666.
1730; Lm III,4:1351. (52) NPr 9:30. (94) LP
60:1610. Usp. OS 22:1706.
- (10) 2Čel 140:724. (53) NPr 11:36. (95) LP
61:1611. Usp. OS 23:1707.
- (11) LM VI,11:1116. (54) NPr 17:47.
2Čel 73:661.
- (12) 2Čel 18:604. (55) PPr 10:103. (96)
2Čel 71:659. Usp. LM VII,8:
- (13) LM XV,1:1246. (56) OP 20:169.
1128.
- (14) LM I,6:1236. (57) 2P 9:199. (97) LM
IX,1:1161.
- (15) MK:276. (58) PK:256 i 258. (98) LM
VII,8:1129.
- (16) 2Čel 14:600. (59) OS 68:1761. (99)
NPr 9:31.
- (17) LP 105:1661. (60) LP 104:1660. Usp.OS 45:1733.
(100) 2Čel 71:659.
- (18) 1Čel 103:500. (61) LP 32:1579. (101)
2Čel 77:665. Usp. LM VII,10:
- (19) 2P 11:206. Usp. Pku:240. (62) 2Čel 193:1579.
1130; LP 59:1609;

- (20) OR:131. Usp. Pgv:245. (63) 1Čel 38:386.
SP 22:1705.
- (21) Pv :140. (64) 1Čel 30:370. (102) NPr
7:24.
- (22) OR:127. (65) 1Čel 38:386. LM II,2:1340.
(103) Fl, 3. izd., str. 2240.
- (23) PBr 6:231. (66) OS 44:1730. (104)
LP 111:1670. Usp. OS 12:1695.
- (24) PBr 5:226. (67) Alberik iz Trois Fontaines
(105) LP 4:1548. Usp. OS 19:1702.
- (25) PBr, Uvod:215. 1:2269. (106)
OR:111; 116; 125; 130.
- (26) 2P:180. (68) NPr 6:22. (107) PK:256;
258.
- (27) LP 83:1639. Usp. OS 64:1754; (69) LM VI,5:1109.
(108) 2Čel 132:716. Usp. LP 41: LM VI,5:1108; 2Čel
145:729. (70) 2Čel 148:732. Usp. OS 43:1729; 1589; OS
63:1753.
- (28) LM VI,2:1104. LM VI,5:1110; Ubertino iz(109)
LP 40:1588. Usp. OS 62:1752.
- (29) 2Čel 140:724. Casala:2058. (110) 1Čel
54:416.
- (30) 2Čel 123:707. (71) Jak. iz Vitr., Historia
Ocident.:2216. (111) LP 40:1588. Usp. OS 62:1752.
- (31) 1Čel 53:415. Usp. LM VI,1:1103. (72) TD 10:1406.
(112) NPr 17:49.
- (32) 2Čel 142:726. (73) LM II,6:1045. (113)
OS 1:1678.
- (33) 141:725. Usp. LP 103:1659; (74) 2Čel 13:599. Usp. TD
24:1425. (114) 2Čel 208:797.
OS 45:1731. LM II,7:1047. (115) 1Čel
33:374.
- (34) Cv 10:1838. (75) TD 22:1422. Usp. 2Čel. 14:600.
(116) PBr 6:227.
- (35) Usp. Cv 9:1837. (76) Lm I,9:1338.
(117) LP 77:1631.
- (36) PBr 5:226. (77) 2Čel 71:659. Usp. LM VII,7:1127.
(118) 2P 11:206.
- (37) 1Čel 92:428. (78) 2Čel 72:660. Usp. LP 60:1610;
(119) Usp. PBr 6:231.

(38) 2Čel 133:717. Pku:244.	OS 22:1706.	(120) Usp.
(39) CV 25:1857. Usp. Pkl:209.	(79) LM VII,9:1129.	(121)
(40) 2Čel 99:686.((122) PGv:248.	(80) 2Čel 74:662.	Usp. LP 3:1547.
(41) LM X,4:1180-1181. 6:231.	OS 18:1701.	(123) PBr
(42) Jordan iz Giana 8:2230. 2P 11:206.	(81) NPr 9:31.	(124)
	(82) PPr 6:90.	(125) OR:127-129.
	(83) PE:137.	(126) NPr 23:72-73.
	(84) OR:120.	

Sažetak

Drugo svojstvo franjevačkog života je malenost. Franjo otkriva da ju je iznad svega živio Krist u utjelovljenju, mucu i Euharistiji. Da bi nasljedovao Krista, Franjo

- gradi svoj život na temeljima poniznosti
- odabire da bude posljednji
- ponizan je u vladanju, još ponizniji u osjećanju, a najponizniji u procjeni samoga sebe
- najmanji je među manjima
- mrzi oholost
- divan je zbog poniznosti
- moli da zadobije duboku poniznost
- voli uvijek činiti obične stvari
- ponizan je prema Bogu i prema bližnjemu
- odriče se službe generalnog ministra
- smatra sebe neznatnim pred Bogom i pred ljudima
- vraća se skromnim počecima kad mu se približila smrt
- voli cjelivati noge svojoj braći
- u spisima sebe naziva: manji, sluga, malen, siromašak, beskorisni čovjek, neznalica, neuk, beznačajan, nedoučen
- kaže da je spreman vedro se suočiti s najvećim iskušenjima
- očituje svoje pogreške
- pred ljudima objavljuje svoje i najskrovitije misli

- sebe smatra najvećim grešnikom
- zahvaljuje nekom seljaku što ga je opomenuo
- zahvaljuje biskupu Ternija koji Bogu pripisuje ono što je učinio za njega
- kaže da ga je Bog odabrao zato što nije našao neznatnijeg od njega
- u poniženju nalazi najbolji način molitve
- priznaje pred kapitulom da nije u potpunosti obdržavao Pravilo
- nastoji sakriti primljene darove
- moli u tajnosti
- brižno skriva milosti dobivene molitvom
- ne hvali se mučeništvom svoje prve braće
- izbjegava časti
- skriva rane
- priznaje da nema ništa svojega
- izjavljuje da bi razbojnik bio zahvalniji od njega kad bi primio iste darove
- potiče i braću da skrivaju svoje zasluge, da se ponizuju, da se čuvaju oholosti, da se ne uzohole radi dobra što ga čine
- da u svojim srcima pohranjuju tajne Gospodnje, da Bogu dadu slavu koja mu pripada, da se pred drugima pokazuju kao siromasi i grešnici.

Franjo, manji, želi da i njegova braća idu putem malenosti; stoga

- u njima želi vidjeti poniznost više nego li ostale kreposti
- želi da braća budu manja i podložna svima
- želi da ponizno odgovaraju
- želi da se ponizuju u svemu
- poziva ih da se ne hvale zbog dobra što Bog po njima čini
- želi da ponizno primaju nagradu za svoj rad
- potiče ih neka se sjete da čovjek onoliko vrijedi koliko vrijedi pred Bogom
- preziru ih sebe, da budu sluge i podložni svima
- podsjeća kapitul da je zajedno sa svojom braćom pozvan na život poniznosti
- potiče ih da se onoliko hvale s onim što Bog izvodi u njima koliko se drvo hvali likom onoga koji je urezan u njemu
- poziva ih da slijede Kristov primjer poniznosti
- raduje se kada vidi da braća uživaju u malim stvarima, da nastoje biti manji, podložni svima i što se smatraju beskorisnim slugama

- želi da se nazivaju manjom braćom kako bi se na taj način prisjećali da su došli slijediti poniznoga Krista kako bi naučili poniznost
- ne pristaje da budu uzdignuti na biskupsku čast kako ne bi na taj način nastalo proturječje između imena i službe.

Sveti Franjo u prošnji milostinje prepoznaje izricanje malenosti i zbog toga

- prosi milostinju pred vratima bazilike sv. Petra već i prije nego li se obratio
- moli milostinju u jednom samostanu
- prosi ulje za svjetiljku u Sv. Damjanu
- dok obnavlja crkvicu sv. Damjana želi živjeti od milostinje
- prosi milostinju od svojih starih prijatelja
- radije se služi isprošenom milostinjom nego li darovima koje mu ljudi spontano daju
- voliti prositi milostinju i onda kad je pozvan k stolu imućnijih osoba
- prosi milostinju od svoje braće kad je ne može prositi od svjetovnjaka
- želi da njegova braća idu u prošnju
- ozakonjuje prošnju u Pravilima, ne isključujući je ni iz Pravila o samotištima
- prošnju spominje i u Oporuci
- poziva da se ne zanemari prošnja čak ni za vrijeme posebnih obaveza
- želi da ne prođe puno vremena a da se ne ide u prošnju
- kori onoga koji ne želi ići u prošnju
- blegoslavlje onoga koji s veseljem prosi
- rado blaguje isprošenu hranu
- ne da se prestrašiti poteškoćama koje se potavljaju pred prošnju
- u prošnji vidi posebnu vrijednost, budući da darovatelju omogućuje steći zasluge za vječni život
- u prošnji otkriva plemićki naslov, jer je i Krist prosio
- smatra velikom darežljivošću ponuditi za naknadu milostinje dragocjenu baštinu Božje ljubavi
- anđeoskim kruhom smatra kruh isprošen od vrata do vrata
- jamči nagradu braći koja idu u prošnju
- želi da braća imadu boravišta svugdje kako bi tako svim ljudima omogućili da steknu zasluge darivanjem milostinje
- savjetuje nekim vitezovima da prose milostinju u ime Božje, kad potreno nisu dobili nudeći novac

- prosi samo u slučaju potrebe
- smatrao bi se kradljivcem kad bi primio milostinju koja nadilazi časovite potrebe.

Za sv. Franju prava malenost je prvenstveno jednostavnost, jer ona omogućuje da braća budu prozirna poput kristala, jednostavna poput djece; stoga

- u svojim spisima uporno naglašava potrebu jednostavnosti
- iskreno priznaje pred svima i najtajnije svoje misli
- želi živjeti i u samotnim mjestima kao da živi na očigled svima
- javno se ispovijeda kada nekoga osudi makar samo u mislima
- javno govori o tome kakva je jela jeo kad mu je bila potrebna zbog bolesti posebna njega
- tvrdi, u jednoj propovijedi, da je jeo hranu začinjenu slaninom za vrijeme Korizme.

Poniznost ipak ne sprečava Franju da bude veoma odlučan kad se radi o obrani Božjih prava; stoga

- izvanrednom snagom brani Pravilo, jer smatra da je ono dar Božji
- daje poseban blagoslov onima koji obdržavaju Pravilo
- želi biti vjeran svom poslanju evangelizatora čak i onda kada je prisiljen na mirovanje, pa stoga piše pisma
- želi da se ta pisma čitaju i da se prepisivanjem šire
- često spaja izraze duboke poniznosti s očitovanjima velike odlučnosti.

III - NAVIJEŠTATI EVANĐELJE SVAKOM STVORENJU

Franjevački se život mora iskazivati u bratstvu i malenosti, ali to nije sve. Čitajući Izvore bivamo iznenađeni zahtjevom koji Franjo osjeća kao veoma veliku obavezu: propovijedati Evanđelje svakom stvorenju. Stoga taj zahtjev možemo promatrati kao treće svojstvo njegova života. Franjo se želi posvema suobličiti s Kristom i, otvorivši Evanđelj, čuje kako Isus tvrdi: "Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza. On me posla blagovjesnikom biti siromasima... proglasiti godinu milosti Gospodnje" (Lk 4,18). Čita također da je Isus "putujući u Jeruzalem prolazio i naučavao gradovima i selima" (Lk 13,22).

Isus želi da njegovi učenici nastave njegovo djelovanje i upravo slanje apostola posebno dira Franju: osjeća stoga potrebu napustiti život samoće da bi se posvetio evangelizaciji.

U svezi s ovom trećim svojstvom promotrit ćemo

- Franjino propovijedanje
- Sadržaje propovijedanja
- Metodologiju propovijedanja
- Uspješnost u propovijedanju

1. Franjino propovijedanje

Krist nema kuće, nema obitelji, i tu istu nesigurnost nudi onima koji ga slijede, jer njegovo je bratstvo apostolsko-putujuće. Kristovo iskustvo veoma očarava Franju i on želi usvojiti, učiniti svojim i svoje braće taj isti stil života. Zbog toga u Pravilo uvodi apsolutnu novost za redovnički život, budući da nijedan osnivač do tog vremena nije unio u zakonodavstvo poglavlje o apostolatu te još jedno o misijama među nevjernicima. Stari monasi, nesvećenici, posvećivali su se, daleko od svijeta, molitvi; premonstrati, kanonici, posvećivali su se dušama, ali ostajući u samostanima. Franjo zamišlja monahe u svijetu koji sprovode selilački život, koji nije vezan ni za jedno mjesto. Premda je osjećao da ga privlači kontemplativni život, Franjo osjeća dužnost da pomogne svakom

čovjeku upoznati Krista; zbog toga nadvladava sugestiju kontemplacije i sa svojom braćom odlazi naviještati Evanđelje.

Pošto je neko vrijeme živio samotnički život a zatim se dao na popravak nekih crkvice "jednoga je dana za vrijeme mise čuo što je Krist rekao učenicima, kad ih je poslao u svijet propovijedati, naime, da sa sobom, kad putuju, ne nose ni zlata, ni srebra, ni kese ni novčarke, ni kruha; neka budu neobuveni i neka nemaju dviju haljina. Kad mu je svećenik to bolje objasnio, ispunjen neizrecivom radošću rekao je: 'Ovo je ono što želim izvršivati svim svojim snagama'. Kad je sve što je čuo radosno upamtio, trsio se da to izvrši. Bez oklijevanja je napustio dvostruku odjeću i već se tada nije služio štapom, ni obućom, ni kesom ili novčarkom. Sebi je načinio vrlo neuglednu haljinu, odbacio kožnati pojas, a umjesto njega uzeo prteni konopac. Svu je brigu svoga srca spojio s riječima nove milosti i jednostavno je javno propovijedao pokoru" (01).

Pošto su ga slijedili neki prijatelji, "okupili su se u nekom napuštenom samotištu kraj Asiza da svi ovdje žive redovničku strogoću, prema propisima svetog siromaštva i propovijedajući narodu riječ Božju, prema prilikama mjesta i vremena; postavši, dakle, glasnikom Evanđelja, hodao je gradovima i selima, naviještajući kraljevstvo Božje, ne učenim jezikom ljudske mudrosti, nego u snazi Duha Svetoga" (02).

Silvestar, jedan od prvih drugova, još iz vremena prije nego li se obratio, imao je san iz kojega je jasno izveo Franjin poziv na propovijedanje: "Vidio je u snu kako je cijeli onaj kraj (Asiz) opkoljen od jednog neizmerno velikog zmaja... Nakon te slike vidio je kako iz Franjinih usta izlazi zlatan i sjajni križ. Ta je blistava pojava konačno natjerala u bijeg odvratnog i strašnog zmaja... Shvatio je da je Gospodin odredio Franju... da vjernike prosvijetli sjajnom svjetlošću istine, koja je sadržana u njegovu životu i njegovu naučavanju" (03).

Franjo je želio da ga njegovi prvi drugovi nasljeđuju u apostolskom životu; "poslao ih je dvojicu po dvojicu da po svijetu propovijedaju Evanđelje. I da bi im dao primjer prave poslušnosti sam je to počeo činiti i po tom naučavati" (04). "Franjo je zajedno s Egidijem otišao u ankonsku Marku, a druga dvojica se uputiše u jednu drugu pokrajinu" (05). "Franjo još nije propovijedao narodu Božjem. Ali prolazeći gradovima i dvorcima, poticao je muškarce i žene da se boje i ljube Stvoritelja neba i zemlje, i da čine pokoru zbog svojih grijeha. Egidije se ograničio na primjedbu: 'Jako dobro govori, vjerujte mu!'" (06).

Brat Egidije spominje: "Kad nas je bilo jedva šestorica, a ne više, jednog nas je dana otac Franjo sakupio oko sebe kraj Svete Marije Porcijunkulske, u šumi koja se tada prostirala oko samostana, kao da slavimo prvu skupštinu ili kapitul Reda; i ovako nam govorio: 'Znam, predraga braćo, da nas Gospodin nije pozvao samo radi našeg vlastitog spasenja. Stoga želim da se razidemo među ljude i da svijetu koji je u opasnostima, po riječi Božjoj i primjerima kreposti donesemo pomoć'" (07). I Čelano nam priča: "Podijelio ih je u četiri skupine, po dvojicu u svakoj, te im je rekao: "Idite predragi, dvojica po dvojica u različite krajeve svijeta, navješćujte ljudima mir i pokoru za oprostjenje grijeha! U nevoljama budite strpljivi i sigurni da će Gospodin ispuniti svoju odluku i obećanje. Onima koji vas što zapitaju odgovorite ponizno, blagoslivljate one koji vas progone, zahvaljajte onima koji vam nanose nepravdu i uvrede, jer nam se za sve ovo pripravlja vječno kraljevstvo" (08).

Prvi su drugovi "s radošću i veseljem primivši veliku zapovijed svete poslušnosti prostrli se pred blaženim ocem, a on je, zagrlivši ih nježno i pobožno, svakome od njih rekao: 'Povjeri Gospodinu svu svoju brigu i on će te potkrijepiti'" (09). On sam "dok je boravio kod Svete Marije od Porcijunkule, a braće je još bilo malo, pokatkad bi odlazio u sela i crkve oko Asiza, navješćujući i propovijedajući narodu neka čini pokoru" (10).

Pošto je porastao broj braće, Franjo je osjetio potrebu da papa odobri njegov način života i "papa Inocent... povjeri njemu i njegovoj braći službu propovijedanja riječi Božje" (11); rekao im je: "Idite s Bogom, braćo, i onako kako se on udostojao nadahnuti vam tako propovijedajte svima pokoru" (12). Poslije tog odobrenja Franjo je "otišao iz Rima i uputio se na evangeliziranje svijeta" (13). "Oslonivši se na milost i papinu vlast, pun pouzdanja, otišao je u spoletsku dolinu, spreman da izvršava i naviješta Evanđelje" (14). "Otada je počeo po gradovima i dvorovima propovijedati onako kako mu je Duh Gospodnji objavljivao" (15).

Kako je prolazilo vrijeme skupine su postajale brojnije: braće, koja su otišla u Njemačku, "bilo je ukupno 12 klerika i 13 laika" (16), i drugi su odlazili po skupinama "od trojice ili četvorice" (17). Običaj da se braću šalje propovijedati po svijetu zadržao se i onda kad je braće bilo na tisuće: "Za vrijeme kapitula slali su braću u različite krajeve propovijedati" (18); stoga Legenda trojice drugova može tvrditi: "Kad je završio kapitul Franjo je blagoslovio svu braću i rasporedio je svakoga u određenu provinciju. Podijelio je službu

propovijedanja onim klericima i laicima koji su imali Duha Božjega i potrebne sposobnosti" (19).

Pojavile su se neke sumnje u svezi s valjanosti opredjeljenja, ali ih Franjo razrješava u razgovoru sa svojim drugovima. Sv. Bonaventura pripovijeda. "Tako se dogodilo da ga uveliko mučila jedna sumnja za koju je, kad bi se vraćao s molitve, mnogo dana predlagao povjerljivoj braći da bi je trebalo riješiti. Rekao je: 'Što mi, braćo, savjetujete, što vam se čini da je bolje: da li da se bavim molitvom ili da pođem propovijedati? Ja, čovjek malen, jednostavan i nevješt u govoru, u većoj sam mjeri primio milost molitve nego li govora. Čini mi se također da u molitvi dobivamo i sabiremo milosti, a u propovijedanju dolazi do neke vrsti razdvajanja dobara primljenih s neba. U molitvi se također pročišćavaju unutrašnji osjećaji; ona nas sjedinjuje s jednim istinitim i najvišim dobrom i učvršćuje u krepostima. U propovijedanju postaju prašne noge duha, dolazi do mnogostruke rastresenosti i popuštanja u stezi. U molitvi, naprotiv, govorimo Bogu i slušamo ga te na neki način provodimo anđeoski život, boravimo među anđelima. U propovijedanju je potrebno veliko spuštanje do ljudi, među njima je potrebno o pojedinim stvarima i na ljudski način razmišljati, promatrati ih i govoriti o njima i slušati ih.. No, jedno je tome protivno i čini se da je pred Bogom pretežnije, što je, naime, jedinorođeni Sin Božji, najveća Mudrost, poradi spasa duša sišao iz Očeva krila da bi, poučavajući svojim primjerom, ljudima govorio riječi spasenja, da bi ih uz cijenu svoje svete krvi otkupio, u kupelji vode i svojom čašom napojio, a da sebi nije baš ništa zadržao što ne bi nesebično dao za naše spasenje. Mi sve trebamo činiti po njegovu primjeru što na njemu vidimo kao na visokoj gori, čini mi se da je Bogu draže ako prekinemo mirovanje te iziđemo u svijet na posao'" (20).

Kad se sumnje ponovno javiše, utječe se molitvi brata Silvestra i sestre Klare: "Odabrao je dvojicu između braće i poslao ih bratu Silvestru... da zatraži Božji odgovor s obzirom na ovu sumnju, što mu Bog određuje... To isto je povjerio svetoj djevici Klari... Na čudesan se način, po nadahnuću Duha Svetoga složiše časni svećenik i Bogu posvećena djevica da je, naime, volja Božja da Kristov glasnik pođe propovijedati. Kad su se braća vratila i priopćila Božju volju kako je saznadoše, Franjo je odmah ustao i pripasao se i ne oklijevajući baš nimalo, krenuo na put" (21).

Svladavši svaku neizvjesnost obilazio je gradove i sela sijući svagdje sjeme blagoslova" (22); "Putujući po različitim i širokim

krajevima naviještao je kraljevstvo nebesko" (23); "putovao je kopnom, orao zemljom ralom riječi, sijao sjeme života koje je donosilo blagoslovljen plod" (24); "hodao je cestama bosonog da bi naviještao Evanđelje i, prigrlivši apostolski život, obavljao je službu propovijedanja nedjeljama i blagdanima, u župnim crkvama i drugim mjestima gdje bi se vjernici okupljali" (25). Toma spićanin priča: "Bio sam te godine (1222.) na studiju u Bologni te sam mogao slušati, na blagdan uznesenja Blažene Majke Božje propovijed koju je imao sveti Franjo na trgu koji je pred gradskom vijećnicom, kamo s zgrnuo, može se kazati, gotovo cijeli grad" (26).

Nakon što primio rane "budući da nije mogao hodati zbog čavala koji su stršili iz njegovih nogu, dao je da njegovo polumrtno tijelo nose okolo po gradovima i pokrajinama. Tako je poput drugog anđela, koji se pojavljuje s mjesta gdje izlazi sunce, želio raspaliti srca slugu Božjih" (27). Kad zbog mnogobrojnih bolesti nije mogao putovati, počeo je pisati: "Videći da ne mogu pohoditi pojedince zbog bolesti i slabosti svog tijela, odlučio sam, ovim pismom i ovom porukom, iznijeti vam riječi Gospodina našega Isusa Krista" (28).

Sv. Bonaventura naglašava: "Tako je, naime, naučio dobiveno vrijeme za sticanje zasluga razborito raspodijeliti da je jedan dio upotrijebio u korist bližnjih, a drugi posvetio smirenim zanosima kontemplacije" (29). Čelano jamči: "Tada se navršilo osamnaest godina otkako je njegovo tijelo bilo u neprestanom pokretu. Onaj spremni duh, onaj gorljivi duh, onaj pobožni duh, koji je prebivao u tom tijelu, obišao je različite i prostrane krajeve da posvuda sije sjeme riječi Božje. Svu zemlju je napunjavao Kristovim Evanđeljem. Često se dešavalo da je u jednom danu obišao četiri-pet sela, pače i gradova, navješćujući im kraljevstvo Božje" (30).

Osjeća potrebu propovijedati čak i pticama. Sv. Bonaventura pripovijeda: "Kad se približio Bevagni, stigao je do jednoga mjesta gdje se sakupilo veliko mnoštvo svakovrsnih ptica. Kad ih je svetac Božji ugledao, požurio je onamo i pozdravio ih kao da su razumne. Sve su ga čekale i okrenule se prema njemu tako da su ga one koje su bile na drveću, kad im se približio, pognutih glava na neobičan način promatrale. Kad je došao do njih, ozbiljno ih je pozvao da poslušaju riječ Božju, rekavši: 'Sestre moje ptice, dužne ste mnogo slaviti svoga Stvoritelja koji vas je odjenuo perjem i dao vam krila za let; dao vam je čisti zrak i bezbrižne vas upravlja'. Dok im je tako i slično govorio, ptičise su se neobično radovale i počele protezati vratove, širiti krila, otvarati kljunove i pžaljivo su ga promatrale... Subraća su čekala na putu i sve to promatrala. Kad se jednostavni i

čisti čovjek vratio među njih, počeo se optuživati s nemara što, naime, do tada nije pticama propovijedao" (31).

Posebno svojstvo Franje i njegovih drugova koji su se posvetili putujućem propovijedanju priznaju i nefranjevački svjedoci koji svjedoče: "Zadovoljni siromaštvom, hodali su po gradovima, krajevima i pokrajinama, propovijedajući" (32); "bili su odvojeni tokom cijele godine raspršivši se po Lombardiji, Toscani, Pugliji i Siciliji" (33); "danju su ulazili u gradove i krajeve, davši se marljivo da druge steknu Gospodinu; noću su se vraćali u samotišta ili na neko samotno mjesto da se predaju kontemplaciji" (34); "to je Red propovjednika" (35); "bijahu poslani dvojica po dvojica kao preteče pred licem Gospodnjim" (36). "Inocent je osnovao Red manjih koji, odrekavši se svakvrsti vlasništva idu po svijetu bosonogi poput apostola" (37); "zbog toga je nakon krtatkog vremena taj Red braće propovjednika, koji su prozvani manjima, počeo rasti" (38). Toma iz Ecclestonea pripovijeda kako je jedan brat, koji je trebao biti promaknut u red akolita "bio poslan časnom ocu nadbiskupu Stjepanu Langtonu i bio predstavljen od jednog starijeg brata. Nadbiskup ga je primio voma ljubazno i podijelio mu red, pozvavši ga s ovim posebnim naslovom: 'Neka pristupi brat Salomon iz Reda apostola'" (39).

Franjo se nije zadovoljio naviještanjem Evanđelja samo onima koji ga već poznaju, nego osjeća potrebu da ga propovijeda poganima, a posebno saracenicima. "Odlazio je, naime, po cijelome svijetu da bi se vjera proširila po svim njegovim krajevima" (40). Jednoga dana "kad je završio kapitul s kojega su mnoga braća bila poslana u prekomorske krajeve, Franjo, ostavši sam s nekoliko braće, reče: ' Predraga braćo, potrebno je da ja budem uzor i primjer svoj braći. Pa ako sam ih ja poslao u daleke krajeve da podnose napore i poniženja, glad i žeđ, i druge protivštine, pravo je, i sveta poniznost to zahtijeva da i ja odem u koju daleku zemlju kako bi se braća strpljivije borila s poteškoćama, kad dočuju da i ja podnosim te iste poteškoće. Idite, dakle, i molite Gospodina da mi dopusti odabrati kraj koji će bitina njegovu veću slavu, na korist dušama i na dobar primjer našem Redu'" (41).

"Budući da mu je veličina mučeništva toliko obuzela srce da je dragocjenu smrt za Krista većma želio nego li sve zasluge kreposti, zaputio se prema Maroku da Miramolinu i njegovu narodu propovijeda Evanđelje, ne bi li nekako zavrijedio domoći se željene palme" (42). "Šeste je, naime, godine nakon svog obraćenja, izgarajući od želje za mučeništvom odlučio otploviti u Siriju da

propovijeda kršćansku kršćansku vjeru i obraćenje Saracenima i drugim nevjernicima" (43). Želi postići cilj križarskih ratova, ali ne bijući se sa Saracenima silom oružja, nego da ih pridobije za Krista. Bonaventura pripovijeda: "Konačno, treći puta, pošto je podnio mnoge uvrede, lance, udarce i brojne napore, Bog ga je doveo pred babilonskog sultana: tamo je propovijedao Evandjelje Kristovo takvom očitošću i snagom duha da se sultan divio i, božanskom odlukom postavši blag, primio ga je dobrohotno" (44). Taj je događaj podigao mnogo buke i o njemu Izvori pripovijedaju na više mjesta (45). Donosimo ovdje samo ono što pripovijeda neposredni svjedok Jakov iz Vitrya.

"Franjo je bio prepun tolikim obiljem ljubavi i duhovnog žara da je, došavši u kršćansku vojsku koja se utaborila pred Damiatom na egipatskom tlu htio otići smion i naoružan jedino štitom vjere u tabor egipatskog sultana. Saracenima koji su ga zarobili, dok su ga sprovodili, ponavljao je: 'Kršćanin sam, odvedite me pred vašeg gospodara'. Kad je onamo doveden, primjetivši lice Božjeg čovjeka, divlja se zvijer pretvorila u blagog čovjeka i nekoliko ga je dana slušao veoma pažljivo dok je propovijedao pred njim i njegovima Krista. Potom, obuzet strahom da ne bi neki od njegovih pristao da se obrati Gospodinu djelotvornošću njegove riječi i prešao kršćanskim vojnicima, dao ga je odvesti, s poštovanjem i pod zaštitom, u naš tabor; i dok se s njim opraštao, preporučio mu je: 'Moli se za me, da se Bog udostoji pokazati mi koji mu je zakon draži'" (46). Veoma je važno, premda dosta zakašnjelo, ono o čemu izvještava Anđeo Clarentinski: "Sultan, obrativši se na blagost, rado je slušao Franjine riječi usprkos zabrani svog odurnog zakona i uporno ga pozivao da produlji svoj boravak u njegovoj zemlji, i zapovijedio je da on i sva njegova braća mogu slobodno otići na Kristov grob ne plativši nikakav porez" (47).

Franjo želi da ga u misionarskom žaru nasljeđuju i braća. Jednog je dana, naime, rekao kardinalu Hugolinu: "Nemojte misliti, gospodine, da je Gospodin poslao braću samo za dobro ovih krajeva. Zaista vam kažem da je Bog odabrao i poslao braću za duhovni napredak i spasenje duša po cijelome svijetu" (48). Jakov iz Vitrya bilježi: "Opći poglavar šalje svu braću Reda u različite krajeve svijeta da propovijedaju i spašavaju duše" (49).

Po prvi puta u povijesti Crkve zakonodavstvo jedne redovničke ustanove predviđa evangelizaciju pogana; u prvom Pravilu Franjo piše: "Stoga, ako koji brat htjedne ići među Saracene ili druge nevjernike, neka ide s dopuštenjem svog ministra i sluge. Neka

poglavar dade dopuštenje i neka se ne protivi ako je sposoban da ode, jer će morati Bogu polagati račun ako bi u tom ili drugom nerazborito postupio. Braća koja odu mogu na dva načina među nevjernicima djelovati duhovno. Jedan je način da ne izazivaju svađu, nego neka se pokoravaju ljudskoj ustanovi radi Gospodina i neka očituju da su kršćani. Drugi je način da, ako se sviđa Gospodinu, propovijedaju riječ Božju kako bi nevjernici povjerovali u svemogućeg Boga, Oca i Sina i Duha Svetoga, stvoritelja svega, u Sina otkupitelja i spasitelja, da se krste i postanu kršćani, jer tko se ne rodi iz vode i Duha svetoga, tej ne može ući u kraljevstvo Božje" (50). U drugom Pravilu sažetije propisuje: "Koji bi od braće po Božjem nadahnuću htjeli ići među Saracene i ostale nevjernike, neka zatraže dopuštenje od svojih provincijala. Provincijali ne smiju dati dopuštenje osim onima koje budu smatrali prikladnim da ih pošalju" (51).

Braća su vjerna primljenoj zapovijedi; u Izvorima, naime, čitamo: "I nisu samo među kršćanima sijali sjeme Božje riječi i rosu nebeskog naučavanja; otišli su i među poganske narode i Saracene i svjedočili su istinu, a neki su od njih stekli slavu mučeništva" (52).

"Treba svakako dodati i to da svi Saraceni slušaju spomenutu braću dok slobodno naviještaju Kristovu vjeru i evanđeosko naučavanje, ali samo dok se u naučavanju ne počinju suprotstavljati na očit način Muhamedu kao zavodniku i licemjeru. Tada ovi bezbožnici ustaju na njih, tuku ih ih te izbacuju iz svojih gradova; i ubili bi ih, kad ih Bog ne bi na čudesan način zaštitio" (53). "Godine Gospodnje... 1224.,... u utorak poslije blagdana rođenja Djevice, koji je te nedjelje bio u nedjelju, Manja braća, četiri klerika i petorica braće laika, iskrcaše se prvi puta u u Doveru u Engleskoj" (54). Papa Honorije, da bi pospješio tu misionarsku djelatnost potpisuje 1225. bulu "Vineae Domini custodes" u kojoj možemo pročitati: "Vlast Apostolske stolice vas šalje u Miramolinovo kraljevstvo da tamo, navješćujući Evanđelje Gospodina Isusa Krista, koliko vam on dopusti, obraćate nevjernike, podignite one koji su pali odrekavši se vjere, da budete potpora slabima, utjeha prestrašenima i hrabrost jakih" (55).

2. Sadržaji propovijedanja

Sveti Franjo i njegova braća u svom propovijedanju prvenstveno žele postići spasenje duša. "Snaga ljubavi ga je učinila

bratom ostalim stvorovima, zato nikakvo čudo da je još u većoj mjeri bio bratom po ljubavi Kristovoj onima koji su urešeni slikom i prilikom Stvoriteljevom. Govoraše kako ništa nije preće od spasa duša. To je češće dokazivao time što se Jedinorođenac Božji udostojao visjeti na križu... Nije se smatrao prijateljem Kristovim, ako ne bi ljubio duše koje je i Krist ljubio" (57). "Pobožnim je srcem čeznuo i plamenim srcem izgarao za spasom duša" (57). "Toliko mu je bilo na srcu spasenje duša i toliko je žedao za korišću svojih bližnjih da je onda, kad više nije mogao vlastitim nogama hodati, jašući na magarcu obilazio zemlju" (58). "Čovjek Božji Franjo bijaše navikao tražiti ne svoje nego ono što je smatrao da osobito koristi spasenju drugih (59). Taj isti cilj postavljaju si braća. S tim u svezi Jakov iz Vitrya piše: "Ovi se uopće ne upliću u vremenite stvari, nego, naprotiv, žarkom željom i zauzetim zanimanjem savkim danom nastoje da od svjetskoih ispraznosti odvoje duše koje se utapaju i privlače ih u svoje mreže. I milošću su Božjom donijeli mnogoploda i mnoge su stekli duše, tako da onaj tko ih je slušao doziva druge: dođi i pogledaj svojim očima" (60).

Da bi postigao spasenje duša Franjo je na poseban način zainteresiran za evanđeosku propovijed. "Revan je propovijednik Evanđelja" (61); neumorno potiče braću da obdržavaju Evanđelje" (62); "glasnik je evanđeoske savršenosti" (63); "postao je glasnik Evanđelja" (64). Čelano tvrdi: "Nužno se moralo posvema očitovati evanđeosko znanje na onome koji je imao biti službenik Evanđelja u vjeri i istini" (65).

Izvori nam daju neke naznake o sadržajima franjevačkog propovijedanja. U prvom Pravilu piše: "Ovaj ili sličan poticaj mogu moja braća naviještati kad god hoće uz Božji blagoslov svim ljudima: Bojte se i poštujujte, hvalite i slavite, zahvaljujte i klanjajte se Gospodinu Bogu svemogućemu u Trojstvu i Jedinstvu, Ocu i Sinu i Duhu Svetom, stvoritelju svega! Činite pokoru. Rodite vrijedne plodove obraćenja! Jer znajte da ćete skoro umrijeti. Opraštajte pa će vam biti oprosteno. A ako ne oprostite, neće ni Gospodin vama oprostiti vaših grijeha. Priznajte svoje grijeha. Blaženi koji preminu u obraćenju, jer će biti u kraljevstvu nebeskom: Teško onima koji umru bez obraćenja, jer će biti sinovi zavodnika kojih djela čine i otići će u vječni oganj. Čuvajte se i bježite od svakoga zla i do kraja ustrajte u dobru" (66). U drugom Pravilu kaže samo ovo: "Neka ih pouče o manama i krepostima, o kazni i slavi" (67). Pišući kustodima potiče: "I u svakoj svojoj propovijedi opominjite narod da čini pokoru i da se nitko ne može spasiti ako ne prima presveto

tijelo i krv Gospodina. I kada ga svećenik na oltaru posveti i kada ga nekamo nosi, svi neka na koljenima dadu hvalu, slavu i čast živome i pravome Gospodinu. I morate propovijedati i naviještati svim narodima njegovu slavu, i svaki čas kada zvone zvona, neka sav narod na cijeloj zemlji dade hvale i zahvaljivanja svemogućem Bogu" (68).

Franji draga tema je pokora, ali i zato da poslušá papinu zapovijed: "Svima propovijedajte pokoru" (69). U prvom Pravilu zapovijeda da se govori: "Činite pokoru. Rodite vrijedne plodove obraćenja... Blaženi koji preminu u obraćenju, jer će biti u kraljevstvu nebeskom. Teško onima koji umiru bez obraćenja, jer će biti sinovi zavidnika kojih djela čine" (70). "Svi koji žele služiti Svevišnjem Gospodinu u svetoj katoličkoj i apostolskoj Crkvi: svim crkvenim redovima: svećenicima, đakonima, podđakonima, akolitima, egzorcistima, čitačima, vratarima i svim klericima, svoj djeci, siromasima i nevoljnima, i kralju i kneževima, radnicima, zemljoradnicima, slugama i gospodarima, svim djevicama, udovicama i uadnima, laicima, muževima, ženama, svoj djeci, mladićima, mladima, starcima, zdravima, bolesnima, svim malima i velikima, i svim narodima, svim plemenima, rasama, jezicima, svim narodima i svim ljudima na zemlji, koji jesu i koji će biti, svi mi manja braća, ponizno upućujemo molbu i vapaj da ustraju u vjeri i pokori, jer se inače nitko ne može spasiti" (71). Kustodima piše: "U svojim propovijedima opominjite narod da čini pokoru" (72).

Osim toga kad završe Pohvale propovijednik mora navijestiti narodu: "Mi smo glasnici Gospodina i plaću koju želimo od vas jest: da živite u pravoj pokori" (73). Svim vjernicima piše: "Donesimo plodove dostojne pokore" (74). On sam se "na božanski poticaj dao na pozivanje svih ljudi na pokoru" (75). "Ibernardo, drugi poslije Franje, zajedno s njime bijaše glasnik pokore" (76).

Franji još jedna draga tema je mir. Legenda trojice drugova spominje: "Prije svog obraćenja Franjo je imao nekog svog preteču koji je često prolazio Asizom i ovako pozdravljao: 'Mir i dobro! Mir i dobro!' Čvrsto se vjerovalo: kao što je Ivan Krstitelj najavljivao Krista, dok Krist nije počeo propovijedati, a onda je prestao naviještati ga, tako je i ovaj poput drugog Ivana prethodio blaženoga Franju u propovijedanju mira, a kad se pojavio Franjo, taj više nija nastupao kao prije toga" (77). U Perudijskoj legendi stoji zapisano: Tako se desilo na početku Reda, kad je blaženi Franjo išao nekom zgodom s jednim bratom koji bijaše jedan od prve dvanaestorice braće, da je dotični brat pozdravljao idući putem

muškarce i žene, a i one koji su se nalazili na polju pozdravom: 'Gospodin vam dao mir!'. Budući da ljudi još do tada nisu čuli da bi koji redovnici tako pozdravljali, jako su se tome čudili. Neki su, štoviše, prema tom pozdravu bili neraspoloženi te su pitali: 'Što se s tim pozdravom hoće reći?' Zato se spomenuti brat počeo sramiti, pa rekao blaženome Franji: 'Dopusti mi, brate, da pozdravljam drugačije'. Blaženi mu je Franjo na to rekao: 'Pusti ih neka govore što hoće jer ne shvaćaju ono što je Božje. Ali, brate, nemoj se zbog toga sramiti jer će, kažem ti, odsada tebi i ostaloj braći mnogi plemići i knezovi zbog toga pozdrava iskazivati poštovanje'" (78). Franjo pak u Oporuci spominje: "Gospodin mi je objavio da za pozdrav govorimo: Gospodin ti dao mir!" (79), a u Pravilu potiče: "Kada braća idu po svijetu... u koju god kuću uđu neka najprije kažu: Mir ovoj kući" (80). U pismima također često želi mir. Redovnicima želi "spasenje i mir" (81); svim vjernicima želi "parvi mir s neba" (82); gvardijanima "šalje spasenje i mir u Gospodinu" (83); bratu Leonu piše: "tvoj brat Franjo šalje ti pozdrav i mir" (84); u blagoslovu bratu Leonu želi: "Gospodin ti dao mir" (85).

U životopisima i drugim dokumentima čitamo: "Bernardo, drugi poslije Franje, bijaše zajedno s njime glasnik mira" (86); "kamo god bi ušli, bio to grad ili dvorac, selo, nastamba, naviještali bi mir" (87); "u svakoj svojoj propovijedi, prije nego li bi počeo narodu naviještati riječ Božju, zaželio bi mir govoreći: 'Gospodin vam dao mir!' Taj mir je uvijek naviještao iskreno muževima i ženama i svima koje bi susretao ili koji bi došli k njemu" (88); "kroz mnoge se godine trudio naviještanjem Evanđelja mira u gradu Rimu i okolnim krajevima" (89); "u stvari sav sadržaj njegovih riječi bijaše da ugasi neprijateljstva i postavi temelje za nove ugovore mira" (90).

Imamo i nacрте Franjinih propovijedi. "Kad je stigao u Perugiu i kad se narod sakupio počeo je propovijedati. A kad su konjanici prema običaju naokolo jahali te su izvodeći vojničke igre zveketali oružjem i tako smetali riječ Božju, svetac se okrenuo prema njima i zavapio govoreći: 'O žaljenja vrijedne mahnitosti bijednih ljudi, niti mislite na sud Božji niti ga se bojite! Ali poslušajte što vam Gospodin poručuje po meni bijednome. Gospodin vas je uzdignuo iznad sviju koji su naokolo vas; zbog toga biste prema svojim susjedima morali biti dobrostiviji, a Bogu zahvalniji. Nezahvalni ste za milost, oružanom rukom navaljujete na susjede, ubijate ih i pljačkate. Kažem vam, neće to ostati nekažnjeno, Bog će vas teže kazniti. Unutrašnjim ratom ćete biti uništeni, međusobno ćete se

zavaditi i jedan na drugoga ćete ustati. Poučit će vas Božja srdžba, kad vas nije mogla poučiti njegova naklonost" (91). U propovijedi koju je održao u Bologni, a koju je čuo Toma splićanin, tema je bila: "Anđeli, ljudi i zlodusi" (92). U Asizu je "divno počeo propovijedati o preziranju svijeta, o svetoj pokori, o dragovoljnom siromaštvu, o želji za kraljevstvom nebeskim, o golotinji i prezrenosti muke Gospodina našega Isusa Krista" (93).

Drugom zgodom "kad se sastao cijeli generalni kapitul, sveti im je otac počeo glasno propovijedati ono što mu je Duh dao govoriti; za predmet propovijedi je uzeo ove riječi: 'Sinci moji, velike smo stvari obećali Bogu, a još veće je Bog obećao nama ukoliko održimo ono što smo obećali; i očekujemo sa sigurnošću ono što nam je obećano. Svjetska je naslada kratka, ali kazna za nju je vječna. Kratka je nevolja ovoga života, ali je slava drugog života beskonačna'" (94). Na jednom je drugom kapitolu "blaženi Franjo odabravši za predmet riječi Psalmiste: 'Blagoslovljen Gospodin, Bog moj, koji mi ruke uči boju' propovijedao neka braća nauče kreposti, potičući ih na strpljivost i da svijetu dadu dobar primjer" (95).

Pošto je učinio da vuk iz Gubia postane blag, "sveti Franjo stade pred ovo veliko mnoštvo i propovijedaše mu. Među ostalim rekao je kako je zbog njihovih grijeha Bog dopustio ove nevolje: 'No mnoge je veće i pogibeljnije zlo pakleni oganj koji će za osuđenike vječno trajati, dok bijes vuka može ubiti tijelo a ne može naškoditi duši. Koliko se zato treba bojati paklenih ralja kad se toliko mnoštvo straši ralja ovog vuka. Dragi moji, vratite se, dakle, Bogu i činite pokoru za svoje grijeha, a u budućnosti od paklenog ognja'" (96). "Tada se (Franjo) u žaru duha popne na neki zidić i počne propovijedati. Za predmet svoje propovijedi je uzeo riječi koje u narodnom jeziku znače: 'Toliko je dobro koje očekujem, da mi svaka muka pruža užitek'. O tom je predmetu po nadahnuću Duha svetoga propovijedao pobožno i dubokoumno, pokazujući različite muke i nevolje svetih apostola i mučenika, teška pokornička djela svetih priznavalaca, mnoge kušnje i žalosti svetih djevice kao i mnogih drugih svetaca" (97).

Braća pak sa svoje strane, "gdje god bi susretali muževe i žene, bilo na putu, bilo na trgovima, opominjali su ih da se boje i da ljube Stvoritelja neba i zemlje, da se prisjete njegovih zapovijedi koje su zaboravili i da ih nastoje obdržavati" (98).

3. Metodologija propovijedanja

Životopisi više puta spominju i način na koji je Franjo propovijedao; kažu naime, "njegovi govori nisu bili isprazni niti smiješni, nego puni snage svetoga Duha" (099); "počeo je opširnije i dotjeranije propovijedati, ali ne uvjerljivim riječima ljudske mudrosti, već u očitovanju Duha i seile, s pouzdanjem je naviještao kraljevstvo Božje" (100). U Bologni je "upotrijebio stil ne onoga koji propovijeda, nego onoga koji razgovara" (101); došavši jednoga dana u grad Bolognu... kad je trg bio pun muškaraca i žena i studenata, Franjo se uspeo na povišeno mjesto i počeo je propovijedati ono što mu je Duh Sveti dao (102). I propovijedao je tako divno da je više izgledalo da propovijeda neki anđeo a ne čovjek, a njegove su se riječi činile nebeskima poput oštih strelica koje su probijale srca onih koji su ga slušali" (103). "njegova je riječ bila poput žarkoga ognja koji je prodirao u dubinu srca i divljenjem ispunjao duše; nije bila nakićena kićenošću govorništva, nego je posjedovala miomiris i nadahnuće božanske objave" (104).

Čelano spominje: "Premda je evanđeoski Franjo propovijedao neukima služeći se materijalnim jednostavnim prisposodobama, jer je dobro znao da je više potrebna krepost nego li riječi, ipak je duhovnijima i sposobnijima govorio živahno i duboko. Što bijaše neizrecivo objasnio je posve kratko. Vatrenim kretnjama i izrazom lica sve je slušatelje uzdizao do nebeskih stvari. Nije upotrebljavao ključeve filozofskih razlikovanja, jer svoje govore nije sam iznalazio" (105). "Kada je riječ Gospodnju propovijedao pred tisućama ljudi, bijaše miran i siguran, kao da govori sa svojim bratom i drugom. U njegovim je očima neizmjereno mnoštvo slušatelja bilo kao samo jedan čovjek, i onom marljivošću kojom je propovijedao mnoštvu, propovijedao je i samo jednom čovjeku. Iz čistoće svoga srca crpio je sigurnost svoje riječi, pa i onda kad je bio iznenada pozvan, znao je govoriti divne i do tada nečuvene stvari" (106). "Nije znao gladiti grijehe pojedinaca, nego je u njih zabadao. Grešnički život nije zaštićivao, nego je oštrim karanjem po njemu lupao. I sam je bio uvjeren o onome na što je riječima upućivao druge. Nije se bojao kudioca. Istinu je iznosio najodlučnije" (107). "S tolikom je

gorljivošću duha govorio da od veselja samoga sebe nije shvaćao. Nogama se kretao kao da će zaplesati, ali ne iz obijesti, nego jer je gorio vatrom božanske ljubavi; nije pobuđivao smijeh, nego je upravo silio na bolno naricanje. Mnogi su se slušatelji skrušili" (108).

Dobro je spomenuti kako je propovijedao Klarisama: "Potaknut opetovanim molbama svog zamjenika, sveti je otac, dok je boravio kod Sv. Damjana, da bi kćerima Božjim održao riječ Božju, svladan njegovim prošnjama, konačno pristao. A kad su se gopode po običaju sakupile da poslušaju riječ Božju, ali isto tako i da vide oca,, on se uzdignutim očima prema nebu, gdje mu je srce uvijek bilo, počeo moliti Kristu. Zatim je naredio da mu donesu pepela kojim je na podu oko sebe napravio kružnicu, a ostalo je sebi posuo po glavi. Dok su one tako blaženog oca šutke promatrale u kružnici napravljennoj od pepela, u njihovim se srcima razbudilo veliko divljenje. Svetac je odmah zatim ustao, a dok su one stajale zbunjene, umjesto govora izmolio je psalam 'Smiluj mi se, Bože'. Kad je to dovršio, brzo je izišao van. Službenice su Božje snagom ovoga prizora bile ispunjene tolikim kajanjem da su im potekli potoci suza i jedva su svoje ruke suzdržale od kažnjavanja sebe samih" (109).

U Pravilu također daje upute kako treba propovijedati potičući: "Neka nijedan brat ne propovijeda protiv načina i odredbe Crkve i ako mu nije dopustio njegov poglavar. Neka poglavari paze da ne bi nekom nepromišljeno dali dopuštenje. Sva braća neka propovijedaju djelima. Neka nijedan poglavar ni propovjednik ne prisvaja položaja među braćom, ili službu propovijedanja, nego neka u svako vrijeme kad mu se naredi bez prigovora napusti svoju službu" (110). "Opominjem takođe i potičem tu istu braću da u njihovoj propovijedi budu provjerene i čiste riječi, na korist i izgradnju naroda, neka ih pouče o manama i krepostima, o kazni i slavi, ali kratkim govorom, jer je i naš Gospodin kratko govorio na zemlji" (111).

I u svojim razgovorima je davao upute o načinu kako valja propovijedati: "Predložio je da bi najprije jedan od njih, koji umije propovijedati, narodu izrekao propovijed, nakon propovijedi neka zapjevaju 'Pohvale Gospodnje', kao Gospodinovi pjevači. Htio je da propovjednik nakon dovršenih 'Pohvala' rekne narodu: 'Mi smo Gospodinovi pjevači i jedina nagrada koju želimo jest da ustrajete u pravoj vjeri'. I dodao je: 'A što su drugo sluge Božji nego njegovi pjevači koji trebaju razigravati ljudska srca i poticati ih na duhovno veselje?'" (112). Kad šalje braću propovijedati kaže: "Nemojte se

bojati toga što izgledate neugledni i neuki" (113). Čelano naglašava: "A one koji žele da ih se većma hvali kao govornike nego li kaso propovjednike, koji govore kićeno a ne pobudno, nije volio. Rekao je da slabo dijele oni koji sve pripisuju propovijedanju, a ništa pobožnosti. Zaista je hvalio propovjednika, ali onoga koji bi se povremeno bavio sobom i osobno se hranio mudrošću" (114).

Sveti Franjo je uvjeren da je veoma važno navješćivati riječju, ali je iznad svega svijetan da treba svjedočiti vlastitim životom; zbog toga nakon što mu je papa Inocent odobrio Pravilo "pun pouzdanja uputio se prema spoletskoj dolini, spreman da vrši i naučava Evanđelje" (115); "izgrađivao je ljude ne manje primjerom nego li riječju te se može kazati da je sav postao jezikom" (116); "ono što je od drugih riječima zahtijevao sam je najprije djelima dokazivao" (117). Taj je svoj posebni zahtjev pokazivao i u razgovorima. "Braći koja su se okupila, a bio je prisutan kardinal, Franjo je, naime, rekao: 'Krist... mi je rekao: Želim da propovijedaš djelima i riječima ludost križa'" (118); drugom je zgodom rekao: "Od Boga za sebe želim ovu povlasticu... obraćati ljude više primjerom nego li riječju" (119).

I braću podsjeća na nužnost davanja dobrog primjera te svojim spisima potiče: "Sva braća neka djelima propovijedaju" (120). "Braća koja odu među Saracene (među Saracene i nevjernike) mogu na dva načina među nevjernicima duhovno djelovati. Jedan je način da ne izazivaju svađu, nego nek se pokoravaju svakoj ljudskoj ustanovi radi Gospodina i neka očituju da su kršćani" (121); "braći okupljenoj na kapitolu piše: "Krist vas je zato poslao u svijet da riječju i djelima svjedočite njegov glas" (122); sve vjernike podsjeća: "njegove smo majke kada ga nosimo u srcu s ljubavlju i čistom i iskrenom savješću i rađamo ga po svetim djelima koja moraju sjati drugima za primjer" (123).

Taj zahtjev podržava i onda kad govori braći: "Toliko čovjek zna koliko čini, i redovnik je toliko dobar propovjednik koliko sam djeluje. Kao što se kaže: drvo se po plodovima poznaje" (124); "propovijedajte pokoru primjerom i riječju" (125); "sluga Božji mora imati u sebi toliki žar svetosti života da sve bezbožnike kori svjetlošću primjera i rječitošću svog vladanja. Tako će sjaj njegova života i miomiris glasa o njemu, očitovati svima grešnost" (126); "mir koji naviještate ustima imajte najprije u svojim srcima. Nikoga ne izazivajte na srdžbu ili sablazan, nego neka svi vašom blagosću budu privučeni miru, dobroti i slozi" (127).

Osim toga je tvrdio da treba "oplakivati... propovjednika koji zloćom života ruši ono što je izgradio istinom naučavanja. Govorio je da među propovjednicima treba dati prednost onome koji je jednostavan i slab na jeziku, ali koji je posoban druge potaknuti na dobro svojim dobrim primjerom" (128). Čak i proklinje one koji daju loš primjer: "Od tebe, presveti Gospodine, i od cijelog nebeskog dvora i od mene, tvog najmanjeg, nekaq budu prokleti koji svojim zlim primjerom smućuju i ruše što si po svetoj braći ovoga Reda sazidao i zidati ne prestaješ" (129).

Zaista braća "ne samo propovijedanjem, nego i primjerom svoje svetosti i savršenim redovničkim životom pozivaju ljude da preziru svijet" (130); "primjer njihove poniznosti bijaše izazov da se bolje živi i da se za grijeha čini pokora" (131); sv. Franjo "kliktao je duhom i preobiljem blagoslova ispunjao je onu braću koja su riječju i primjerom privlačila grešnike k ljubavi Kristovoj" (132).

Daljnje svojstvo franjevačkog propovijedanja jest apsolutna ovisnost o crkvenoj vlasti. Kad je Franjo imao dvanaestoricu drugova, zaželio je dobiti odobrenje Crkve za svoj apostolski život, te jakov iz Vitrya spominje: "Gospodin je papa potvrdio njihovo Pravilo i dao im je vlast da propovijedaju u bilo kojoj crkvi u koju dođu, pošto su ipak, iz poštovanja, zatražili pristanak prelata mjesta" (133). Sv. Bonaventura spominje da je papa Inocent "dao poslanje propovijedanja pokore i svoj braći laicima koji su došli sa slugom Božjim, dao je načiniti male tonzure, kako bi slobodno propovijedali riječ Božju" (134).

U Franjinim spisima čitamo i ovo: "Neka nijedan brat ne propovijeda protiv načina i odredbe Crkve" (135); "da se ne usuđuju... tražiti kakvo pismo u Rimskoj kuriji, ni sami ni preko posrednika... niti pod izlikom propovijedanja" (136); "kad bih naišao na siromašne svećenike ovoga svijeta, ne bih htio propovijedati protiv njihove volje u župama gdje oni služe" (137). On sam je "prispjevši u Imolu, otišao gradskom biskupu i ponizno ga zamolio da bi uz njegov pristanak mogao pozvati narod na propovijed" (138). Da bi izbjegao sukobe s klerom, govorio je: "Neka braća paze da na bi napravili preveliku crkvu, i neka u njoj prigodice propovijedaju narodu. Veća je poniznos i bolji primjer ako braća odlaze propovijedati u druge crkve da bi tako sačuvala sveto siromaštvo i poniznost" (139). Ruđer iz Wendovera više puta spominje: "U nedjele i blagdane, izlazili bi iz svojih malih nastambi i odlazili propovijedati riječ života po župskim crkvama" (140).

Bez obzira na ovu ovisnost o vlasti, braća su nerijetko nailazila na poteškoće. Nepoznati peruđinac, na primjer, bilježi: "U nekim su krajevima bili dobro primljeni, ali im nije bilo dopušteno da si izgrade prebivališta. Iz nekih su pak mjesta bili protjerani, jer se mislilo da su heretici... Ostijski je kardinal pozvao sebi Franju, odveo ga k papi Honoriju, pošto je Inocent III. prešao u bolji život, zamolio ga da sastavi drugo Pravilo i da ga dade potvrditi papinskim pečatom" (141). Legenda trojice drugova spominje: "Kardinal Hugolin je po naređenju primljenom od pape, iskreno nastojao zaštićivati i braniti braću. Mnogim je prelatima kojisu progonili braću pisao da toga više ne čine, nego naprotiv da im pomažu i ide na ruku u propovijedanju i ostajanju u raznim krajevima, budući da su to dobri i sveti redovnici, potvrđeni vlašću Apostolske stolice. I drugi su kardinali zbog iste stvari slali pisma" (142).

I papa Honorije s dvije bule jamči pravovjernost Manje braće pišući: "Kada se donosioci ovoga pisma, pripadnici zajednice Manje braće budu morali zadržavati među vama, primite ih kao ljude katolike i vjerne, i u svakoj im prilici pokažite se nakloni i dobrotivi iz poštovanja prema Gospodinu i nma" (143). "Želimo da vam bude svima poznato da mi njihov Red ubrajamo među odobrene i priznamo braću tog Reda za katolike i odane rimskoj Crkvi" (144).

"Poslije tih intervenata stvari se mijenjaju. "Na slijedećem kapitulu Franjo je poslao braću u različite krajeve, i oni su nosili sa sobom pisma kardinala zajedno s Pravilom koje je potvrdio papa sa svojom bulom. Kad su prelati vidjeli te dokumente i provjerili svjedočanstva koja su iznijela braća, velikodušno bi im dopuštali da grade, stanuju i propovijedaju u njihovim biskupijama" (145).

Još jedna karakteristika franjevačkog propovijedanja jest da ono mora uvijek biti povezano s molitvom. Sv. Franjo spominje: Propovjednik mora najprije u samotnoj molitvi crpsti ono što će poslije iznositi u govorima. Prije nego što izgovarati hladne riječi izvana, mora biti topao iznutra" (146). "Dodavao bi da zbog propovjedničkog napora ne smiju zanemarivati svetu molitvu... Govorio: 'Braća su veoma sazidana kada su propovjednici odani molitvi... Inače ne mogu bez sramote i predrasude i osude oko sebe na to opominjati braću. Potrebno je, po primjeru Gospodina, najprije činiti a onda naučavati, ili još bolje činiti i u isto vrijeme naučavati'" (147). Zbog toga je također rekao: "Ima ih mnogo koji svoje nastojanje i mar danju i noću ulažu u stjecanje znanja, a napuštaju svoje sveto zvanje i molitvu. Kad narodu propovijedaju i opaze ili saznaju kako su se neki duhovno izgradili ili su se obratili na

pokoru, počnu se nadimati i uznositi tuđim djelima i zaslugom, jer je Gospodin one, za koje su mislili da su ih izgradile njihove riječi ili obratile na pokoru, duhovno sazidao i obratio po molitvama svete braće, iako je to njima nepoznato. Tako, naime, Bog hoće da to ne opažaju kako se ne bi zbog toga uzoholili. Ta su moja braća vitezovi okruglog stola. Žive skrovito na samotnim i povučanim mjestima da bi se s većim marom prepuštali molitvi i razmatranju, oplakuju grijehe svoje i tuđe. Njihova je svetost poznata samo Bogu, a ljudi je i braća gdjekada ne poznaju. Kad anđeli pred Gospodina predvedu njihove duše, tada će im Gospodin pokazati plod njihova napora i nagradu, a to su duše koje su spašene po njihovim molitvama. Gospodin će im reći: 'Sinovi, evo, ovo su duše spašene po vašim molitvama, a jer ste vi bili vjerni u malome, nad mnogim ću vas postaviti'" (148).

"Napokon je one riječi: 'Nerotkinja rodi sedam puta' ovako tumačio: 'Nerotkinja - reče - to je moj siromaštni brat koji nema dužnosti da u Crkvi rađa djecu. On će na sudu roditi mnoge, jer će sudac tada pripisati njegovoj slavi one što ih je svojim molitvama obratio. Koja je imala mnogo djece, oslabit će, jer će propovjednik koji se raduje kao da su mnogi po njemu rođeni, tada spoznati da u njima nije bilo ništa njegovo'" (149). Stoga je Franjo ovako razdijelio svoj život: "jedan je dio trošio na apostolske napore, a drugi je dio posvećivao zanosu kontemplacije" (150); "i tvrdio je da krivo raspoređuju vrijeme oni koji sve daju na propovijedanje a ništa na pobožnost" (151).

4. Uspješnost propovijedanja

Životopisci često naglašavaju uspješnost propovijedanja brata Franje; spominju naime: "njegova riječ bijaše poput gorućeg ognja, prodirala je u dubinu srca, ispounjujući sve divljenjem" (152); "njegova se riječ duboko utiskivala u srca slušatelja" (153); "njegovi su govori bili takvi da su prodirali u dubinu srca: bili su uzrokom snažnog divljenja kod slušatelja, i svojom su snagom i djelotvornošću slamali duh tvrdokornih" (154); "ljudi svake dobi i obaju spolova grnuli su da vide neobične stvari što ih je Gospodin u posljednje vrijeme po svom sluzi izvodio na svijetu Prisutno ili čak i sam glas o svetom Franji izgledao je zaista kao novo svjetlo poslano u ono vrijeme s neba da rastjera tmine koje su obavile zemlju" (155). "Tako se i u njemu i po njemu u cijelome svijetu razbudilo

nenadano oduševljenje i sveta novina života. Životna snaga stare pobožnosti brzo je obnovila i one koji su davno zastarjeli i on koji su već bili jako stari" (156).

Franjo na poseban način izaziva na pokoru i vodi k miru; "djelotvornošću je svoje riječi umekšavao i pokretao na pokoru tvrdokorne" (157); u Bologni se "veliko mnoštvo muškaraca i žena obratilo na pokoru" (158); "veoma mnogo njih, vjerujući njegovoj riječi, pomirilo u iskrenu slogu, dok su prije živjeli neprijateljski raspoloženi prema Kristu i daleko od spasenja" (159); "neki su se ljudi u Sieni između sebe borili, i već su dvojica poginula; kad je sveti Franjo došao onamo, propovijedao im je tako pobožno i tako sveto, da ih je sve priveo k miru i velikoj poniznosti i slozi zajedno" (160); "Bog je dao njegovim riječima toliku djelotvornost da su mnoge plemenitaške obitelji, među kojima je neugasiv bijes zbog starih svađa toliko se rasplamsao da je doveo do prolivene krvi, prihvatile savjet za mir" (161).

Sv. Bonaventura spominje razloge za uspješnost Franjina propovijedanja: "Narod je ono što je on govorio slušao kao da govori anđeo Božji. Njegove izvanredne kreposti, dar čudesna, duh proricanja, božansko poslanje za propovijedanje, poslušnost nerazumnih stvorova, nenadana obraćenja srdaca nakon slušanja njegovih riječi, njegova obrazovanost po Duhu Svetom koja nadmašuje svako ljudsko znanje, ovlast za propovijedanje koju mu je po Božjem nadahnuću podijelio sam Vrhovni svećenik, potvrda Pravila po Kristovu namjesniku u kojem je поближе prikazan način propovijedanja, i napokon znakovi Svevišnjega Kralja koji su u njegovo tijelo utisnuti kao pečatom - sve to kao deset svjedočanstava cijelome svijetu potvrđuje da je Kristov blagovjesnik Franjo zbog primljena poslanja, zbog vjerodostojnosti naučavanja i zbog divne svetosti vrijedan poštovanja. Evandjelje je propovijedao kao pravi Božji poslanik" (162).

Djelotvornost propovijedanja na poseban način dokazuju oni koji su odlučili napustiti svoje obitelji i svijet da bi pošli Franjom. Legenda trojice drugova spominje: "Nakon dvije godine od njegova obraćenja neke je ljude oduševio njegov primjer pokorničkog života te su se, odbacivši sve, međusobno povezivali odjećom i životom. Prvi je među njima bio svete uspomene Bernardo" (163). Veoam brzo "mnogi su se njegovim primjerom osjetili potaknutima da nose Kristov križ" (164); "i tako su mnogi, odbacivši svjetovne brige, po životu i naučavanju blaženog oca Franje, spoznali sami sebe i poželjeli ljubiti i častiti Stvoritelja; mnogi su iz naroda, plemeniti i

neplemeniti, klerici i laici, božanskim nadahnućem taknuti, počeli pristupati k Franji sa željom da vojuju doživotno pod njegovim i po njegovoj nauci" (165); kako je njegova odluka, uzvišena i sveta, postala poznata mnogima po jednostavnoj istinitosti bilo zbog njegova naučavanja, bilo njegova života, neki su se počeli osjećati nadahnutima na pokoru po njegovu primjeru i da ostave sve kako bi se što tijesnije povezali s njima po habitu i u životu" (166); "kad se nešto kasnije vraćao crkvei Svete Marije u Porcijunkulu, uza nj najzahvalnije prionuše neki obrazovani ljudi i plemići. A on, kako je bio plemenita srca i pametan, časno je i dolično postupio, svakom je najljubaznije dao ono, što mu je pripadalo" (167) "mnogi su plemići, privučeni od njega, napuštali svijet s njegovim manama i užicima, i dolazili u njegovu školu" (168); "u Ascoli Piceno barem tridesetak je njih, što klerika što laika, postalo njegovim učenicima" (169); "potaknuti propovijedanjem njegovim i njegove braće, i nadahnuti milošću Gospodnjom, mnogi su stanovnici Greccia ušli u njegov Red" (170).

Ne trebamo se stoga čuditi onome o čemu izvještavaju Izvori: na "Kapitulu pod rogožinama bilo je prisutno pet tisuća braće" (117); "pod njegovim su vodstvom Manja braća, uz božansku moć, toliko brojčano porasla, da nema na ovome svijetu zemlje, ma kako malena bila, koja bi bila lišena njihove časne prisutnosti" (172); "kroz kratko su vrijeme toliko porasli brojem da nema kršćanske pokrajine u kojoj ne bi bilo barem nekoliko njih" (173).

Početak Klarina zvanja je također u Franjinoj propovijedi, kako to spominju braća da bi privoljela svetog Franju da udovolji Klarinoj želji da zajedno objeduju: "Posebno ako pomisliš kako je ona zbog tvojih propovijedi napustila bogatstvo i sjaj svijeta..." (174). Same Klarine sestre za vrijeme postupka za kanonizaciju spominju ovu posebnost: "I rekla je kako je, kad je čula glas o svetom Franji i njegovoj svetosti, više puta otišla na njegove propovijedi, tako da je djevica Klara odobravalala njegovo propovijedanje i odrekla se svijeta i svih zemaljskih stvari i otišla je služiti Bogu što je prije mogla" (175). To isto tvrde i druga svjedoka.

I samo svjetovno iskustvo franjevačkog života motivirano je propovijedanjem; u Alvianu "s tolikim je žarom propovijedao, da su svi muškarci i žene iz tog gradića iz pobožnosti htjeli poći za njim i napustiti gradić; no sveti Franjo to nije dopustio, pa im je rekao: 'Nemojte žuriti i nemojte odlaziti, ja ću vam narediti što morate činiti za spasenje vaših duša'. Tada je namislio osnovati Treći red za sveopći spas svijeta" (177). "Potaknuti njegovim propovijedanjem,

načinom života, Pravilom i naučavanjem obnavljali su se vjernici Crkve obaju spolova, a trostruka vojska onih koji se spasavaju donosila je pobjede. Svima je davao upute za život i svakom je staležu pokazivao istinski put spasenja" (178). "Veoma mnogi su se, raspaljeni žarom njegova propovijedanja, prema napatku čovjeka Božjega obvezivali novim zakonima pokore" (179). "Ovaj stalež prima klerike i laike, djevičanske duše i one koji žive u braku, budući da je put pokore zajednički svima koji žele težiti prema nebu" (180). "Kao što su posredstvom tog čovjeka popravljene tri zgrade, tako je na tri načina morala biti popravljena Kristova Crkva" (181). "Papa Grgur je dao velikosvećeničku potvrdu dvjema Redovima koje je osnovao sveti Franjo: Red posvećenih i siromašnih Gospodđa i Red pokornika, Red koji obuhvaća oba spola i klerike, kršćane u braku, djevice i Bogu posvećene žene" (182).

Izvori govore i o posebnim slučajevima trećoredaca: "Neki plemeniti vitez iz Mese od San Pietra, koji se zvao gospodin Landolfo, veliki štovatelj svetoga Franje, iz čijih je ruku primio odijelo Trećeg reda, na onakav je način saznao o smrti svetog Franje i o njegovim svetim i slavnim ranama" (183). "U Rimu je među pobožnim ženama bila poznata Prakseda, koja se iz ljubavi prema svom vječnom Zaručniku od najranije mladosti povukla u tijesnu ćeliju i u njoj skrovito proživjela malne četrdeset godina; kod svetog Franje je uživala posebnu milost povjerljive odanosti. U čemu ni jednoj drugoj ženi nije izašao u susret, nju je primio u poslušnost. Iz posebna poštovanja joj je dao redovničko odijelo, tuniku, naime, i pojas" (184). "U Galijanu, napućenom i glasovitom mjestu, u biskupiji sulmonske, živjela je neka žena imenom Marija koja se, pošto je išla vrletnim putovima ovoga svijeta, obratila Bogu i potpuno se predala službi svetoga Franje" (185). "Božji je čovjek prolazio kroz Kortonske Celle. Kad je to doznala neka plemenita žena iz mjesta koje se zove Volusiano, požurila je k njemu... Otac se zadivio odvažnu srcu te žene, razboritom u mladom tijelu; ganut njezinom pobožnošću, reče: 'Pođi blagoslovljena kćeri, i znaj da ćeš se ubrzo s obzirom na svoga muža utješiti'. I doda: 'I s Božje i s moje strane reci da je sada vrijeme spasenja, a kasnije će nastupiti vrijeme pravde'. Primivši blagoslov vratila se k mužu i izručila mu ovu poruku. Najednom je na njega sišao Duh Sveti i od 'staroga' postao je 'novim čovjekom'. Sa svom je blagošću odgovorio ovako: 'Ženo, služimo Gospodinu i spasimo duše u svojoj kući'" (186).

Znakovito je i ono što se dogodilo u Grecciu: "Mnoge su djevojke prigrlile sveto djevičanstvo; ostajale su u svojim kućama i

bile redovnički obučene. Iako je svaka pojedina ostajala u svojoj kući, svaka je skromno živjela zajedničkim životom i svoje tijelo trapila postom i molitvom, te se njihov život braći i svjetovnim ljudima činio kao da ga provode ne među svjetovnjacima i među svojim rođacima, nego među svetim i bogoljubnim osobama koje su već dugo vremena služile Gospodinu, iako još bijahu mlade i priproste. Zato je blaženi Franjo među braćom o muškarcima i ženama onoga mjesta rado izjavljivao: 'Ni iz jednog velikog grada nije se toliko ljudi obratilo kao što ih se obratilo u Grecciu koji je inače malo mjesto'" (187). Franjino propovijedanje je i početak prijateljstva s Jakobom de' Settesoli koja je "po zaslugama i propovijedanju Franjinom od Gospodina primila milost da se u zuzama i gorljivosti, ljubavi i žarkoj odanosti Kristu takmiči s Marijom Magdalenom" (188).

Franjo bio toliko zadovoljan tim uspjesima da je rekao rođacima Ivana jednostavnog: "Ovaj vaš sin želi služiti Bogu, i radi toga nemojte biti žalosni, nego budite zadovoljni. Imate, naime veliku čast i veliku zaslugu za svoje duše, ne samo pred Bogom, nego i pred ljudima, jer će jedan od vaše krvi biti počašćen i sva će naša braća biti vaši sinovi i vaša braća" (189). 23

BILJEŠKE

(01) TD 25:1427. LM III,1:1051.
i VIII,1:1159.	(64) LM IV,5:1072
(02) Lm II,5:1343.	(65) 1Čel 7:331.
(03) Lm II,8:1346.	(66) NPr 21:55.
(04) CV 13:1841. Usp. LM III,7:1058.	(67) PPr 9:99.
(05) TD 33:1436.	(68) Pku:243-244.
(06) AP 15:1504. Usp. TD 33:1436.	(69) 1Čel 33:375.
(07) Brat Ivan:2689.	(70) NPr 21:55.
(08) 1Čel 29:366. Usp. TD 36:1440.
AP 18:1508.	(71) NPr 23:68.
(09) 1Čel 29:367. Usp. LM III,7:1058.	(72) Pku.243.
(10) LP 18:1565.	(73) LP 43:1592.
(11) Erfurtski manji kjetopis:2657.
2Čel	(74) 2P 4:190.
(75) LM II,2:1052. Usp.

- (12) 1Čel 33:375. Usp. TD 49:1458. 23:358.
- (13) TD 53:1462. (76) TD 39:1443.
- (14) LM IV,1:1065. (77) TD 26:1428.
- (15) AP 36:1528. (78) LP 67:1619. Usp. OS
26:1711.
- (16) Jordan iz Giana 19:2345. (79) OR:121.
- (17) Jordan iz Giana 19:2345. (80) NPr 14:40.
- (18) TD 57:1466. (81) PUN:210.
- (19) TD 59:1471. Up. AP 40:1433. (82) 2P:179.
- (20) LM XII,1:1204. (83) PGv:245.
- (21) LM XII,2:1205. Usp. Lm II,5:
1343; Cv 16:1845. (84) PBL:249.
- (22) 1Čel 62:430. (85) BL:249.
- (23) 1Čel 65:436. (86) TD 39:1443.
- (24) 1Čel 56:419. (87) TD 37:1441.
- (25) Ruđer iz Wendovera:2283. (88) 1Čel 23:359. Usp. LM
Wendovera:2292. (89) Ruđer iz
- (26) Toma splićanin:2252. (90) Toma
- (27) Lm VII,1:1384. Usp. LM (91) 2Čel 37:622; Usp.
LP 35:1583; OS 105:1804.
- XIV,1:1237. (92) Toma splićanin:2252.
- (28) 2P:180. (93) CV 30:1864.
- (29) LM XIII,1:1222. (94) CV 18:1848, Usp. 2Čel
- (30) 1Čel97:488. (95) Jordan iz Giana
- (31) LM XII,3:1206. Usp. 1Čel (96) Cv 21:1852.
- 16:2341. (97) Razm. o sv.
- 58:424. (98) AP 19:1509. Usp.
- (32) Richerije iz Sena:2303. ranama I:1897.
- (33) Jakov iz Vitrya, Pismo iz 1216:
TD 37:1441. 2208.
- (34) Jak. iz V. Pis. iz 1216:2206.
- (35) Jak. iz V., Historia Occidentalis:
2216.
- (36) Jak. iz V. Hist. Occ.:2219.
- (37) Ljetopis sv. Martina iz Toursa:
2242.

- (38) Ruđer iz Wendovera:2291.
(39) Toma iz Ecclestona 15:2430.
(40) Bonaventura, Govori:2701.
(41) OS 65:1755. Usp. LP 79:1634.
(42) LM IX,6:1171. Usp. 1Čel
56:420.
(43) LM IX,5:1170.
(44) Lm III,9:1356.
(45) Ernoullov ljetopis:2231-2234.
Usp. Bonavent. Govori:2701;
LM IX,7-8:1172-1174; Riche-
rije iz Sensa:2308; Uspomene
brata Illuminata:2690; Danski
ljetopis:2313; Jor. iz. G. 10:
2332; CV 24:1855.1856.
(46) Jak. iz V., Hist. Occidentalis:2227.
(47) Anđeo Clarentinski:2154.
(48) LP 82:1638. Usp. OS 65:1758.
(49) Jak. iz V., Hist. Occidentalis:2217.
(50) NPr 16:42-45.
(51) PPr 12:107.
(52) Ruđer iz Vendovera:2291.
(53) Jak. iz V., Hist. Occidentalis:2228.
(54) Toma iz Ecclestona 3:2416.
(55) Bula "Vinae Domini custodes":
2718.
(56) 2Čel 172:758. Usp. LM IX,4:
1168; Lm III,8:1355.
(57) LM VIII,3:1138.
(58) 1Čel 98:490.
(59) 1Čel 71:444.
(60) Jak. iz Vit., Pismo iz 1226.:2205.
(61) Jordan iz Giana 2:2324.
(62) TD 57:1468.
(63) LM Proslov 1:1020.

(099) TD 54:1463.
LM XII,8:1212.

(131) 1Čel 31:371.

(157)

- (100) Toma spličanin:2252. (132) LM VIII,3:1138. ; Usp. 2 Čel
(158) CV 27:1860.
- (101) Toma spličanin:2252. 155:739. (159)
TD 26:1428.
- (103) CV 27:1860. (133) Jak. iz V. Hist. Occ.:2219.
(160) Cv 11:1839.
- (104) LM XII,7:1210. (134) LM III,10:1064. Usp. Lm
II,4: (161) Toma spličanin:2252.
- (105) 2Čel 107:694. 1342; TD 51:1640; AP (162)
LM XII,12:1221.
- (106) 1Čel 72:447. 36:1528. (163) TD
27:1429-1430. Usp. LM
- (107) 1Čel 36:382. Usp. TD 54:1463. (135) NPr 17:46.
III,3:1053.
- (108) 1Čel 73:449. (136) OR:123. (164) LM
V,1:1086.
- (109) 2Čel 207:796. (137) OR:112. (165) 1Čel
37:384.
- (110) NPr 17:46. (138) LM VI,8:1113. (166)
Lm II,2:1340.
- (111) PPr 9:99. (139) LP 16:1563. Usp OS 10:1692.(167)
1Čel 57:421.
- (112) LP 43:43:1592. Usp.OS 100:1799. (140) Ruđer iz
Wendovera:2279,2283, (168) Ruđer iz Wendovera:2290. Usp.
(113) TD 36:1140. 2291,2299.
- Gualtiero iz Gisburna:2318.
- (114) 2Čel 164:749. (141) AP 44:1538-1539. (169)
1Čel 62:430.
- (115) LM IV,1:1065. (142) TD 66:1480. (170)
LP34:1581. Usp. 1Čel 56:419;
- (116) 1Čel 97:488. (143) Bula "Cum dilecti":2708.
TD 54:1463; AP 47:1543.
- (117) LM XII,8:1212. (144) Bula "Pro dilectis":2710.
(171) OS 68:1761.
- (118) Anđeo Clarenski:2112. (145) TD 66:1480. Usp. AP
45:1540. (172) Život pape Grgura IX.:2271.
- (119) OS 50:1738. (146) 2Čel 163:747. (173)
Jak. iz V. Hist. Occ.:2223. Usp.
- (120) NPr 17:46. (147) OS 73:1768. Usp. LP 71:1624.
AP 44:1438.

- (121) NPr 16:43. (148) LP 71: 1624. Usp. OS 72:1766.
 (174) CV 15:1844.
- (122) Pbr:216. (149) 2Čel 164:749. Usp. LM VIII,2: (175)
 Proces sv. Klare 12:3086
- (123) 2P 9:200. 1137;LP 71:1625;OS 72:1767.
 (176) Usp. Proces sv. Klare 3:2967,
- (124) LP 74:1628. Usp. OS 4:1684. (150) LM XIII,1:1222.
 4:3000; 16:3118, 20:3145.
- (125) LM, Proslov 1:1021. (151) 2Čel 164:749.
 (177) CV 16:1846.
- (126) 2Čel 103:690. (152) 1Čel 23:358. (178)
 1Čel 37:384.
- (127) TD 58:1469. Usp. AP 38:1531. (153) Ruder iz
 Wendovera:2283. (179) LM IV,6:1073.
- (128) LM VIII,2:1136. (154) Lm II,2:1340. (180)
 LM IV,6:1073. Usp. TD 60:1472.
- (129) LM VIII,3:1139. Usp.LP 17:1564. (155) 1Čel 36:382.
 (181) Lm I,9:1338. Usp. LM II,8:1050;
- (130) Jak. iz V. Hist. Occ:2223. (156) 1Čel 89:475.
 TD 60:1472.
- (182) Erfurtski manji ljetopis:1657. (185) 3Čel 16:838.
 (187) LP 34:1581.
- (183) Razm. o sv. ranama V:1956. (186) 2 Čel 38:623. Usp. LP
 27:1774; (188) OS 112:1812. Usp. LP 101:1657.
- (184) 3Čel 181:1002. LM IX,6:1193; Lm IV,7:1363.
 (189) OS 57:1747.

Sažetak

Treće svojstvo franjevačkog života je propovijedanje Evanđelja svakom stvorenju; Franjo naime

- biva dirnut evanđeoskim odlomkom o slanju apostola
- osjeća se obaveznim nasljedovati Krista i apostole
- mijenja odjeću da bi obukao habit što ga Krist preporuča apostolima
- propovijeda ljudima riječ Božju

- putuje po gradovima i pokrajinama navješćujući kraljevstvo Božje
- propovijedanjem privlači ljude božanskoj mudrosti
- Silvestar ga je vidio u obliku križa koji oslobađa svijet sotonske vlasti
- šalje svoje učenike dvojicu po dvojicu da po svijetu propovijedaju
- s Egidijem odlazi u ankonsku Marku
- najprije potiče ljude na raskršćima i duž puta da se boje Stvoritelja i da ga ljube
- polazi zatim sa svojih sedam prvih učenika propovijedati, dvojica po dvojica, na četiri strane svijeta
- s jednim sudrugom polazi u rietsku dolinu
- govori svojoj braći, kad je izbačen iz Rivotorta, da je poslan propovijedati
- dobiva od pape službu propovijedanja
- iz Rima odlazi evangelizirati svijet
- odlazi u spoletsku dolinu spreman vršiti i propovijedati Evanđelje
- propovijeda po talijanskim krajevima i u drugim državama
- koristi kapitule da pošalje svoju braću po cijelome svijetu
- u razgovoru s braćom nadvladava sugestiju kontemplativnog života
- od Boga, po molitvi brata Silvestra i sestre Klare, dobiva potvrdu za apostolski život
- obilazi zemlju i ore je plugom riječi Božje
- propovijeda po crkvama nedjeljama i blagdanima
- nastavlja svoje poslanje i onda kada mu rane otežavaju putovanja
- kada je nepokretan piše pisma
- vrijeme koje mu je na raspolaganju dijeli na molitvu i apostolat
- ne brine se kako bi svojim umornim udovima dao malo odmora
- ispunja zemlju Evanđeljem Kristovim
- propovijeda čak i pticama
- unosi veliku novinu u redovnički život time što za svoju braću predviđa putujući apostolat
- pišući Pravilo daje dragocjene upute o propovijedanju
- osniva Reda propovjednika i apostola
- osjeća potrebu da se Evanđelje propovijeda poganima
- hoda po čitavome svijetu kako bi se Evanđelje proširilo po svim njegovim stranama
- šalje braću u daleke krajeve
- želi otići u Maroko, ali ga je, kad je već došao do Španjolske, spriječila bolest
- želi otići u Siriju, ali ga u tome priječe neprilike na moru

- želi riješiti problem križarskih ratova pridobijajući muslimane za Krista
- naviješta Krista samome egipatskome sultanu
- posjećuje Palestinu
- želi da se njegova braća posvete spasavanju duša po cijelome svijetu
- potiče braću da nadvladaju poteškoće koje mogu susresti u svom apostolskom poslanju među poganima
- u Pravilu predviđa evangelizaciju pogana
- papa odobrava njegovu želju da propovijeda muslimanima.

Franjo nije zadovoljan samo propovijedanjem, nego želi da njegov apostolat ima posebne sadržaje; naime

- zanima se samo za spasavanje duša kako bi nasljedovao Krista koji je za spas duša dao samoga sebe
- ne zanimaju ga vremenite stvari
- nastoji otrgnuti duše od ispraznosti svijeta
- njegovo propovijedanje prvenstveno je evanđeoski navještaj, tako da se za nj može kazati: propovjednik, glasnik, vjerni i pravi sluga Evanđelja
- poziva ljude da se boje i časte, hvale i blagoslivlju, zahvaljuju i klanjaju Gospodinu Bogu
- naviješta mane i kreposti, kaznu i slavu
- posebno propovijeda pokoru zato da bi izvršio papinu zapovijed
- poziva ljude da donose plodove dostojne pokore
- poziva sve da ustraju u pokori
- naviješta mir kako bi smirio mržnju među ljudima
- zajedno sa svojom braćom svima želi: "Gospodin vam dao mir!"
- ulazeći u kuće naviješta mir
- želi mir kada piše svoja pisma
- želi mir prije nego li će započeti svoje propovijedi
- želi mir svima koje susreće
- gasi neprijateljstva i postavlja temelje novim ugovorima mira.

Sveti Franjo ima i svoju posebnu metodologiju naviještanja Evanđelja; naime

- izgovara govore prepune sile Duha
- oslanja se na naučavanje i krepost Duha Svetoga
- služi se stilom razgovora a ne propovijedanja
- govori jasno i uvjerljivo
- riječ mu je poput gorućeg ognja, prodire u dubinu srca

- ne upotrebljava govorničku kićenost
- služi se jednostavnim riječima kad govori jednostavnim ljudima
- služi se dubokoumnim izrazima kad govori školovanim ljudima
- ostaje miran kao da govori sa svojim drugovima onda kada govri mnoštvu
- jednom čovjeku govori istim marom kao što bi govorio mnoštvu
- lako zaboravlja dobro pripremljeni govor
- improvizira, ali svejedno očarava slušatelje
- ne gladi mane, nego ih ozbiljno kori
- udara oštrim prijekorom po grešnicima
- otvoreno propovijeda istinu jer je siguran da ga ne mogu prekoriti zbog nedosljednosti
- kadar je pokrenuti i prikloniti srce slušatelja
- propovijeda bez upotrebe riječi
- u Pravilima daje upute o propovijedanju
- želi da ministar potvrdi propovjednika
- želi da propovjednik bude oslobođen svojih dužnosti
- poziva da se upotrebljavaju ozbiljne i čiste riječi
- potiče da se naviještaju mane i kreposti, kazna i slava
- savjetuje kratke govore
- želi da propovjednici budu Božji pjevači
- ne voli one koji drže kićene govore
- hvali propovjednika koji se hrani mudrošću
- propovijeda dobrim primjerom
- ono što savjetuje drugima zahtijeva naprije od samoga sebe
- više želi obraćati primjerom nego li riječima
- poziva braću da propovijedaju djelima
- potiče da se bezbožnike prekorava svjetlošću primjera i rječitošću vlastitog ponašanja
- proklinje one koji svojom zloćom života razaraju ono što je sagrađeno istitošću naučavanja
- raduje se kad sazna da njegova braća svojom svetošću navode mnoge da se vrate na pravi put
- propovijeda samo onda kada ima za to odobrenje Crkve
- ne propovijeda po župama protiv volje župnika
- podsjeća braću na to da, ako žele stjecati duše, moraju biti u miru s klerom
- odvraća od toga da se grade velike crkve kako bi se u njima propovijedalo, a u crkvama biskupijskog svećenstva
- propovijeda u župnim crkvama i u tome ga braća nasljeduju
- dobiva dopuštenje od kardinala i pape

- znade propovijedanje spojiti s dubokom molitvom
- iz molitvenih tajni crpi ono što će potom izlijevati u govorima
- poziva da se ne zanemari molitva zbog brige za propovijedanjem
- ne trpi da se braća brinu za sticanje znanja i zbog toga zanemare molitvu
- podsjeća da samo molitva obraća grešnike
- divi se siromašnoj braći koja molitvom postižu ona obraćenja koja propovjednici pripisuju sebi
- tvrdi da krivo raspoređuje vrijeme onaj koji sve vrijeme posvećuje propovijedanju a ništa molitvi.

Sveti Franjo svojim propovijedanjem postiže zadivljujuće uspjehe; naime

- prodire u dubinu srdaca i obraća duh tvrdokornih
- privlaču svjetlu one koji se nalaze u tami
- privodi dobru srce tvrdih i tvrdokornih ljudi
- ispunja izabrane novim duhomi obiljem milosti
- pokreće na pokoru okorjele
- donosi mir u mnoge krajeve i mnoge obitelji
- u mnogima pobuđuje želju da ga nasljeđuju
- pobuđuje Klarino zvanje
- pobuđuje zvanje posebno u onima koji zbog svojih obiteljskih obaveza ne mogu ostaviti svijet, i za njih osniva Treći red, Franjevački svjetovni red.

IV - ŽIVJETI U VESELJU

Čitajući Evandjelja sv. Franjo se često susreće s temom radosti. S velikim užitkom saznaje da je kraljevstvo nebesko uspoređeno sa svadbenom svečanošću (Mt 22,2; 25,10); zadivljen čita kako je Isus razlog veselja za Ivana Krstitelje dok je Ivan još u majčinu krilu (Lk 1,44), divi se Mariji koja pjeva "Veliča" (Lk 1,46), pastirima koji posjećuju Isusa (Lk 2,10), mudracima koji mu se klanjaju (Mt 2,10), apostolima koji ga vide uskrsla (Mt 28,8) i kako uzlazi na nebo (Lk 24,40-52); sluša Isusa kako želi da apostoli budu dionici njegove radosti (Iv 15,11; 17,13); s veseljem dolazi do spoznaje da Kristova radost traje i u poteškoći, i da, dapače, u poteškoći nalazi razlog svog postojanja (Iv 16,20-22).

Da bi u svemu nasljedovao Krista, Franjo želi živjeti u radosti i zbog toga se može kazati da je ona nešto bitna u njegovu životu, u veselju te u životu njegovih sljedbenika.

U svezi s ovim četvrtim svojstvo franjevačkog života razmotrit ćemo slijedeće:

- Franjo uvijek veseo čovjek
- Veselje prve braće
- Temelji veselja
- Očitovanje franjevačkog veselja

1. Franjo uvijek veseo čovjek

Franjo je uvijek veseo. "Kad je Franjo podrastao i pokazao se oštroumnim, bavio se očevim zanimanjem, tj. trgovinom. Od oca se vrlo razlikovao. Od njega je bio veseliji i plemenitiji. Volio je šalu i pjesmu. Danju je i noću u društvu sebi sličnih obilazio gradom Asizom. U tolikoj je mjeri bio rastrošan da je sve, što je mogao imati i steći, potrošio na gozbe i druge slične stvari" (01). Veselje nije izgubio čak ni u tamnici u Perugii, i "dok su mu drugovi umirali od žalosti i proklinjali svoje zarobljeništvo, on je klicao od veselja u Gospodinu" (02).

Ta radost raste poslije obraćenja. Kad ga je otac progonio "premda se nalazio i boravio u tami, ipak je bio obuzet nekom neizrecivom radošću koja mu je do tada bila nepoznata" (03). Jednog je dana "ustao snažan, brz i veseo noseći pred sobom štit vjere da započne boj za Gospodina" (04) i uputio se prema Asizu. Pošto je sanjao o oružju "kad se tog jutra probudio, ustao je radostan" (05); nakon susreta s Gospodinom u Spoletu, "kad je svanulo, žurno je krenuo prema Asizu... sa sigurnošću i jakošću" (06); nakon što je bio na jednoj gozbi s prijateljima i Gospodin ga pohodio "srce mu je bilo ispunjeno velikom ugodnošću" (07); "dok su mnogi bili veoma začuđeni zbog njegova neobičnog veselja, govorio je da će postati velikim knezom" (08); moleći se pred slikom Rapetoga u Sv. Damjanu osjetio je kako ga obuzima velika duhovna utjeha" (09); pošto je čuo riječi s raspela "bijaše ispunjen radošću" (10); "u prisustvu asiškog biskupa veseo je vratio ocu novac pa čak i samu odjeću u koju je bio obučen" (11); kad je u Porcijunkuli čuo tumačenje Evanđelja "odmah je požurio izvršiti ono što je spasonosno čuo" (12); "prepun radosti zbog prispodobe (o siromašnim kraljevim sinovima) odmah je papi održao svečani govor" (13); "sveti se Franjo zajedno s braćom izvanredno razveselio zbog ljubavi i susretljivosti takva oca (papa mu je odobrio način života)" (14); vrativši se u Rim "bio je sav sretan" (15); "bio je pun neizmjerne radosti što je susreo tako moćna Gospodina" (16); čuvši za besplatnu ponudu Verne "bio je zbog toga veoma veseo, te je hvalio i zahvaljivao najprije Svevišnjem i po tom gospodinu Orlandu" (17); "nastojao je da uvijek bude radosna srca; da sačuva pomazanje duha i ulčje radosti. S najvećom je brigom izbjegavao potištenost, najveće od sviju zala, te je što je prije mogao pribjegavao molitvi čim je u srcu osjetio kakav njegov znak" (18); "gdjekada je izbjegavao saobraćaj s braćom napose zato što se pred njima, kad bi ga snašla ta napast, nije mogao pokazivati radosnim" (19).

Franjina se radost ne gasi u časovima kušnje, nego se u njima pojačava, tako da se može kazati da njegova radost cvate iz križa; naime, Bogu odani čovjek, makar prolijevao suze, bijaše vedar, da tako kažemo, nebeskom vedrinom, i u srcu i na licu: jasnoća svete savjesti preplavljivala ga tolikim veseljem da je njegov duh bio neprestano zahvaćen Bogom i uvijek je klicao zbog djela njegovih ruku" (20). U peruđinskoj tamnici "dok su njegovi drugovi umirali od žalosti i proklinjali svoju sudbinu, Franjo je kliktao od veselja u Gospodinu, prezirao i ismjehtavao okove. Oni ojađeni prekoravali su

ga što je veseo čak i u tamnici, i smatrali su ga ludim i budalom" (21). Pošto je napustio očinski dom "vratio se natrag u Asiz moleći od vrata do vrata malo zgotovljene hrane. Kad vidio kako mu je zdjela puna različitih ostataka, naježio se od odvratnosti; ali zati, sjetivši se Gospodina, pobijedio je samoga sebe i s radošću duha je pojeo tu mješavinu" (22). "Smješeći se od radosti podnosio je ono što se drugima činilo zastrašujućim i bolnim na sam pogled" (23). "Preturivši nepravde, postao je srčaniji, svuda se slobodno kretao, stupao je hrabrije" (24). "Kad mu se bolest pogoršala, počeo je pjevati hvalu Bogu zbog njegovih stvorenja, pjesmu koju je sastavio sam. Tražio je da je pjevaju i njegovi drugovi kako bi, zauzeti pjevanjem hvale Gospodinu, zaboravili oštrinu njegovih boli i njegove bolesti" (25).

I njegova su braća "podnosila glad i žeđ, studen i golotinju, neiskazane nevolje i tjeskobe. Sve su to podnosili postojano i strpljivo kao što ih je poticao Franjo. Podnoseći mnogo toga nisu se žalostili niti su proklinjali one koji su ih zlostavljali. Naprotiv, posve evanđeoski, kao posve evanđeoski ljudi i kao pozvani da se domognu velika dobitka mnogo su se radovali u Gospodinu. Kad su upadali u kušnje i svakakve nevolje, sve su to smatrali radošću, a prema riječima Evanđelja su se brižno molili za svoje progonitelje" (26).

U svojim spisima naglašava da je i u kušnjama moguće postići savršeno veselje. U petoj Opomeni kaže ovo: "Kad bi bio toliko bistar i mudar te posjedovao sve znanje i znao tumačiti sve rodove jezika i nebeske stvari mudro razlagao, sa svim tim se ne bi mogao dičiti, jer je jedan zli duh znao više o nebeskim stvarima, a o zemaljskim i sada više zna nego svi ljudi, osim ako nema koga koji je od Boga primio spoznaju najviše mudrosti. Isto tako, ako bi bio ljepši i bogatiji od svijetu, pa kad bi i čudesa činio da bi đavle izgonio, sve ti je to strano i ne pripada tvojoj stvarnosti i ne možeš se time ponositi; jedino se možemo dičiti svojim slabostima i iz dana u dan uzimati na ramena sveti križ našega Gospodina Isusa Krista" (27).

Za Franju savršeno veselje nije u zapadanju u kušnje, koje nisu same po sebi neko dobro, nego u njihovu strpljivom i vedrom podnošenju iz ljubavi prema Gospodinu sačuvavši pri tom uvijek mir duše; stoga obako govori u pero: "'Brate leone, piši'. Ovaj odgovori: 'Evome, spreman sam'. 'Piši - reče - što je pravo veselje. Dođe neki glasonoša i kaže da su svi sveučilišni profesori Pariza ušli u Red; piši: nije to pravo veselje. Isto tako su u Red ušli svi prelati iz prekoalpskih krajeva, nadbiskupi i biskupi, ali ne samo oni, nego i

kralja Francuske i kralj Engleske; piši: nije to pravo veselje. I ako ti dalje dođe vijest da su moja braća otišla među nevjernike i obratila ih na vjeru, ili pak da sam ja dobio toliku milost da liječim bolesnike i činim mnoga čudesa; ipak ti kažem: i to nije pravoveselje'. 'A što je pravo veselje?' 'Evo što je: vrativši se iz Perugie dođem u pola noći ovamo, a zima je tako kaljava i oštra da mi se na kraju tunike napravile kao neke ledene svijeće od smrznute vode i neprestano mi udaraju po nogama tako da mi curi krv iz napravljenih rana. I ja sav blatan, smrznut i sav u ledu, dođem pred vrata i pošro sam dugo zvonio i zvao, dođe neki brat i upita: Tko si? A ja odgovorim: brat Franjo. On kaže: Odlazi, u ovaj se sat ne dolazi, nećeš ući! Ja sam uporan, pa mi neki drugi kaže: Odlazi odavde, ti si prostak i neznanica, ne možeš ovamo ući; nas ima toliko i toliko, pa te ne trebamo. A ja i dalje ostanem pred vratima i kažem: Za ljubav Božju primite me ovu noć. A ovaj odgovori: Neću to učiniti. Idi Križarima i tamo moli. Ako ja sačuvam strpljivost te se ne uznemirim, kažem ti, to će biti pravo veselje i u tome će biti prava krepost i spasenje duše'" (28).

U tom je kontekstu napisan divan Cvjetić o savršenom veselju (29). Zanimljivo je i ono što nalazimo zapisano u Ljetopisu Lanercosta: "Dvojica braće došavši do obližnje šume uputili su se blatnjavom cestom koja je bila pokrivena snijegom te su po smrznutom snijegu na svom tragu ostavljali krvave mrlje a da to nisu primjećivali. Mlađi upita od te dvojice upita drugoga: 'Hoćeš li, oče, da pjevam kako bih ti olakšao tegobe putovanja?' Jedva što je ovaj rekao 'da', mlađi zapjeva 'Zdravo kraljice milosrđa'. Slučajno je onim putem, a da to oni nisu znali, išao neki vitez. Kad je završio pjevanjem, dok je vitez promatrao krvave tragove njihovih bosih nogu, onaj mlađi, kao da sam sebi odobrava, upita starijeg: 'Brate, jesam li dobro otpjevao antifonu?'" (30).

2. Veselje prve braće

Franjo želi da i njegova braća budu vesela kako treba i zato piše: "Neka se braća čuvaju da se ne bi izvana pokazivala tužnim i mračnim licemjerima, nego neka se pokažu veselima u Gospodinu, radosnima i ljubaznima" (31). "Teško onom redovniku koji uživa u neozbiljnim i ispraznim riječima kojima ljude navodi na smijeh" (32).

"Jednom je nekoga svog druga vidio turobna i žalosna lica, a to nije šutke podnio nego mu je rekao: 'Ne dolikuje da sluga Božji pred

ljudima se pokazuje turobnim i žalosnim, nego vedrim. Svoje grijehe istražuj u sobici i pred Bogom plači i uzdiši. Kad se povratiš među braću, odbaci sjetu" (33). Drugom zgodom "jamči da je duhovno veselje najsigurniji lijek protiv tisuću neprijateljevih zavoda i lukavstava. Govorio je, naime: 'Đavao je posebno veseo kad služi Božjem može ugrabiti duhovnu radost. Sa sobom nosi prašinu kako bi je mogao, ma i u najmanjoj mjeri, ubaciti u savjest i tako uprljati bjelinu duše i zamazati čistoću duše. No kad duhovna radost ispunja srca, uzalud zmija izlijeva smrtonosni otrov. Đavli ne mogu naškoditi Kristovu služi kad vide da je ispunjen svetom radošću. Kad je duh plačljiv, žalostan i turoban, lako ga obuzima žalost, ili se prepušta ispraznim veseljima" (34).

U stvarnosti se braća redovito pokazuju radosnima: "Ova četvorica bila su tako sjedinjena u neopisivu veselju i radosti Duha Svetoga" (35); "išli su i radosno naviještali riječ Gospodnju; nisu se usudili govoriti nešto drugo, osim onoga što se odnosilo na slavu Božju i korist duše" (36); "odlazili bi ispunjeni radošću, razgovarajući o riječima Gospodnjim" (37); "kada su se ponovno vidjeli bili su preplavljeni veseljem i duhovnom radošću, da se više nisu sjećali pretrpljenih poteškoća i nisu pravili pitanje zbog velikog siromaštva" (38); "bilo bolesni, bilo zdravi, uvijek su bili veseli i strpljivi" (39); "bili su sretni u Gospodinu, i nisu imali ništa u sebi ili između sebe što ih moglo na neki način ražalostiti" (40).

3. Temelji veselja

Veselje nije lako, osobito u časovima poteškoća i trpljenja; da bi moglo potrajati, u svakom času moera počivati na čvrstim temeljima

Prvi temelj mora biti u Bogu. Sv. Franjo piše: "Blago onom redovniku koji ne pozna ugodnosti i veselja osim u svetim Božjim riječima i djelima" (41). On sam je "doživljavao veliku sreću u Gospodinu kada su mu čitali božansko Pismo" (42). Kaže braći: "Zbog toga, braćo moja, budući da duhovno veselje izvire iz neprestane molitve, tu krepost treba prvenstveno steći i sačuvati, kako bi radost, koju žarkom željom želim vidjeti i osjećati u sebi i vama, mogli imati u svom srcu i svom izričaju za izgradnju bližnjega i da pobijedite neprijatelja. Njemu, naime, i njegovim sljedbenicima dolikuje žalost, a nama da uživamo i budemo sretni u Gospodinu" (43). Drugom zgodom kaže: "Sluga Božji, ako je nekim smućen,

kako obično biva, neka odmah ustane na molitvu i neka tako dugo ostane pred svevišnjim Ocem dok mu ne vrati radost spasenja" (44). Čelano primjećuje: "Kad mi ime tvoje, sveti Gospodine, spomenuo, tako bi se raznježio da to premašuje ljudski razum, sav bi se predao zanosnom klicanju i bio ispunjen najčišćom ugodnošću, izgledao je kao nov čovjek i s onoga svijeta" (45).

Drugi temelj treba biti Gospodinova muka, najveće očitovanje ljubavi i sredstvo spasenja za ljude; "često bi ovakvu igru završavao suzama te bi ovo klicanje prelazilo u suosjećanje s Kristovom mukom. Zato je ovaj svetac neprestano uzdisao, a kad bi mu se jecanje povećalo, zaboravljao je na ono što je imao u ruci te bi se uzdigao prema nebu" (46). Kad je vidio Serafa na Verni, "srce mu je ispunila žalost pomiješana s radošću" (47).

Treći temelj je siromaštvo koje udaljuje sve ono što bi moglo biti razlogom pohlepe i koje postavlja čovjeka u stanje prave slobode prema ljudima i stvarima. U rimu još prije nego li je dovršio svoje obraćenje "cijeli je dan proveo među siromasima u neobičnoj radosti duha" (48). Kada je na času smrti ležao gol na zemlji "sveti se čovjek zbog toga obradovao; klicao je od radosti i ruke uzdigao prema nebu, jer je vidio da je sve do kraja održao vjernost gospođi Siromaštini" (49). Na sebi je iskusio ono što je napisao: "Gdje je veselo siromaštvo, ondje nema pohlepe ni škrtosti" (50).

Peti temelj je ljubav prema stvorenjima na koje gleda kao na braću i sestre i, kao na izljev dobrote Boga zajedničkog Oca. Čelano pripovijeda: "Neki je plemić... blaženom Franji, dok je bolovao, poslao fazana. Kad ga je radostan primio, a u takvim se slučajevima nije običavao veseliti iz želje za jelom, nego iz ljubavi prema fazanu, rekao je fazanu..." (51). Kad je promatrao sunce, mjesec i zvijezde na nebeskom svodu, njegov se duh ispunjao radošću" (52); "klicao je od radosti zbog djela ruku Božjih" (53); Franjo je mnogo toga lijepog vidio na "sestrama ševama, zato ih je vrlo volio i rado promatrao" (54).

Peti temelj je nazočnost braće koja govore o zajedničkom nebeskom Ocu, jer su ona njegov dar, kako to Franjo spominje u Oporuci: "Kad mi je Gospodin dao braću..." (55). Životopisci o tome pripovijedaju da je, kad ga je Bernardo pozvao u svoju kuću "Franjo bio ispunjen radošću" (56); "navečer se Franjo s velikim veseljem uputio Bernardovoj kući" (57); kad je Bernardo očitovao želju da mu se pridruži, "obradovao se u duhu" (58); kada su i drugi zatražili da mu se pridruže "on ih je velikodušno i veselo primio" (59); "veselo je primio Egidija" (60); "svetac sav sretan kad je vidio taj prizor

(Egidija pred sobom na koljenima kako traži da bi ga mogao slijediti), i čuo te riječi, primio ga je veselo... Sva četvorica osjetiše kako su obuzeti izvanrednim duhovnim užitkom" (61); Franjoi, čuvši nekog brata kako se veseo vraća s prošnje "izišao mu je u susret na out i s velikim veseljem poljubio mu rame" (62); kad je čuo nekog španjolskog prelata kako lijepo govori o njegovoj braći "sveti se Franjo nije mogao snaći, kad ga je preplavio takav miris svetosti njegove braće" (63).

Šesti temelj je sposobnost da se hrabro i vedro, u zajedništvu s Kristovim patnjama prihvate poteškoće. Pisac Ogledala savršenosti pripovijeda: "Dok se Franjo žarko molio Gospodinu, čuo jer njemu upućen glas: 'Ako želiš upoznati moju volju, moraš prezirati i mrziti sve ono što si svjetski volio i žudio da posjeduješ. Kada budeš počeo tako činiti, činit će ti se nepodnošljivim i gorkimono što te je prije privlačilo i bilo ti slatko; a iz onog što ti je bilo odurno crpsti ćeš veliku slast i neizmjernu milimu'" (64). I zaista "sveti otac je ono što bijaše gorko njegovu tijewlu prihvaćao kao da je slatko, crpeći iz poniznosti i primjera Sina Božjega neizmjernu i neprestanu milinu" (65). Nako susreta s gubavce, naime, Franjo otkriva savršeno veselje; to i spominje u Oporuci: "Dok sam se vraćao od njih (gubavaca) pretvori mi se u duhovnu i tjelesnu slast ono što mi prije bijaše odurno" (67). Franjo također pridaje veliku važnost suzama te kaže: "Ako se (sluga Božji) u turobnosti zadrži, povećat će onaj babilonski metež, koji će napokon, ne očisti li se suzama, proizvesti u srcu trajnu učmalost" (68). U njegovim spisima čitamo: "Zato se mora radovati kad upadamo u razne kušnje i kad podnosimo u ovom svijetu sve duševne i tjelesne teškoće i nevolje radi vječnoga života" (69); "jedino se možemo dičiti svojim slabostima i iz dan u dan uzimati na ramena sveti križ našega Gospodina Isusa Krista" (70); "sve što te sprečava ljubiti Gospodina Boga i sve koji ti prave poteškoće bilo braća bilo ostali, pa sve kad bi te šibali, treba da smatraš milošću.

Na Kraju Cvjetića o savršenom veselju tvrdi: "Sada, dragi brate, zapamti zaključak: najveći je dar i milost Duha Svetoga koju daje Krist svojim prijateljima, da možemo sami sebe obuzdati i iz ljubavi prema Kristu dragovoljno podnositi nevolje, uvrede i pogrde" (72).

Franjo sam čini ono što drugima savjetuje. Pošto je, naime, ostavio svoju očinsku kuću, čuo je da rasrđeni otac dolazi onamo kamo se on povukao, i "odlučno i radosno mu se izručio; na sav je glas vikao da ništa ne drži do njegovih okova i batina. Osim toga je

izjavio da će za Kristovo ime rado podnijeti sva zla" (73). Pošto je pojeo malo isprošene hrane zbog koje se ispočetka mrštio, "njegovo je srce toliko klicalo u Gospodinu što mu je tijelo iako slabo i iscrpljeno, toliko ojačalo da je mogao štošta, po sebi teško i gorko, radosno podnijeti za Gospodina. Osim toga je Bogu zahvaljivao što mu je gorčinu promijenio u nasladu i višestruko ga ohrabrio" (74). Jednog je dana rekao svojim drugovima: "Moram se veoma radovati zbog ssvojhjih slabosti i nevolja, iz njih crpsti utjehu u Gospodinu te uvijek zahvaljivati Bogu" (75). Bratu je Iliji, koji ga je prekorio zbog radosti koju je pokazivao u smrtnome času odgovorio: "Brate, pusti me da se veselim u Gospodinu i da usred svojih patnji njemu pjevam hvale" (76).

Sedmi temelj franjevačke radosti je u sigurnosti da je trpljenje temelj vječne nagrade. Pisac Perudijske legende pripovijeda: "Dok je blaženi Franjo tako jedne noći razmišljao o tolikim nevoljama što ih je podnosio, samom se sebi sažalio te je rekao: 'Bože moj, pohitaj mi u pomoć u mojim bolestima da bi ih mogao strpljivo podnositi!' U duhu mu je odmah rečeno: 'Reci mi, brate, ako bi ti netko za ove tvoje bolesti i nevolje dao tako veliko blago da bi sva zemlja bila zlato, sve kamenje da bi bilo drago kamenje, a sva voda bila balzam, da li bi ti sve to smatrao bezvrijednim i ništetnim kao da je sve to obična zemlja i voda u usporedbi s velikim i skupocjenim blagom koje ti se daje? Zar se ne bi jako radovao?' Blaženi je Franjo odgovorio: 'Bilo bi to, Gospodine, veliko i neistraživo blago, vrlo dragocjeno, silno privlačno i poželjno'. Na to će mu taj glas: 'Raduj se i kliči u svojim bolestima i nevoljama. Smatraj se ubuduće tako sigurnim kao da se već nalaziš u mojem kraljevstvu'. Kad je ujutro ustao rekao je svojim drugovima: 'Kad bi car kojemu od svojih slugu dao cijelo kraljevstvo, zar se taj ne bi morao veoma radovati? A ako bi mu dao cijelo carstvo, zar se ne bi još više radovao?' Na to im je rekao: 'Odsada moram biti radostan u svojim bolestima i nevoljama i moram biti hrabar u Gospodinu te uvijek moram zahvaljivati Bogu Ocu i njegovu jedinom Sinu Gospodinu našem Isusu Kristu i Duhu Svetome zbog tolike milosti i blagoslova koji mi je dan. Dok, evo, još živim u tijelu, udostojao se mene, svoga neznatnog slugu, učiniti sigurnim s obzirom na kraljevstvo nebesko'" (77).

4. Očitovanja franjevačkog veselja

Koji puta Franjo osjeća potrebu izraziti svoju radost i izvana; to čini posebno pjevanjem koje je naučio još u mladosti; jednom je, na primjer, pošto se obilno gostio s prijateljima, dok su hodali po gradu "franjo ih slijedio; u ruci je imao štap kao njihov vođa; ali bi se od njih polako tijelom povukao, jer je svom dušom za ono bio gluh, a u srcu je pjevao Gospodinu" (78). Poslije poljupca gubavcu, "kako je zbog toga bio ispunjen divljenjem i radošću, počeo je pobožno pjevati pohvale Gospodinu. Odlučio je da će se otada uvijek uspinjeti na više" (79).

Čak ni razbojnici neuspijevaju prekinuti njegovo radosno pjevanje; naime, nakon što se pred asiškim biskupom svukao, "zaogrnut kratkim ogrtačem, on koji se nekoć oblačio u grimiz, kroz jednu je šumu francuskim jezikom pjevao pohvale Bogu. U to najednom na nj nasrnu razbojnici. Kad su ga surovo zapitali tko je on, čovjek je punim glasom uvjerljivo odgovorio: 'Glasnik sam velikoga Kralja! Što hoćete?' Oni ga izmlatiše i baciše u jamu punu snijega govoreći: 'Lezi tu klipane, glasniče Božji!' Valjao se amo-tamo i otresavši sa sebe snijeg izvukao se iz jame. Silno se zbog toga radovao i visokim je glasom kroz šumu pjevao pohvale Svevišnjemu" (80).

Pjesma ga prati kroz sav njegov život; gdjekada je ovako činio: kad bi u njemu proključala bilo kakva milozvučna melodija, izvana bi pjevušio francuski i zvuk božanskoga šapata što ga je skrovito primao, provaljivao bi u klicanje na francuskom" (81). Dok je s Egidijem išao u ankonsku Marku "putem su zanosno klicali u Gospodinu, dok je Franjo na francuskom pjevao, hvaleći blagoslivljajući Gospodina jasnim glasom" (82). Pjeva i za vrijeme bolesti: "Sastavio je neke pohvale Gospodinu za vrijeme svoje bolesti i dao da ih koji puta pjevaju njegovi drugovi na slavu Božju i za utjehu njegove duše, kao i na saziđivanje bližnjega" (83). "Kad je spoznao da mu se približilo vrijeme smrti, pozvao je k sebi dvojicu braće i svoje miljenike te im je naredio da zbog njegove skore smrti i budućeg života u radosti srca zanosnim glasom zapjevaju hvale Gospodinu" (84). Čelano osobno jamči: "Pjevajući je dočekao smrt" (85).

Franjo voli izreći svoju radost zvukom, pri tome koji puta čini geste koje bismo mi smatrali besmislenima. Pripovijeda Čelano. "Gdjekada bi, kao što sam vidio vlastitim očima, uzeo sa zemlje drvo te bi ga podržavao iznad lijeve ruke, a gudalo bi, napeto pomoću niti držao desnicom i njime bi ga po guslama potezao preko drveta, a to bi izvodio prikladnim držanjem i francuski bi

pjevao Gospodinu" (86). Kad se baše nekom bratu nije išlo posuditi citru da njenim zvukom razveseli sveca, svetac je na čudesan način čuo kako svira anđeo: "Slijedeće noći dok je sveti čovjek bdio i razmatrao Bogu, najednom zazvuči neka citara divna sklada izvanredno lijepom melodijom. Nitko nije opažen, nego se samo zamjećiva citarašev prolazak i povratak sad ovamo sad onamo. Usmjerivši duh prema Bogu, sveti je otac u onoj milozvučnoj pjesmi doživio toliku nasladu te je mislio da je ovaj svijet zamijenio s onim" (87).

Franjina je radost prvenstveno duhovna. "Ne smije se pretpostavljati niti si zamišljati da bi naš otac, ljubitelj svake kreposti i uravnoteženosti, htio da se veselje ispoljava smijehom i dokonim riječima, jer se na taj način ne očituje duhovno veselje, nego ispraznost i lakomislenost. U sluzi je Božjem on prezirao smijeh i brbljaje. Ne samo da nije volio da se smije, nego ni to da drugima pruža priliku za lakoumnost" (88).

BILJEŠKE

- (01) TD 2:1396. (31) NPr 7:27. (62) LP
63:1613.
- (02) 2Čel 4:584. Usp. TD 4:1398. (32) OP 21:170.
(63) 2Čel 17:48.
- (03) 1Čel 10:336; Usp. LM III,6:1057; (33) 2Čel 128:712. Usp. LP
97:1653; (64) TD 11:1407.
TD 1417. OS 96:1794. (65) OS 91:1789.
- (04) 1Čel 10:336. Usp. LM II,2:1041. (34) 2Čel 125:709. Usp. LP
97:1653; (66) Usp. 2Čel 9:592.
- (05) 1Čel 5:326. OS 95:1793. (67) OR:110.
- (06) LM I,3:1032. (35) TD 32:1435. (68)
2Čel 125:709.
- (07) TD 7:1402. (36) TD 46:1455. (69)
NPr 17:48.
- (08) 2Čel 6:587. (37) AP 31:1523. (70) OP
5:154.
- (09) LM II,1:1038. (38) AP 25: 1515. (71)
Pmi:234.
- (10) Lm I,5:1334. Usp. TD 13:1411; (39) LP 5:1549.
(72) Cv 8:1836.

16:1415. (40) TD 45:1454. Usp. AP 30:1522. (73)
1Čel 13:342.
(11) AP 8:1494. Usp. 2Čel 12:597; (41) OP 21:170.
(74) TD 22:1422.
Lm II,3:1042. (42) LP 38:1586. (75) OS
100:1799.
(12) 1Čel 22:356. Usp. LM III,1:1051. (43) OS 95:1793.
(76) SP 121:1821. Usp. LP 64:1614.
(13) 2Čel 16:602. (44) 2Čel 125:709. (77) LP
43:1591. Usp. OS 1000:1799.
(14) 1Čel 34:377. (45) 1Čel 82:462. (78)
2Čel 7:588.
(15) 1Čel 35:380. (46) 2Čel 127:711. (79) LM
I,5:1034.
(16) 1Čel 75:452. (47) LM XIII,3:1225. (80)
1Čel 16:346. Usp. LM II,5:1044;
(17) Raz. o sv. ranama I:1897. (48) LM I,6:1037.
LmI,8:1337.
(18) 2Čel 125:709. (49) LM XIV,4:1240. (81)
2Čel 127:711. Usp. OS 93:1791.
(19) LP 21:1568. Usp. OS 99:1798. (50) OP 27:177.
(82) AP 15:1503.
(20) LM III,3:1350. (51) 2Čel 170:756. (83) LP
24:1571. Usp. OS 121:1821.
(21) 2Čel 3:584. (52) 1Čel 80:458. (84)
1Čel 109:509.
(22) 2Čel 14:600. Usp. TD 22:1422. (53) Lm III,3:1350.
(85) 2Čel 214:804.
(23) 1Čel 107:504. (54) LP 110:2669. (86)
2Čel 127:711.
(24) 1Čel 13:342. (55) OR:116. (87) 2Čel
126:710.
(25) OS 119:1819. (56) TD 27:1430. (88) OS
96:1795. Usp. 2Čel 130:714;
(26) TD 40:1444. Usp. AP 23:1512. (57) TD 28:1430.
LP 97:1653; OS 95:1793.
(27) OP 5:154. (58) CV 2:1827.
(28) O pravom i savršenom veselju:278. (59) AP 17:1506.
(29) CV 8:1836. (60) TD 32:1435.
(30) Lanerkostski ljetopis:2662. (61) AP 14:1502.

Sažetak

Sveti Franjo osim što je želio živjeti u bratstvu, živjeti malenost, hodati svijetom navješćujući Evanđelje sbakom stvorenju, želi živjeti u najdubljoj radosti, kako bi se na taj način ponašao prema Evanđelju, Radosnoj vijesti i suobličio s Kristom, temeljem svake prae radosti. Izvori spominju da je

- bio veseo i prije obraćenja
- bio veseo i u tamnici u Perugii
- doživljavao neizrecivu radost makar se skrivao u pećini
- razjarenog oca radosno dočekao
- srce mu bilo prepuno radosti nakon sna o oružju
- veseo se vraćao iz Spoleta u Asiz
- doživljavao veliku milinu kad ga je Gospodin pohodio na kraju gozbe s prijateljima
- ispoljavao veselje koje začuđuje one koji ga susreću
- doživio veliku utjehu moleći pred raspelom
- ispunjen radošću pošto se lišio svega
- kliktao od radosti nakon tumačenja Evanđelja u Porcijunkuli
- radosno pripovijedao papi pripodobu o kraljevim sinovima
- radosno klicao kad je papa odobrio njegov način života
- radovao se zbog prijateljstva s kardinalom Hugolinom
- radosno primio na dar Vernu
- nastojao da mu uvijek u srcu bude radost
- nastojao da mu u srcu uvijek bude radost
- uvijek nastojao u srcu sačuvati veselje
- s najvećim marom izbjegavao neraspoloženost
- udaljavao se od drugova kada nije mogao biti veseo
- neprestano bio veseo zbog stvorova
- radovao se i onda kad su naišle poteškoće
- doživljavao nebesku radost i usred suza
- radosno blagovao plod svoje prve prošnje, premda je ta mješavina hrane bila odvratna
- sa smiješkom podnosio najveće kušnje
- poticao braću da s neporemećenom strpljivošću podnos sve, da ne dopuste da ih svlada žalost
- u svojim spisima naglašavao da se baš u kušnji može doživjeti savršeno veselje

- pozivao brata Leona da savršenim veseljem smatra sposobnost strpljivog i vedrog podnošenja različitih kušnja života.

Osim što Franjo sam pokazuje svoju radost, poziva također i svoje sljedbenike da se pokazuju veselima; naime

- ne podnosi da se braća pokazuju žalosnima
- želi da budu veseli u Gospodinu, vedri i radosni
- potiče ih da se žaloste radi svojih grijeha, ali samo u svojoj ćeliji
- jamči da radost pobjeđuje neprijateljeve zamke
- kliče od radosti kad vidi da su mu braća prepuna radosti, da hodaju svijetom kao pjevači, razgovaraju puni radosti, da su vesela u bolestima.

Franjino čudesno veselje može postojati samo zato što počiva na čvrstim temeljima, on naime

- čvrsto vjeruje da je Bog otac
- kad je uznemiren utječe se molitvi
- kad je blizu Boga osjeća se novim čovjekom, čovjekom s drugog svijeta
- sjedinjen je s Kristovom patnjom i u njoj vidi najveće očitovanje ljubavi i sredstvo spasenja za cijelo čovječanstvo
- odlijepio se od stvari i čudesno se osjeća slobodnim s obzirom na Boga i ljude svijestan da tamo gdje je siromaštvo s veseljem nema pohlepe ni zavisti
- voli stvorenja u kojima opaža zračenje dobrote zajedničkog Oca
- u braći gleda dar Božji i veselo ih prima
- u kušnjama vidi mogućnost da se sjedini s Kristovom mukom
- posjeduje sposobnost da radosno prima ono što je za njega nekoć bilo gorčinba i bol
- u suzama nalazi sredstvo da ukloni zle posljedice žalosti
- naučava da je savršeno veselje pobijediti same sebe i podnositi dobrovoljno, iz ljubavi prema Kristu, kazne, nepravde, poruge i nevolje
- siguran je da će mu trpljenje omogućiti da postigne vječnu radost.

Franjo se ne zadovoljava samo duhovnom radošću nego želi da i njegovo tijelo bude dionik dubokog veselja; zbog toga

- pjeva kad je s prijateljima
- pjeva kad se odrekao svega
- pjeva francuski kad mu srce vrije od radosti
- pjeva kad s Egidijem ide u ankonsku Marku

- želi da mu pjevaju hvale Gospodinu kad je bolesdan
- smrt dočekuje pjevajući
- želi doživjeti osjećaj zvuka i stoga svoje pjevanje prati gestama onoga koji svira
- želi čuti zvuk citre.
- s užitkom sluša zvuk nebeske citare.

Treći dio

REDOVNIČKE OBAVEZE
U ŽIVOTU
SVETOG FRANJE

Sveti Franjo nezadovoljan svjetskim životom napušta dom, roditelje i prijatelje, da bi započeo novim iskustvom u kojem mu je Krist uzor, Evanđelje vođa, Crkva majka, a pravilo zakon ponašanja.

Novi Franjin život pokazuje posebna svojstva; naime, nakon obraćenja on živi u bratstvu, živi malenost, navješćuje Evanđelje svakom stvorenju i živi u veselju.

Premda u početku njegove ideje nisu baš jasne, on prihvaća pravi redovnički život, pa stoga prihvaća obaveze svojstvene tom životu, makar ih živi na sebi svojstven način.

Stoga smatramo da ovaj treći dio moramo posvetiti ispitivanju redovničkih obaveza u životu siromaška iz Asiza; posebno ćemo promotriti:

- Molitvu
- Čistoću
- Siromaštvo
- Poslušnost

I - MOLITVA

II. Vatikanski sabor tvrdi da se redovnik "potpuno dariva Bogu, koga veoma ljubi, tako da se novim i posebnim naslovom određuje za Božju službu i Njegovu čast" (LG 44). Stoga bi se moglo tvrditi da je prva dužnost redovničkog života molitva. U tome je sv. Franjo zaista učitelj, ne samo zbog toga što mnogo moli, nego i zbog toga što moli jednim posebnim stilom koji bi karakterističan za svakog Franjevca.

U svezi s molitvom sv. Franje razmotrit ćemo:

- Sv. Franjo, čovjek koji je postao molitva
- Molitva zahvaljivanja i hvale
- Prosbena molitva
- Ponašanje sv. Franje u molitvi.

1. Sveti Franjo, čovjek koji je postao molitva

Čelano posve jasno tvrdi: "Nije se samo činilo da svim svojim bićem moli, nego kao da se sav pretvorio u molitvu" (01). "Njegovom najsigurnijom lukom bijaše molitva, i to ne časovita, prazna ili preuzetna, nego dugotrajna, puna pobožnosti i privlačive poniznosti. Ako bi je za počeo okasno, jedva bi do jutra završio. Molio je idući, sjedeći, jedući i pijući" (02). "Često je, tako reći danomice odlazio dsa u samoći moli. Na to ga je na svoj na;in poticala spomenuta naslada koja ga je češće obuzimala; s ulice i drugih javnih mjesta ga je upravo tjerala na molitvu" (03).

"Molitva mu je bila zaštitom i kad je radio, nije se pouzdavao u svoju marljivost, nego se pouzdavao u Božju milost i po usrdnoj molitvi Gospodinu povjeravao svoju brigu" (04). "Poput anđela na Jakobovim ljestvama ili je uzlazio prema Bogu ili silazio prema bližnjemu. Vrijeme koje mu je bilo dano za sticanje zasluga običavao je veoma brižljivo razdijeliti: jedan je dio tog vremena trošio u apostolskim nastojanjima prema bližnjemu, a drugi je posvećivao smirenosti i ekstazama kontemplacije" (05).

Kada su se oko njega počeli okupljati prvi drugovi "smjestio se u nekoj napuštenoj kolibi pokraj mjesta Asiza... Ondje su se, naime,

neprestano bavili pobožnom molitvom. Većma su se prepuštali razmatranju nego li pobožnoj usmenoj molitvi" (06).

U Pravilu toplo preporuča molitvu: "Božje sluge moraju uvijek biti zaposleni molitvom" (07). "Zato ćeno se svi dobro paziti da se ne bismo zbog neke nagrade ili djela ili pomoći uzoholili i odvratili svoj duh i svoje srce od Gospodina. Pripravimo u sebi stalan san i boravak njemu koji je svemogućí Gospodin Bog, Otac i Sin i Duh Sveti, koji kaže: Bdijte i molite svaki čas da zavrijedite izmaći svemu zlu što se ima dogoditi i održati se pred Sinom čovječjim. No kada ustanete na molitvu recite: Oče naš koji jesi na nebesima. Poklonimo mu se čistim srcem, jer treba uvijek moliti i nikada ne klonuti, jer Otac hoće takve štovatelje" (08). Kad rade neka "ne ugase duh molitve i pobožnosti, kojemu sve vremenito mora služiti" (09). "Prva im želja mora biti usvojiti duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje, moliti mu se uvijek čista srca" (10). Bratu Antunu piše: "Drago mi je što braću poučavaš u svetoj teologiji, jer u takvom poslu neće u tebi ugasnuti duh svete molitve i pobožnosti, kako je propisano u Pravilu" (11).

Tako se i u razgovorima često navraća na obavezu molitve. "Mnogo je naglašavao kako redovnik treba da iznad svega čezne za milošću molitve, pa je zato na sve moguće načine poticao svoju braću da je njeguju. Bio je, naime, uvjeren da bez nje ne može nitko napredovati u službi Božjoj" (12). "Dodao je da zbog tereta upravljanja i obaveza oko propovijedanja ne smije zanemariti svetu i pobožnu molitvu" (13). Propovijedanju mora prethoditi molitva, jer - govorio je - "Propovjednik mora najprije u samotnoj molitvi crpsti ono što će poslije iznositi u govorima" (14). Od poglavara zahtijeva: "U rano jutro mora prije svega osigurati mjesto svetoj misi i dugom pobožnošću samoga sebe i stado preporučiti božanskoj zaštiti" (15).

Oblik molitve na kojem Franjo najviše inzistira je Božanski časoslov. U prvom Pravilu predviđa: "Neka zato sva braća, bilo klerici bilo laici, mole časoslov, pohvale i molitve prema svojim obvezama. Klerici neka drže Časoslov i mole za žive i mrtve kako običavaju klerici Rimske crkve. Zbog manjkavosti i nemarnosti braća neka svaki dan mole 'Smiluj mi se, bože', 'Oče naš', a za pokojnu braću neka mole 'Iz dubine' s 'Očenašom'. I smiju imati knjige samo potrebite za obavljanje svoje službe; laicima koji znaju čitati dopušta se da posjeduju Psaltir. Drugima koji ne znaju čitati, nije dopušteno posjedovati knjige. Laici neka mole Vjerovanje i 24 'Očenaša' sa 'Slava Ocu' za Službu čitanja, 5 za Jutarnju; za Prvi čas Vjerovanje i 7 'Očenaša' sa 'Slava Ocu'; za Treći, Šesti i Deveti po 7

za svaki pojedini od njih; 12 za Večernju, a za povećerje Vjerovanje i 7 'Očenaša' sa 'Slava Ocu'. Za pokojne 7 'Očenaša' s 'Pokoj vječni'. Za manjkavosti i nemar braće svaki dan 3 'Očenaša' (16). U drugom Pravilu: "Neka klerici mole Božanski časoslov po redu svete Rimske crkve, izuzevši Psaltir, od kojega mogu imati sažetke. A braća neklerici neka mole 24 'Očenaša' namjesto Službe čitanja, mjesto Jutarnje 5, namjesto svakog pojedinog časa: Trećeg, Šestog i Devetog po 7, mjesto Večernje 12, mjesto Povečerja 7, i neka mole za pokojne" (17). U Pravilu za samotišta također potiče dnevno Povečerje odmah poslije zalaska sunca..., neka mole Časove, neka u rane sate ustanu... Neka u prikladno vrijeme mole Prvi čas, a poslije Trećeg neka prekinu šutnju... Kasnije neka izmole Šesti i Deveti čas, a Večernju neka mole u prikladno vrijeme" (18). U Oporuci spominje: "Mi klerici molili smo časoslov poput drugih klerika, a laici su molili 'Očenaše'... Pa makar bio slab i nemoćan, želim ipak imati uza se klerika koji će mi moliti Časoslov onako kako je rečeno u Pravilu. I sva su druga braća obavezna moliti Časoslov prema Pravilu" (19).

U pismu kapitulu priznaje: "U mnogom sam sagriješio teškim grijehom... što nisam molio Časoslov kako propisuje Pravilo, ili iz nemarnosti ili zbog slabosti ili što sam neuk i nedoučen" (20). U istom pismu kapitulu potiče: "Klerici neka pobožno pred Bogom mole Časoslov, ne pazeći toliko na zvuk glasa, koliko na sklad uma, da glas odgovara razumu, a razum se slaže s Bogom; da se čistoćom srca svide Gospodinu, a ne da ugodnošću glasa ugađaju ušima svijeta. Ja obećajem čvrsto čuvati i po milosti Gospodnjoj dati braći koja su sa mnom da to čuvaju i Časoslovu i ostalim redovničkim odredbama. Koji god od braće ne budu htjeli ovo opsluživati neću ih smatrati katolicima ni svojom braćom; neću s njima ni govoriti ni gledati ih dok se ne obrate" (21).

"Kanonske je časove molio ne samo pobožno, nego i sa strahopočitanjem. Premda je bolovao na očima, želucu, slezeni i jetri, nije htio, dok je molio Psalme, nasloniti se na zid ili stijenu, nego je Časove molio stojeći uvijek uspravno, i bez kukuljice na glavi; očima nije kružio naokolo i molitvu nije prekidao" (22). "Psalme je molio s toliko pažnje duše i srca kao da je Boga gledao pred sobom" (23). Brat Leon u bilješci napisanoj na brevijaru sv. Franje piše: "Blaženi je Franjo nabavio ovaj brevijar za sebe i svoje drugove brata Anđela i brata Leona, i dok je bio zdrav, želio je uvijek iz njega moliti Časoslov kako je to propisano u Pravilu. Za

vrijeme pak bolesti, kad ga nije mogao moliti, želio ga je slušati; i tome je ostao vjeran sve dok je živio" (24).

Što se tiče molitve prve braće možemo spomenuti: "Dan su provodili u molitvi... U ponoći su ustajali na molitvu koja je bila ispunjena vapajima i suzama" (25). "Jedva su kada ili nikada prestajali s pohvalama Bogu i molitvom. Razmišljajući o svemu što su radili i razgovarali o onome što načinili dobro, zahvaljivali su Bogu; a zbog onoga što su zanemarili ili nesmotreni učinili, naricali su i plakali" (26); "za blagdan sv. Lovre, premda bijahu samo tri brata klerika, brat Vilim iz Ashbya, brat Hugolin od Bugetona i jedan novako koji se zvao Ilija, koji je bio toliko hrom da su ga morali donijeti u kapelicu, svečano su uz glazbu pjevali Časoslov" (27). "Toliko su bili ustrajni u molitvi da se jedva jedvice mogao naći koji sat u noći kada ne bi bilo koga na molitvi u oratorij. Za glavne godišnje blagdane s toliko su žara pjevali Časoslov bdijenja da bi ga nerijetko produžili kroz cijelu noć; onda kada ih nije bilo više od trojice ili četvorice, najviše sedmorice, molili su ga svečano i pjevajući" (28).

2. Molitva zahvaljivanja i hvale

Franjina je molitva gotovo uvijek bila molitva zahvaljivanja i hvale, te on i u svojim spisima često potiče na ovaj vid molitve: "Gdje god mi bili, na svakom mjestu, u svaki čas, u svako doba, iz dana u dan i uvijek, vjerujemo iskreno i ponizno i u srcu zadržimo, ljubimo i častimo, klanjajmo se, služimo, hvalimo i blagoslivljajmo, slavimo i uzvisujemo, veličajmo i zahvaljujmo svevišnjem, silnom, vječnom Bogu" (29). "Uzdajimo mu hvale i molitve dan i noć govoreći: 'Oče naš, koji jesi na nebesima'; jer moramo uvijek moliti i nikada ne sustati" (30). "Njemu koji je toliko podnio za nas i koji nam je toliko dobara iskazao i koji će nam i u buduće iskazivati, svako stvorenje, bilo na nebu ili na zemlji, na moru ili bezdanima, neka iskazuje hvalu i slavu, čast i blagoslov, jer je on jakost i snaga naša" (31).

Čak i upraviteljima naroda piše: "I takvu čast uzdajte Gospodinu u narodu vama povjerenom, da se svake večeri po glasniku ili drugom znaku može navijestiti da cijeli narod daje čast i slavu svemogućem Gospodinu Bogu" (32). Pišući braći koja su se sabrala na kapitul, potiče: "Hvalite ga jer je dobar i uzvisujte ga u svojim djelima" (33). I kustodima piše: "I morate naviještati i

pšropovijedati svim narodima njegovu slavu kako bi, svaki čas kad zazvone zvona, sav narod dao hvalu i zahvaljivao svemogućem Bogu na cijeloj zemlji" (34). Također i u Pjesmi stvorova izjavljuje: "Svevišnji, svemožni, Gospodine dobri, tvoja je hvala i slava i čast i blagoslov svaki... Hvalite i blagoslivajte Gospodina moga, zahvaljujte njemu, služite njemu u poniznosti velikoj" (35).

Svoju braću uči molitvu hvale: "U ono su vrijeme braća tražila od njega da ih nauči moliti jer, dok su hodili u jednostavnosti srca, još nisu poznavali Crkveni Časoslov. On im je na to rekao: 'Kad budete molili recite: Oče naš! i Klanjamo ti se, Kriste, ovdje i u svim tvojim crkvama koje su po cijelome svijetu i blagoslivljamo te, jer si po svom svetom križu otkupio svijet'" (36). Govorio je također: "Svaki brat kad, ušavši u ćeliju ili u kuću ili u neko drugo mjesto, susretne tamo jednog ili više braće odmah mora pobožno pohvaliti i blagosloviti Gospodina" (37).

I zaista životopisci spominju kako je sv. Franjo, kad ga je otac progonio, "zahvaljivao Bogu na tim kušnjama" (38); kad su ga prijatelji ismjeivali "žarko je zahvaljivao Bogu" (39); kad se lišio svega "išao je šumom pjevajući Bogu hvale na francuskom jeziku" (40); "vrativši se u grad počeo je obilaziti trgove i ulice uzdižući opojene duše hvale Gospodinu" (41); kada Bernardo i Petar otvaraju Evanđelje da bi saznali što im je činiti, "Franjo pri svakom otvaranju zahvaljuje Bogu" (42); "uzeo je sa sobom brata Egidija i odveo ga u Marku ankonsku... Na putu su žarko klicali u Gospodinu, dok je Franjo pjevao na francuskom hvaleći i blagoslivajući Gospodina veoma jasnim glasom" (43).

I braća, vjerna "Franjinim poticajima, svaki puta kad bi prolazili kraj neke crkve, ili bi je samo izdaleka opazili, kleknuli su u onom smjeru i, prignuti tijelom i dušom, klanjahu se Svemogućem govoreći: 'Klanjamo ti se, Kriste, ovdje i po svim tvojim crkvama. Isto tako, što ne začuđuje, također i kada bi negdje vidjeli raspelo ili lik križa na zemlji, na zidovima, na drveću, na plotovima, činili su isto" (44). I često kada bi braća u Grecciu navečer pjevala hvale Gospodinu, što su braća u ono vrijeme činila u mnogim mjestima, stanovnici bi tog kraja, mali i veliki, izlazili iz svojih kuća, skupljali se na cesti pred selom i glasno bi odgovarali na način pripjeva na pjesmu redovnika: 'Hvaljen budi Gospodin Bog!'" (45).

Srećom imamo nekoliko molitava sv. Franje koje su veoma važne jer pokazuju kako je Siromašak u svojim molitvama bio prvenstveno zaintareseiran da zahvaljuje i hvali Boga. Na završetku prvog Pravila uzdiže divnu pjesmu zahvale i hvale Bogu zbog

stvaranja, utjelovljenja, otkupljenja, Kristova povratka, suda i konačne proslave; mnogi je smatraju pravom euharistijskom anaforom. Franjo ovako moli: "Svemogući, svevišnji i uzvišeni Bože, sveti i pravedni Oče, gospodar, kralju i neba i zemlje, zahvaljujemo ti radi tebe samoga, jer si po svojoj svetoj volji i po jedinorođenom Sinu svomu s Duhom Svetim sve stvorio duhovno i tvarno, te si nas - stvorene na svoju sliku i priliku postavio u raj. A mi smo po grijehu pali. I zahvaljujemo ti, da si, kao što si nas po svom Sinu stvorio, po iskrenoj i svetoj ljubavi učinio, po ljubavi kojom si nas ljubio, da se on pravi Bog i pravi čovjek rodi od preslavne, preblažene i presvete Djevice Marije, i da nas, koji smo bili zarobljeni, otkupi po svom križu, krvi i smrti. Zahvaljujemo ti također što će isti Sin tvoj ponovno doći u slavi svoga veličanstva da proklete, koji nisu činili pokore i koji te nisu upoznali, pošalje u vječni oganj, a svima koji su te upoznali, štovali i tebi služili u pokori rekne: Dođite blagoslovljeni Oca mojega i primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta! Budući da bijedni grešnici nismo dostojni ni da te spomenemo, ponizno molimo, da ti zahvali naš Gospodin Isus Krist, tvoj ljubljeni Sin koji ti je po volji, zajedno sa Svetim Duhom, kako tebi i njima dolikuje, umjesto svijetu, jer on je dostatan za sve, a po njemu si nam toliko učinio. Aleluja! I ponizno molimo radi tvoje ljubavi preslavnu Majku, blaženu vazda Djevicu Mariju, blaženoga Mihovila, Rafaela i sve zborove blaženih duhova, serafina, kerubina, prijestolja i gospodstava, kneževstava i vlasti, anđela i arkandela; blaženog Ivana Krstitelja, Ivana evanđelista, Petra i Pavla, i svete patrijarhe, proroke, nevinu dječicu, apostole, evanđeliste, učenike, mučenike, priznavaoce, djevice; blaženog Iliju i Henoha i sve svete koji su bili, koji će biti i koji jesu da, kako tebi dolikuje, zahvaljuju uzvišenom i istinskom Bogu, vječno živom, s premilim tvojim Sinom Gospodinom našim Isusom Kristom i Duhom Svetim Tješiteljem u vijeke vjekova. Amen. Aleluja!" (46).

Da bi udovoljio želji brata Leona, nakon što je primio rane, piše za njega Pohvalu Bogu koja je prava jeka Marijina Veliča, prava pjesmakoja prethodi Pjesmi stvorova. Franjo piše ovako: "Ti si svet Gospodin, Bog jedini, koji činiš čudesa. Ti si jak. Ti si velik, ti si svevišnji. Ti si svemogući kralj. Ti si, Oče sveti, kralj neba i zemlje. Ti si trojstven i jedini Gospodin Bog na bogovima. Ti si dobro, svako dobro, vrhovno dobro. Gospodin Bog živi i istiniti. Ti si ljubav, sveta ljubav. Ti si mudrost, ti si poniznost, ti si ufanje moje, ti si ljepota, ti si blagost, ti si sigurnost, ti si mi spokojstvo, ti si radost ti si nada naša i veselje. Ti si pravednost, ti si umjerenost, ti si sve naše

bogatstvo do zasićenosti. Ti si ljepota i blagost, ti si moje utočište. Ti si mu čuvar i branitelj, ti si zaklon moj. Ti si rashlada. Ti si naša nada, ti si vjera naša. Ti si naša ljubav. Ti si sva naša naslada, ti si naš vječni život: Veliki i divni Gospodine, svemogući Bože, milosrdni Spasitelju" (47).

Na pergameni rukopisa koji se čuva u bazilici sv. Franje u Asizu, nalazi se i ova bilješka koju neki pripisuju samome sebi: "sastavio je ove pohvale i rukom ih svojom pribilježio s druge strane listića zahvaljujući Bogu na iskazanom daru" (48).

Prije jutarnjih i noćnih Časova Franjo uzdiže himan hvale božanskom Janjetu i Trojstvu u kojem se izmjenjuju neki retci iz Otkrivenja i doksologija preuzeta iz Pjesme trojice mladića: "Svet, svet, svet Bog, Gospodar, Svemogući, koji bijaše, koji jest i koji će doći". Odg.: "Hvalimo ga i uzvisujemo ga do vijeka!" - "Dostojan si, Gospodine Bože naš, primiti slavu i čast i moć!" Odg.: "Hvalimo...!" - "Dostojno je Janje koje je zaklano primiti moć, božanstvo, mudrost, snagu čast, slavu i hvalu!" Odg.: "Hvalimo...!" - "Blagoslivljajmo Oca i Sina sa Svetim Duhom!" Odg.: "Hvalimo...!" - "Sva djela Gospodnja blagoslivljate Gospodina!" Odg.: "Hvalimo...!" - "Hvalite našega Boga svi vi koji mu služiti, svi vi koji se bojite Boga, mali i veliki!" Odg.: "Hvalimo...!" - "Neka ga hvale slavnoga nebo i zemlja i sva stvorenja na nebu i zemlji i pod zemljom, mora i sva bića što se u njemu nalaze!" Odg.: "Hvalimo...!" - "Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu!" Odg.: "hvalimo...!" - "Kako bijaše na početku tako i sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.!" Odg.: "Hvalimo...!" - Molitva: Svemogući, presveti, uzvišeni i najviši Bože, svako dobro, najveće dobro, potpuno dobro, koji si jedini dobar, daj da ti iskažemo svu hvalu, svu slavu, svu milost, svu čast, sav blagoslov i sva dobra. Nek je tako, nek je tako! Amen". (49). Osim toga, na kraju Časoslova muke Gospodnje Franjo uvijek izgovara ovo poticanje: "Hvalimo Boga, Gospodina, živoga i pravoga. Pridajmo uvijek njemu hvalu, slavu, čast, blagoslov i sva dobra. Amen. Amen. Tako neka bude! Tako neka bude!" (50).

3. Prosbena molitva

Sv. Franjo je u molitvi prvenstveno zainteresiran za zahvaljivanje Bogu, ali ne isključuje prosbenu molitvu za sebe i druge. Na poseban način moli da uzmogne shvatiti volju Božju. Pošto se vratio iz prošnje u Rimu "počeo se moliti Bogu da bi mu

pokazao put" (51); kada je u njemu počelo dozrijevati obraćenje "obuzet novim i neobičnim oduševljenjem, u skrovnosti se molio svom Ocu... Pobožno se molio da vječni i istiniti Bog ravna njegov put i da nauči izvršavati njegovu volju" (52); kad se povlačio u špilju na početku svog obraćenja "neprestano je suznih očiju molio da bi ga Gospodin oslobodio od okrutna proganjanja i da bi mu dobrostio ispunio pobožne želje" (53); kad je Bernardo izrazio želju da mu se pridruži, Franjo mu reče: "Ostat ćemo do Trećega časa i molit ćemo Boga da nam, pošto tri puta otvorimo misnu knjigu, pokaže put koji želi da odaberemo" (54); "kad bi se na kojem mjestu neprekidno prepuštao molitvi ili kad bi obilazeći svijetom propovijedao, vodio je brigu o tome kako bi saznao volju Gospodinovu i kako bi mu mogao još više omiljeti" (55); u zaključnoj molitvi pisma kapitulu moli: "Svemogući, vječni, pravedni i milosrdni Bože, daj da mi slabi iz ljubavi prema tebi vršimo ono što znamo da ti hoćeš i da uvijek hoćemo ono što se tebi sviđa" (56); "pobožno se molio dobrome Bogu da se udostoji očitovati što mu je činiti" (57); kad je sumnjao o tome da li da se posveti kontemplaciji ili apostolatu, "nastojao je po usrdnoj moliti spoznati volju Božju" (58).

On moli i za sebe, ali uvijek isključujući molbe materijalnog reda: kad ga je progonio otac, "Obliven bujicom suza neprestano se molio i molio da bi ga Gospodin izbavio iz ruku onih koji mu progone dušu i da bi mu pobožne želje ispunio dobrostivom naklonošću" (59); pred raspelom moli: "O uzvišeni i preslavni Bože, prosvijetli moje srce. Daj mi pravu vjeru, sigurnu nadu, savršenu ljubav, duboku poniznost, pamet i spoznaju da obdržavam tvoje zapovijedi" (60); pošto je odabrao trojicu braće koja će ga pratiti na Vernu "s njima se sveti Franjo dao na molitvu, i zatim, kad su dovršili molitvu, preporučio je sebe i prije spomenutu braću molitvama braće koja su ostala" (61). "Molio je Svevišnjega da svojom blagošću i svemogućnošću, bez koje ljudska slabost ne može ništa nadopuni, pomogne i dovrši ono što po sebi on nije mogao" (62); pošavši na put "reče sveti Franjo svome subratu: 'Čekaj me malo ovdje. Ja ću se najprije pomoliti Bogu da blagoslovi našu namjerui da nam put bude plodonosan, da bi Isus Krist zbog svoje presvete muke milostivo dao nama siromasima i slabima taj odlični plijen što ga mislimo oteti svijetu'" (63).

Moli za braću: pošto je prve drugove poslao propovijedati osjeti veliku želju da ih ponovno vidi, "budući da mu je bilo nemoguće sazvati na okup, a da bi se to dogodilo, molio je onoga koji sabire raspršene Izraelce" (64); "nije prestajao vapiti Bogu

poniznim molitvama i žarkim osjećajima da njegov Red sačuva milim Bogu i da dade sigurno spasenje svoj sadašnjoj i budućoj braći" (65); jednog je dana molio: "Gospodine, preporučujem ti obitelj koju si mi do sada povjeravao" (66); "kad je njegov zamjenik nekom prilikom držao kapitul, Franjo je u Čeliji molio; bio je posrednikom između braće i Boga" (67); "kod provincijalnih kapitula nije mogao osobno biti prisutan; no nastojao je da na njima bude prisutan... po usrdnoj molitvi" (68); pošto je napustio upravljanje Reda, reče: "nisam dužan osim moliti za Red... Tu mi je obavezu povjerio Gospodin. I doista znadem da zbog svoje bolesti najveća pomoć koju pružiti Redu jest za nj moliti svakim danom Gospodina da on njime upravlja, čuva ga i štiti. To mi je dužnost pred Bogom i pred braćom" (69).

Moli za grešnike: u šumarcima kamo je odlazio moliti, braći "koja su ga u takvim zgodama pobožno promatrala, nekoliko je puta došlo do ušiju kako se glasnim vapajima pred Božjim milosrđem zauzima za grešnike" (70); pošto je poručio gvardijanima u Montecasale kako se treba ponašati prema razbojnicima, "dok je poslušni gvardijan išao kako mu je sveti Franjo zapovijedio, svetac započe moliti usrdno proseći Boga da razbojnicima umekša srca da se obrate Bogu i čine pokoru" (71).

Koji puta moli da dobije neku izvanrednu pomoć od Boga; kod jedne opsjednute žene "pošto se najprije pomolio i nad njom učinio znak presvetoga križa, zapovijedi zloduhu da ode od nje: i odmah je otišao ostavivši je zdravu tijelom i pameću" (72); moli zatim vodu da bi utažio žeđ vlasniku magarca: "Sveti Franjo siđe s magarca i baci se na molitvu; i tako je dugo klečao uzdignutih ruku prema nebu dok nije po objavi spoznao da ga je Svemogući uslišio" (73); kad je jednom putovao u Pugliu "zabranio je joj se (novčarki) itko približi da bi se po molitvi raskrinkala đavolska varka. Povukao se odande koliko se može dobaciti kamenom i predao se svetoj molitvi. Kad se vratio od molitve, naredio je bratu da podigne novčarku, a u njoj se po njegovoj molitvi umjesto novca nalazila zmija" (74).

Moli se i po nakanama drugih: jednom je "opat samostana svetog Justina u peruđinskoj biskupiji susreo svetog Franju. Brzo je sjahao s konja i malo se s njim porazgovorio o spasu svoje duše. Napokon kad se opraštao, ponizno je zaželio da se svetac za nj moli. Sveti mu Franjo odgovori: 'Rado ću, gospodine, moliti!' Kad se opat malo od svetog Franje udaljio, reče svetac bratu: 'Počekaj malo, brate, jer želim podmiriti dug kao što sam obećao.' Uvijek je

tako običavao kad je bio zamoljen da se moli. Da ne bi na obećanu molitvu zaboravio, odmah bi ovakvo obećanje izvršio" (75).

4. Ponašanje svetog Franje u molitvi

Zanimljivo je pogledati i ponašanje sv. Franje u molitvi. Peije svega da bi dobro molio on se povlači u samotna mjesta. Izvori spominju: "Uvijek je tragao za samotnim mjestima gdje bi se ne samo duhom nego i pojedinim udovima sa svojim Bogom sjedinjivao" (76); "često je, da bi sio sam, odlazio moliti u šumu koja je rasla blizu crkve" (77); "jednom zgodom blaženi je Franjo htio otići u neko samotište da bi se ondje nesmetano predao kontemplaciji" (78); "neki je brat na jednome samotnom mjestu, nedaleko od braće, dao načiniti ćelijicu, gdje bi u slučaju da dođe blaženi Franjo mogao moliti" (79); "ne samo u Grecciu, nego svagdje gdje god bi se Franjo zaustavio moliti, želio je biti potpuno osamljen, i zabranjivao je da ga bilo tko posjeti, ako nije bio pozvan" (80); pred smrt "odlučio je izbjegavati društvo ljudi i sklanjati se u udaljenija samotišta, kako bi, lišen svake brige i odloživši svaku brigu za druge, između njega i Boga bio samo zastor tijela" (81).

Voli samoću jer ona kod njega ide u prilog kontemplaciji: "napustio je grad te se bezbrižan i slobodan povukao u tišinu samoće da ondje sam sluša tajnu nebeske poruke" (82); "u obitavalištu braće braće u Grecciu je svetac rado boravio... zato što se u osamljenoj ćeliji, koju je predstavljala jedna izbočena stijena, slobodnije predavao nebeskim poukama" (83) "nije izostavljao kroz kratka vremenska razdoblja vraćati se na mjesto samoće, premda se i onda kada je bio među mnoštvom, kada god je mogao, danju i noću, od mnoštva odvajao da bi se predao samoći i kontemplaciji" (84).

Rado prima Vernu, jer ona je "mjesto veoma prikladno za molitvu i samoću" (85). Kada je otišao tamo prigodom dara rana "sa sobom je poveo vrlo malen broj drugova; uzeo je samo one kojima je već bio poznat njegov sveti dodir s Bogom; ovi bi ga branili od navala i smetanja ljudi, u svemu ga štitili i čuvali njegov mir" (86); kad je došao na Vernu reče: "Namjeravam biti sam, sabrati se u Bogu i pred njim oplakivati grijehe svoje. A brat Leon, kad mu se učini zgodnim, donijet će mi malo kruha i vode. Nikako k meni ne

dovodite nijednog svjetovnjaka, već im odgovorite u moje ime" (87).

Sv. Franjo nastoji ostvariti samoću i među ljudima. "Slavni je svetac sam sa sobom boravio i hodio u širini svoga srca. U sebi je pripravljaio Bogu dostojno prebivalište. Zato vanjska buka nije privlačila njegove uši niti ga je kakav glas mogao prekinuti ili zasmetati u važnom poslu kojim se bavio" (88). "Kad bi ga nenadano u javnosti zahvatila milost, kad bi ga pohodio Gospodin, da ne bi bio izvan ćelije od plašta bi načinio ćelijicu. Ako bi kada bio bez plašta da se ne bi 'sakrivena mana' javno očitovala lice bi prekrio rukavom. Uvijek bi nešto ispred nazočnih postavio da ne bi opazili 'zaručnikov dodir'; tako da je u tijesnoj lađi, nalazeći se među mnogima, molio neviđen. Kad mu ništa od toga ne bi bilo moguće ostvariti, svoje bi grudi pretvarao u hram" (89). "Ako bi kada navaljivali svjetovnjaci svojim posjetima ili kakvi drugi poslovi, radije bi ih prekidao nego dovršavao te se vraćao u svoju unutrašnjost. Svijet mu nije prijao pošto je bio kušao nebesku ugodnost. Božanske ga naslade učiniše veoma osjetljivim s obzirom na ljudsku grubost" (90). Taj isti stav je također preporučivao braći. "Kad je blaženi Franjo između braće odabrao one koje je naumio povesti sa sobom, rekao im je: 'U ime Gospodinovo idite čedno putem dvojica po dvojica i napose pazite na šutnju. Od jutra do Trećeg časa molit ćete Gospodina u svojim srcima. Neka se među vama ne mogu čuti isprazne i beskorisne riječi. Iako putujete neka vaše ponašanje ipak bude onako čedno kao da ste ostali u samotištu ili u ćeliji. Ta gdje god se nalazimo ili nekamo idemo imamo sa sobom svoju ćeliju. Naše tijelo je naša ćelija, a duša koja se nalazi u ćeliji samotnik je u njemu. Ona boravi u ćeliji tijela da u njoj moli i razmatra. Zato, ne ostane li duša u miru i samoći u svojoj ćeliji, redovniku malo koristi ćelija sagrađena rukama" (91).

Sv. Franjo je osim toga bio sklon noćnoj molitvi. Životopisci spominju: Bernardo, kad je Franji pružio gostoprimstvo u svojoj kući "promatrao ga je kako cijelu noć moli, kako veoma malo spava i kako veliča Boga i slavnu Djevicu Majku Božju" (92). "Čovjek Božji je u nekoj sjenici koja se nalazila u kanoničkom vrtu, kako je običavao, provodio noć u molitvi i tijelom bio daleko od braće" (93).

Sv. Franjo je u molitvi običavao ponavljati neke zazive. Na primjer, kad je bio pozvan od prijatelja Bernarda "tada odluči gospodin Bernardo u svom srcu da pomno i pažljivo motri njegovu svetost. Naredi da mu se spremi krevet u njegovoj vlastitoj sobi u kojoj je svake noći gorjela svijeća... Dignuo je ruke i oči prema nebu

i govorio je s najvećom pobožnošću i žerom: 'Božemoj, Bože moj!' Čitavu noć do jutra nije ništa drugo govorio već je neprestano ponavljao: 'Bože moj!...' i kod toga je gorko plakao" (94). Na početku svog obraćenja Franjo je "želio da mu Gospodin očituje tijekom njegova obraćenja i njegove subraće, tražio je mjesto za molitvu kao što je to često činio. Kad bi na takvom mjestu dugo ostajao boraveći sa strahom i trepetom uz Gospodara svekolike zemlje i dok je bolne duše razmišljao o provedenim godinama češće je ponavljao one riječi: 'Bože budi milostiv meni grešniku!'" (95). Brat Leon na Verni "začuje glas svetoga Franje i približivši se ugleda ga kako kleči moleći, lica i ruku uzdignutih prema nebu i neprestano ponavlja: 'Tko si ti, preslatki moj Bože? Tko sam ja najgadniji crv i beskorisni tvoj sluga?' Osim ovih riječi nije ništa drugo govorio" (96). Običaj upotrebljavanja istih riječi možemo također sresti i u Pozdravu Majci Božjoj: "Zdravo palačo njegova, zdravo šatore njegov, zdravo kućo njegova. Zdravo odjećo njegova, zdravo njegova službenice, zdravo majko njagova!" (97).

Koji puta za vrijeme molitve pada u ekstazu; bio je, naime, "neosjetljiv na izvanjsku buku, bavio se samo Bogom. Svim je silama nastojao posvuda držati na uzdi vanjska osjetila i obuzdavati porive srca" (98). "S posebnom je ljubavlju svraćao u nebeska boravišta i u Spasiteljevim je ranama ispraznivši posvema samoga sebe, duže boravio" (99). Brat Leon je "dobio milost da često puta vidi svetog Franju kako sav zanesen u Boga i uzdignut u visinu do tri lakta, koji puta četiri, a katkada sve do visine bukve. Jednom ga je vidio u velikoj visini okružena takvim svjetlom da ga je jedva mogao gledati" (100). "Od toga je časa sveti Franjo po neprekidnoj molitvi počeo osjećati nasladu u razmatranju Boga. Često puta se toliko zanio u Boga da su ga njegovi drugovi vidjeli kako mu je tijelo uzdignuto sa zemlje, a duh mu je lebdio u Bogu" (101). Novak koji je noću slijedio Franju "ugleda neobično svjetlo koje je okruživalo sv. Franju. U tom svjetlu vidio je Krista, Djevicu Mariju, svetog Ivana Krstitelja, svetog Ivana Evanđelistu i veliku četvu anđela koji su razgovarali sa svetim Franjom" (102).

Franjo se posebno zanimao i za zajedničku molitvu, pa u Oporuci spominje: "I molili smo Časoslov, mi klerici poput ostalih klerika, a laici su molili Očenaše" (103). Braća koja žive u samotištima imaju dnevni red isprpleten zajedničkim moljenjem Časoslova: "Neka uvijek mole Povečerje dana... neka mole časove i neka se dignu na Jutarnju... u određeno vrijeme neka mole Prvi čas... zatim neka mole Šesti i Deveti čas i Večernju u za to

određeno vrijeme" (104). Također i u pismu kapitulu predviđa da se Časoslov moli zajednički, pa ga zato treba moliti "ne pazeći toliko na zvuk glasa, koliko na sklad uma, da glas odgovara razumu, a razum da se slaže s Bogom; ... a ne da ugodnošću glasa ugađaju ušima svijeta" (105). Želi također da u samostanu bude prostorija za molitvu (oratorij) "gdje bismo mogli moliti Kanonske časove" (105). Čelano spominje: "Zato što se u koru psaliralo pred anđelima htio je da se svi koji mogu nađu na okupu u oratoriju te ondje skladno psaliraju" (107). Toma iz Ecclestonea spominje da je "Časoslov bio pjevan u oratoriju makar je bilo samo trojica braće" (108). Kad je Franjo preminuo brat Ilija u svome pismu potiče: "Klerici neka zajednički proslave svečano bdijenje" (109).

U razdobljima najdublje molitve molitvi je bio pridružen post: "Kad je, dakle, došao blagdan Marijina Uznesenja, započne sveti Franjo postiti odričući se svega u najvećoj mjeri. Trapio je svoje tijelo, a druh krijepio žarkim molitvama, bdijenjem i drugim pokorničkim činima. Takvim načinom života napredovao je u krepostima. Svoju je dušu pripremao da primi božanske tajne i božansko svjetlo, a tijelo da podnese okrutne borbe sa zlim duhovima s kojima se često tjelesno borio" (110). U oba Pravila u trećem poglavlju uz molitvu govori se i o postu (111).

Znade ipak paziti na potrebe tijela ali samo zato da bi se bolje posvetio molitvi. Jednom kad ga je đavao jako mučio zbog toga što se poslužio mekim jastukom, rekao je svom drugu: "Vidim da je ovaj đavao jako lukav. Budući da mi je mogao naškoditi mojoj duši, htio mi je smetati onim što mi je potrebno za tijelo tako da ne bih mogao ni spavati ni stajati na nogama da molim: a sve zbog toga da uznemiri pobožnost i veselje mog srca, kako bih mrmljao protiv svoje bolesti" (112). Stoga savjetuje: "Za brata tijelo se treba razborito brinuti da se zbog njega ne bi porodila oluja mrzovolje. Neka se od njega ukloni prigoda za mrmljanje da mu ne bi bilo mrsko bdjeti i dolično ustrajati u molitvi" (113). "Ako sluga Božji na prikladan način zadovoljava svoje tijelo, a brat tijelo bi zbog toga htjelo biti nemarno i lijeno i pospano u molitvi, bdijenjima i dobrim djelima, tada ga treba kazniti kao zločestog i lijenog magarca koji voli jesti, a ne voli raditi niti nositi teret" (114).

Za vrijeme molitve i njegovo tijelo zauzima posebne položaje; životopisci spominju: "ponizno i pobožno se ničice baci pred propelom" (115); kad se ministri pobuniše protiv Pravila "smjesta se vratio u ćeliju, sabrao u zaklonu uobičajene molitve i uzdižući ruke prema nebu, svim je srcem vapijao Gospodinu" (116); "Franjo je

uzdigao oči prema nebu gdje mu je srce neprestano boravilo i počeo se moliti Kristu" (117); "tada je brat Maseo otišao svetom Franji koji se molio u šumi uzdignuta lica prema nebu" (118). Zanimljivo je što nam životopisci govore o njegovoj molitvi po šumama i samotnim mjestima: "U šumama i samotištima u vrijeme molitve gajeve bi ispunjavao uzdisajima, mjesta bi škropio suzama, prsa bi udarao pesnicom. Ondje je nalazio kao neko skrovitije samotište, često bi i riječima razgovarao s Gospodinom. Tu bi odgovarao pred sucem, tu bi se molio Ocu, bi razgovarao s Prijateljem, tu bi se zabavljao sa Zaručnikom. A da bi svu unutrašnjost srca zaista prikazao kao višestruku žrtvu, pred onim koji je najjednostavniji, pokazivao bi se u mnogim oblicima. Često je molio u unutrašnjosti a da usnama nije micao. Sve vanjsko je umio svratiti u unutrašnjost da tada svoj duh od svega vanjskoga odvrati i da ga usmjeri prema gore. Tako je sve unutrašnje gledajne i osjećanje usmjerivao na ono što je od Gospodina molio" (119).

Franjina je redovita briga bila izbjegavati rastrešenosti: "Smatrao je da je teško sagriješio ako bi ga kada za vrijeme molitve uznemirivale isprazne utvare. Kad se nešto takva desilo, ne bi propustio ispovijed da to odmah okaje. Ovo mu je nastojanje tako prešlo u običaj da su ga ovakve muhe rijetko mučile. Jedne je korizme izrađivao neku posudu. U tu je svrhu iskoristio kratke komadiće vremena da ih ne bi sasvim izgubio. Dok je jednoga dan slučajno molio Treći čas, oči mu slučajno padoše na tu posudu te ju je promatrao. Smatrao je da je tako onaj 'unutrašnji čovjek' bio spriječen u gorljivosti. Bilo mu je žao što su božanske uši čule isprekidan glas srca pa je zato kazao braći: 'O, tričava li djela koje me je toliko svladalo da je na sebe svratilo moje srce! Žrtvovat ću ga Gospodinu čiju je žrtvu smetalo.' Kad je to rekao, zgrabio je posudu i u vatri ju je rastalio. 'Neka nas bude sram, reče, što nas zarobljava tričava rastresenost kad u vrijeme molitve razgovaramo s Velikim kraljem" (120).

Moramo na kraju spomenuti ono što naglašava Čelano: "Kad se vraćao od samotničke molitve koja bi ga malne pretvorila u drugoga čovjeka, mnogo je nastojao da se uskladi s drugima da se ne bi opazilo kako je upravo raspaljen pa da ne bi zbog ozračja ljudske naklonosti izgubio što je stekao" (121).

Franjo daje također upute svojoj braći kako se moraju vladati za vrijeme molitve. Franjin drug, brat Leon, pripovijeda: "Kad bijah mladomisnik imao sam običaj potrošiti mnogo vremena na slavljenje mise: kušao sam božanske utjehe pa mi je stoga bilo milo

tu se dugo zadržavati. Jednog me je dana blaženi Franjo pozvao te govoreći mi ljubezno. reče: 'Sinko moj, brate Leone, učini kao što ti kažem. Slavi svoju misu pobožno, to da, ali nemoj se dugo zadržavati u slavlju, prilagodi se drugim svećenicima. Ako ti nakon toga Gospodin iskaže koju milost kad završi misa, povuci se u ćeliju i tu uživaj u božanskim utjehama ako su ti one dane s bena. Mislim da je takvo ponašanje bolje i sigurnije. Zbog onih, naime, koji misi prisustvuju, mogla bi ti lako doći koja pomisao isprazne slave ili neuredni osjećaj i đavao bi ti odmah oteo zaslugu te očigledne pobožnosti. Nego u ćeliji gdje te nitko ne vidi sigurnije ćeš se moći predati molitvi, a đavao neće lako naći prilike da te napastuje" (122).

BILJEŠKE

- (01) 2Čel 95:682. (42) TD 29:1431. (083)
2Čel 35:621.
- (02) 1Čel 71:445. (43) AP 15:1503. (084)
Ubertino iz Casale:2078.
- (03) TD 8:1403. (44) 1Čel 45:401. Usp. LM IV,3:1068-
(085) Razm. o sv. ranama I:1899.
- (04) LM X,1:1176. Usp. Ubertino iz 1069. (086)
1Čel 91:479.
Casale:2086; Lm IV,1:1357. (45) LP 34:1581.
(087) Razm. o sv. ranama II:1905.
- (05) LM XIII,1:1222. Usp. 1Čel 479. (46) NPr 23:63-67.
(088) 1Čel 43:396.
- (06) LM IV,3:1067. (47) PBL:261. (089) 2Čel
94:681. Usp. X,4:1181.
- (07) NPr 7:25. (48) FI 3. izd. str. 176-177 u bilješci.
(090) 2Čel 94:681.
- (08) NPr 22:60-61. (49) PČ:264. (091) LP
80:1636. Usp. OS 65:1757.
- (09) PPr 5:88. (50) ČM:282. (092) 1Čel
24:360.
- (10) PPr 10:104. (51) TD 10:1406. (093)
LM IV,4:1070.

- (11) PA:252. (52) 1Čel 6:329. (094) CV
2:1827.
- (12) LM X,1:1176. (53) TD 16:1416. (095)
1Čel 26:363.
- (13) OS 73:1768. (54) CV 2:1827. Usp. 2Čel 15:601;
(096) Razm. o sv. ranama II:1906.
- (14) 2Čel 163:747. LM III,3:1054. (097)
PM:259.
- (15) 2 Čel 185:771. Usp. OS 80:1775. (55) LP 93:1649.
(098) 1Čel 71:444.
- (16) NPr 3:10-11. (56) PBr 6:233. (099)
1Čel 71:445.
- (17) PPr 3:82. (57) LM I,4:1033. (100) Razm.
o sv. ranama II:1908.
- (18) PE:137. (58) LM IV,2:1066. (101) Razm.
o sv. ranama II:1906.
- (19) OR:118, 125, 126. (59) 1Čel 10:336. Usp. LM II,2:1040.
(102) Cv 17:1847.
- (20) PBr 5:226. (60) MK:276. (103)
OR:118.
- (21) PBr 6:227-229. (61) Razm. o sv. ranama I:1900.
(104) PE:137.
- (22) 2Čel 96:683. Usp. LP 95:1651; (62) Cv 2:1827.
(105) Pbr 6:227.
OS 94:1792; LM X,6:1184. (63) Cv 37:1871.
(106) LP 8:1552.
- (23) LM X,6:1185. (64) LM III,7:1060. (107)
2Čel 197:785.
- (24) Brevijar sv. Franje, (65) Anđeo Clarenski:2178.
(108) Toma iz Ecclestona 24:2441;
bilješka brata Leona:2696. (66) 2Čel 143:727.
27:2445.
- (25) TD 41: 1445. (67) LM XI,11:1199. Usp. Lm IV,5:
(109) Pismo brata Ilije 10:314.
- (26) 1Čel 40:391. 1361. (110) Razm.
o sv. ranama II:1911.
- (27) Toma iy Ecclestona 24:2441. (68) LM IV,10:1081.
(111) Usp. NPr 3:9-12; PPr 3:82-84.
- (28) Toma iz Ecclestona 27:2445. (69) OS 81:1778. Usp. LP
87:1643. (112) OS 98:1797.

- (29) NPr 17:49 i 23:71. (70) LM X,4:1180. Ubertino iz Casale:
 (113) 2Čel 129:713. 2087. (114) OS
- (30) 2P 3:188. 97:1796. (71) CV 26:1858. (115)
- (31) 2P 10:202. 2Čel 10:593. Usp. i 46:632; (72) Razm. o sv. ranama IV:1930.
- (32) PUN:213. 174:760; Lm V,3:1368; (73) Razm o sv. ranama I:1902.
- (33) PBr:216. 3Čel 15:837. (74) 2Čel 68:654. (116) Anđeo
- (34) Pku:243. Clarenski:2181; Usp. (75) 2 Čel 101:688. Usp. LP 36:1584;
- (35) PS:263. 2Čel 46:632; 174:760; Lm
- (36) 1Čel 45:399. LM X,5:1183. V,3:1368; 3Čel 15:837.
- (37) OS 82:1779. (76) 2Čel 94:681. Usp. 1Čel 71:445.
 (117) 2Čel 207:796. Usp. 2Čel
- (38) 1Čel 11:338. (77) LP 21:1568. 167:753; LM XI,4:1191.
- (39) TD 21:1421. (78) 2Čel 46:632. (118)
 CV 4:1831.
- (41) TD 21:14210. (79) LP 13:1558. (119)
 2Čel 95:682. Usp. LM X,4:1180;
- (80) LP 31:1578. Lm IV,1358;
 Razm. o sv. r. I.1901.
- (81) 1Čel 103:500. (120) 2Čel
 (82) LM II,5:1044. 97:684. Usp LM X,6:1184.
- (121) 2Čel 99:686.
 (122) Uspomene brata
 Leona:2693.

Sažetak

Sveti Franjo nije samo čovjek koji moli, nego čovjek koji je postao molitva, jer
 - u molitvi nalazi sigurnu luku

- u molitvi provodi čitave noći
- uvijek je pažljiv u molitvi
- odbija pouzdati se u svoje sposobnosti
- povjerava Gospodinu svoju tjeskobu
- uzlazi prema Bogu i silazi prema bližnjemu kao anđeli po Jakobovim ljestvama
- znade razdijeliti vrijeme na molitvu i apostolske napore
- svaki dio samoga sebe posvećuje molitvi
- istovremeno je pažljiv prema molitvi svojih prvih drugova
- poziva svoju braću da se uvijek posvećuju molitvi
- poziva svoju braću da u sebi podignu stalno prebivalište za Gospodina
- potiče svoju braću da mole u svako vrijeme čistim srcem i u duhu istine
- potiče ih da ne gase duh molitve za vrijeme tjelsenog rada i za vrijeme studija
- podsjeća svoju braću da su pozvana posvetiti se molitvi
- tvrdi da redovnik iznad svega mora željeti milost molitve
- poziva da se ne zanemari molitva zbog obaveza i propovijedanje
- poziva propovjednika da se pripremi u skrovitosti molitve
- poziva poglavara da se s gorljivošću dade na molitvu
- daje točne propise za moljenje Božanskog časoslova
- želi moliti Časoslov i onda kad je bolestan
- optužuje se da nije uvijek molio Časoslov po Pravilu
- potiče da se Časoslov moli pobožno ne brinući se za zvuk glasa
- želi imati prostoriju za molitvu - oratorij - u kojoj bi se molili Kanonski časovi
- časoslov moli s poštovanjem koje je jednako pobožnosti
- Psalme moli s najvećom pobožnosti duha i srca
- daje da mu se moli Časoslov onda kada to zbog bolesti ne može sam
- veseli se što braća dan provode u molitvi i ustaju u ponoć da bi hvalili Gospodina.

Sveti Franjo želi da molitva bude prvenstveno zahvaljivanje i pohvala; stoga

- poziva svako stvorenje na nebu i na zemlji te u moru da daje hvalu, čast i blagoslov Bogu
- poziva upravitelje naroda da svake večeri pozovu svoje podanike na hvaljenje Boga

- potiče stražare neka pozovu sve ljude da hvale i zahvaljuju svaki puta kada zazvone zvona
- spominje hvalu i zahvaljivanje i u Pjesmi stvorova
- uči braću molitvu hvale
- zahvaljuje Bogu kada ga progoni otac, kad ga ismjevu prijatelji, nakon što su ga izudarali razbojnici
- zahvaljuje Bogu kad otvara Evandjelje, kad ide po svijetu propovijedati i kad čuje da se lijepo govori o njegovoj braći
- potiče da se Bogu pripisuje svako dobro koje se uz pomoć njegove milosti može učiniti
- prvo Pravilo zaključuje veličanstvenom pjesmom zahvaljivanja, pravom euharistijskom anaforom
- za brata Leona piše pohvale svevišnjem Bogu
- piše himnu hvale Presvetom Trojstvu i moli ju prije danjih i noćnih Časova
- blagoslivlje Gospodina na kraju Časoslova muke.

Sveti Franjo u prikladan čas znade sjediniti molitvu zahvaljivanja, pohvale i prosbenu molitvu; naime

- moli da upozna volju Božju s obzirom na sebe
- moli i daje da se moli kada je u nedoumici u svezi sa svojim pozivom
- moli prije nego li će otvoriti Evandjelje kako bi saznao što mora učiniti
- moli za sebe isključivši uvijek molbe materijalnog reda
- moli da zdoije pomoć na putovanjima
- moli za braću kako bi bila da budu sjedinjena, da budu vjerna svom zvanju, da im Bog pomogne
- moli za braću koja su se okupila na kapitulu kad sam ne može na njemu biti prisutan
- moli za svoj Red kad je prisiljen napustiti službu Generalnog ministra
- moli za grešnike
- moli da zadobije posebne pomoći
- moli na posebne nakane drugih.

Zanimljivo je spomenuti i Franjino držanje u molitvi; iz Izvora vidimo

- da se povlači na samotna mjesta kako bi se slobodno posvetio kontemplaciji i kako bi učinio da između njega i Boga bude samo zastor tijela

- da se nakratko odvoja od ljudi čak i za vrijeme svog apostolata
- rado prima brdo planinu Vernu jer je veoma prikladna za kontemplaciju
- traži samotna mjesta čak i na Verni
- nastoji ostvariti samoću i onda kada se nalazi među ljudima napraviši boravište Bogu u svom srcu i podigavši hram u svojim grudima
- pokatkad pravi ćelijicu plaštem ili rukavom
- podsjeća da se samotište može napraviti gdje god bili, ukoliko uspijemo od svog tijela načiniti ćeliju za dušu
- prekida posjete i razgovore da bi se utekao kontemplaciji
- podsjeća kako nema koristi od povlačenja u samotišta ako duša ne živi smireno u svojoj ćeliji, tijelu
- voli noćnu molitvu
- često ponavlja neke zazive
- često pada u ekstaze
- posebno se zanima za zajedničku molitvu
- razdoblja duboke molitve spaja s postovima
- pazi na potrebe tijela kako bi se lakše posvetio molitvi
- u molitvi zauzima posebna držanja: prostire se po zemlji, podiže ruke prema nebu, podiže oči prema nebu, ispunja šumarke uzdasima, rukom se udara u prsa, glasno razgovara s Bogom
- bori se protiv rastresenosti.

II - ČISTOĆA

Redovnici se potpuno posvećuju Bogu kojeg najviše ljube, pa je stoga njihova prva obaveza molitva. Da bi tu obavezu što potpunije izvršili pozvani su prigrliti evanđeoske savjete čistoće, siromaštva i poslušnosti. Najprije ćemo se baviti čistoćom koja "čovjekovo srce čini slobodnim, tako da sve više gori ljubavlju prema Bogu i svim ljudima, pa stoga je posebni znak nebeskih dobara, isto tako najuspješnije sredstvo ponuđeno redovnicima, kako bi se mogli velikodušno posvetiti božanskoj službi i djelima apostolata" (Perfectae caritatis, 12).

U svezi s čistoćom promotrit ćemo:

- Sveti Franjo i čistoća
- Čistoća sv. Franje
- Brat Franjo i sestra Klara
- Brat Franjo i "brat" Jakoba dei Settesoli.

1. Sveti Franjo i čistoća

Za sv. Franju čisti čovjek, oslobođen svake čisto ljudske veze, misli na nebesko; naime, "čista su srca oni koji zapostavljaju zemaljsko traže nebesko i nikada ne prestaju čista srca i duše štovati i gledati živoga i pravoga Gospodina Boga" (01). Za njega čistoća ostvaruje mistične zaručke s Kristom: "Zaručnici smo kad se vjerna duša po Duhu Svetom sjedini s Kristom" (02); stoga kliče: "O, kako je sveto, utješno, lijepo i divno imati zaručnika u nebu" (03). Čistoća također omogućava veću raspoloživost za ostvarivanje kraljevstva Božjega: "Majke smo njegove kad ga nosimo u srcu i tijelu našem po ljubavi i čistoj i iskrenoj savjesti i kad ga rodimo po svetom životu koji mora svjetliti drugima za primjer" (04).

Sv. Franjo želi da čistoća bude sačuvana čuvanjem osjetila, a posebno pogleda; naime, "poučavao je braću da se ne samo bore protiv mana i umrtvljuju poticaje tijela, nego i da čistim sačuvaju vanjska osjetila po kojima smrt ulazi u dušu" (05). "Nečiste je oči običavao pogoditi ovom prisposodobom: 'Neki je moćni kralj kraljici uzastopce poslao dva glasnika. Prvi se vratio i samo je svojim

riječima prenio njezine riječi. Ovaj je u glavi imao oči mudraca koje nisu lutale naokolo. Vratio se i drugi, i pošto je ukratko izvjestio, razvio je dugu pripovijest o kraljičinoj ljepoti: Zaista, gospodaru, vidio sam veoma lijepu ženu. Sretan onaj koji može u njoj uživati! Nato će mu kralj: Nevaljali slugo, zar si moju zaručnicu nečednim očima promatrao? Očito je da bi htio kupiti stvar koju si dobro promotrio. Naredi da se pozove i prvi i reče: Kako ti se sviđa kraljica? Ovaj odgovori? Ovaj odgovori: Izvrsno, jer je šuteći slušala i oštromno odgovorila. Kralj ga upita: A nije li lijepa? Ovaj će: To je, gospodaru, tvoja stvar da ti to gledaš! Moja je dužnost bila samo da ti prenesem riječi. I kralj izrekne presudu: Ti koji si čista pogleda i još čišćega tijela, bit ćeš sobar, a ovaj neka se tornja iz kuće da ne obeščasti bračnu ložnicu'. Blaženi je otac govorio: 'Kad se čovjek smatra previše sigurnim, manje se boji neprijatelja. Ako đavao u nekoga čovjeka može smatrati svojom samu jednu vlas, učini da to naraste do veličine grede. I ako mnogo godina nije mogao oboriti onoga koga je napstovao, zastane, samo da mu na kraju ipka dopadne. To je njegov posao, ni danju ni noću za drugo ne brine" (06).

Franjo također poziva na veliki oprez i razboritost prema ženama: "Naredio je da još opreznije treba izbjegavati povjerljivost prema ženama, razgovore i poglede" (07). "Tvrдио je da je svaki razgovor sa ženskom osobom bezvrijedan, izuzevši samo ispovijed ili po običaju najkraći poticaj" (08). "Tvrдио je da je duhovnom čovjeku lakše podnositi veliku studen na tijelu nego li u srcu posve neznatnu vatru požude" (09).

Asiški siromašak očinski potiče u prvom Pravilu: "Neka se sva braća, gdje god bila ili kud god krenula, čuvaju požudnih pogleda i posjećivanja žena, neka se nitko s njima ne savjetuje ili sam s njima putuje ili za stolom iz iste zdjele jede. Svećenici mogu s njima čdno razgovarati kad im zadaju pokoru ili daju kakav duhovni savjet. Neka nijedan brat ne prima na posluh nikakvu ženu, nego neka joj dade savjet i neka ide živjeti pokornički gdje hoće" (10). "Ako bi koji brat, naden od neprijatelja učinio grijeh bludnosti, neka bezuvjetno skine habit kojeg je zbog svoga besramnog prijestupa postao nedostojan i neka se posve isključi iz našeg Reda. I neka zatim čini pokoru za svoje grijeh" (11).

I u drugom Pravilu propisuje da u Red mogu biti primljeni oni koji nisu oženjeni, ili ako jesu, da su im žene već stupile u samostan ili su im dale slobodu uz jamstvo dijecezanskog biskupa, nakon položena zavjeta uzdržljivosti ili ako su žene takve dobi da se više u

njih ne može posumnjati" (12). Na drugom mjestu piše: "Strogo naređujem svoj braći da nemaju sumnjivih prijateljstava i razgovora sa ženama i da ne ulaze u samostane redovnica osim onih kojima je Sveta stolica dala posebno dopuštenje. Neka ne kumuju ni muškim ni ženskim osobama da zbog toga ne bi nastala među braćom ili o braći kakva sablazan" (13).

2. Čistoća svetog Franje

Kad životopisci govore o mladosti sv. Franje, kažu: "Roditelji su ga od rane mladosti odgajali za ispraznosti svijeta. Dugo je on nasljedovao njihov bijedni život i vladanje. Zapravo je postao taštiji i obijesniji od njih" (14); u mladosti je odgajan među taštim ljudskim sinovima u ispraznosti... Uz Božju pomoć se među razuzdanim mledićima nije prepustio tjelesnoj razvratnosti" (15); "po naravi je bio otmjen u ponašanju i govoru. U svom je srcu odlučio da nikome neće reći kakvu uvredljivu ili ružnu riječ. Štoviše, kako je god bio veliki šaljivčina i obijesnik, odlučio je da neće uzvraćati na prostote koje mu se dobace" (16).

Nakon obraćenja "veoma je brižljivo bdio nad samim sobom i posebno se brinuo da sačuva neprocjenjivo blago čistoće koje nosimo u krhkoj posudi svoga tijela" (17). "Poput stražara na kuli, oštrom disciplinom i najvećom brigom bdio je da sačuva čistoću tijela i duha" (18). "Počeo je izgledati, što se tiče uporabe osjetila, ukrašen tako sjajnom i lijepom stidljivošću kao da je već stekao potpunu vlast nad tijelom i sa svojim očima sklopio savez ne samo da izbjegavaju svaki sjetilni pogled, nego da se posve odreknu bilo kakvog znatiželjnog ili beskorisnog pogleda" (19). "Nije poznavao lice gotovo nijedne žene. Smatrao je opasno dopustiti da mašta upije njihovu sliku i njihov lik jer to može raspaliti oganj tijela koji je do tada bio pokoran ili uprljati sjaj unutarnje stidljivosti" (20).

"A da mu govor bude stvaran, samoga je sebe pružao kao primjer svake kreposti. Žena mu bijaše toliko mrska te bi se moglo vjerovati da se tako nije držao samo radi opreza ili dobra primjera, nego radi straha i groze... Kad je razgovarao sa ženskom osobom ono što je trebalo, govorio je glasno da svi mogu čuti. Jednom je zgodom priznao pratiocu: 'Priznat ću, predragi, istinu: ako bih gledao ne bih po licu prepoznao nijednu osim dviju'" (21). "Dogodilo se da je jednom zgodom sv. Franjo išao u Bevagnu te zbog iznemoglosti prouzročene postom nije mogao stići u mjesto. Njegov

je pratilac poslao poslao teklića nekoj duhovnoj gospođi i za sveca ponizno zamolio kruha i vina. Kad je ova to čula, pohiti s kćerkom, Bogu posvećenom djevicom, k svecu i ponese što je bilo potrebno. Kad je svetac blagovao i malo se okrijepio, majku i kćer je izmjenično nahranio riječju Božjom. Dok im je govorio ni jednu nije pogledao u lice. Kad su one otišle rekao mu je pratilac: 'Zašto, brate, nisi ni pogledao svetu djevicu koja je s toliko pobožnosti došla k tebi?' Njemu će na to svetac: 'A tko se ne bi morao plašiti da pogleda zaručnicu Kristovu? Ako se propovijeda očima i licem, tada neka ona gleda mene, a ne ja nju'" (22).

"Pronalazio bi uvijek nova sredstva da kazni požudu" (23). "Na početku svog obraćenja, za vrijeme zimske smrzavice, jak i gorljiv u duhu bacao se više puta u jedan jarak pun ledene vode ili snijega, kako bi savršeno pokorio kućnoga neprijatelja ili pak da od vatre požude sačuva bijelu odjeću čistoće" (24). "Jednom je osjetio kako ga je spopala teška tjelesna napast. Čim ju je ovaj učitelj čistoće osjetio, svukao je odijelo i počeo se konopcem oštro bičevati. Govorio je: 'Sada, brate magarče, moraš izdržati, sada treba da osjetiš bič. Tunika pripada Redu, onba je znak posvećenja. Požudniku nije slobodno ukrasti je. Ako hoćeš kamo otići, idi!' Osim toga je ponesen čudesnim žarom otvorio ćeliju te izišao u vrt. Već ogoljeno tjelešće je uronio u duboki snijeg te je punim rukama od snijega počeo činiti grude i načinio ih sedam. Stavivši ih preda se, svom je tijelu rekao: 'Gle, ova veća je tvoja žena, a ove četiri su tvoja dva sina i dvije kćeri; ostale dvije su ti sluga i sluškinja da te služe. Zato se požri da ih obučeš, jer umiru od studeni. Ako ti je mrska briga za njih, brižljivo služi samo Bogu!' Pobijedeni je napasnik odmah otišao, a sveti se čovjek kao pobjednik vratio u ćeliju" (25).

Što se pak braće tiče Izvori spominju: "Toliko su trapnjom nastojali obuzdati porive tijela da se gdjekada nisu skanjivali goli bacati u led ili bi cijelo tijelo izranili trnovim bodljikama te bi ga tako oblili prolivenom vlastitom krvlju" (26). "U ono su se vrijeme braća trajno posvećivala postovima, bdijenjima, radu, kako bi posve potisnula poticaje tjelesnosti. Toliko su zlostavljali sebe da je izgledalo kao da se mrze" (27).

3. Brat Franjo i sestra Klara

Franjo je uvijek bio veoma razborit prema ženama; ali je, kao pravi vitez, znao ih poštivati; s tim u svezi Čelano kaže: "A one, u čijim je srcima gorljivost svete pobožnosti podigla prebivalište mudrosti, poučavao divnim, ali kratkim govorom" (28). Na poseban je način postojalo pravo prijateljstvo između Klare i Franje. "Klara, Bogu predraga djevica, bijaše prva biljčica... te bijaše, u Kristu, kćerka oca svetog Franje" (29). Kada su uz Klaru nadošle i njene kćeri "iako je sveti otac pomalo svoju tjelesnu nazočnost udaljio, ipak ju je proširio u Duhu Svetom... Odlučno je obećao... da će im on i njegova braća uvijek pružati pomoć i savjete... Kazao je da je jedan te isti Duh i braću i one siromašne gospođe izveo iz ovoga svijeta" (30).

Ta ljubav i briga uvijek su povezane s velikom razboritošću: "Budući da su braća jednog dana izrazila čuđenje što češće osobno ne posjećuje tako svete službenice Kristove, odgovori: 'Nemojte, predragi, vjerovati da ih savršeno ne ljubim. Ako bi naime bio grijeh to što se za njih u Kristu brinemo, zar ne bi bio još veći grijeh što su se one predale Kristu? Ne bi zaista bila nikakva nepravda da nisu pozvane, a ne brinuti se za pozvane je najveća okrutnost. Pružam vam primjer da i vi činite kako ja učinih vama. Ne volim da se tko sam od sebe nudi da ih pohađa. Zapovijedam da i oni koji to neće i koji se tome mnogo opiru, budu određeni za službu. To neka budu samo duhovni ljudi koji su u časnom i drugom životu prokušani'" (31). Možemo spomenuti i to da je "kad je razgovarao s njom, ili o njoj, nije ju nazivao njezinim imenom, nego ju je nazivao kršćanskom" (32).

Čelano izvještava: "Kad je nekom zgodom jedan brat, koji je u jednom samostanu imao dvije kćeri uzorna života, rekao da bi rado odnio neki siromašni darak sa svečeve strane u rečeno mjesto, svetac ge je vrlo oštro ukorio utuvljujući mu u glavu riječi koje se sada ne mogu ponoviti. Zato je po drugom, koji se opirao, ali nije tvrdovrato u tome ustrajao, poslao dar" (33).

Sv. Franjo je više puta pisao svetici te imamo sreću da su sačuvana dva odlomka koja su umetnuta u Pravilo Klarisa: "Budući da ste po Božjem nadahnuću postale kćeri i službenice velikog i uzvišenog Kralja, Oca nebeskog i zaručile se s Duhom Svetim, odabirući put u punini svetog Evanđelja, hoću i obećajem u ime svoje i svoje braće, boditi uvijek o vama, kao i o njima, odanu i savjesnu brigu" (34). "Ja, maleni brat Franjo, želim nasljedovati život i siromaštvo svevišnjeg Gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete Majke te u tom ustrajati sve do svršetka. I molim

vas, svoje gospođe, i savjetujem vam, da uvijek živite u ovom najsvetijem životu i siromaštvu. I pažljivo se čuvajte da se od toga ni na koji način ne udaljite ni na čiji nagovor ili savjet" (36).

Za Klarise je sastavio jednu pjesmu. Pisac Perudijske legende priča: "Pošto je sastavio Pohvale Gospodnje o stvorovima, napisao je i neke svete riječi s napjevom... i htio je da im njegovi drugovi predaju spomenutu pjesmu" (36). U toj pjesmi Franjo ovako pjeva:

"Čujte, sirotice, pozvane od Gospoda,
koje se sa mnogih strana i krajeva skupiste:
živite uvijek u istini
da u posluhu umrete.
Ne gledajte vanjskoga života
od kojeg je onaj duhovniji vredniji.
Velikom vas ljubavlju molim
da milostinju što vam je Gospodin daje
trošite obzirno.
I one koje pritišće bolest
i druge koje se umaraju zbog njih
svekolike to s mirom podnosite,
jer taj će umor biti vrlo vrijedan.
Svaka će ko kraljica
u nebu okrunjena biti
s Djevicom Marijom" (37).

Franjo također pristaje na Klarinu želju da jednom s njime objeduje, kako to pripovijedaju Cvjetići (38). Franjo se prije operacije očiju kratko vrijeme zadržao u Sv. Damjanu: "Primivši pismo od kardinala (koji ga je pozvao da zbog operacije očiju dođe u Rieti) najprije je je otišao u Sv. Damjan gdje je boravila sv. Klara pobožna zaručnica Kristova da joj podijeli neku utjehu... a sv. Klara mu je načinila ćelijicu od trstike u kojoj se mogao bolje odmarati" (39).

Sestra Klara se ovako u Pravilu sjeća Franje: "I kao što je (Klara) na početku svog obraćenja obećala poslušnost blaženom Franji, tako obećaje da će je nepovredivo iskazivati i njegovim nasljednicima" (40). "Nasljedujući primjer i pouke preblaženog našeg oca Franje, činila sam pokoru, i malo nakon njegova obraćenja, slobodno sam mu, zajedno sa svojim sestrama, obećala poslušnost" (41). u svojoj Oporuci ovako naglašava Franjinu važnost u svom životu: "Između ostaloga promatrajmo ona dobročinstva koja se udostojao izvesti u nama po svom ljubljenom sluzi, našem ocu blaženom Franji, ne samo nakon našeg obraćenja, nego i onda

dok još bijasmo u ispraznosti svijeta" (42); "nasljeđujući primjer i pouke preblaženog našeg oca Franje... činilča sam pokoru... a on je potaknut očinskom samilošću prema nama obavezao se da će se uvijek i sam i po svom Redu marljivo brinuti i posebno skrbiti za nas kao i za svoju braću" (43); "on bijaše naš stup, poslije Boga jedina utjeha i potporanj... a ja Klara sam biljčica svetog svetog oca" (44); "Gospodin nam je dao našega preblaženog oca Franju za osnivača, sadioca i pomagača u Kristovoj službi,... koji se za života uvijek riječju i djelom brinuo kako bi oplemenio i unaprijedio nas svoju biljčicu" (45).

U postupku za kanonizaciju sv. Klare često se u svjedočanstvima vraća uspomena na sv. Franju. Tu možemo pročitati: "Sv. Klara je na poticaj sv. Franje osnovala Red koji se nalazi u Sv. Damjanu" (46); "Klara je na molbu i navaljivanje sv. Franje, gotovo prisiljena od njega, prihvatila da upravlja sestrama" (47); "tri dana u tjedu, to jest u ponedjeljak, srijedu i petak nije ništa jela, sve dok joj Franjije zapovijedio da svaki dan pojede barem nešto" (48). "Zatim joj je Franjo odrezao kosu pred oltarom u crkvi Djevice Marije, nazvanoj Porcijunkula, i odveo je k opaticama kod crkve sv. Pavla" (49). "Zapitana o tome kako se gospođa Klara obratila, odgovorila je da joj je sv. Franjo u crkvi sv. Marije od Porcijunkule odrezao kosu" (50). "Ova svjedoči kako je više puta išla s njom na razgovor k svetom Franji i da je išla potajno kako je ne bi primjetili roditelji. Upitana o tom što joj je govorio sv. Franjo, odgovorila je da joj je uvijek proipovijedao neka se obrati Isusu Kristu" (51). Legenda sv. Klare (4Čel) ovako podsjeća na prijateljstvo između svetice i brata Franje: Kad je čula za Franjino ime... poželjela je da ga što prije vidi i čuje... A nije ništa manje želio ni on nju vidjeti i s njom se porazgovoriti... Posjetio ju je, i ona je posjetila njega... Kad je djevojka izlazila iz roditeljske kuće i kad se potajno sastajala s čovjekom Božjim, pratila ju je samo jedna pouzdana druga... Otac Franjo ju je poticao na prezir svijeta... Napunjao joj je uši slatkim zarukama s Kristom. Poticao ju je da biser djevičanstva čuva za onoga božanskog zaručnika kojega je očovječila ljubav" (52). Sasvim se prepustila Franjinim savjetima; odlučila da će nakog Boga uzeti za vođu... i sve što god je Franjo govorio o dobrom Isusu prihvaćala je vatrenim srcem" (53). "Dobri otac je odmah požurio Klaru izvesti iz mračnog svijeta... Kad je ostavila grad i rodbinu, pohitjela je k Svetoj Mariji u Porcijunkulu. Braća koja su ondje bdjela uz Božji oltarić dočekaše djevicu Klaru sa svjetiljkama" (54). "Nakon nekoliko dana preselila se k crkvi sv. Anđela. A kad joj se ondje srce

nije posve smirilo, po savjetu se blaženog Franje napokon preselila k crkvi sv. Damjana" (55). "Obećala je svetu poslušnost blaženome Franji" (56). "Konačno je po nagovoru blaženoga Franje preuzela upravljanje Siromašnim gospođama" (57). "Naučila je Časoslov na čast sv. križa što ga je sastavio ljubitelj križa Franjo" (58). Sama pak Klara kaže: "Upoznala sam milost Gospodina moga Isusa Krista po njegovom sluzi Franji" (59).

Sam papa u buli potvrđivanja Pravila, kao i u buli proglašenja svetom, naglašava važnost Franje u životu Klarisa: "Morate živjeti... u zavjetu najuzvišenijeg siromaštva što vam ga je dao blaženi Franjo" (60). "Ovim pismom potvrđujemo način života i način svetog jedinstva i najuzvišenijeg siromaštva što vam ga je dao blaženi Franjo da obdržavate, usmeno i zapisom kojeg ovdje ponavljamo" (61). "Želeći se povući iz buke svijeta sklonila se u jednu crkvu gdje je od blaženog Franje primila tonzuru; zatim se sklonila u drugu crkvu... Odlukom blaženog Franje otišla je k crkvi sv. Damjana... gdje joj je Gospodin pridružio mnoge drugarice... Tu je Klara na poticaj samog blaženog Franje započela novo i sveto opsluživanje" (62).

Konačno, veoma je znakovita želja Klare i Klarisa da ponovno vide oca: "Onoga tjedna u kojem je blaženi Franjo preminuo, gospođa Klara je... obavijestila blaženoga Franju o svojoj želji da ga još jednom vidi. Kad je blaženi Franjo to čuo, jer je i nju i njezine sestre ljubio očinskom nježnošću zbog njihova sveta života... Pošto je Franjo odvagnuo Klarinu želju koja se tada nije mogla ostvariti..., da je utješi u svom joj je pismu napisao blagoslov" (63). Za vrijeme sprovoda "kada dođoše do gdje je najprije osnovao i zasadiuo Red svetih djevoja, izložiše ga u crkvi sv. Damjana... i evo gospođe Klare... kako je s ostali kćerima došla vidjeti oca, koji im nije govorio niti se k njima svratio jer je žurio drugamo... Promatrale su ga s dugim jecajem srca i obilnim suzama. Zatim su prigušenim glasom počele jaukati: 'Oče, oče, što nam je činiti? Zašto nas sirote ostavljaš? Kome nas tako napuštene prepuštaš? Zašto nisi najprije radosne poslao nas koje tako rastužene ostavljaš? Što nam nalažeš činiti tako zatvorene u ovom zatvoru, kad si odlučio da nas više nikada ne posjetiš, kako si običavao? S tobom nam odlazi sva utjeha, a slična utočišta nemamo ovako u svijetu pokoipane! Tko će nas u toliku siromaštvu tješiti, koje nije manje po zaslugama nego po stvarima? Tko će nam u kušnjama pritjecati u pomoć, ti koji si bezbrojne kušnje preturio, oprezni poznavatelju napasti?'" (64).

4. Brat Franjo i "brat" Jakoba od Settesoli

Franjo se također s velikom pažnjom odnosio prema Jakobi od Settesoli. Nažalost Izvori nam malo govore o ovom prijateljstvu za vrijeme Franjina života te se moramo zadovoljiti ovom pojedinosti: "U Rimu je neko vrijeme iz poštovanja prema onom najkrotkijem Jaganjcu uza se imao neko janješce koje je prigodom svog odlaska povjerio na čuvanje plemenitoj gospođi Jakobi od Settesoli" (65).

Životopisci se razilaze u svezi sa susretom Jakobe i Franje koji je umirao; tako na primjer Čelano pripovijeda: "Jakoba od Settesoli, slavna ali isto tako sveta Rimljanica zavrijedila je povlasticu posebne ljubavi... Kad je svetac ležao bolestan od one bolesti koja mu je, pošto je uminula svaka bol, sretnu utrku najsretnije dovršila, malo dana prije smrti htjede poslati po gospođu Jakobu u Rim. Ako bi njega, kojega je tako žarko ljubila kao prognanika, htjela vidjeti kako se vraća u domovinu neka najžurnije dođe. Napisao je pismo, potražen je hitar teklić, a kad je pronađen, opremljen je za putovanje. Najednom se na vratima začulo rzanje konja, žamor vojnika, živahnost pratnje. Onaj koji je otpremio teklića tu je našao nazočnu onu koju je tražio odsutnu... Svetac je rekao: 'Blagoslovljen bio Bog koji je gospođu Jakobu, našega brata, poslao k nama! Otvorite vrata, pustite je unutra i uvedite, jer za brata Jakobu ne vrijedi odredba koju s obzirom na žene treba obdržavati!'... Dolazak svete Rimljanke je sveca ojačao i činilo se da će još malo poživjeti..., ali u narečeni sat je unišao u slavnu Crkvu... Oblivenu suzama potajno je odvedoše i položiliše joj prijateljevo tijelo u naručaj, a zamjenik joj reče: 'Evo ti onoga koga si za života ljubila, drži ga mrtva!' Tijelo je natopila još toplijim suzama. Zatim je plačnim glasom uzdišući zajaukala. Ponavljala je zagrljaje i poljupce, podigla je pokrivalo da ga gleda otkrivena" (66). "Braći koja su stajala okolo činilo se kao da gledaju Magdalenu kod nogu Isusovih" (67).

Imamo tekst iz IV razmatranja o sv. ranama, u njemu čitamo: "Gospođi Jakobi, službenici Božjoj, brat Franjo, Božji siromašak, šalje pozdrav i zajedništvo u Duhu Svetomu i spasenje u Isusu Kristu Gospodinu našem. Znaj, predraga, da mi je blagoslovljeni Krist objavio svršetak mojega života koji će uskoro doći. Pa stoga, želiš li me zateći živa, čim pročitaš ovo pismo, požuri k Svetoj Mariji Anđeoskoj. Ne kreneš li odmah, nećeš me naći živa. Uzmi sa sobom kostrijet u koju neka se zamota moje tijelo, i vosak koji je potreban

za moj ukop. Još te molim da mi doneseš ono jelo koje si mi obećavala davati kada sam bio bolestan u Rimu" (68)

BILJEŠKE

- (01) OP 16:165. (24) Lm III,2:1086. Usp. 2Čel 42:392;
(46) Postupak I,1:2926
- (02) 2P:9:200. LM V,3:1090. (47) Postupak
I,1:2930.
- (03) 2P 9:201. (25) LM V,4:1091. Usp. 2Čel 116:703.
(48) Postupak II,8:2951. Usp I,8:
- (04) 2P 9:200. (26) 1Čel 40:391. 2932.
- (05) 1Čel 43:396. Usp. LM V,5:1092. (27) AP 39:1532.
(49) Postupak XII,4:3088.
- (06) 2Čel 113:700. Usp. OS 86:1783. (28) 2Čel 112:699.
(50) Postupak XVII,5:3127.
- (07) LM V,5:1092. Usp. 2Čel 112:699. (29) LM IV,6:1074.
(51) Postupak XVII,3:3125.
- (08) 2Čel 114:701. Usp. LM V,5:1092. (30) 2Čel 204:793.
(52) 4Čel 5:3162-3164.
- (09) LM V,3:1090. (31) 2Čel 205:794. (53)
4Čel 6:3166.
- (10) NPr 12:38. (32) Brat Stjepan:2682-2683.
(54) 4Čel 7:3167-3170.
- (11) NPr 13:39. (33) 2Čel 206:795. (55)
4Čel 10:3174.
- (12) PPr 2:77. (34) Oblik života:139. (56)
4Čel 12:3179.
- (13) PPr 11:105-106. (35) Pv:140. (57)
4Čel 12:3179.
- (14) 1Čel 1:317. (36) LP 45:1594. Usp. OS 90:1788.
(58) 4Čel 30:3216.
- (15) LM I,1:1027. Usp. Lm I,1:1130.(37) FI 3. izd. str. 2239-2240.
(59) 4Čel 44:3247.
- (16) TD 3:1396. (38) Usp. Cv 15:1844. (60)
Bula potvrde PKI:2745.
- (17) Lm III,2:1349. (39) Cv 19:1849. (61)
Bula potvrde PKI:2749.

(18) LM V,3:1090. Bula kanonizacije:8-9:3288-3290.	(40) PKI 1:2752.	(62)
(19) Lm III,2:1349. 109:1667. Usp. OS 108:1807-	(41) PKI 6:2787.	(63) LP
(20) LM V,5:1092.	(42) Okl:2825.	1808.
(21) 2Čel112:699. (64) 1Čel 116-117:524. Usp. LP	(43) Okl:2831-1833.	
(22) 2Čel 114:701. 109:1668.	(44) Okl:2838.	
(23) LM V,1:1086. VIII,7:1149.	(45) OKI:2842.	(65) LM

(66) 3Čel 37-39:860-862. Usp. LP 101:1657; OS 112:1812;
Razm. o sv. ranama IV:1945:1948.
(67) Razm. o sv. ranama IV:1947.
(68) Razm. o sv. ranama IV:1945-1946; pismo se također nalazi među spisima sv. Franje:253:255.

Sažetak

Sv. Franjo veom cijeni čistoću, jer ona omogućava da se traže nebeske stvari, da budemo Kristovi zaručnici, da budemo spremniji za druge; zbog toga

- želi da se na nju pazi čuvajući sjetila, a posebno vid
- želi da se sa ženama postupa veoma razborito
- u Prvom Praviliu na više mjesta govori o čistoći i predviđa kazne za one koji bi je povrijedili
- u drugom Pravilu daje neke upute o primanju braće te o ponašanju prema ženama.

- Franjo najprije sam čini ono što savjetuje drugima; naime
- ne slijedi porive sjetila čak ni prije svog obraćenja
 - budno bdije nad sobom
 - bdije da sačuva čistoću tijela

- suzdržava se ne samo svakog sjetilnog pogleda, nego i svakog znatiželjnog i beskorisnog
- ne pozna gotovo nijednu ženu, kaže da bi mogao prepoznati samo dvije
- prema ženama pokazuje određenu zazornost
- ušutkuje ih ako previše pričaju
- govori glasno kad razgovara s nekom ženom
- ne gleda u lice ženama kad s njima razgovara
- nalazi uvijek nove načine da kazni požudu
- oštro se bičuje kad osjeti da ga je spopala napast
- baca se u snijeg ili ledenu vodu kako bi ugasio oganj požude
- s mnogo osjećaja za stvarnost zamišlja si odogovornost za obiteljski život
- veseo je kad vidi da braća nastoje pokoriti porive tijela te pritom upotrebljavaju ista sredstva kao i on.

Sv. Franjo je veoma razborit prema ženama, ali je pravi vitez, pa stoga veoma poštuje one koji se posvećuju životu posebne savršenosti; to se posebno događa u svezi sa sestrom Klarom; Izvori o tomne govore

- Klara je duhovna Franjina kći
- Franjo obećava Klari posebnu pomoć, također i njenim sestrama, i želi da to čine i njegova braća
- Franjo želi da ljubav i briga za Klarise budu spojene s velikom razboritošću, pa stoga želi da s tom dužnošću budu obvezani oni koji je najmanje žele
- Franjo želi da posjete Klarisama budu što rijeđe, da im razlog bude potreba i djela ljubavi prema Kristu
- Franjo više puta piše Klarisama i za njih sastavlja posebnu pjesmu
- Franjo pristaje na Klarinu želju da s njom objeduje
- Franjo se zadržava neko vrijeme u Sv. Damjanu prije nego li će na operaciju očiju
- Klara u Pravilu obećava poslušnost Franji i priznaje da je počela činiti pokoru slijedeći Franjin primjer i naučavanje
- Klara spominje Franjinu važnost u svom životu, posebno to čini u svojoj Oporuci
- u postupku za Klarinu kanonizaciju često se naglašava Franjina uloga u svetičinu životu
- pisac Legende o Klari otvoreno spominje prijateljstvo između Franje i Klare

- papa u buli odobrenja Pravila za Klarise te u buli Klarine kanonizacije govori o Franjinoj važnosti u životu Klarisa.
- Klarise oplakuju Franjinu smrt.

Jedna druga žena, Jakoba od Settesoli, ima veliku ulogu u Franjinu životu, premda nam o tome Izvori malo govore; ipak znamo

- da joj Franjo za vrijeme svog boravka Rimu šalje janje
- da ju Franjo želi još jednom vidjeti prije svoje smrti i zato još šalje pismo
- da Jakoba dolazi na čudesan način u Porcijunkulu i odmah joj je dopušteno pristupiti k Franjinoj smrtnoj postelji
- da Jakoba donosi Franji ono što je zaželio
- da braća u njen naručaj stavljaju mrtvoga svetog Franju
- Jakoba se braći čini kao Magdalena kod Isusovih nogu.

III - SIROMAŠTVO

Uz dužnost molitve i čistoće, za redovnike postoji i obaveza siromaštva; o siromaštvu Koncil kaže: "Dragovoljno siromaštvo poradi nasljedovanja Krista - jer je ono njegov znak, a danas se osobito cijeni - neka redovnici brižljivo njeguju i, ako je potrebno, neka ga izraze u novim oblicima. Po njemu učestvuju u Kristovu siromaštvu, koji radi nas, iako je bio bogat, postade siromašan, da se njegovim siromaštvom mi obogatimo" (Perfectae caritatis, 13).

Franjo je cijenio sve zavjete, ali je na poseban način vršio zavjet siromaštva i veoma je inzistirao da ga ljube i žive sva njegova djeca.

Izvori mu poklanjaju mnogo prostora, pa ćemo promotriti:

- Siromaštvo Franje i njegove prve braće
- Franjevačko siromaštvo
- Očitovanje franjevačkog siromaštva
- Rad u životu braće.

1. Siromaštvo Franje i njegove prve braće

Sv. Bonaventura na početku Legenda maior piše: "Milost se Boga, našega spasitelja, u ovim posljednjim vremenima očitovala u njegovom sluzi Franji svima onima koji su zaista ponizni prijatelji svetog siromaštva" (01). Čelano spominje: "Dok se blaženi otac nalazio u suznoj dolini, svekoliko imanje ljudskih sinova je odbacivao kao bijedu, a kad je pohlepno počeo težiti za višim vrhuncem, svim je srcem težio za siromaštvom. Kad je spoznao da je siromaštvo bilo tijesno povezano sa Sinom Božjim, a cijeli ga svijet odbacio, odmah je nastojao da se vječnom ljubavlju s njim zaruči... Nitko nije bio toliko pohlepan za zlatom kao što je on bio za siromaštvom... On se sam od početka redovničkog života do smrti smatrao bogatim zato što imadaše samo jednu tuniku, pojas i hlače; drugo nije ništa imao. Njegov siromašni habit je pokazivao gdje skuplja svoje blago. Zato je bio veseo, zato siguran, zato nesmetan u trku; radovao se što je propadljivo blago promijenio za stostruko" (02).

Još prije nego se obratio htio je iskušati siromaštvo. "Kad je jednom zgodom kao hodočasnik došao u Rim, iz ljubavi prema siromaštvu je svukao mekušnu odjeću i, obukavši odijelo nekog siromaha,... smjestio se radosno među siromaha" (03). Toliko se zaljubio u siromaštvo da se htio s njime zaručiti, jednom, naime, "nakon večere napustili kuću, drugovi su ispred njega išli zajednički i kroz grad pjevali. On je, noseći u ruci palicu, poput njihova gospodara išao malo iza njih, ali nije pjevao nego je sabrano razmišljao. I gle, najednom je ga je Gospodin pohodio. Srce mu je bilo ispunjeno tolikom ugodnošću da nije mogao govoriti, kretati se... Kad se njegovi drugovi obazreše i vidješe da je od njih toliko udaljen, vratiše se k njemu. Čudom su se čudili gledajući ga, kao da se promijenio i postao drugi čovjek. Zapitali su ga: 'Što si razmišljao te nisi išao za nama? Možda si naumio ženiti se?' On im je živahno odgovorio: 'Pravo ste kazali, naumio sam uzeti zaručnicu plemenitiju, bogatiju i ljepšu nego što ste ikada vidjeli'. I oni mu se grohotom nasmijaše. On, međutim, to nije rekao sam po sebi, nego ga je nadahnuo Bog. Ta zaručnica je, naime, bila pravi redovnički život što ga je prihvatio. Taj je život po siromaštvu bio plemenitiji, bogatiji i ljepši" (04). A i kasnije je običavao siromaštvo nazivati "sad zaručnicom, sad sestrom, sad majkom, sad gospođom, sad kraljicom" (05).

Jednog mu je dana Krist rekao: "Tvoja baština i tvoje bogatstvo neka bude želja ništa pod nebom ne posjedovati" (06). Zbog toga se nakon susreta s gubavcem "obukao u duh siromaštva" (07). "Malo polsije toga je, koliko mu je bilo moguće, razdijelio sve iz ljubavi prema Kristu; darovao je novac siromašnom svećeniku koji je prebivao kod crkve sv. Damjana... Svećenik iz straha pred njegovim roditeljima nije htio primiti novac. Stoga je on, sada već pravi preziratelj bogatstva, bacio kroz prozor kesu s novcem, smatrajući ga bezvrijednom robom, prezira vrijednom prašinom" (08).

Takvo se ponašanje zacijelo nije svidjelo njegovu ocu koji jse nadao da će Franji povjeriti svoje trgovačke poslove; zbog toga ga poziva pred biskupa: "Istinski se ljubitelj siromaštva pokazao spremnim da to učini. Došavši pred biskupa nije ni oklijevao niti zbog čega krzmao, niti je čekao kakvu riječ, nego je odmah svukao svu odjeću i predao ocu... Opijen čudesnim žarom odbacio je i gaće i pred svima se posve ogolio" (09). Kratko vrijeme je nosio pokorničku odjeću, ali, čuvši Evanđelje kod Svete Marije Anđeoske "odbaci obuću s nogu; odložio je štap; proklinje kesu i novac, i

zadovoljan samo jednom tunikom odbacuje kožni pojas i zamjenjuje ga užetom" (10).

Odtada "žudeći da bude sličan Isusu, svim se svojim snagama dao na traženje svetog siromaštva i da ga obdržava svim svojim marom po Kristovu primjeru" (11). "Ne želi nikakvo papinsko pismo, nikakvo povlasticu osim ove: da njegovo siromaštvo ne bude ni na koji način uprljano" (12). "Bijaše bogat siromaštvom" (13) i "smatrao je ludim sve one čije je srce prionulo uz zemaljska dobra" (14). Jednog je dana pozdravljen kao gospođa Siromaština. Čelano pripovijeda: "Kad je Kristov siromah iz Rietija išao u Sienu zbog liječenja očiju... tri su mu siromašne gospođe... uputile ovaj neobični pozdrav: 'Dobro došla, gospođo Siromaštino!'" (15).

"Franjo je u siromaštvu želio pobijediti svakoga, pa ako se dogodilo da opazi nekog siromašnijeg od sebe, barem naizgled, odmah se prekoravao i poticao sebe da bude kao taj, kao da se bojavao da će ga netko pobijediti u punom ljubavi takmičenju u siromaštvu" (16). "Drugom prilikom je svom zamjeniku predao svu braću govoreći: 'Neću da uživam ovu posebnu povlasticu slobode, nego neka me braća premještaju iz mjesta u mjesto kako im nadahne Gospodin'. I nadoda: 'Već sam vidio slijepca kojeg je putem vodio pas'" (17). Za njega je napisano da je bio "nasljedovatelj evanđeoskog siromaštva" (18); "najbogatiji siromaštvom" (19); "prvak siromaštva" (20); "siromašak Kristov" (21); "Kristov siromah" (22); "prijatelj evanđeoskog siromaštva" (23). Klarise, plačući pred mrtvim Franjom koji je donešen i položen u crkvi sv. Damjana, uzvikuju: "O, oče siromaha, ljubitelju siromaštva..." (24).

U buli kanonizacije čitamo: "Franjo je, po primjeru oca našega Abrahama, izišavši duhovno iz svoje zemlje i svog roda i svoje kuće, krenuo u zemlju koju mu je svojim božanskim nadahnućem pokazao Gospodin. Da bi što brže trčao prema nagradi nebeskog poziva, i da bi što lakše ušao kroz uska vrata odložio je teret zemaljskog bogatstva, suoblikujući se s Onim koji je, premda bogat, za nas postao siromahom. Franjo je svoje bogatstvo razdijelio, darovao siromasima, kako bi na taj način njegova pravednost ostala zauvijek" (25).

Čak i na času svoje smrti želi biti vjieran svojoj zaručnici: "Kako bi zaista pokazao da ništa nije imao zajedničkog sa svijetom, za vrijeme bolesti koja je dokrajčila svaku njegovu slabost, dao je da ga posve gola polože na zemlju" (26). Pošto su ga svukli reče: "Gol ide u susret Gospodinu" (27). "Gvardijan je uzeo tuniku, pojas i

gaće i dao ih Kristovu siromašku govoreći: 'Ovo ti posuđujem kao siromahu, a ti ovo uzmi u ime svete poslušnosti'. Svetac se tome obradovao i u radosti srca je kliktao, jer je vidio kako je sačuvao vjernost gospođi Siromaštini sve do kraja" (28).

Franjo ne samo da do kraja živi siromaštvo, nego ga toplo preporuča svojoj braći u Pravilu: "Pravilo i život Manje braće jest živjeti u poslušnosti, čistoći i bez vlasništva" (29). "Kad braća putuju po svijetu neka ništa ne nose na put; ni novčarke, ni torbe, ni kruha, ni novca, ni štapa" (30). "Braća ne smiju ništa primiti u vlasništvo, ni kuće, ni mjesta, ni bilo koje druge stvari... U tom je smisao krajnjega siromaštva što je vas, moju predragu braću, postavilo baštinicima i kraljevima nebeskog kraljevstva, učinilo siromašnima u stvarima, a ukrasilo krepostima. To neka bude vaš dio koji vodi u zemlju živih" (31).

I u drugim spisima također često spominje siromaštvo, a posebno na njegovoj nužnosti inzistira u Posljednoj volji napisanoj za Klarise: "Molim vas, gospođe moje, i svajetujem vam da uvijek živite u ovom presvetom životu i siromaštvu. I pažljivo se trudite da se od njega ni na koji način, poučavanjem ili savjetom bilo koga, nikada ne udaljite" (32). Na drugom mjestu piše: "Blago onima koji su čista srca jer će Boga gledati. Čista su srca oni koji zapostavljaju zemaljsko, traže nebesko i nikada ne prestaju čista srca i duše štovati i gledati živoga i pravoga Boga" (33). Gospođo, sveta Siromaštino, neka te Gospodin uzdrži s tvojom sestrom, svetom Poniznošću" (34). "Gdje je siromaštvo s veseljem tamo nema pohlepe i škrtosti" (35); sveto Siromaštvo suzbija svaku pohlepu i škrtost i brigu za stvarima ovoga svijeta" (36).

Siromaštvo je također predmet Franjinih razgovora: "Ponavljao je svojim sinovima da je to put savršenstva, da je to znak i jamstvo vječnog bogatstva" (37). Jednog dana reč: "Ja mislim da braća ne trebaju posjedovati ništa drugo osim tunike s pojasom i hlaće kako to propisuje Pravilo, a obuću mogu nositi kad ih na to prisili potreba" (38). Prije svoje smrti "opširno je govorio o potrebi da se očuva siromaštvo" (39). Na času smrti "ostavio im je u baštinu, po pravu nasljeđivanja, posjedovanje siromaštva" (40).

Prva su braća bila vjerna siromaštvu; s tim u svezi Izvori spominju: "Živjeli su u siromaštvu kao da obiluju" (41); "siromaštvo bijaše njihovo bogatstvo" (42); "toliko su omalovažavali zemaljska dobra da su jedva primali ono što im je bilo najpotrebnije za život" (43); "oduševljeno i zauzeto su obdržavali sveto siromaštvo u svemu: u malim i jadnim zdanjima, u malobrojnom i grubo

izrađenom namještaju, u rijetkim i siromašnim knjigama, u odjeći od zakrpa" (44).

Nepoznati Perudićac spominje: "Štogaod bi imali, bilo knjigu, bilo tuniku bijaše na raspolaganje svima i nitko se nije usuđivao nazvati svojim bilo što, upravo onako kako je to bilo u prvoj Crkvi apostola. A ipak jedino u čemu su obilovali bijaše njihovo siromaštvo. Uvijek su bili velikodušni te su iz ljubavi Božje dijelili primljenu milostinju sa svakim tko bi ih zamolio" (45).

2. Franjevačko siromaštvo

Za Franju je siromaštvo prvenstveno odricanje posjedovanja materijalnih stvari u korist siromaha. U Pravilu piše: "Ako bi koji željeli prigrliti ovaj život... neka im (provincijali) upute riječi svetog Evanđelja da idu te sve svoje prodaju i nastoje podijeliti siromasima" (46). U Oporuci spominje: "A oni koji su dolazili da prihvate ovaj način života, sve što su mogli davali su siromasima" (47). U životopisima se također spominje taj zahtjev: "Često je naučavao da, kad se braća nađu u potrebama, moraju se uteći radije stranim osobama nego li onima koji žele ući u Red (postulantima)" (48). "Kad je jednom zgodom svečev zamjenik brat Petar Katanski vidio kako mnoštvo braće izvana dolazi k Svetoj Mariji u Porcijunkulu, a da se snabdiju onim najnužnijim, milostinja nije dotjecala, rekao je sv. Franji: 'Ne znam, brate, što da učinim. Čete braće se sliježu, a nemam čime bi ih dostatno podvorio. Molim te, da li si sporazuman da se neke stvari novaka koji dolaze sačuvaju te da se, kad ustreba, potroše'. Svetac odgovori: ' Daleko od nas bila takva ljubav, predragi brate, da se mi zbog bilo kojeg čovjeka ogriješimo o Pravilo'. A ovaj će: 'Što, dakle, da učinim?' On mu reče: 'Oplijeni Djevičin oltar i digni različite ukrase kad drukčije ne možeš izići u susret potrebnicima. Vjeruj mi, bit će joj milije da se Evanđelje njezina Sina opslužuje i da joj se oplijeni oltar, nego da koj oltar bude opremljen, a Sin prezren. Gospodin će već poslati nekoga koji će moći Majci vratiti ono što nam je posudila'" (49).

Jedan je od kandidata za Red svoja dobra ostavio rođacima pa mu je Franjo rekao: "Idi svojim putem, brate 'muho', jer još nisi izišao iz svoje kuće i svoga roda. Svoj si imetak dao svojim rođacima, a prevario si siromahe, nisi dostojan da budeš među svetim siromasima" (50). Pristaje da se dobra razdijele siromasima ukoliko postoji spremnost da ih se razdijeli siromasima, a rođaci su

upravo siromasi. To vidimo u zgodi s Ivanom Jednostavnim; Franjo, naime, kaže njegovim roditeljima: 'Ovaj vaš sin želi služiti Bogu. Radi toga ne trebate biti žalosni nego se veseliti... Da biste od njega primili nešto utjehe, određujem da se on odreče u vašu korist, jer ste siromasi, vlasništva na vola, premda bi ga po savjetu svetog Evandjelja morao dati siromasima" (51).

Prema Franji potrebno se je odreći vlastita imetka; ali to nije dosta, budući da pravo siromaštvo predviđa čitav niz odreknuća samoga sebe: "Onaj koji je zaista siromašan duhom mrzi sam sebe" (52). Odriče se vlastite volje: "Nije se radi Gospodina odrekao svega onaj koji zadržava ulog svog načina mišljenja" (53). Tu je i odreknuće znanja: "Jednog je dana rekao da se čovjek velike izobrazbe, ako želi ući u Red, mora na neki način odreći znanja da bi se gol predao Raspetome, pošto se odrekao ovog načina posjedovanja" (54). Vratiti Bogu sve što dobro učinimo: "Blago služi koji sva svoja dobra uzvraća Gospodinu Bogu, jer koji za sebe nešto zadržava skriva novac svoga gospodara i oduzet će mu se i ono što smatra da ima" (55). Treba se znati odreći svoje službe: "Neka nijedan poglavar ni propovjednik ne prisvaja položaja među braćom ili službu propovijedanja, nego neka u svako vrijeme kad mu se naredi bez prigovora napusti svoju službu" (56). Nezainteresiranost za položaj: "Oni koji su poglavari neka se toliko svojom službom ponose kao da im je povjerena dužnost da svojoj braći peru noge. I kad bi ih više žalostilo skidanje s položaja nego sa službe pranja nogu, tim bi više zaradili za propast svoje duše" (57).

Osim toga siromaštvo isključuje svako uznemirenost: "Samo onaj sluga živi stvarno bez vlasništva, koji se ne srdi i ne ljuti zbog drugoga" (58). Siromaštvo je traženje onoga što je nebesko: "Čista su srca oni koji zapostavljaju zemaljsko, traže nebesko i nikada ne prestaju čista srca i duše štovati i gledati živoga i pravoga Gospodina Boga" (59). Veselje zbog vlastite neimaštine: "Gdje je veselo siromaštvo, ondje nema ni pohlepe ni škrtosti" (60). Siromaštvo isključuje preporuke: "Gdjegod bili neka se ne usude tražiti bilo kakve listine od Rimske kurije, ni sami ni po posredniku, ni u korist crkava ili mjesta, niti zbog propovijedanja, niti zbog progonstva njihovih tjelesa" (61). Bježanje od briga za sutrašnjicu: "Bili su bez briga za budućnost" (62); "kad ih je brat kuhar htio poslužiti povrćem, zabranjivao bi mu da ga navečer stavi u toplu vodu za sutra" (63).

Posvemašnje siromaštvo Franje i njegove braće temelji se ne na strahu da bi ih zemaljske stvari mogle odalečiti od Boga, nego

na želji da nasljeđuju Krista. Franjo, naime, piše: "Moramo se svidjeti svemogućem Gospodinu i slijediti njegove stope i njegovo siromaštvo..." (64). "Ne trebaju se stidjeti, jer je Gospodin postao za nas siromašan na ovome svijetu" (65); "Krist, premda bijaše bogat, ipak je htio odabrati, zajedno sa svojom preblaženom Majkom, siromaštvo" (66) "Isus Krist, Sin Boga živoga i svemogućega... nije se stidio radi nas postati siromašan i stranac, te je živio od milostinje, i on i blažena Djevica i njegovi apostoli" (67). "Ja, manji brat Franjo, želim nasljedovati život i siromaštvo svevišnjeg Gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete Majke i u tome ustrajati do svršetka" (68). Razgovarajući s braćom spominje: "Po primjeru njegovu i njegove presvete Majke odabrali smo život pravog siromaštva" (69). "Ja posjedujem kraljevsko dostojanstvo i izvanredno plemstvo što slijedim onoga Gospodina, koji premda bijaše bogat poradi nas postade siromašan... Sin Božji je od nas bio plemenitiji, a poradi nas je postao siromašan na ovome svijetu. Iz ljubavi prema njemu smo odabrali smo život siromaštva" (70). Sv. Klara u Oporuci piše: "Preblaženi naš otac Franjo, slijedeći njegove stope, odabrao je za sebe i svoju braću siromaštvo Sina Božjega i od njega se nije nikada, dokle god je živio, ni na koji način udaljio ni riječju ni životom" (71).

Franjo odabire uzvišeno siromaštvo i zbog toga što je uvjeren da je ono korisno. "Govorio je, naime, da je siromaštvo temelj njegova Reda, glavna osnovica na kojoj počiva zgrada njegove družbe ta ko da, ako je ona čvrsta, čitav Red je čvrst; ako je pak ona nesigurna cijeli Red je uzdrman" (72). Siromaštvo najprije pomaže dušama da prihvate navještaj Evandjelja, kao što se to zbilo kod sultana "koji mu je poklonio mnogo skupocjenih darova, ali koje je čovjek Božji, željan spasa duša a ne svjetskih stvari, prezreo kao blato. Vidjevši kako je svetac prezreo svjetske stvari, bijaše zadivljen i prema njemu je počeo gajiti još veće poštovanje" (73).

Siromaštvo potiče kod drugih velikodušnost prema braći; "svetac je običavao ponavljati: 'Koliko se braća odaleće od siromaštva, toliko će se svijet odalečiti od njih, taržit će i neće ništa naći. Ako prigrle moju gospođu Siromaštinu, svijet će ih hraniti, jer su svijetu dani na spasenje'. I ponovno im je rekao: 'Između svijeta i braće postoji ugovor; oni svijetu duguju dobar primjer, a svijet je dužan izlaziti u susret njihovim potrebama. Kad oni ne budu davali dobar primjer i kad iznevjere zadano obećanje, tada će svijet ustegnuti ruku daih pravedno kazni'" (74).

Siromaštvo otklanja pretjerane brige za zemaljski život. Franjo je rekao biskupu koji je bio zabrinut zbog radikalnog siromaštva Reda: "Gospodine, kad bismo imali dobara trebali bismo raspolagati i s oružjem da ih branimo. Iz bogatstva niču raspre i svađe, i na taj način u mnogo oblika biva spriječena ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu. Stoga ne želimo posjedovati nikakvo zemaljsko dobro" (75).

Osim toga siromaštvo je izvor radosti. Kad je s bratom Egidijem putovao prema ankonskoj Marki "veoma bijahu radosni kao da su pronašli blago veliko na evanđeoskom gospođe Siromaštine" (76). "Bijahu sretni što su siromašni, jer su žudili samo za nebeskim bogatstvom" (77). "Ništa prirodnijeg od njihova zadovoljstva: ostavili su, naime, svaki imetak i postupali su kao sa smećem s onim oko čega su se ljudi trudili" (78). "Veoma su bili sretni što ne vide i ne posjeduju ništa ispraznoga i što bi se dopadalo sjetilima. Počeli su tako sklapati ugovor saveza sa svetim siromaštvom i odlučili su da s njime žive zauvijek i svugdje, kao što je to bilo i u onom času, tolika je bila utjeha koju su doživljavali kad su bili lišeni svega onoga što svijet ljubi" (79).

Veoma je znakovit također i Franjin opis smrti bogataša koji se nije pokajao: "Tijelo oboli, smrt se približava, dolaze rođaci i prijatelji i govore: 'Sredi svoje stvari'. Njegova žena i njegova djeca, rođaci i prijatelji čini se da plaču. Baciv pogled vidi gdje plaču, trnci ga prođu i misleći sam u sebi govori: 'Evo, dušu svoju i tijelo svoje i sve svoje polažem u vaše ruke'. Zaista proklet je onaj čovjek koji povjerava i predaje u takve ruke i svoju dušu i svoje tijelo i sve svoje. Zato govori Gospodin preko proroka: 'Proklet čovjek koji se pouzdaje u čovjeka!' I zovu da dođe svećenik. Svećenik ga upita: 'Hoćeš li primiti pokoru za sve svoje grijehe?' Odgovara: 'Ne!' A svećenik nastavlja: 'Zašto ne?' Odgovara: 'Jer sam sve predao u ruke rođacima i prijateljima'. Počinje gubiti govor i tako umire taj bijednik. Međutim, neka svi znaju da, gdje god umire čovjek u smrtnome grijehu bez zadovoljsštine, a mogao je učiniti zadovoljštinu i nije učinio, đavao grabi njegovu dušu iz njegova tijela takvom brzinom i grijehom da nitko nije u stanju shvatiti ako sam ne iskusi. Iduzet će mu se svi talenti i vlasti, znanje i mudrost za koju je mislio da je ima. Sve svoje ostavlja rođacima i prijateljima i oni mu sve oduzimaju i poslije govore: 'porokleta mu duša njegova jer je mogao više steći i ostaviti nam nego što je ostavio'. Tijelo pojedu crvi. I tako gubi dušu i tijelo u ovom kratkom životu i ide u pakao gdje će se bez svršetka mučiti" (80).

Zbog toga Franjo uzvikuje: "Siromaštvo je tako velika nebeska krepost za koju treba sve zemaljske i prolazne stvari pogaziti, jer one sprečavaju dušu da se slobodno može združiti s Bogom. Siromaštvo je ona krepost koja omogućuje duši, dok još boravi na zemlji da razgovara s nebeskim anđelima. To je ona krepost koja je Krista pratila na križ, koja je s Kristom bila pokopana, koja je s Kristom uskrsnuća i s Kristom uzašla na nebo. Ona, nadalje, omogućuje dušama koje su je dragovoljno prigrlile da se mogu lako uzdignuti u nebo" (81).

Siromaštvo također omogućuje da se lakše postigne vječni život. U Cvjetićima čitamo: "Kad je sv. Franjo bio bolestan, posluživao ga je brat Leon koji je dnom, dok se kraj bolesničkog kreveta sv. Franje molio, bio zanesen u duhu i prenesen k nekoj velikoj, širokoj i brznoj rijeci. Dok je tu stajao i gledao da le će netko proći, opazi nekoliko braće koja su nosila nekakav teret, a bilo im je zapovijeđeno da zagaze u rijeku. Čim zagaziše odmah ih zahvati jaka struja rijeke. Neki od njih dođoše do trećine rijeke, drugi gotovo do suprotne obale, ali i njih konačno pritisne na dno jaka struja i teret što su ga nosili na leđima, i oni se utopiše. Kad je to vidio brat Leon, obuze ga velika žalost za njima. Ali dok je on još uvijek tu stajao, ponovno dođe veliko mnoštvo braće koja nisu bila opterećena nikakvim teretom, već je na njima sjalo sveto siromaštvo. Oni zagaziše u rijeku i prijeđoše je bez ikakve poteškoće. Nakon tog viđenja došao je brat Leon opet k sebi. Sv. Franjo, spoznavši u duhu da je brat Leon imao neko viđenje, dozove ga k sebi i upita ga što je vidio. Kad mu je brat Leon u potpunosti ispriповijedio cijelo viđenje reče sv. Franjo: 'To što si vidio prava je istina. Velika je rijeka ovaj svijet. Braća koja se utopiše u ovoj rijeci to su oni koji nisu slijedili evanđeoske savjete, a osobito sveto siromaštvo. Oni koji bez poteškoće prešli, to su ona braća koja ne teže ni za kojom zemaljskom stvari niti ih posjeduju na ovom svijetu, nego su zadovoljni s najnužnijim odijelom i hranom. Oni neprestano slijede golog Krista na križu i spremni su veselo nositi njegov slatki jaram svete poslušnosti. Zato oni lako prelaze iz vremenitog života u vječni" (82).

I sv. Klara uzvikuje: "O, blažena li siromaštva! Onome tko te uzljubi i prigrljuje pribavljaš nebesko bogatstvo. O, svetog li siromaštva! Onima koji te posjeduju i žele Bog obećava kraljevstvo nebesko, i zasigurno im daje vječnu slavu i život vječni" (83).

3. Očitovanja franjevačkog siromaštva

Franjevačko se siromaštvo očituje posebno u prebivalištima, namještaju, odjeći i odbijanju novca. Ono se jasno očituje prije svega u prebivalištima: u početku, naime, Franjo ne želi da braća imaju trajna prebivališta. Prvo mjesto koje su braća nastanila bijaše Rivortorto: "Blaženi se Franjo s ostalima zadržavao pokraj grada Asiza na mjesto koje se zove Rivortorto. Na tom se mjestu nalazila neka napuštena staja... Tu su nalazili zaštitu pred vjetrovima i kišom... To je mjesto bilo tako tijesno da su na njemu jedva mogli sjediti ili počivati" (84). "Zato je na grede prebivališta napisao imena braće da svaki, kad bude htio moliti ili počivati, mogne znati gdje mu je mjesto, i zato da ne bi tjesnoća malena prostora narušavala šutnju srca" (85).

Iz Rivortorta su prešli u Porcijunkulu. O tome Čelano pripovijeda slijedeće: "Sluga Božji Franjo, za sebe i za svoje odabrao je komadić svijeta, jer drugačije nije mogao služiti Kristu, nego je morao imati nešto od svijeta. Spomenuto mjesto koje je imalo pripasti onima koji su željeli da od svijeta nemaju ništa, nije bez božanskog nadahnuća nazvano Porcijunkula. Htio je da se ovo mjesto uvijek čuva u poniznosti i najvećem siromaštvu kao ogledalo Reda" (86).

Braća su za svojih apostolskih putovanja često stanovala blizu lazareta - bolnica - okupili bi se oko vatre ili u predvorjima crkava: "A nisu bili mnogo zabrinuti ni onda kad su češće zbog putovanja morali tražiti noćno gostoprimstvo. Kako su često u najvećoj studeni bili primorani ostati bez konaka, okupili bi se oko vatre ili bi se preko noći sklonili u grobnice ili spilje" (87). "Stanovali su po bolnicama" (88). "U mnogim su mjestima noćivali u trijemovima crkava ili kuća"; "kad su te noći do Matutina (današnja Služba čitanja) pokraj peći otpočinuli, grijala ih je samo božanska toplina i bijahu pokriveni pokrivačem gospođe Siromaštine" (89). Kada ne bi naišli na lazaret, gostinje ili peći, često su stanovali kod svećenika: "Kad bi došlo vrijeme da se pobrinu za prenoćište, radije su išli k svećenicima nego li k svjetovnjacima" (90). Samostan braće je svijet kako to naglašava pisac "Svetog saveza...": "Nakon vrlo spokojna i vrlo odmjerena sna zatražila je da joj pokažu samostan. Odvedoše je na jedan brežuljak i pokazaše joj cijeli svijet koliko god se moglo vidjeti, pa rekoše: 'Gospođo, ovo je naš samostan'" (91).

Tijekom vremena stvari su se razvijale i Legenda trojice drugova spominje: "Kad im nije bilo moguće prenoćiti kod svećenika tražili su duhovnije i bogobožnije vjernike kod kojih su

mogli pristojno prenoćiti, dok Gospodin po gradovima i selima nije nadahnuo neke bogobožnike da im priprave prenočište i dok nisu za njih u gradovima i selima izgrađena stalna boravišta" (92). U Bologni je Franjo "imao kućicu za braću Ricardina koju je poklonio gospodin Akurzije Veliki, pisac pet knjiga tumačenja građanskog prava" (93). Pravilo za samotišta predviđa mjesto sa ćelijama za svakog brata: "Koji bi htjeli živjeti redovničkim životom u samoći... neka imaju zajednički prostor u kojem će svaki imati svoju sobicu" (94). Pismo kapitulu ima na umu mjesta i želi da braća u njima samo jednu misu: "Opominjem i potičem u Gospodinu da braća u mjestima u kojima stanuju služe dnevno jednu misu prema obredu Crkve" (95).

I sam Franjo pristaje stanovati u ćeliji, ali mora biti siromašna. Životopisci spominju: "Blaženi je Franjo je već jeo i vratio se u ćeliju gdje je molio i počivao" (96); jednog se dana brat Rizerije "približio ćeliji u kojoj se Franjo molio" (97); asiški biskup "čim je unišao u obitavalište, bez ikakva obzira otišao je do svečeve ćelije" (98); dvojica braće koja su došla iz daleka "nisu ga našli, jer se iz zajedničke prostorije već bio povukao u svoju ćeliju" (99).

Sveti Franjo kod braće inzistira da mjesta prebivanja uvijek budu siromašna: "Neka se braća čuvaju da nipošto ne primaju crkava, stanova niti išta drugo kad se za njih grade, ako nisu onakva kakva odgovaraju svetom siromaštvu koje smo obećali u Pravilu" (100). "Poučavao je svoju braću da si grade malena i siromašna prebivališta od drveta, a ne od kamena, to jest male kolibe skromna izgleda" (101).

Zbog toga daje neke upute koje se braća moraju držati kad grade prebivališta za sebe: "Kada braća dođu u koji grad gdje nemaju boravišta i ondje nađu nekoga tko je spreman dati im toliko zemljišta da mogu izgraditi boravište i gdje bi imali nešto vrta i ono što im je potrebno, braća moraju najprije razmisliti koliko bi im u tu svrhu trebalo zemlje. Neka uvijek u takvoj zgodi imaju na pameti sveto siromaštvo koje smo zavjetovali i dobar primer koji smo u svemu dužni pružati drugima" (102).

Druga Franjina briga jest da prebivališta braće ne budu njihovo vlasništvo: "Moraju graditi siromašne kuće u kojima će stanovati, ali ne kao u svom vlasništvu, nego tuđem, kao putnici i stranci" (103). Želi da se taj uvjet poštuje s obzirom na Porcijunkulu: "Iako su monasi i opat blaženome Franji i njegovoj braći tu crkvu ustupili besplatno, bez ikakve godišnje najamnine, ipak je blaženi Franjo kao dobar i vješt zidar htio svoju kuću sagraditi na čvrstoj stijeni, tj.

htio je svoju zajednicu izgraditi na velikome siromaštvu. Zato je svake godine samostanu slao košaru punu ribica koje se zovu crvenperke, kao znak velike poniznosti i siromaštva, da braća ne bi imala nikakvog vlastitog mjesta niti bi igdje boravila u mjestu koje nije nečije vlasništvo" (104). Franjo ne želi ostati u ćeliji koja je proglašena njegovom: "Kad je brat brata zapitao u samotištu u Sartianu odakle dolazi, a taj odgovorio: 'Iz ćelije brata Franje' i kad je svetac to čuo, odghovorio je: 'Kad si ćeliju nazvao Franjinim imenom, proglašujući je mojom, traži joj drugoga stanovnika, jer ja ubuduće neću u njoj boraviti'" (105). U prvom Pravilu piše: "Gdje god braća bila - u mjestu ispošništva ili na drugom mjestu - neka se čuvaju da nijedno mjestu ne prisvajaju, niti ga kome osporavaju" (106).

Franjo se ni najmanje ne boji srušiti kuće koje ne odgovaraju njegovim željama: "Pripovijeda se u legendi o ocu da je zapovijedio da se sruše kuće koje su već bile izgrađene da braća iziđu iz njih, ako je na njima primjetio nešto što bi bilo, ili zbog prisvajanja ili zbog troškova, suprotno evanđeoskom siromaštvu" (107). I zaista kani srušiti jednu kuću u Porcijunkuli te od toga odustaje tek onda kad mu zajamčiše da je ta kuća vlasništvo gradske općine" (108); istjeruje braću iz jedne kuće u Bologni (109) i ne dopušta izgradnju jedne druge u Porcijunkuli (110).

Također i u namještaju u kućama mora blistati siromaštvo: "Taj čovjek nije mrzio samoraskoš kuća, nego je silno zazirao i od mnoga birana namještaja. Nije volio stolove i posuđe koje bi ga podsjećalo na svijet kako bi sve oko njega pjevalo o tuđinstvu i progonstvu" (111). "Gdje god je primljen na noćenje, nije dopuštao da mu se dade kakvo pokrivalo, nego je samo obučen u tuniku ležao na goljoj zemlji. Kad je gdjekada svoje slabašno tijelo krijepio snom, najčešće bi spavao sjedečke i nikako drugačije. Kamenom ili komadom drva bi se poslužio kao jastukom" (112). "Nije trpio ništa što bi ga moglo dovesti do suvišnoga" (113). S tim u svezi veoma je znakovito ono što se jednom zbilo u Grecciu za Uskrs: "Braća su jednom u samotištu kod Greccia pomnjivije prostrla stol upotrijebivši bijeli stolnjak i posuđe. Kad je brat izišao iz ćelije te došao k stolu, ugledao ga je povišena i isprazno urešena. No, dok se stol smiješio, on se nije nimalo nasmiješio. Neopazice i polako je zastao, na glavu je stavio kapu nekog siromaha koji se tada tamo našao, i izišao je napolje. Vani je pred vratima čekao dok braća ne počnu jesti. Ako on na dani znak ne bi došao, ne bi ga čekali. Kad su počeli jesti, pravi siromah je pred vratima zaviknuo: 'Za ljubav

Gospodinu Bogu - reče - pružite milostinju siromašnu i bolesnu starcu'. Tada je odmah unišao i pokazao se onima koji su blagovali. Ali što misliš kako su se braća iznenadila? Dana mu je zdjelica i on je sjedeći na zemlji u zdjelicu stavio pepeo. 'Sada sjedim - reče - kao manji brat', a zatim reče braći: 'Primjeri siromaštva Sina Božjega moraju nas veoma privlačiti nego ostale redovnike. Vidio sam prostrt i urešen stol i nisam smatrao da pripada siromasima koji idu od vrata do vrata'" (114).

Franjo je htio očitovati svoje siromaštvo također i u odijevanju. Otkako je odložio skupocjenu odjeću pred biskupove noge, obukao je pustinjačku: "Godine Gospodnje 1207. ... Franjo je započeo pokornički život u habitu pustinjaka" (115). Pošto je saslušao Evanđelje o slanju apostola "od sada je imao tuniku koja je sprijeda bila obilježena križem da bi tako od sebe odagnao đavolske opsjene. Ta je tunika bila vrlo gruba, u njoj je želio razapinjati svoje tijelo s pogreškama i grijesima. Bila je veoma siromašna i priprosta da je svijet ne bi nipošto poželio" (116). "Uvijek je s posebnim zadovoljstvo volio imati i nositi siromašnu tuniku, posve iskrpanu, a gdjekada je htio da bude pokrpana izvana i iznutra" (117). Osim toga, ni tu jednu odjeću nije smatrao svojom: na primjer, u času smrti, "kad su se uzdisaji donekle prigušili, njegov gvardijan, koji je po nadahnuću Božjem shvatio svečevu želju, brzo je ustao i uzeo hlače, tuniku i kapicu od kostrijeti i rekao ocu: 'Snagom svete poslušnosti smatraj da sam ti ovu tuniku, hlače i kapicu posudio. Ali, da znaš, da to tebi ne pripada, oduzimam ti svaku vlast da to nekome daruješ'" (118).

Franjo želi da se i njegova braća odijevaju siromašnom odjećom: "Nije htio da braća imaju bilo kada više od dvije tunike. Ipak je dopustio da ih podstave komadima sukna. Naredio je da izbjegavaju skupocjene tkanine, a one koji su protivno tome radili pred svima je korio oštrim riječima" (119). U prvom Pravilu propisuje: "Sva braća neka se odijevaju jednostavnim odijelom i mogu uz Božji blagoslov podstaviti jednostavnim zakrpama i ostalim komadima... i neka ne lete za skupocjenim odijelima na ovome svijetu, da bi u nebeskom kraljevstvu mogli primiti odijelo besmrtnosti i slave" (120). U potvrđenom Pravilu potiče: "Neka se sva braća odijevaju jednostavnim odijelom, mogu ga krpiti uz Božji blagoslov vrećama i drugim krpama" (121). Također i u Oporuci spominje: "I bili su zadovoljni jednim habitom zakrpanim iznutra i izvana, s pasom i donjom odjećom. Više nismo htjeli imati" (122). Zaista su braća bila "zadovoljna samo jednom tunikom koja je bila

izvana i iznutra zakrpana. Nije se na njoj mogla vidjeti nikakva raskoš, nego se samo moglo opaziti veliko preziranje i neznatnost, da bi u njoj izgledali posvema razapeti svijetu. Opasani su bili konopcem, nosili su siromašne hlače" (123).

Franjo pokazuje ljubav prema siromaštvu također i preziranjem novca: "Premda je prijatelj Božji veoma prezirao sve što je svjetovno, ipak je iznad svega proklinjao novac. Već ga je tamo od početka svoga obraćenja odbacivao" (124). Kad je napustio roditeljski dom, otac, uznemiren Franjinim stavom, "vidjevši da ga ne može od započeta puta odvratiti, sav se dao na to da od njega izvuče novac. Čovjek je Božji želio da ga potroši i dade za uzdržavanje siromaha i za građevine onoga mjesta. Njega koji nije ljubio novca, nije ni na kakav način bilo moguće prevariti; njega, koji na novac nije bio navezan nikakvom privrženosti, nije zbog njegova gubitka bilo moguće uznemiriti. Kad je otac našao novac što ga je najveći preziratelj zemaljskih stvari bacio u prozor i prašinu, njegov je divlji bijes malo splasnuo i žed pohlepe se po nalasku novca donekle utajila" (125).

Želi da taj prezir dijele i njegova braća: "U jednom je od njih (Pravila), odvaračajući braću od novca, rekao: 'Nađemo li negdje novaca, ne brinimo se za njih više nego li za prah koji gazimo'" (126). U prvom Pravilu propisuje: "Neka nijedan brat, gdje god bio i kamo god pošao, ne primi sam niti preko drugih novca ni novčanih papira, ni za odijelo, ni za knjige, ni kao plaću za neki rad, ni pod kakvim izgovorom, osim u očitoj potrebi za bolesnike. Naime, ne smijemo smatrati korisnijim niti više cijiniti novac i novčane papire od kamenja... Ako bismo gdje našli novac, nemojmo o njemu voditi brigu više nego o prašini koju nogama gazimo, jer ispraznost nad ispraznošću, sve je ispraznost. Ako bi se, ne daj Bože, dogodilo da bi koji od braće primi i drži novac i novčane vrijednosti, izuzevši jedino potrebu za bolenike, smatrat ćemo ga lažnim bratom i odmetnikom, kradljivcem i razbojnikom, onim koji nosi novčanik, sve dok se oskreno ne pokaje. Neka braća nikako ne primaju ni sami ni preko drugih, ne traže ni sami ni preko drugih ni novac, ni novačane milostinje, ni novčanih vrijednosti za bilo koje kuće ili mjesta; neka ni ne prate osobe koje bi za ta mjesta skupljale novac i novčane vrijednosti" (127). U Potvrđenom pravilu Franjo kraće, ali još strože određuje: "Strogo nalažem braći da nipošto ne primaju novca, ni sami ni preko posrednika" (128).

Posebno je strog prema onima koji ne dijele njegov stav. "Kad je jednom zgodom čovjek Božjim s pratiocem putovao Apulijom

prema Bariju, na putu je našao veliku novčarku koja je bila nabijena novcem, a trgovačkim se jezikom zvala 'pračka'. Pratioc je upozorio sveca i nagovarao ga da novčarku dignu sa zemlje i da novac podijele siromasima. Preporučuje se ljubav prema potrebnicima, a dijeljenjem novca se preporučuje milosrđe. Svetac je odlučno odbio to učiniti. Tvrдио je da je to đavlova izmišljotina. Rekao je: 'Nije slobodno, sinko, uzeti tuđe; nekom tuđe darovati'... No brat nikako da se smiri, još pokušava nagovoriti na nevjernost. Svetac pristane da se vrate na ono mjesto. Naredio je bratu da podigne onu novčarku, a u njoj se po njegovoj molitvi, umjesto novca, nalazila zmija... Konačno mu svetac reče: 'Slugama Božjim, brate, novac nije ništa drugo nego đavao i zmija otrovnica'" (129). "Jednog dana je neki svjetovnjak ušao u crkvu Svete Marije u Porcijunkuli da se pomoli. Svoj novčani dar je ostavio kod križa. Kad je otišao, jedan je brat sasvim jednostavno svojom rukom uzeo novac i bacio ga u udubinu prozora. I dočuo svetac što je taj brat učinio... Naredio mu je da vlastitim ustima iz prozora uzme novac pa da ga izvan njihova prebivališta stavi na magareću balegu" (130).

U Izvore je također stavljeno jedno djelce koje je isključivo posvećeno siromaštvu braće: "Savez svetog Franje s gospođom Siromaštinom". Donosimo samo jedan primjer. Braća govore Siromaštini koja ih je posjetila: "Evo, gospođo, zaklinjemo te ljubavlju vječnoga Kralja kojom te je ljubio on i kojom ti ljubiš njega, ne odbij nam želju... Mi smo tvoje sluge i ovce tvoje paše. Zaklinjemo se i obećajemo da ćemo uvijek i dovijeka slijediti tvoje pravedne odluke" (131). "Ove su riječi uzbudile srce gospođe Siromaštine i, kao što joj je svojstveno da se uvijek smiluje i oprašta, nije se mogla više suzdržati, nego im je priskočila, izgrlila ih i svakom pojedinom utisnula poljubac mira rekavši: 'Evo, već idem, a braćo moja i sinovi, s vama. Znam da ću pomoću vas pridobiti mnoge'... Sišli su s gore i odveli gospođu Siromaštinu na mjesto gdje su boravili; bilo je to nekako oko šestoga sata (tj. oko podne). Kad sve prirediše, pozvaše je da s njima blaguje. Nato im je ona rekla: šNajprije mi pokažite kapelu, kapitularnu dvoranu, klaustar, blagovaonicu, kuhinju, spavaonicu, dnevni boravak, lijepe stolice, otmjene stolove i prostrane stanove. Ne vidim ništa od toga, osim što promatram vaša radosna i umiljata lica koja se prelijevaju preobiljem radosti, i vidim da ste puni utjehe kao da očekujeta da vam se sve pruži po želji'. A oni odgovarajući rekoše: 'Gospođo naša i kraljice, od puta smo umorni mi, tvoji sluge, a ni ti se, idući s nama, nisi malo naprezala. Zato, ako ti je po volji, najprije

blagujmo, pa kad se okrijepimo sve će na tvoj mig biti izvršeno'.Nato će ona: 'Sporazumna sam s tim što vi kažete, ali najprije donesite vode da operemo svoje ruke i ručnik s kojim ćemo se obrisati'. Oni hitro donesoše napola razbijenu posudu punu vode, jer čitave posude ondje ne bijaše. I kad joj poliše ruke, ogledahu se tamo i ovamo kao da traže ručnik. Kad ga ne nađoše, jedan pruži svoju tuniku kojom bijaše zaodjenut da njome obriše ruke. A ona je prihvati sa zahvalnošću i u svom je srcu slavila Boga koji ju je povezao s Takvim ljudima".

"Nakon toga je povedoše na mjesto gdje bijaše pripravljen stol. A kad je onamo dovedoše, pogledala je i ništa drugo nije vidjela osim tri-četiri komadića kruha od ječmenog brašna ili od mekinja koji bijahu položeni na travu. Silno se zadivila i u svom srcu rekla: 'Tko je vidio nešto takvo kod pokoljenja prijašnjih vremena?'... I tako zajednički posjedaše zahvaljujući Bogu za sve njegove darove. Gospođa je naredila da se u zdjelicama donesu kuhana jela. I, gle, donesena je samo jedna zdjelica puna hladne vode da bi u njoj svi namakali kruh, jer ondje nije bilo mnogo zdjelica, ni mnogo kuhanih jela. Zatražila je da joj pruže barem kakva prijesna tečna povrća. Ali, jer nisu imali vrtlara i jer nisu znali ni za kakav vrt, u šumi nabraše divljega bilja i postaviše pred nju. Na to će im ona: 'Donesite mi malo soli da posolim povrće, jer je gorko'. 'Počeka, gospođo, dok ne pođemo u grad i ne donesemo soli, ako se netko nađe da nam je pruži'. 'Dajte mi nož da odstranim suvišno i da odrežem kruha, jer je jako tvrd i suh'. Nato joj rekoše. 'Gospođo, nemamo kovača da nam napravi noževe, a sada se umjesto noža posluži zubima, a poslije ćemo se pobrinuti'. 'A imate li malo vina?' upita ih. Odgovoriše joj i rekoše: 'Gospođo naša, nemamo vina, jer su prve čovjekove potrebe kruh i voda, a nije ni dobro da piješ vina, jer Kristova zaručnica mora izbjegavati vino kao otrov'. A kad se nasitiše, većma slavom tolike bijede nego li obiljem sviju stvari, blagoslivljali su Gospodina, pred čijim licem nađoše toliku milost, i odvedoše je na mjesto gdje će otpočinuti, jer bijaše umorna. I tako se gola protegla po goloj zemlji. Zatražila je i jastuk da ga stavi pod glavu. Odmah donesoše kamen i staviše joj ga pod glavu. Nakon vrlo spokojna i vrlo odmjerena sna zatražila je da joj pokažu samostan. Odvedoše je na jedan režuljak i pokazaše joj cijeli svijet koliko se moglo vidjeti, pa rekoše: 'Gospođo, ovo je naš samostan!'" (132).

4. Rad u životu braće

Prvo sredstvo kojim si siromasi moraju pribavljati potrebno za život jest rad vlastitim rukama. Zbog toga je Franjo, "uzor svakog savršenstva trudio se i radio vlastitim rukama, nastojeći da ne izgubi ni časak onog dragocjenog dara koji se zove vrijeme" (133). Svojim rukama radi kod popravka crkvice sv. Damjana, sv. Petra della Spina i Svete Marije Anđeoske, ali i nakon toga, pošto je započeo svoja apostolska putovanja, uvijek poklanja nešto vremena da radi svojim rukama: "Za vrijeme jedne korizme izrađivao je jednu vazu da iskoristim kratke predahe vremena i da od njih ne izgubi ni jedan" (134); "dok je boravio u Porcijunkuli običavao je svakog dana poslije ručka da zajedno s braćom obavlja tjelesne poslove, kako bi otjerao opasnost besposlice." (135).

Želi da i braća rade te u prvom Pravilu predviđa: "Neka braća koja znadu raditi rade posao za koji su se osposobila, ukoliko nije protiv spasenja njihove duše i ukoliko se može pošteno raditi" (136). U drugom Pravilu potiče: "Braća kojima je Bog dao milost da rade neka rade svijesno i predano tako da, odstranivši po dušu pogubni nerad ne ugase duh molitve i pobožnosti, kojemu sve vremenito mora služiti. Kao naknadu za rad mogu primiti ono što za tijelo treba, njima i njihovoj braći, osim novca, i to ponizno, kako se dolikuje slugama i sljedbenicima svetog siromaštva" (137). U Oporucispominje: "Radio sam vlastitim rukama i dalje ću raditi. I čvrsta mi je volja da i ostala braća obavljaju kakav poštenu posao. Koji to ne znaju neka nauč" (138).

Osim toga je "dodao da zbog obaveza upravljanja i dužnosti propovijedanja, ne smiju zaboraviti... da se posvete tjelesnom radu" (139). "Govorio je kako mlitavce, koji s ljubavlju ne prijanaju ni uz kakav posao treba izbaciti iz usta Gospodnjih. Nitko se pred njim nije mogao pojaviti besposlen, a da ga oštro ne bi pograbio" (140). "Na počecima Reda, dok su braća boravila u Rivotortu blizu Asizu, među njima je bio i jedan koji se malo molio, nije radio niti je htio prositi milostinju, ali je zato obilato jeo. Franjo mu je rekao: 'Idi svojim putem, brate muho, jer se želiš hraniti trudom svoje braće i ostati besposlen na Božjem poslu, poput besposlenog i nekorisnog truta, koji ništa ne radi niti što unosi u pčelinjak, a zatim ždere trud i med što su ga sakupile marljive pčele'" (141).

Braća vjerna Franjinom primjeru zauzeta su u poslu: "Oni koji su za to bili sposobni, bavili su se tjelesnim poslom ili u prihvatilištu za gubavce ili na drugim mjestima, služeći svima ponizno i odano"

(142); "mrtvili su svoje tijelo... radeći svojim rukama" (143); "živjeli su od mnogoga posla" (144); "Dan su provodili... radeći svojim rukama, tako da odlučno otjeraju besposlicu, neprijateljicu duše" (145); "Veoma su često, da ne bi ostali bez ikakva posla, odlazili pomagati siromasima u polju, primivši radi toga koji komad kruha iz ljubavi Božje" (146).

Ipak braća, prema Franji, u svom radu moraju paziti na neke stvari, isključujući u tome poslove koji donose položaj nad drugima: "Neka nijedan brat, gdje god bio, kad kod drugih služi ili radi, ne bude sobar ili pivničar; neka u kući u kojoj služi ne vodi nikakav nadzor, neka ne preuzima nikakve službe koja bi mogla biti na salblazan ili na štetu njegove duše, nego neka bude manji od sviju i podložen svima koji su u toj kući" (147). Osim toga moraju raditi "svijesno i predano, tako da, odstranivši po dušu pogubni nerad ne ugase duh molitve i pobožnosti, kojemu sve vremenito treba da služi" (148).

Također i što se tiče nagrade za rad Franjo daje točne upute: "Kao nagradu za rad mogu primiti ono što za tijelo treba, njima i njihovoj braći, osim novca, i to ponizno" (149). "Kad nismo dobili plaću za rad utjecali smo se stolu Gospodnjem, proseći milostinju od vrata do vrata" (150). Osim toga potrebno je spomenuti da "dobitak ili naplatu za obavljeni posao nije propuštao onomu koji je radio, nego gvardijanu ili redovničkoj obitelji" (151).

Franjo ne zanemaruje umni rad. Izvori nam pružaju neke opaske o znanosti, makar među njima ima suprotnih. Kažu nam naime: "Nakon nekakva školovanja predviđen je za unosne trgovačke poslove" (152); "mnogo je naučio kroz studij književnosti i teoloških disciplina, čime se bavio od nježne dobi, tako da je time savršeno vladao" (153); "veoma je rado govorio francuskim jetikom, premda ga baš nije dobro poznavao" (154); "u crkvi sv. Jurja, kao dječak, naučio je čitati i pisati" (155); "premda je otprije znao mnogo toga, u Redu je potom napredovao, ne samo moleći nego i čitajući" (156). Celano o Franjinu znanju dosta piše: "Premda ovaj blaženi čovjek nije studirao nikakve znanosti, ipak je naučio onu mudrost koja dolazi odozgor, od Boga, i bio je obasjan sjajem vječnog svjetla te nije bio neupućen u Sv. Pismo. Od svake ljage čist um ulazio je u 'sakrivenost otajstva', i gdje je učiteljska znanost ostajala vani, ulazila je žarka ljubav onoga koji ljubi. Gdjekada je čitao svete knjige i što je jednom utisnuo u dušu, nizbrisivo je ostalo u srcu. Imao je pamćenje za čitanje knjiga i sluh nije nešto samo jedamput uzalud čuo, jer je to neprestano s pobožnošću u njemu

proživljavala ljubav... Često je doslovce razmrsivao teškoće pojedinih pitanja i on, koji je bio nevješt u govoru, jasno je pokazivao smisao i snagu" (157).

U svezi sa znanošću u njegovim spisima čitamo: "Ako braća nisu upućena u znanost, neka se ne trude da se upute" (158). "I smiju imati knjige samo potrebite za obavljanje svoje službe; laicima koji znaju čitati dopušta se da imaju psaltir. Drugima, koji ne znaju čitati, nije dopušteno posjedovati knjige" (159). "Apostol kaže: slovo ubija, a duh oživljuje. One je slovo ubilo koji žele jedino riječi znati da bi se smatrali pametnijima od ostalih i da bi mogli steći veliko bogatstvo, koje bi dijelili rođacima i prijateljima. I one je redovnike ubilo slovo koji neće da slijede duh božanske riječi, nego radije žele poznavati samo riječi i drugima ih tumačiti. A one je oživio duh božanskoga slova, koji svako slovo koje znaju, ne pripisuju sebi, nego riječju i primjerom pripisuju svemogućem Bogu, od koga je svako dobro" (160). "I sve teologe i sve koji su u službi svetoj Božjoj riječi moramo poštivati i častiti kao one koji nam daju duh i život" (161).

Želio je da i propovjednici studiraju: "Htio je da službenici riječi Božje prionu uz sveti studij i da u tom ne budu spriječeni ni jednom drugom obavezom. Govorio je, naime, da su odabrani od velikog Kralja da narodima Razglase riječi što ih čuju iz njegovih usta" (162). Želi da posebno studiraju Sv. Pismo; s tim u svezi sv. Bonaventura spominje: Kako bi saznao koliko mu je bio drag studij Sv. Pisma, ispriповijedit ću ti jednu zgodu koju mi je ispriповijedio jedan brat koji je još uvijek živ. Dogodilo se jednog dana da je Franjo imao Knjigu Novog Zavjeta; budući da je bilo više braće i nisu mogli imati cijelu knjigu svi zajedno, trgao je list po list i davao je svakome kako bi ga svi studirali ne uznemirujući se međusobno" (163).

Drago mu je bilo vidjeti kako u Red ulaze neke učene osobe, te je jednom zgodom, da bi ohrabrio braću, rekao: "Nemojte se bojati, jer će nakon malo vremena doći k nama mnogo mudrih i plemenitih. Bit će s nama i propovijedat će kraljevima, knezovima i mnogim narodima" (164). Priznaje korist učenih u životu svojega bratstva. Jednom je, naime, zgodom rekao: "Naš Red je vrlo velika zajednica pa se sa sviju strana svijeta sastao opći sabor. Tu se oni mudri služe onim što pripada jednostavnima kad promatraju kako neznalice gorljivom revnošću istražuju nebeske stvari i kako oni koje nije poučio čovjek po Duhu razumiju duhovne stvari. Tu su i oni jednostavni koji ono što pripada mudrima preokreću u svoju korist

kad u Redu zajedno uza se gledaju ponizne i slavne ljude koji bi svagdje na svijetu mogli biti slavni. Ovdje - reče - odsijeva ljepota ove sretne obitelji čiji se mnogovrsni ukras glavaru obitelji izvanredno sviđa" (165).

Sv. Franjo voli znanost, ali se protivi znanosti koja napuhava i koja se stiče jedino iz jednostavne ljubavi da se zna: "Bio je žalostan ako se zanemarivala krepost, naročito onda, ako netko ne bi ustrajao u onome zvanju u koje je od početka bio pozvan. Rekao je: 'Mojoj će braći, koja se prepuštaju vodstvu isprazna znanja, na dan isplate ruke biti prazne. Htio bih da se naoružaju krepostima pa kad nastupe vremena nevolje, imali bi u tjeskobisa sobom Gospodina"... Nije ovako govorio zato što mu ne bi bilo po volji proučavanje Sv. Pisma, nego da bi se odvratio od pretjerane želje za učenjem i što je htio da većma budu dobri po ljubavi nego li učeni po radoznanosti" (166). O poglavaru kaže: "Neka ne bude sakupljač knjiga, i ne mnogo odan čitanju, kako ne bi vrijeme određeno za službu posvetio studiju" (167).

"Jednom je zgodom rekao kako se obrazovani klerik na neki način mora odreći i svoga znanja kad stupi u Red da bi se tako, lišen takva posjedovanja, gol bacio u naručje propetoga. Rekao je: 'Znanje mnoge čini nepoučljivima, ono nešto oporo u njima ne da se savijati poniznim vježbama" (168). Za vrijeme "Kapitula pod rogožinama" tvrdi: "Bog će vas smesti upravo usred vašeg znanja i mudrosti" (169).

Daje i neke upute o upotrebi knjiga koje su u ono vrijeme bile posebno skupe: "Poučavao je braću da u knjigama ne traže materijalnu vrijednost, nego duhovnu korist. I želio je da knjiga bude malo i da one budu zajedničke, na raspolaganju braći kojima su potrebne" (170). Osim toga je želio da znanje ne bude cilj samome sebi: "Kad su gabraća jednom zgodom upitala da li mu je po volji što su se obrazovani, koji su primljeni u Red, davali na proučavanje Sv. Pisma, odgovorio je: 'Sviđa mi se, doduše, dok po primjeru Kristovu, o kome se čita da je više molio nego li čitao, ne propuštaju molitvu i da toliko ne studiraju što im je govoriti, nego neka ono što su čuli izvršuju; a kad to sami izvrše, neka preporučuju drugima da to čine" (171).

Sv. Franjo posebno zahtijeva studij kod onih koji se posvećuju propovijedanju i želi da, prije nego li započnu svoju službu, budu ispitani od Generalnog ministra: "Neka se nijedan brat ne usudi propovijedati narodu dok ga poglavar ne ispita i ne odobri, i dok mu ne povjeri službu propovijedanja" (172). Dopušta čak i da Red ima

školu teologije te piše bratu Antunu koji je prvi u njoj učitelj: "Bratu Antunu, mom biskupu, brat Franjo, poizdrav! Drago mi je što poučavaš braću teologiju, ipak u tom nastojanju nemoj ugasiti duh svete molitve, kako to piše u Pravilu. Ostaj mi dobro!" (173).

Sa studijem treba nastaviti i za vrijeme propovijedanja, braća naime "nose uvijek uza se kajišem povezanu vreću u kojoj su njihove knjige, to jest mala knjižnica" (174). Potrebno je kazati da Franjo računa sa znanošću da bi obratio svijet: "Propovijednik mora najprije ono što će propovijedati crpsti u molitvi i to onda iznijeti u govorima. Mora se najprije zagrijati iznutra, kako ne bi iznosio hladne riječi" (175).

BILJEŠKE

- (01) LM I, Proslov 1:1020. (61) Anđeo Clarenski:2130.
OR:123. (115) Jordan iz Giana 1:2323.
(02) 2Čel 55:641. Usp. LM VII,1:1117; (62) 1Čel 39:388.
(116) 1Čel 22:356.
Lm III,5:1352. (63) LP 4:1548. Usp. OS 19:1702. (117)
LP 53:1603.
(03) 2Čel 8:589. Usp. LM I,6:1037. (64) Pismo bratu Leonu:250.
(118) 2Čel 215:805.
(04) TD 7:1402. (65) PPr 6:690. (119) 2Čel
69:655. Usp. OS 15:1698.
(05) Ubertino iz Casale 7:2073. (66) 2P 1:181.
(120) NPr 2:8.
(06) Anđeo Clarenski:2125. (67) NPr 9:31. (121)
PPr 2:81.
(07) LM I,6:1036. (68) PV:140. (122)
OR:117.
(08) Lm I,6:1335. Usp. 1Čel 9:335; (69) LP 3:1547.
(123) 1Čel 39:388.
TD 16:1415. (70) 2Čel 73-74:661-662. (124)
2Čel 65:651.
(09) LM II,4:1043. Usp. Lm I,7:1336; (71) Okl:2837.
(125) 1Čel 14:343.
1Čel 15:344. (72) LM VII,2:1120. (126) TD
35:1439.

- (10) LM III,1:1051. Usp. Lm II,1:1339. (73) LM IX,8:1174; 1Čel 57:422. (127) NPr 8:28.
- (11) Ubertino iz Casale:2062. (74) 2Čel 70:656. Usp. razm. o sv. (128) PPr 4:87.
- (12) Ubertino iz Casale:2068. ranama II:1905.
(129) 2Čel 68:654. Usp. LM VII,5:
- (13) Lm I,9:1338. (75) TD 35:1438.
1124.
- (14) 1Čel 3:323. (76) TD 33:1436. (130)
2Čel 65:651. Usp. OS 14:1697;
- (15) 2Čel 93:680. Usp. LM VII,6:1125. (77) AP 29:1521.
AP 30:1522.
- (16) LM VII,6:1126. Usp. 2Čel 83:670; (78) AP 15:1503.
(131) SvS 57:2016.
Lm III,5:1352. (79) 1Čel 35:379. (132) SvS
58-63:1017-1022.
- (17) 2Čel 144:728. Usp. OS 40:1726. (80) 2P 11:205.
(133) 2Čel 161:745. Usp. OS 75:1770;
- (18) Jordan iz Giana 2:2324. (81) CV 13:1842.
2Čel 159:743.
- (19) LM XV,1:1246. (82) CV 36:1870. (134)
2Čel 97:684. Usp. LM X,6:1185.
- (20) LM XV,1:1246. (83) PiK I:2864. (135)
LP 78:1733. Usp. OS 82:1779.
- (21) LM XIV,4:1240. (84) 1Čel 42:394. Usp. TD 55:1464.
(136) NPr 7:24.
- (22) 2Čel 93:680. (85) 1Čel 44:397-398. (137)
PPr 5:88.
- (23) LM III,1:1051. (86) 2Čel 18;604. (138)
OR:119.
- (24) 1Čel 117:524. (87) 1Čel 39:388. (139)
OS 73:1768.
- (25) Bula kanon. sv. Klare 4:2723. (88) LP 22:1569.
(140) 2Čel 161:745.
- (26) Lm VII,3:1386. (89) TD 38:1442. Usp. AP 20:1510.
(141) OS 24:1708; Usp. LM V,6:1093.
- (27) 2Čel 12:597. (90) TD59:1471. (142)
1Čel 39:389.
- (28) LM XIV,4:1240.Usp. 2Čel 215:805. (91) SvS 63:2022.
(143) OS 55:1745.

(29) NPr 1:4. (92) TD 60:1471. Usp. AP 41:1534. (144)
LM IV,3:1067.

(30) NPr 14:40. (93) Gualtiero iz Gisburna:2317.
(145) TD 41:1445. Us. AP 25:1515.

(31) PPr 6:90. (94) PE:137. (146) LP 9:1553.
OS 55:1745; isto.

(32) PV:140. (95) PBr 3:222. (147) NPr
7:24.

(33) OP 16:165. (96) LP 31:1578. (148)
PPr 5:88.

(34) OP 27:177. (97) 2Čel 44a:630. (149)
PPr 5:88; Usp. NPr 7:24; 8:28.

(35) PK:256. (98) 2Čel 100:687. (150)
OR:120.

(36) PK:256. (99) LM XI,12:1200. (151) 2Čel
161:745.

(37) 2Čel 55:641. (100) OR:122. (152) LM
I,1:2281.

(38) OS 3:1681.Usp. Ubert. iz Cas.:2167. (101) 2Čel 56:642.
Usp. LM VII,2: (153) Ruđer iz Wendovera:2281.

(39) LM XIV,5:1241. 1120; OS 5:1685. (154)
TD 10:1406.

(40) Lm VII,4:1387. (102) LP 13:1561 i OS 10:1691.
(155) LM XV,5:1250. Usp. Jordan iz

(41) OS 28:1714. (103) Ubertino iz Casala:2069. Usp.
Giana 50:2377.

(42) LP 5:1549. LP 14:1561. (156)
Bonaventura, Govori:2704.

(43) 1Čel 41:392. (104) LP 8:1552 i OS 55:1744.
(157) 2Čel 102:689. Usp. LM XI,1:

(44) LP 75:1629. (105) 2Čel 59:645. Usp. LP 13:1588-
1187.

(45) AP 27:1519. 1559. OS 9:1689-1690. (158)
PPr 10:104.

(46) PPr 2:77-78. (106) NPr 7:26. (159)
NPr 3:10.

(47) OR:117. (107) Ubertino iz Casala:2070.
(160) OP 7:156.

(48) 2Čel 67:668. (108) Usp. LP 11:1556. Usp. OS 7:
(161) OR:115.

- (49) 2Čel 67:653. Usp. LM VII,4:1123. 1687; 2Čel 57:643.
 (162) 2Čel 163:747.
- (50) 2Čel 81:668. Usp. LM VII,3:1122; (109) 2Čel 58:644; OS
 6:1686; (163) Bonaventura, Govori:2705 LP 20:1567.
 Anđeo Clarenski (164) TD 36:1440.
- (51) LP 19:1566. Usp. OS 57:1547. 2168. (165)
 2Čel 192:778.
- (52) OP 14:163. (110) LP 12:1557. (166)
 2Čel 195:781. Usp. OS 69:1762.
- (53) 2Čel 140:724. (111) 2Čel:646. Usp. OS 5:1685.
 (167) 2Čel 185:771.
- (54) 2Čel 194:780. (112) 1Čel 52:412. (168)
 2Čel 194:780. Usp. LVI,2:1119.
- (55) OP 19:168. (113) 1Čel 51:411. (169)
 OS 68:1761.
- (56) NPr 17:46. (114) 2Čel 61:647. Tu istu zgodu
 (170) OS 5:1685.
- (57) OP 4:152. spominje i LP 32:1579 te OS 20:1703.
 (171) LM XI,1:1188.
- (58) OP 11:160. Slažu se s Čelanom samo
 događaj (172) PPr 9:98.
- (59) OP 16:165. smještavaju u božićno vrijeme.
 (173) PA:251-252.
- (60) OP 27:177. (174) Ruđer iz
 Wendovera.
 (175) 2Čel 163:747.

Sažetak

- Sveti Franjo je veliki ljubitelj siromaštva, jer
- on je prvak, vođa i glasnik evanđeoskog siromaštva
 - prezire bogatstvo i svim srcem teži za siromaštvom
 - želi zaručiti siromaštvo vječnom ljubavlju
 - napušta očinski dom i odriče se svega
 - žudi za siromaštvom kao što drugi ljudi čeznu za bogatstvom
 - raduje se što je siromaštvom zamijenio bogatstvo koje je određeno za propast
 - zamjenjuje svoju odjeću s odjećom nekog siromaha u Rimu

- govori svojim prijateljima da želi zaručiti gospodđu Siromaštinu
- siromaštvo naziva zaručnicom, sestrom, majkom, gospođom i kraljicom
- oblači duh siromaštva
- dijeli sve iz ljubavi prema Kristu
- poklanja novac za popravak crkvice sv. Damjana
- skida sa sebe i odjeću pred biskupom
- mijenja svoj način odijevanja pošto je čuo Evanđelje u Porcijunkuli
- trudi se oko pronalaženja siromaštva i njegova obdržavanja
- ne želi povlastica izvan siromaštva
- bogat je siromaštvom
- raste u bogatstvu po ljubavi prema siromaštvu
- smatra ludim onoga koji je prionuo uz zemlju
- pozdravljen je kao gospođa Siromaština
- želi nadvisiti svakoga u siromaštvu te zavidi onome koji je siromašniji od njega
- odbija drugove koji mu pomažu u sljepoći, jer to smatra bogatstvom
- nazvan je nasljedovateljem evanđeoskog siromaštva, prvakom siromaštva, Kristovim siromahom, prijateljem siromaštva
- ne želi ništa imati kao svoje
- poput Abrahama izlazi iz svoje zemlje i svoga roda
- želi umrijeti gol na goloj zemlji
- kad umire prima tunik, ali samo na posudbu
- kod umiranja raduje se što je sačuvao vjernost siromaštvu
- toplo preporuča svojoj braći siromaštvo u prvom i drugom Pravilu, u svojim drugim spisima i poticajima
- ne pristaje da braća prave kompromise u siromaštvu
- na času svoje smrti oporučno ostavlja braći siromaštvo.

Prva braća

- žive prema propisima svetog siromaštva kao da žive u obilju
- u siromaštvu nalaze svoje bogatstvo
- podnose oskudicu u potrebnim stvarima za život
- vjerni su siromaštvu i nikada ga ne žele ostaviti
- svima na raspolaganje daju ono što imaju.

Da bi se živjelo siromaštvo, prema Franji prvenstveno je potrebno odreći se svega u korist siromaha, zbog toga

- tu obavezu spominje u Pravilu kao i u Oporuci

- želi da se braća u slučaju potrebe obraćaju drugim ljudima, ali ne novacima koji stupaju u Red
- odbija u Red primiti onoga koji je svoja dobra razdijelio rodbini
- prima u Red onoga koji se odrekao svega u korist siromaha
- radije želi ogoliti oltar Majke Božje, nego li da se zadrži nešto od stvari novaka
- dopušta da dobra budu razdijeljena rođacima samo onda kad postoji spremnost da ih se razdijeli siromasima, a rođaci su siromasi.

Za Franju siromaštvo je

- pobijediti samoga sebe
- odreći se vlastite volje
- pripisivati Bogu ono što učinimo dobro
- biti spreman odreći se svoje službe
- ne biti navezan na svoju dužnost
- ne uznemirivati se ni zbog čega
- tražiti nebeske stvari
- veselo živjeti svoju neimaštinu
- izbjegavati preporuke
- biti ponizan u svakoj prilici
- odreći se zajedničkog vlasništva
- izbjegavati brigu za sutra.

Franjino siromaštvo proizlazi

- iz želje za nasljedovanjem Krista koji je za nas, premda bogat, postao siromašan i živio krajnje siromaštvo
- iz želje da nasljeđuje siromašnu Djevicu
- iz uvjerenja da siromaštvo pospješuje naviještanje Evanđelja, velikodušnost ljudi, pobjedu nad brigama, porast vlastite radosti, želju za vječnom domovinom i da se u nju stigne.

Franjevačko se siromaštvo mora očitovati u prebivalištima i zbog toga Franjo

- ne želi stalna boravišta
- sa svojim se drugovima najprije okuplja u Rivotortu
- zatim prihvaća Porcijunkulu, jedno od najsiromašnijih mjesta u okolini Asiza
- kad se bavi apostolatom nastanjuje se po bolnicama, gostinjcima, kod peći, u trijemovima crkava
- želi da samotna njegove braće bude čitav svijet.

Čak ni onda kad zbog broja braće i njihove dobi mora mijenjati svoj stav

- ne želi posjede, jer bi braća morala imati oružje da ih obrane
- prihvaća jednu kuću u Bologni jer je malena i siromašna
- želi da braća koja se povlače u samotišta imadu siromašne ćelije
- želi da njegova ćelija bude uvijek siromašna
- želi da prebivališta braće budu uvijek siromašna i daje upute za njihovu izgradnju
- ne želi da prebivališta budu u vlasništvu braće i zbog toga plaća najam za Porcijunkulu te ne želi boraviti u ćeliji koja je proglašena njegovom
- ne dopušta velika prebivališta
- ruši prebivališta koja ne odgovaraju njegovim željama.

Siromaštvo mora blistati također i u namještaju i zato Franjo

- ne prihvaća raskoš
- boji se obilja i zahtijevanja potrebnih predmeta
- ne želi krevete ni strunjače, nego spava na goloj zemlji
- ne želi pomagala bez kojih se može
- jede sjedeći na zemlji
- ne želi blagovati s braćom koja su u Grecciu pripravila bogati stol za Uskrs.

I odjeća mora očitovati siromaštvo, zbog toga Franjo

- oblači odjeću pustinjaka nakon što se svukao pred biskupom
- oblači siromašnu odjeću putujućeg evangelizatora nakon što je čuo Evanđelje u Porcijunkuli
- često šije grubu zakrpu na svoju tuniku
- ne želi ni da ta siromašna tunika bude njegova
- osuđuje braću koja se žele odijevati mekušastom odjećom
- želi da braća nemaju više od dvije tunike.

Ljubav prema siromaštvu izražena je i preziranjem novca, naime

- prezire novac i smatra ga prašinom ili kamenjem
- baca kroz prozor novac koji svećenik kod Sv. Damjana neće primiti
- uporno govori braći da ne dotiču novac
- želi da braća ni na koji način, ni sami, ni posredstvom drugih ne primaju novac ili dopuste da se za njih skuplja

- u potvrđenom Pravilu ne dopušta novac čak ni za potrebe bolesne braće ili gubavaca, što je bilo dopušteno u prvom Pravilu
- veoma je strog prema braći koja se zanimaju za novac.

Prvo sredstvo kojim si siromasi moraju priskrbljivati potrebita za život je rad. Zbog toga sveti Franjo

- radi svojim rukama i ne želi izgubiti ni trenutak vremena
- radi na popravku crkvice sv. Damjana, sv. Petra della Spina, sv. Marije Anđeoske
- uvijek nešto svog vremena posvećuje tjelesnom radu
- želi da njegova braća rade
- spominje obavezu rada u oba svoja Pravila, a također i u Oporuci
- ne prihvaća da dužnosti upravljanja ili obaveza propovijedanja budu razgovor za izostanak s tjelesnog posla
- poučava kako da se izbjegne besposlenost i ne podnosi besposlene
- rad smatra milošću Gospodnjom
- zadovoljan je kad vidi da su braća zauzeta zauzeta poslom, da žive od rada i pomažu po poljima siromasima
- želi da braća u svojim poslovima izbjegavaju zaduženja koja bi uključivala vlast nad drugima; želi da rade vjerno i savjesno, da nekad ne ugase duh molitve, da kao nagradu za rad primaju samo ono što im je potrebno za život, isključujući pri tom posve novac.

Franjo ne zanemaruje ni umni rad. S tim u svezi Izvori kažu

- da je Franjo učio književnost i teološke discipline
- da je dobro poznao francuski jezik
- da je u znanju napredovao molitvom i čitanjem
- da je veom dobro poznao Sv. Pismo
- da je neizbrisivo sačuvao u srcu ono što je makar samo jednom čuo
- da ima pamćenje koje mu služi mjesto knjiga
- da pokazuje veliku inteligenciju i duboku pronicljivost
- da dobro znadetumačiti Sv. Pismo, tako da se čini kao da je studirao Bibliju
- da se služi dubokoumnim riječima kad govori školovanim ljudima
- da mudrost naziva kraljicom
- da želi da se teologe časti i poštuje
- da želi da propovjednici prionu uz sveti studij

- da želi neka njegova braća studiraju Sv. Pismo, a posebno Novi Zavjet
- da mu je drago kad ućeni ljudi ulaze u Red
- da priznaje korisnost ućenih ljudi za život bratstva
- da je protivnik znanja koje samo napuhava
- da želi da se poglavar zanima za svoju braću, a ne samo da se posveti ućenosti
- da želi da ućeni, kad uđu u Red, budu spremni odreći se svog znanja
- da se boji lažne znanosti
- da ne prihvaća da neki novak posjeduje knjige
- da ne prihvaća onu znanost kojoj je cilj u njoj samoj
- da želi neka Generalni ministar ispita propovjednike
- da prihvaća prvu teološku školu u Redu kojom upravlja brat Antun
- da želi da propovjednici nastave svoj studij i za vrijeme svoje propovjedničke službe
- da želi da znanje bude popraćeno jednostavnošću riječi.

IV - POSLUŠNOST

Redovnici se moraju sjediniti s Bogom posebno u molitvi; da bi to lakše učinili, trebaju živjeti u čistoći i siromaštvu; ali postoji još jedna obaveza: poslušnost. O njoj Koncil kaže: "Po zavjetu poslušnosti redovnici prinose Bogu kao žrtvu samih sebe potpuno posvećenje vlastite volje i time se stalnije i sigurnije sjedinjuju s božanskom spasiteljskom voljom. Zato po primjeru Isusa Krista, koji je došao vršiti volju Očevu te uzevši oblik sluge po mucu naučio pokornosti - redovnici se na poticaj Duha Svetoga u duhu vjere pokoravaju poglavarima, koji zamjenjuju Boga. Time se pod njihovim vodstvom stavljaju u službu svojoj braći i Kristu, kao što je i sam Krist, po svojoj pokornosti Ocu, poslužio svojoj braći i život svoj dao kao otkupninu za mnoge. Tako se tješnjom vezomuključuju u službu Crkvi i nastoje doseći mjeru dobi punine Kristove (Perfectae caritatis, 14).

I u pogledu poslušnosti sv. Franjo ima svoje osebujne oznake; stoga ćemo promotriti:

- Franjevačku poslušnost
- Poslušnost svetog Franje i prve braće
- Sveti Franjo poglavar
- Franjevački poglavar

1. Franjevačka poslušnost

Sv. Franjo osniva posebno bratstvo koje ne predviđa ustaljene strukture, nego način očuvanja jedinstva svoje ustanove nalazi u ozračju poslušnosti. Okolina redovničkog života bijaše samostan, a za Manju braću je to bila poslušnost, kao što se to vidi iz Pravila: "Kada se pak navrší godina kušnje, neka se pripusti na posluh... Neće mu biti dopušteno... hodati naokolo nevezan posluhom" (01). "Kad god braća zastrane... i izmaknu se posluhu... bit će prokleti izvan posluha" (02). "Kad završe godinu kušnje neka ih se primi u odnos posluha... Oni koji su već obećali posluh..." (03). Sv. Bonaventura spominje kako je Franjo na Generalnom kapitolu

"konopom božanskog razumijevanja u zemlji siromaštva svakom pojedinom podijelio dio poslušnosti" (04).

Zbog toga je poslušnost na poseban način naglašena na početku Pravila: "Brat Franjo obećava posluš i poštovanje gospodinu papi Honoriju i njegovim zakonitim nasljednicima. Ostala braća moraju se pokoravati bratu Franji i njegovim nasljednicima" (05). Poslušnost je također savršenost siromaštva: "Onaj čovjek ostavlja sve i gubi svoj život koji se potpuno po posluhu predaje u ruke svoga starješine" (06); "govorio je da onaj poradi Gospodina nije ostavio sve koji je zadržao novčarku vlastitoga mišljenja" (07). Poslušnost je krepost koja ostavlja najviše prostora za pohvalu: "Gospođo, sveta Ljubavi, neka te Gospodin uzdrži s tvojom sestrom svetom Poslušnošću... Sveti posluš suzbija sve tjelesne i pohotne sklonosti i kroti tijelo da bude poslušno duhu i poslušno svom bratu i potiče ljude da budu poslušni svim ljudima ovoga svijeta, i ne samo ljudima, već i životinjama i divljim zvijerima, da mogu činiti svima što hoće, ukoliko im je to dopušteno od Gospodina" (08).

Podsjećanje na poslušnost često se vraća također i u spisima: "Sva moja bklagoslovljena braća neka se pokoravaju poglavarima u svemu što se tiče spasenja duše i nije protiv našega života (09). "Sva braća moraju imati jednoga od braće svog Reda kao općeg ministra i njemu se moraju strogo pokoravati. Kad on odstupi, provincijali i kustodi moraju održati izbor nasljednika na duhovskom saboru" (10). "Podložna braća neka se sjete da su se iz ljubavi prema Bogu odrekla vlastite volje. Zato im strogo naređujem da slušaju svoje poglavare u svemu što su Bogu obećali opsluživati, a nije protiv savjesti i našeg Pravila" (11). "Sva su braća dužna slušati svoga gvardijana" (12).

U Opomenama spominje: "Gospodin kaže u Evanđelju: Tko se god ne odreče svega što posjeduje, ne može biti moj učenik; i: tko htjedne sačuvati svoj život, izgubit će ga. Onaj čovjek ostavlja sve što ima i gubi svoj život koji se potpuno po posluhu predaje u ruke svoga starješine, i što god učini ili rekne, za što zna da nije protiv volje, ako je dobro ono što čini, to je pravi posluš. I ako bi podložni koji puta smatrao da je nešto bolje i korisnije za njegovu dušu od onoga što mu poglavar naređuje, neka ono svoje dragovoljno žrtvuje Bogu, a ono poglavarevo nastoji izvršiti. Jer ovo je pravi i pun ljubavi posluš koji udovoljava Bogu i bližnjemu. Ako poglavar zapovijeda nešto što je protiv njegove savjesti, iako ga ne mora poslušati, neka se ne razilazi s njim. I ako bi ga netko progonio zbog toga, neka ga još više radi Boga ljubi, jer tko radije trpi i progon

nego da se razilazi sa svojom braćom, taj ostaje u pravom posluhu, jer zalaže svoj život za braću svoju. Ima, naime, mnogo redovnika koji se pod izgovorom da vide bolje nego što im njihovi poglavari nalažu okreću natrag i vraćaju na bljuvotinu vlastite volje, a to su ubojice, što svojim primjerom upropašćuju duše" (13). "Blago sluzi koji strplivo podnese upozorenje, opomenu i ukor, smjerno poslušna, iskreno prizna i dragovoljno dade zadovoljštinu! Blago sluzi koji nije brz na ispričavanju i ponizno podnese sramotu i ukor za prekršaj kad i ne počini grijeha" (14).

I u razgovorima često govori o poslušnosti te kaže: "dopuštenja koja su dana na vlastitu molbu i ona su naređena i ne predstavljaju zahtjev; obadvije poslušnosti su dobre, ali je ona sigurnija" (15); "brat podložnik mora bez oklijevanja - ne samo kad čuje brata poglavara, nego i kad drugi način spozna njegovu volju - izvršiti ono što po nekom znaku razabere da poglavar hoće" (16); "htio bih da ga (Ministra) svi štiju kao zamjenika Kristova i da se za sve brinu što je potrebno sa svom dobrohotnošću" (17). "Predraga braćo, na prvu riječ izvršite izvršite nalog i nemojte čekati da vam se ponovno rekne što je već kazano. Ništa nemojte proglasiti nemogućim, jer kad bih vam nešto zapovijedio i preko vaših sila, poslušnosti ih ne bi nedostajalo" (18). "Podložnik ne smije svog poglavara gledati kao čovjeka, nego mora gledati onoga poradi čije se ljubavi podložio. Što je neugledniji onaj koji je na čelu ostalih to je poniznost onih koji slušaju vrednija" (19). "Vidio sam, brate, đavla na leđima neposlušna brata, stisnuo mu je vrat. Ovaj podložan takvomu gospodaru, pošto je odbacio uzde poslušnosti, prepustio se uzdama njegovih poticaja" (20).

Prema Franji podložnik je ipak dužan prosuđivati da li je ono što je zapovijedeno dobro ili nije; na tome svetac posebno inzistira: "Zato im strogo naređujem da slušaju svoje poglavare u svemu što su Bogu obećali opslužiovati, a nije protiv savjesti i našeg Pravila" (21). "Braća neka im se pokoravaju u svemu što se tiče spasenja duše i nije protiv našega života" (22). "Ako bi koji poglavar zapovijedio nekom bratu nešto što je protiv našega života i njegove duše, brat ga ne bi bio dužan poslušati, jer nema posluha ondje gdje gdje se čini prekršaj ili grijeh" (23). "Nitko nije po poslušnosti dužan pokoriti se tamo gdje je grijeh ili prekršaj" (24).

Franjo osim toga želi da i sami poglavari budu podložni ispitivanju, pa čak i opozivu: "Ako zapaze da neki od njih živi više tjelesno nego duhovno, kako bi odgovaralo našem životu, pa ako se ni nakon treće opomene ne bi popravio, bez obzira na bilo kakvo

opiranje, neka ga prijave Generalnom ministru i sluzi cijeloga bratstva na duhovskom kapitolu" (25). U drugom Pravilu predviđa: "Ako bi kad zajednica provincijala i kustoda zapazila da spomenuti poglavar nije sposoban za službu i nije na opću korist bratstva, moraju navedena braća koja imaju pravo izbora, izabrati u ime Gospodnje drugoga za kustoda" (26).

Ipak je potrebno ne zaboraviti da Franjo nalaže apsolutnu poslušnost ukoliko zapovijedeno nije protiv duši i Pravilu. "Jednom zgodom je Franjo sjedio s drugovima pa je ovako uzdahnuo: 'Jedva da ima jedan redovnik na cijelom svijetu koji savršeno sluša svog poglavara'. Drugovi zbunjeno rekoše: 'Kaži nam, oče, koja je poslušnost savršena i najveća.' Opisujući istinski poslušna redovnika, on se poslužio slikom mrtva tijela i odgovorio: 'Uzmi mrtvo tijelo i stavi ga kamo hoćeš. Vidiš da se ne protivi pomicanju, ne mrmlja zbog položaja, ne tuži se na ostavljenost. Odjene li se u grimiz bit će dvostruko blijedo. Onaj je - reče - isitnski poslušan koji ne prosuđuje zašto ga miču, ne mrmlja zbog položaja, ne zahtijeva da se izmijeni. Kad mu se povjeri služba, zadrži uobičajenu poniznost. Što je više u časti to se više smatra nedostojnim'" (27).

2. Poslušnost svetog Franje i prve braće

Franjo, "primjer i ogledalo svete poslušnosti", pokazuje tu krepost već i prije nego li je došao do pune jasnoće svog poziva te se spremno pokorava poticajima Duha: kad je shvatio da mora napustiti očinsku kuću "podiže se na noge, čini znak križa, sprema konja, nbaca se u sedlo i noseći sa sobom tkaninu skrletne boje hitno dolazi u Foligno" (29). Pošto je uočio svoj poziv "spremno i odmah ustaje, naoružava se potrebnim oružjem za bojeve Gospodnje" (30). Susrevši se s Gospodinom u Spoletu "čim se razdanilo žurno je svog konja usmjerio prema Asizu" (31). Čim mu je Krist progovorio s raspela "odmah je bio spreman poslušati" (32). Osobito nakon što je započeo organiziranjem svoje ustanove od poslušnosti čini jednu od svojih najvećih obaveza; u Pravilu piše: "Brat Franjo obećava posluh i poštovanje gospodinu papi Honoriju i njegovim zakonitim nasljednicima i rimskoj Crkvi" (33). U Oporuci ponavlja: "Iskreno ću slušati poglavara bratstva i gvardijana kojeg mi on dadne. I tako želim biti predan u njegove ruke, da ne mogu nikamo ići niti što učiniti protiv njegove volje, jer je moj gospodar (34).

I zaista se Franjo spremno pokorava kad odlazi u Rim da bi dobio odobrenje od pape Inocenta, i kaže: "'Izaberimo za oglavara jednoga iz naše skupine smatrajući ga Kristovim namjesnikom. Ići ćemo kamo nas on usmjeri, a kad odredi da se odmosrimo, stat ćemo.' Odabraše Bernarda prvog Franjinog sljedbenika, i prema njemu su se ponašali onako kako je svetac preporučio". Zadobivši odobrenje svog načina života "blaženi se Franjo poklonio i obećao gospodinu papi poslušnost i poštovanje ponizno i pobožno" (36); zatim, "premda je bio iznad cijeloga bratstva, odredio je jednoga od onih koji su s njim živjeli za svog gvardijana i gospodara i njemu se ponizno i pobožno pokoravao, kako bi od sebe otklonio svaku prigodu za oholost" (37); "nastojao je biti podložan ne samo poglavarima, nego i nižima, tako da je običavao obećati posluš i svom drugu na putovanju, makar to bio najjednostavniji brat. Tako on nije zapovijedao kao onaj koji ima vlast, kao predpostavljeni, nego kao poslužitelj i sluga pokoravao se iz poniznosti podložnicima" (38). Pošto se odrekao upravljanja Redom reče: "'Od danas pa nadalje smatrajte me za sebe mrtvim. Ali evo brata Petra Katanskog, koga ja i vi moramo slušati'. I odmah se poklonivši pred njim, obećao mu poslušnost i poštovanje" (39); "od toga je časa bio podložnik sve do smrti, ponašajući se poniznije od bilo kojeg drugog brata" (40). Idući na Vernu rekao je: "Ti ćeš brate, Maseo, biti naš gvardijan i predpostavljeni na ovom putovanju" (41).

Celano o poslušnosti sv. Franje kaže: "Htio je biti ravnar uzdama poslušnosti i da samoga sebe podloži vodstvu drugoga. Tako se nije samo odrekao službe Generalnog ministra, nego je poradi veće zasluge poslušnosti zatražio posebna gvardijana da bi ga napose poštivao kao poglavara. Rekao je naime bratu etru Katanskom kojem je prije toga obećao poslušnost: 'Poradi Boga te molim da me namjesto sebe povjeriš jednom od mojih drugova kojeg ću s poštovanjem slušati kao tebe. oznam, rekao je, plod poslušnosti i znam da ništa od vremena ne prolazi bez dobitka onomu koji jarmu drugoga podloži vrat'. Kad je uvažena njegova želja, svuda je do smrti ostao podložan, vlastitom se gvardijanu uvijek s poštovanjem pokoravao. Nekom zgodom je rekao svojim drugovima: 'Između ostaloga što mi se božanska dobrotu udostojala udijeliti, dana mi je ova milost da bih jednako tako brižno slušao novaka koji je to postao prije jedan sat, ako bi mi bio dodijeljen kao gvardijan, kao što bih se pokoravao bilo kojem vrlo starom i razboritom'" (42).

I braća se na poseban način osjećaju obvezanima na poslušnost. "Nadasve poslušni vojnici nisu se usuđivali ništa pretpostavljati svetoj poslušnosti. rije nego što bi izvršili nalog poslušnosti pripremali su se na izvedbu zapovijedi" (43); "svaki je bio spreman na najvelikodušniju poslušnost, uvijek raspoloživ za volju poglavara" (44). "Bili su uvijek spremni poslušati: jedva što su se otvorila usta koja zapovijedaju, noge su već u pokretu za polazak, ruke već spremne da urade. Što bi im god bilo naređeno, smatrali su voljom Gospodnjom" (45). Neki je brat rekao Iliji: "Brate, ne da mi se poći ni ostati, ali što mi zapovijedaš to ću učiniti" (46); "brat Cezarije je poslao dvojicu braće s pismom za braću koja su bila blizu u Salzburgu, koja nisu bila na kapitulaciju, da bi, ako to žele, došla k njemu. Ta su braća bila nemalo uznemirena... zbog uvjete iznesenog u pismu, to jest 'ako to žele', te rekoše: 'Idemo ga upitati zašto nam je tako napisao, budući da ne želimo ništa drugo nego što on sam hoće'" (47).

3. Sveti Franjo poglavar

Sveti Franjo kao poglavar veoma se brine za svoje podložnike: "Neprestano je dizao svoje ruke prema nebu za prave Izraelce, a gdje kada je zaboravljao na sebe i više se brinuo za spasenje braće. Padao je ničice pred Veličanstvom, za sinove je prinosisio žrtvu duha, silio je Boga na dobročinstva. S malenim stadom što ga je vodio za sobom, suosjećao je s ljubavlju punom straha" (48). "A prema onim bolesnicima za koje je znao da ih kao nestalnu djecu uznemiruju napasti i da su duhovno slabi, postupao je s većom blagosti. Zato je izbjegavao oštre ukore gdje ne bi vidio opasnosti; štedio je šibu da poštedi dušu. Kazivao je da je vlastitost pravog poglavara, koji treba da bude otac a ne tiranin, predusretati prekršaje i ne dopuštati da padne onaj koji bi se teško pridigao kad posrne" (49). "Bio je toliko ispunjen milošću i mudrtošću Spasitelja da je opominjao dobrohotno, zapovijedao milo" (50).

Koji puta se znao poslužiti velikom strogošću: "Oprezno je i brižljivo istraživao djela sviju. Prema podložnicima se uvijek odnosio s nekom radoznalošću. Ništa nije ostavljao nekažnjeno ako je opazio da je nešto nevaljalo učinjeno. Prvenstveno se borio protiv duhovnih mana, zatim je procjenjivao tjelesne, konačno je uklanjao sve prigode koje običavaju otvarati vrata grijesima" (51). "Desilo se jedamput da mu je doveden jedan brat koji je nešto učinio protiv

poslušnosti da bi ga pravedno kaznio. Kad je, međutim, čovjek Božji opazio kako se se taj brat prema očitim znakovima istinski skrušio, ljubav prema poniznosti ga je potakla da mu oprost. A ipak da olako dano oprostjenje ne bi drugima bilo povodom da griješe, naredio je da se bratu oduzeta kapuljača baci usred vatre da bi svi vidjeli kolikom i kakvom kaznom treba udariti neposlušnost" (52).

Sv. Franjo želi svoju braću posebno odgajati primjerom. To veoma često tvrdi: "Potrebno je da budem uzor i primjer svima" (53); "na to sam se obvezao Gospodinu i braći da sam spreman, propadne li koji brat zbog moga lošeg primjera, Gospodinu položiti račun" (54). Kardinalu Hugolinu koji ga nagovara da odustane od svoje odluke da ode u Francusku, reče: "Gospodine, žao mi je ostati u ovim krajevima kad sam svoju braću poslao u daleke i strane krajeve" (56). Pozvan na objed kardinalu ostijskome, kaže: "Moram biti uzor i primjer siromasima... Moja je dužnost poučavati braću svojim ponašanjem, ovu koja su sada i koja će biti u Redu, kako bi bili bez izgovora, bilo na ovom, bilo na drugom svijetu" (56).

Kad je bio prisiljen napustiti upravu Reda, kaže: "Sve do dana moje smrti neću zaboraviti primjerom poučavati braću da idu putem koji mi je pokazao Gospodin" (57). Ono što govori, ostvaruje na najsavršeniji način. "Odgajao je svoje nove sinove ne jednostavno riječima, nego prvenstveno djelima i primjerom života" (58); "stalno je nastojao oko toga da braći daje dobar primjer i da ukloni svaku prigodu da mrmljaju na njega" (59); "bijaše prvi u davanju primjera, tako da ne bi rekao ništa prije što u njem ne bi izveo Krist" (60). Pisac Perudijske legende priznaje: "Kolikim i kakvim sve potrebama svoga tijela nije obzirom na odijevanje i prehranu izlazio u susret samo zato da bi tako braći pružao dobar primjer pa da bi s većom strpljivošću podnosili svoje poteškoće, ni mi koji koji smo s njime živjeli ne bismo to mogli kazati. Osobito kad su se braća stala množiti i kad je napustio poglavarsku službu blaženom je Franji to bila najveća briga kako bi braću, više djelima negoli riječju, poučio što treba da rade i čega se moraju kloniti" (61).

4. Franjevački poglavar

Franjo želi da poglavar bude poslužitelj - ministar - i sluga svoje braće, pa ga zato i naziva ministar-poslužitelj, sluga, gvardijan. U njegovim naime spisima čitamo: "Braća ne smiju

vladati ni gospodariti, napose ne jedni drugima, kako naime Gospodin kaže u Evanđelju: Znaete da vladari naroda okrutno postupaju s njima i da se velikaši služe svojom vlašću protiv njih. Neće tako biti među braćom, nego tko htjedne biti veći među njima, neka bude njihov poslužitelj i sluga, dakle, tko je veći među njima, neka bude manji" (62). "Neka se ministri sjete što veli Gospodin: Nisam došao da mi služe, nego da služim" (63). "Neka se nitko u ovom Redu ne naziva 'prior', nego neka se svi općenito nazivaju braćom i neka peru noge jedan drugom" (64). "Sva braća moraju imati jednog od braće ovog Reda kao Općeg ministra i slugu cijeloga bratstva" (65). "Blago sluzi koji bi bio tako ponizan među svojim podložnima kao i među svojim poglavarima" (66). "Teško onom redovniku kojega su drugi visoko digli, a neće da se po vlastitoj volji spusti. Blago onom sluzi koji nije po svojoj volji visoko dignut i želi biti uvijek podložen drugima" (67). "Komu je povjerena vlast i koji se smatra većim, neka bude kao manji i sluga ostaloj braći; neka bude milosrdan prema svojim, kako bi želio da se s njime postupa kad bi bio u sličnom položaju" (68). "Oni koji su poglavari neka se toliko svojom službom ponose kao da im je povjerena dužnost da svojoj braći peru noge. I kad bi ih više žalostilo skidanje s položaja nego sa službe pranja nogu, tim bi više zaradili za propast svoje duše" (69).

Taj se duh služenja u više navrata spominje u Pravilu. Kada netko želi prigrliti život braće, "ministar će ga dobrostivo primiti i ohrabriti te mu marljivo izložiti sadržaj našega života" (70). Kad mu se braća uteknu "ministar neka se nastoji pobrinuti za njih, onako kako bi želio da se prema njemu postupa u sličnom slučaju" (71); "neka ih poglavari ljubazno i dobrostivo prime i neka se prema njima pokažu tako prijazni, da ovi mogu s njima govoriti i postupati kao gospodari prema slugama, jer mora biti tako da poglavari budu sluge sve braće" (72). "Za potrebe bolesnika i za odijevanje ostale braće neka se preko duhovnih prijatelja provincijali i kustodi zdušno brinu" (73). "Neka poglavar (bratu koji bi htio među Saracene i ostale nevjernike) dadne dopušteje i neka se ne protivi ako je sposoban da ode, jer će morati Bogu polagati račun ako bi u tom ili u drugom nerazborito postupio" (74); "neka poglavari paze da ne bi kome nerazborito dali dopuštenje propovijedati" (75); "braća koja su poglavari ostaloj braći neka svoju braću obilaze i svjetuju i neka ih blago i ljubazno ispravljaju, ne naređujući im ništa što bi bilo protiv njihove savjesti i našega Pravila" (76).

Ako bi neki brat pogriješio poglavar mora postupiti imajući pred očima slijedeće Franjine opomene: "Čuvajte duše svoje i svoje braće, jer je strašno upasti u ruke Boga živoga" (77); "(poglavarima) je povjerena briga za duše braće za koje će, ako bi koji propao zbog njihove krivnje i lošeg primjera, polagati račun na dan suda pred Gospodinom Isusom Kristom" (78). "Neka se zbog bratova prekršaja ne ljuti na brata, nego neka ga u svoj strpljivosti i poniznosti opominje i podnosi" (79). Poglavar se mora posebno sjetiti onoga što sv. Franjo piše jednom poglavaru: "Govorim ti koliko mogu za dobro tvoje duše, da sve što te sprečava ljubiti Gospodina Boga i sve koji ti prave poteškoće, bilo braća bilo ostali, pa sve kad bi te i šibali, treba da smatraš milošću. I tako treba htjeti i ne drukčije. Neka ti ovo bude u ime Božjeg i mog posluha, jer sam čvrsto uvjeren da je takav pravi posluh. Ljubi one koji ti budu tako činili, a ne traži ni za njih drugačije nego što Gospodin tebi daje. Ljubi ih i zbog ovoga i nemoj tražiti da radi tebe budu bolji kršćani. Neka ti to bude draže od povlačenja u samoću. I po tom ću znati ljubiš li Gospodina i mene, njegova i tvoga slugu, ako to činiš; naime, da ne bude ni jednog brata na svijetu koji bi zgriješio koliko god se zgriješiti može, da, kad vidi tvoje oči, tražeći smilovanje ne ode bez smilovanja, pa ako i ne traži smilovanje, upitaj ga ti, bi li htio da mu se smiluješ. Ako bi se poslije tisuću puta pojavio pred tvojim očima, da, kad vidi tvoje oči, tražeći smilovanje ne ode bez smilovanja, pa ako i ne traži smilovanje, upitaj ga ti, bi li htio da mu se smiluješ. Ako bi se poslije tisuću puta pojavio pred tvojim očima, da, kad vidi tvoje oči, tražeći smilovanje ne ode bez smilovanja, pa ako i ne traži smilovanje, upitaj ga ti, bi li htio da mu se smiluješ. Ako bi se poslije tisuću puta pojavio pred tvojim očima, voli ga više nego mene zbog toga da ga privučeš Gospodinu; prema takvima budi uvijek milostiv. Priopći to gvardijanima čim mogneš da si tvrdo odlučio tako postupati" (80).

Franjo posebno želi da ministri budu primjer ostaloj braći, kaže, naime: "Poglavar će uzgajati krepost u sebi i u drugima, vršeći je neprestano i potičući na nju više primjerom nego li riječima" (81). "Htio je imati suradnike obdarene čestitošću koji će, kao i on sam, u svemu pružati dobar primjer: neka budu postojani protivnici užitaka, hrabri u tjeskobama i tako primjereno prijazni da sve koji im dođu primaju sa svetom ljubaznošću. Eto takav bi mora biti generalni ministar" (82); "poglavar neka predstavlja primjer drugima..." (83). Osim toga: "Govorio je kako je to dobro i milo Bogu: brinuti se za druge. Znao je kazati kako dolikuje da samo oni

poreuzimaju brigu za duše koji u tome ne traže za sebe ništa, nego uvijek u svemu imaju u vidu samo volju Božju. Neka se samo noi brinu za druge koji ništa ne smatraju važnijim od vlastitoga spasenja; koji ne gledaju na povlađivanje podložnika; koji pred ljudima ne traže priznanja, nego samo traže slavu pred Bogom; koji ne žele biti pretpostavljeni, nego se toga boje; koji se ne uznose zbog onoga što imaju, nego ostaju ponizni; i zbog onoga što im se oduzme nisu malodušni, nego se smatraju promaknutima" (84).

Celano u drugom životopisu (2Čel - Vita secunda) donosi dugi govor što ga je Franjo održao malo pred smrt jednome bratu o tome kako Generalni ministar mora obavljati svoju službu: "Taj mora biti čovjek veoma ozbiljna života, velike razboritosti, hvalevrijedna glasa. Taj treba da bude čovjek koji ne pozna posebnih prijateljstava da se ne bi, dok pojedince više ljubi, ostali sablaznili. U rano jutro mora prije svega osigurati mjesto svetoj misi i dugom pobožnošću samoga sebe i stado preporučiti božanskoj zaštiti. Nakon molitve neka bude pristupačan da ga svi mogu iskoristavati, da svima odgovara, da se za sve nje-no brine. Mora biti čovjek koji neće naklonošću prema prema pojedinim osobama pružati odvratno utočište, koji se neće manje brinuti za one neznatne i priproste nego za one mudre i ugledne. Ipak neka se onaj kojem je dano da darom učenosti odskače, u svom ponašanju veća pokazuje priprostim i neka njeguje krepost. Neka bude preziratelj novca tog naročitog neprijatelja našega zvanja i savršenstva. On glava siromašnoga Reda kojeg treba da slijede ostali, neka se nikada ne služi novčarkom. Neka se zadovolji jednom tunikom i jednom knjižicom, a za braću neka bude snabdjeven pernicom i pečatom. Neka ne bude sakupljač knjiga i neka mnogo ne polaže na čitanje da to ne bude na uštrb službe što bi uložio u studij. Neka bude čovjek koji će tješiti ojađene, jer je posljednje utočište rastuženima, da ne bi, ne bude li kod njega lijekova za ozdravljenje, bolest očajanja preotela mah slabima. Da bi drznike sklonio na blagost, neka se pred njih baci ničice i, da bi dušu pridobio za Krista, neka se u nečem odrekne svoga prava. Onima koji su se od Reda odmetnuli, neka kao prema izgubljenim ovcama ne zatvara srce svoje ljubavi. Neka znade da su odviše jake napasti koje mogu nagnati na toliki pad... Njegova je naročita dužnost da otvara zatvorene savjesti i da iz sakrivenosti srca znade iznijeti na vidjelo istinu, a da ušiju ne priklanja govorkanjima. Takav napokon mora biti da častohlepljem nipošto ne okalja muževni izgled pravednosti. Neka smatra da mu je takva služba većma na teret nego li na čast.

Da ipak prevelika blagost ne bi urodila mlitavošću a popustljiva blagost raspuštenošću, kao što svima iskazuje ljubav, tako neka zadaje strah onima koji čine zlo" (85).

Celano nastavlja: "Sve ovo sretni otac zahtijevao i od provincijalnih ministara, premda se neke pojedinosti moraju posebno isticati u Generalnome ministru. Htio je da njihova prijaznost i dobrohotnost prema onim najmanjima bude tolika da se bez straha mogu povjeriti njihovoj ljubaznosti kad pogriješe. Htio je da blago zapovijedaju, milostivo primaju uvrede, da većma budu spremni nepravde podnositi nego li ih nanositi, da budu neprijatelji pogrešaka, a liječnici onih koji griješe. Htio je napokon da budu takvi da bi njihov život ostalima mogao biti ogledao stege" (86).

BILJEŠKE

(01) NPr 2:7.
NPr 5:19.	(31) TD 6:1401.	(62)
(02) NPr 5:21.	(32) 2Čel 10:1401. Usp. LM II,7:1047.	
(63) NPr 4:14		
(03) PPr 2:80-81.
NPr 6:23.	(33) PPr 1:76.	(64)
(04) LM IV,10:1080.
Ppr 8:96.	(34) OR :124	(65)
(05) Ppr 7:75-76.	(35) TD 46:1455. Usp. AP 31:1523.	
(66) OP 24:173.		
(06) OP 3:148.
20:169.	(36) AP 36:1528.	(67) OP
(07) 2Čel 140:724.
(68) 2P 8:197.	(37) TD 57:1467. Usp. AP 37:1530.	
(08) PK:256-258.	(38) Lm III,4:1351. Usp. Bonaventura,	
(69) OP 4:152.		
(09) NPr 4:13.	Govori:2698.	(70) NPr 2:5.
(10) PPr 8:96.
NPr 6:22.	(39) 2Čel 143:727.	(71)
(11) PPr 10:101.
(72) PPr 10:102.	(40) 2Čel 143:727. Usp. OS 39:1725.	
(12) OR:126.
(73) PPr 4:87.	(41) Razm. o sv. ranama I:1900.	

- (13) OP 3:148-151. (42) 2Čel 151:735. Usp. LM VI,4:1106;
(74) NPr 16:42. LP 106:1662; OS 46:1734.
- (14) OP 23:172. (75) NPr 17:46.
- (15) 2Čel 152:736. Usp. OS 48:1736. (43) 1Čel 39:387.
(76) PPr 10:100.
- (16) 1Čel 45:400. (44) TD 42:1448.
(77) NPr 5:15.
- (17) 2Čel 186:772. (45) AP 26:1517.
(78) NPr 4:14.
- (18) 2Čel 51:637. Usp. OS 47:1735. (46) Jordan iz Giana
18:2344. (79) 2P 8:198.
- (19) 2Čel 151:735. Usp. LM VI,4: (47) 27:2354.
(80) PMi:234-236.
1106; OS 46:1734. (48) 2Čel 174:760.
(81) OS 80:1775.
- (20) 2Čel 34:620. Usp. LM XI,1: (49) 2Čel 177:763.
(82) 2Čel 186:772.
1199; Lm IV,5:1361. (50) AP 39:1532.
(83) 2Čel 185:771.
- (21) PPr 10:101. (51) 1Čel 51:410.
(84) 1Čel 104:501.
- (22) NPr 4:13. (52) LM VI,11:1116. Usp. 2Čel 154:738.
(85) 2Čel 185-186:771-772.
- (23) NPr 5:15. (53) OS 65:1755.
Usp. OS80:1175-
- (24) 2P 8:197. (54) LP 87:1643.
1776.
- (25) NPr 5:16. (55) LP 82:1638. Usp. OS 65:1758.
(86) 2Čel 187:773.
- (26) PPr 8:97. (56) LP 61:61:1611.
- (27) 2Čel 152:736. Usp. LM VI,4: (57) LP 76:1630. Usp. OS
71:1764.
1107; OS 48:1736. (58) 1Čel 41:393.
- (28) 3Čel 116:937. (59) LP 92:1648. Usp. OS 67:1760.
- (29) 1Čel 8:333. (60) 2Čel 180:766.
- (30) 1Čel 11:337. (61) LP 85:1641. OS 16:1699.

Sažetak

- Sveti Franjo pridaje veliku važnost poslušnosti; budući da
- zasniva svoje bratstvo ne na ustaljenim strukturama, nego na poslušnosti
 - brat ne biva primljen u Red, nego u poslušnost
 - ne želi da se braća skiču naokolo izvan poslušnosti
 - na kapitolu svakome dodjeluje njegov dio poslušnosti
 - poslušnost je posebno naglašena na početku Potvrđenog pravila
 - poslušnost je savršenost siromaštva
 - želi da sva braća imaju istog poglavara, Generalnog ministra
 - u svojim se spisima često navraća na poslušnost
 - želi da podložnik znade žrtvovati svoju volju, čak i onda kad smatra da ima pravo on, a ne njegov poglavar
 - želi da se poglavara uvijek ljubi, čak i onda kad ga se zbog savjesti ne može poslušati
 - proglašava blaženim onoga koji strpljivo znade podnijeti prijekore, pa makar bili i neopravdani
 - kaže da se poslušnost najviše iskazuje time da se izvrši poglavareva želja i prije nego li je on izrekne
 - želi da se posluša na prvu zapovijed
 - želi da se poglavare časti kao Kristove predstavnike
 - kaže da poniznost podložniku donosi spas duše
 - želi da braća u poglavaru gledaju Onoga ra kojega su postala podložna
 - na neposlušnom bratu vidi đavla kako mu jaše za vratom
 - želi također da poslušnost bude odgovona, pa stoga treba poslušati samo onda kada je ono što je zapovijedeno dobr i nije protivno duši i Pravilu
 - želi da se prosuđuje i poglavare te u potrebi budu maknuti sa službe
 - ipak nalaže posvemašnju poslušnost, poslušnost mrtvog tijela, ukoliko ono što je naređeno nije protivno duši i Pravilu.

- Franjo sa svoje strane
- primjer je i ogledalo poslušnosti
 - spremno sluša različita nadahnuća koja prethode njegovu potpunom obraćenju
 - pokorava se papi Honoriju i njegovim zakonitim nasljednicima
 - poslušan je njegovim zakonitim nasljednicima

- poslušan je Generalnom ministru i gvardijanu kome je povjeren
- želi da u skupini u kojoj putuju bude uvijek jedan odgovoran kome će se pokoravati
- ponizno i pobožno sluša svoga gvardijana
- sluša čak i svoga sudruga na putovanju
- sluša iz poniznosti čak i podložnike
- priznaje Generalnog ministra svojim gospodarem
- ostaje poslušan do smrti nakon što se odrekao uprave Redom
- želi da ga uvijek upravljaju uzde poslušnosti
- želi osobnog gvardijana kojeg smatra svojim posebnim poglavarom
- kaže da je spreman biti poslušan čak i običnom novaku ako bi mu ovaj bio određen za poglavara.

Prva braća

- ništa ne pretpostavljaju zapovijedi poslušnosti
- brižno izvršavaju ono što im je naređeno
- spremni su na najvelikodušniju poslušnost
- ono što im je zapovijeđeno smatraju voljom Gospodnjom
- odano slušaju Generalnog ministra i niže poglavare
- kažu da je njihova volja ono što im je zapovijeđeno
- čude se kiad im je ostavljeno da slobodno odlučuju i ne znaju što bi učinili.

Sveti Franjo nužno je i poglavar, ali tu dužnost obavlja na sebi svojstven način, pa stoga

- brine se veoma za svoju braću
- neprestano za njih moli
- ustreptalom ljubavlju bdije nad njima
- s više dobrote ljubi onoga koga uznemiruju napasti
- izbjegava koriti slabe ukoliko u tome nevidi neku opasnost
- otklanja od svoje braće prigodu za grijeh
- dobrohotno opominje, kara odmjereno, zapovijeda s milinom
- svima se prilagođuje kao da je najmanji među braćom u Redu
- moli kada mu se braća opiru, i ne želi spominjati ništa od onog u čemu su mu se suprotstavljali.
- ako je potrebno, znade biti i veoma strog
- kažnjava one koji čine zlo
- oprašta, ali istovremeno izbjegava da bi lakoća kojom oprašta postala za druge poticajem da čine prekršaje
- opire se ministrima koji se protive Pravilu

- braću posebno odgaja dobrim primjerom
- želi biti prvi u izvršavanju onoga što zahtijeva od drugih, čak i onda kad njegovo slabo zdravlje zahtijeva posebni obzir
- nastavlja utjecati dobrim primjerom na život Reda nakon što je napustio upravu.

Franjevački poglavar mora obavljati svoju službu imajući pred očima primjer svetog Franje. Zbog toga mora

- svoju poglavarsku službu smatrati istinskim služenjem braći
- nasljedovati Krista koji služi svojim apostolima i pere im noge
- de među svojim podložnicima bude ponizan kao da su mu gospodari
- željeti da uvijek bude podlošan drugima
- biti uvijek spreman napustiti svoju službu
- prema pojedinoj braći biti milosrdan kako bi sam htio da drugi budu milosrdni prema njemu
- tako se dičiti svojom službom kao da je zadužen braći prati noge
- smatrati dužnosti u Redu ne kao neki istaknuti položaj, nego kao služenje
- dobrohotno primati one koji žele stupiti u Red
- biti prema podložnicima veoma prijazan tako da oni s njime mogu govoriti i postupati kao da im je sluga
- posebnu pažnju pokloniti bolesnicima
- onima koji zatraže, i za to su sposobni, dopustiti da odu u misijske krajeve
- nakon ispita davati ovlaštenje propovijedanja
- imati posebnu ljubav prema onima koji su pogriješili, podsjećajući se da će za njihove duše Bogu polagati račun, da su pred Bogom odgovorni za podložnike, izbjegavajući srdžbu neka opominju i podnašaju podložnike strpljivo i ponizno, ljubeći ih i slažući se s njima do granica mogućeg, pokazujuće se uvijek spremnima na opraštanje ako ovi to zatraže i potaknuti ih na to ako ne traže
- davati uvijek dobar primjer
- prihvatiti službu ne tražeći u njoj ništa za sebe
- tražiti više korist podložnika nego li njihovo odobravanje
- više tražiti slavu Božju nego li poštovanje ljudi
- ostati uvijek jednako raspoložen kad mu se povjerava služba i kad mu se ova oduzima
- biti čovjek stroga života, velike razboritosti i na dobrome glasu
- izbjegavati simpatije
- zauzeto se dati na molitvu

- stavljati se na raspolaganje podložnicima, dopuštati da bude uznemirivan
- voditi jednaku brigu prema jednostavnima i malenima kao prema uglednijima i učenima
- prezirati novac i veoma ljubiti siromaštvo
- truditi se u traženju istine, ne nasjedati brbljavcima
- ne činiti nepravde iz želje da se zadrži služba
- izbjegavati pretjeranu dobrostivost kako se zbog toga ne bi rodilo popuštanje
- biti ljubljen od svih, makar ga se bojali oni što čine zlo
- biti ljubazan prema nižima
- biti dobrostiv i vedar tako da se krivci ne boje povjeriti njegovoj ljubaznosti
- biti odmjeren u zapovijedanju, radije podnositi nego li uzvratiti uvrede, biti izričiti neprijatelj mana, a liječnik grešnicima.

Četvrti dio

SVETI FRANJO, BOG I STVORENJA

Franjo, pošto je napustio očinski dom i svjetski život, da ostvari samoga sebe odabire Krista za uzor, Evanđelje za vođu, Crkvu za majku, a Pravilo za zakon života. Započima tako novo iskustvo kojeg živi u bratstvu, malenosti, putujućoj evangelizaciji i radosti.

Praktički prigrljuje redovnički, premda osebujan, način života, te iz redovničkog života prihvaća obaveze posvećujući se molitvi te živeći u čistoći, siromaštvu i poslušnosti.

Makar je promijenio način života, i dalje nastavlja svoje zemaljsko iskustvu podržavajući najuže veze sa živim bićima. Ovaj ćemo četvrti dio posvetiti njegovu životu s Bogom, ljubavi prema Majci Božjoj, prema anđelima i svecima, te njegovim odnosima prema ljudima i prema nižim bićima. Stoga ćemo promotriti:

- Život s Bogom
- Ljubav prema Majci Božjoj, prema anđelima i svecima
- Ljubav prema ljudima
- Ljubav prema stvorenjima

I - ŽIVOT S BOGOM

Redovnik "se potpuno dariva Bogu, koga veoma ljubi, tako da se novim i posebnim naslovom određuje za Božju službu" (LG 44). Već smo vidjeli kakve je odnosev. Franjo uspodtavio s utjelovljenim Sinom Božjim, Isusom Kristom; ispitali smotakođer već i način na koji se Siromašak u molitvi predavao Bogu. Franjo se ipak nije zadovoljio samo žarkom molitvom, nego je s Bogom uspostavio čudesnu bliskost koja može postojati jedino između sina i nježno ljubeljenog oca. Posebnu je ljubav iskazivao također trećoj Osobi Presv. Trojstva, Duhu Svetome.

Stoga možemo promatrati:

- Božansko očinstvo
- O odnosu: Duh Sveti i sveti Franjo
- Ljubav svetog Franje prema Bogu
- Božanska providnost

1. Božansko očinstvo

Za svetog Franju Bog je iznad svega otac: to je izrekao veoma jasno na početku svog redovničkog iskustva kad je, napuštajući zemaljskog oca, rekao: "Čujte svi i razumijte. Do sada sam Petra Bernardona zvao svojim ocem, ali jer sam odlučio služiti Bogu, vraćam mu novac zbog kojeg se uznemirio i svu odjeću što sam je imao od njegovih stvari, jer od sada želim kazati: 'Oče naš, koji jesi na nebesima', a ne, 'oče Bernardone'" (01).

Promatran u tajni Presv. Trojstva, osim oca, Bog je Franju brat i zaručnik, kako to piše u svom pismu vjernicima: "Nad svima dok budu tako činili i ustrajali do kraja, počivat će Duh Gospodnji i stvorit će u njima počivališta i stan i bit će sinovi Oca nebeskog čija djela čine, i zaručnici, braća i majke Gospodina našega Isusa Krista. Zaručnici smo kad se vjerna duša po Duhu Svetom sjedini s Kristom. Braća smo njegova kad vršimo volju Oca njegova koji je u nebu. Majke smo njegove kad ga nosimo u srcu i u tijelu našem po ljubavi i čistoj i iskrenoj savjesti i kad ga rodimo po svetom životu, koji mora svijetliti drugima za primjer. Oh, kako je uzvišeno i sveto i

veliko imati Oca na nebesima! Oh, kako je sveto, utješno, lijepo i divno imati zaručnika u nebu! Oh, kako je sveto i drago, ugodno, milo i smirujuće, slatko i umiljato, iznad svega poželjno imati takvoga brata!" (02)

Kad Franjo misli na Boga ponajprije spominje njegovu ljubav; piše naime: "Ništa drugo nemojmo željeti, ništa drugo htjeti, neka drugo ništa nam se ne mili i ne raduje nas osim naš Stvoritelj, Otkupitelj i Spasitelj, jedini pravi Bog, koji je potpuno dobro, cijelo dobro, istinito i najveće dobro, koji je jedini dobar, milostiv i blag, sladak i ugodan, koji je jedini svet, pravedan istinit i iskren, koji je jedini blag, nevin i čist, od koga je i po kome je i u komu je svako opraštanje, svaka milost, sva slava svih pokornika, svih pravednika, svih radosnih blaženih što se raduju u nebu" (03).

"Samo on je dobar" (04). "Ti si dobro, sve dobro, najviše dobro" (05). "Svemogući, presveti, uzvišeni i najviši Bože, svako dobro, najveće dobro, potpuno dobro, koji si jedini dobar" (06). "Ti si, Gospodine, ljubav... najveće dobro, vječno dobro, od kojega je svako dobro, bez koga nema dobra" (07).

Franjo je u stvari kroz čitav svoj život doživljavao ljubav Božju koja ga je izvela, vodila i uzdigla na čudesan način. Sv. Bonaventura na početku svoje Manje legende (Legenda minor, Lm) ili kraćeg životopisa sv. Franje piše ovako: "Milost Boga, našega Spasitelja, objavila se u ovim posljednjima vremenima u sluzi svome Franji. Otac milosrđa i svetosti izišao mu je blago i s obiljem svojih blagoslova u susret, kao što se to jasno vidi u njegovu životu, i ne samo da ga je iz tmina svijeta izveo na svjetlost, nego ga je učinio glasovitim posebnim darom savršenih kreposti i zasluga" (07).

Prvi čudesni zahvat Božji u Franjin život je bolest. Celano to ovako opisuje: "Najednom nad njim pojavila Božja osveta ili radije pomazanje. Najprije se dao na sređivanje svog neispravnog mišljenja. Tjerao je dušu u tjeskobu, a tijelu je nanosio neugodnosti prema onoj prorokovoj: 'Evo ću joj put trnjem zagradi i zidom ću je opkoliti'. I tako dugo bijaše pritisnut bolešću da bi se izliječio tvrdoglavosti koja se jedva ičim drugim može popraviti osim kaznama. Tada je počeo drugačije misliti. Kad mu je već bilo malo lakše i kad je, upirući se o štap, počeo amo-tamo po kući hodati da bi opet ozdravio, jednog je dana izišao napole i počeo radozno promatrati okolicu. Međutim, ljepota pola, privlačivot vingrada i što god je na pogled lijepo, nikako ga nije moglo razveseliti. Zato se čudio svojoj nenadanoj promjeni, a ljubitelje svega toga je smatrao luđacima" (09).

Franjo ne shvaća u potpunosti vrijednost ovog stanja te, ozdravivši, odluči poći u Pugliu kao vitez. Bog se još jednom upliće, ali ovaj puta u snu: "Jedne noći, izgarajući od želje da pođe na taj put, sav se predao razmišljanju kako da to ostvari. Onaj koji ga je udario šibom pravednosti, u noći ga je pohodio slatkoćom milosti. A jer je bio željan slave, privukao ga je k sebi i uzdigao do najvišeg vrhunca slave. Prividjelo mu se naime da mu je cijela kuća puna vojničkog oružja: sedala, kopalja, štitova i drugih potrebština. Nije naime u svojoj kući bio navikao viđati takve stvari, nego je samo navikao gledati bale sukna za prodaju. Kad se silno začudio zbog neočekivanog događaja, rečeno mu je da će sve ovo oružje pripasti njemu i njegovim vojnicima" (10).

Franjo odlazi, ali Bog ga čeka u Spoletu, gdje je "Franjo u snu poimence pozvan i sve mu je ovo ponuđeno. Pokušao je da se preda viteškom zvanju i pođe u Apuliju. I kad se sa svim potrebnim bogato opremio, pohitio je da se uspne do viteške časti... Ali, isti ga je glas zabrinuto zapitao tko mu može više učiniti, sluga ili gospodar. Franjo odgovori: 'Gospodar', a onaj će: 'Zašto umjesto gospodara tražiš slugu?'. A njemu će na to Gospodin: 'Vrati se u svoj rodni kraj, jer ću tvoje viđenje na duhovan način ispuniti', Bez oklijevanja se vratio" (11).

Vrativši se u Asiz, ponovno je počeo provoditi redoviti život, ali poslije jedne gozbe s prijateljima "Gospodin ga je iznenada pohodio" (12), dovevši ga na isti put kojim je prolazio neki gubavac: "Kad je jahao nedaleko Asiza, sreo je jednog gubavca. A jer je od gubavaca mnogo zazirao, prisilio je samoga sebe, sjahao s konja, dao mu denar poljubivši mu ruku. Primivši od gubavca poljubac mira, ponovno je uzjahao konja i nastavio svoj put. Otada je počeo sve više prezirati samoga sebe, dok nije uz pomoć Božje milosti prispio do potpune pobjede nad samim sobom" (13). Franjo shvaća da mora promijeniti život, ali još ne zna što mu valja učiniti, sve dok nije "jednogdana šetao pokraj crkve sv. Damjana koja bijaše malne razrušena i od sviju napuštena. Kad je, vođen Duhom, unišao da se pomoli, ponizno se i pobožno baci pred propelom. Bio je ganut neobičnim viđenjem, opazio je da je postao drugačiji nego što je bio kad je unišao. Njemu je ovako ganutome, što je nečuveno odvijeka, lik Krista propetoga progovorio naslikanim usnama. Pozvao ga je imenom: 'Frano - reče - idi, popravi moju kuću koja se, kako vidiš, sva ruši!' Franjo je uzdrhtao i nemalo se iznenadio, činilo mu se kao da je lišen govora" (14).

Još jednom ne razumije dobro poruku i kroz neko vrijeme bavi se zidarstvom, sve dok "jednoga dana, kad je najusrdnije zazivao milosrđe Gospodnje Gospodin mu nije pokazao što treba da učini" (15). "Kad se jednoga dana u spomenutoj crkvi (Porcijunkuli) čitalo Evanđelje kako je Gospodin poslao svoje učenike da propovijedaju, a svetac Božji bijaše ondje nazočan, da bi evanđeoske riječi bolje razumio, ponizno je zamolio svećenika da mu pročitani odlomak protumači. Kad mu je ovaj sve redom protumačio... odmah je u Duhu Božjem uskliknuo: 'Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim, ovo želim cijelim srcem izvršavati'" (16). "Otada je Božji čovjek postao po Božjem poticaju sljedbenik evanđeoskog savršenstva i ostale je počeo pozivati na obraćenje" (17). Osim toga, "po Božjem nadahnuću osnovao je Red manje braće" (18).

Kad mu se pridružio Bernardo, od Krista traži savjet, kako bi saznao što mora učiniti; kaže, naime, svom prijatelju: "'Ako riječi hoćeš potvrditi činom, u rano jutro pođimo u crkvu; uzet ćemo evanđelistar, pa od Krista zatražimo savjet'... Otvoriše knjigu, a Krist je u njoj iznio svoj savjet" (19). Franjo shvaća da mora živjeti po Evanđelju, a jedan mu glas kaže kako: "Franjo, one mrvice koje si vidio prošle noći riječi su Evanđelja, a hostija Pravilo" (20). Pošto je dobio odobrenje Pravila i pošto su bile otklonjene sve sumnje koje su ga mučile, izvanredni Božji zahvati bivaju sve rijedi u njegovu životu. Gospodin će mu ipak pomoći pri konačnom opredjeljenju za propovijedanje: Frajo je, naime, "odabrao dvojicu između braće i poslao ih k bratu Silvestru koji je vidio kako križ izlazi njegovih usta, a on je tada neprestano boravio u molitvi na gori povrh Asiza da zatraži odgovor s obzirom na sumnju, što mu Bog određuje. To isto je odredio svetoj djevici Klari da bi kojoj svetijoj i jednostavnijoj između djevoja, koje se nalaze pod njezinom vlašću, ispitala što je u tom pogledu volja Božja, a zaželio je da se i sama s ostalim sestrama za to moli. Na čudesan način, po nadahnuću Duha Svetoga složiše se časni svećenik i Bogu posvećena djevica da je, naime, volja Božja da Kristov glasnik pođe propovijedati" (21). Gospodin vodi Franju i u samom propovijedanju: "Gospodin je vodio ovog govornika objavama koje su prethodile i njegovu riječ potvrđivao čudesima koja su je pratila" (22). "Kad je već stigao u Španjolsku, prema Božjem je planu teško obolio. Spriječen bolešću nije mogao ostvariti ono što je toliko želio, jer bijaše predviđen za druge zadatke" (23).

Posebnu je pomoć Franjo dobio pri sastavljanju konačnog Pravila. Budući da su ga neka braća, posebno ministri, htjeli

promijeniti, "na to se s visine čuo Kristov glas koji je rekao: 'Franjo, u Pravilu ništa nije tvoje, nego je sve moje što god se u njemu nalazi. Hoću da se Pravilo opslužuje doslovno, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja!'" (24).

Pred kraj svog života Franjo, premišljavajući svoje iskustvo, piše u Oporuci: "Gospodin je meni, bratu Franji, dao da ovako počnem pokoru: ... Sam Gospodin me dovede među gubavce i bijah milosrdan prema njima... Gospodin mi je u crkvama toliku vjeru davao... Gospodin mi je davao i daje toliku vjeru u svećenike... Kad mi je Gospodin dao braću, nitko mi nije kazivao što moram činiti, nego mi je sam Svevišnji objavio da moram živjeti po Duhu svetog Evanđelja... Gospodin mi je objavio da za pozdrav govorim: Gospodin ti dao mir!... Gospodin mi je dao da jednostavno i otvoreno govorim i napišem Pravilo i ove riječi" (26). Kao da se nalazimo u vremenu Izlaska kad je Gospodin vodio svoj narod.

2. Duh Sveti i sveti Franjo

Sv. Franjo je također posebno pažljiv na nazočnost Duha Svetoga u sebi. "Već je ispod svjetovnog odijela imao redovničko srce; Duh Sveti ga je svojim pohodima veoma često nadahnjivao. Odvlačila ga je, naime, i mamila ona prvotna slatkoća koja ga je odmah tamo od početka posve obuzela da ga nikada nije napustila dok je živ" (26). Nakon obraćenja "blaženi otac nije običavao nijedan pohod Duha zanemariti; kad mu je bio pružen, slijedio ga je i, dokle god je Gospodin dopuštao, uživao je nasladu koja mu je pružena. A kad bi bio zauzet nekim poslom ili bi se nalazio na putu, ganuća milosti je polako osjećao, u međuvremenu je češće uživao onu preslatku manu. I za vrijeme putovanja, kad su pratioci bili ispred njega, stao bi pa bi uživao novo nadahnuće, jer "milost nije primao uzalud" (27). U molitvi je spoznao kako se željena nazočnost Duha Svetoga toliko pruža više onima koji mole koliko ih više zatekne daleko od buke i svjetovnih poslova, zato je tražio samotna mjesta, noću se povlačio u samoću i u napuštene crkve da moli" (28). "Franjo, vjerni Kristov sluga i poslužitelj, da sve izvršio vjerno, napose je posvećivao pažnju onim krepostima za koje je po nadahnuću Duha Svetoga spoznao da se Bogu sviđaju" (29). Može se kazati da je "uživao u pomazanju Duha" (30) i da je bio "pun Duha Svetoga" (31).

Uistinu "na nj se spustila ruka Gospodnja i promijenila se desnica Svevišnjeg. Dugotrajnim mu je bolovanjem shrvala tijelo da mu popravi dušu za prosvjetljenje Duha Svetoga" (32); "godine Gospodnje 1207., Franjo, po zanimanju trgovac, skrušena i dahom Duha dirnutim srcem, započeo je pokorničkim životom" (33). Kad je otišao u Foligno i, zajedno s robom, prodao i konja, "potaknut i pripravljen od Duha Svetog, budući da je kucnuo određeni čas, prepušta se porivu svoje duše: gazi dobra ovoga svijeta da bi zadobio bolja dobra" (34). Pošto je Franjo sa sebe skinuo odjeću, "Gospodin je obogatio tog siromašnog i prezrenog mladića ispunivši ga Duhom Svetim" (35); kad je jednog dana "šetao pokraj crkve sv. Damjana, koja bijaše malne razrušena i od sviju napuštena, vođen Duhom Svetim unišao je da se pomoli, ponizno i pobožno se ničice baci pred propelom" (36). Nakon poruke s raspela u Sv. Damjanu, "kad se povratio k sebi, bio je spreman poslušati; sav se dao na izvršenje zapovijedi s obzirom na popravak materijalne crkve, premda se glavni smisao riječi odnosio na onu Crkvu koju je Krist stekao svojom krvlju, kao što ga je poučio Duh Sveti" (37).

Osim toga "ne smijemo šutke mimoći sjećanje na onu duhovnu građevinu koja bijaše mnogo vrednija od one zemaljske što ju je blaženi otac, nakon popravka one materijalne crkve, na onome mjestu ustanovio pod vodstvom Duha za posvećenje nebeske države" (38). Čuvši Evandjelje u Porcijunkuli "odmah je u Duhu uskliknuo: 'Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim, ovo želim cijelim srcem izvršavati'" (39). Blaženi Franjo, svakim danom sve puniji milošću Duha Svetoga, s velikom se marljivošću i ljubavlju dao na odgajanje svojih sinova" (40); Silvestar i Klara zamoljeni od Franje da izmole od Boga svjetlost o njegovu pozivu, "čudesno su se složili u odgovoru, jer im ga je objavio Duh Sveti" (41). "Duh Gospodnji, koji ga je pomazao i poslao, pomagao je svog slugu Franju kud god bi ovaj krenuo" (42); bratu Iliji koji ga kori zbog radosti koju iskazuje neposredno pred smrt, kaže: "Brate, pusti me da se radujem u Gospodinu, i da usred svojih patnji pjevam njegove hvale, jer sam darom Duha Svetoga, toliko sjedinjen sa svojim Gospodinom da, zbog njegova milosrđa, zaista imam razloga veseliti se u Svevišnjem" (43).

Pomoć Duha Svetoga mu omogućuje spoznati buduće i tajne svari. U Izvorima, naime, čitamo: "Budući da je mnogo toga otkrio što je nadilazilo ljudsku misao, braća su spoznala da je Duh Gospodnji počivao na njegovu sluzi te da im je najsigurnije živjeti prema njegovoj nauci i životu" (44). "Veoma često su braća imala

jasne znakove da Franjo, zbog svoje svetosti, može čitati tajne njihovih duša" (45); "milošću Duha Svetoga vidio je buduće stvari" (46); "prosvijetljen Duhom Svetim, ili Duhom proročkim, unaprijed je vidio velike stvari koje će Svevišnji izvesti po njemu i njegovu Redu" (47).

Sv. Franjo pokazuje da mu Duh Sveti na poseban način pomaže kod propovijedanja; tako da je on "hodao gradovima i krajevima navješćujući kraljevstvo Božje, ne učenim jezikom ljudske mudrosti, nego silo Duha Svetoga" (48); "njegovi govori nisu bili isprazni koji zavređuju podsmijeh, nego puni sile Duha Svetoga" (49). "Za predmet svoje propovijedi uzeo je riječi koje u narodnom jeziku znače: 'Toliko je dobro što ga očekujem, da mi svaka muka pruža užitak'. O tom je predmetu po nadahnuću Duha Svetoga propovijedao pobožno i dubokoumno" (50). "Srdačno i vatreno je propovijedao pred papom i kardinalima; govorio je iz punine srca na što ga je Duh poticao" (51); U Bologni je počeo propovijedati ono na što ga je Duh Sveti poticao" (52).

Za sv. Franju Duh Sveti ima veliku važnost i u životu braće, piše naime: "Ako bi netko po Božjem nadahnuću htio preuzeti ovaj način života te došao našoj braći..." (53); "koji bi god od braće po Božjem nadahnuću htjeli ići među Saracene i ostale nevjernike..." (54). Kaže dapače: "Duh Sveti, Generalni ministar Reda, jednako počiva na siromašnim i jednostavnim" (55). Želi da se kapitul saziva o blagdanu Duhova: "Poglavari iz prekomorskih i prekoalpskih zemalja moraju se sastati jednom u tri godine, a ostali poglavari svake godine na sabor na svetkovinu Duhova" (56).

U svojim spisima podsjeća na prisutnost Duha Svetoga: "Duh Gospodnji hoće da naše tijelo bude disciplinirano i manje cijenjeno, jednostavno i zanemareno" (57); "riječi Duha Svetoga su duh i život" (58); tko se ne preporodi vodom i Duhom Svetim, neće moći u kraljevstvo Božje" (59); "kaže apostol: nitko ne može kazati: Gospodin Isus, osim u Duhu Svetom" (60); "nad svima onima koji to čine i ustraju do kraja, počivat će Duh Gospodnji" (61); "i sve vas pozdravljam, svete kreposti, koje ste milošću i svjetlošću Duha Svetoga izlivene u srca vjernika" (62). Moli: "da bi iznutra očišćeni, iznutra prosvijetljeni i raspaljeni ognjem Duha Svetoga..." (63); potiče: "ponizno molimo da ti Gospodin naš Isus Krist, tvoj ljubljani Sina, u kome ti je sva milina, zajedno s Duhom Svetim zahvaljuje" (64); ispovijeda se "Duhu Svetome" (65); želi "sjedinenje u Duhu Svetome" (66).

3. Ljubav svetog Franje prema Bogu

Za sv. Franju Bog je iznad svega ljubav, pa stoga osjeća potrebu izraziti Bogu svoju zahvalnost nježnom ljubavlju. Zbog ljubavi prema Bogu napušta svijet; kad su ga, naime, potražili izaslanici gradskih konzula odgovorio im je "da je po Božjoj milosti postao slobodan i da vije nije pod vlašću konzula zato što je sluga samo Svevišnjega" (67). Napustivši svjetski život "cijelo je svoje srce prikazao Bogu svome Stvoritelju, i duboko ga je ljubio, svom svojom dušom i svim svojim srcem. Nosio je Boga u srcu, hvalio ga je ustima, slavio djelima" (68). "Izgarao je serafskom ljubavlju prema Bogu" (69). Dok je objedovao sa sestrom Klarom "sv. Franjo je počeo govoriti o Bogu tako divno i uzvišeno, da je nad njih sišla bo-anska milost u tolikoj mjeri, te su svi zaneseni uronili u Boga" (70). Sv. Bonaventura se pita: "Tko je kadar prikazati žarku ljubav kojom je plamtio Zaručnikov prijatelj Franjo? Sav je, naime, obuzet plamenom Božje ljubavi, izgledao kao neki užareni ugalj. Čim bi čuo "za Božju ljubav odmah bi živnuo, ustitrao, rasplamtio se kao mu je vanjskim glasom taknuta unutaranja struna srca" (71).

Ljubav prema Bogu biva izražavana također i poštovanjem prema njegovu imenu, kako to naglašava Celano: "Kad bi ime tvoje, sveti Gospodine, spomenuo, tako bi se raznježio da to premašuje ljudski razum, sav bi se predao zanosnu klicanju i bio ispunjen najčišćom ugodnosšću, izgledao je kao nov čovjek i s onoga svijeta. Zato gdje god bi našao nešto napisano, bilo božansko bilo ljudsko, na putu, u kući ili na tlu, s najvećim poštovanjem bi to skupio i stavio na sveto i časno mjesto, i to je činio s takvim poštovanjem zato da ne bi gdje bilo napisano ime Gospodnje ili nešto što njemu pripada" (72). I sv. Bonaventura spominje: "Htio je da se ime Gospodinovo, ne samo pomišljeno nego također izgovoreno i napisano, časti s posebnim poštovanjem" (73). U Pismu kapitulu Franjo piše: "Kad čujete Kristovo ime, poklonite mu se nice do zemlje sa strahopočitanjem i poštovanjem" (74). U Oporuci odlučuje: "Gdje god na nedostojnim mjestima nađem napisana njegova imena i njegove riječi, pokiupit ću i molim da ih drugi pokupe i stave na dostojna mjesta" (75).

Na spomen ljubavi Božje Franjo nikada ne ostaje hladan: "Kad bi netko blaženom Franji rekao: 'Iz ljubavi prema Bogu daj mi tuniku ili pojas' ili ako bi zatražio nešto drugo, ako je imao, običavao je smjesta dati iz poštovanja prema Gospodinu koji je sebe nazvao

Ljubav" (76). Celano spominje: "Između ostalih riječi kojima se služio u običnom govoru, riječi 'Ljubav Božja' nije mogao čuti, a da se pri tom nebi nekako izmijenio. Brzo bi se, naime, kad bi slušao o ljubavi Božjoj uzbudio, raznježio, rasplamtio, kao da mu je trzalica vanjskoga glasa dirnula unutrašnju strunu srca" (77).

Iz ljubavi prema Bogu želi čak i mučeništvo: "Žarkim je plamenom ljubavi zaviđao svetim mučenicima na njihovu triumfu. U njima nije bilo moguće ugasiti ni plamena ljubavi niti im se mogla umanjiti srčanost. Zato je i sam raspaljen onom savršenom ljubavlju koja izgoni strah po čežnji za mučeništvom sebe prikazivao Gospodinu kao živu žrtvu da bi se odužio Kristu koji je umjesto nas umro, ali i da ostale potakne na ljubav prema Bogu" (78). Zbog toga se "dogodilo da je Kristov prijatelj svim silama tražio da umre za njega a nikako nije uspio da to postigne" (79); "da bi postigao plamu mučeništva nastojao je otići u prekomorske krajeve" (80); "u šestoj godini od svog obraćenja goreći nezadrživom vatrom za mučeništvom, odlučio je otići u Siriju da propovijeda Saracenima vjeru i pokoru" (81).

Franjo izražava svoju ljubav prema Bogu time što nastoji uvijek izvršiti njegovu volju kako bi i u tome nasljedovao Krista, koji je "molio Oca govoreći: 'Oče, ako može tako biti, neka me mimoide ovaj kalež'. I njegov znoj postade kao kaplje krvi što kaplje na zemlju. Ali je ipak svoju volju stavio u Očevu i rekao: 'Oče, neka bude tvoja volja, ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš'" (82). U svojim spisima podsjeća na svoje nastojanje: "Njegova smo braća kada činimo volju volju Oca njegova koji je na nebesima" (83); "sada, kad smo napustili svijet, nemamo što drugo činiti nego nastojati da slijedimo volju Gospodnju i da mu se svidimo" (84); "brat... neka nastoji biti onakav kakvog ga Bog želi, bilo zdrav bilo bolestan" (85). Traži od drugih molitvu da bi mu se očitovala volja Božje: "Odabrao je dvojicu između braće i poslao ih bratu Silvestru... da zatraži Božji odgovor s obzirom na ovu sumnju (propovijedati ili se posvetiti kontemplaciji)... To je isto povjerio i svetoj djevici Klari... da bi ispitala što je u tom pogledu volja Božja" (86).

Kad je jednom spoznao volju Božju, nastoji izvršiti je na najsavršeniji način. Čak i prije svog potpunog obraćenja "nastoji svoju volju uskladiti s božjom" (87). Vrativši se, nakon susreta s Gospodinom, iz Spoleta u Asiz, "postao je već tada uzorom poslušnosti i čekao je volju Božju" (88); nakon toga "istraživao je volju Božju kojoj se s najvećom gorljivošću želio suobličiti" (89).

"Ništa drugo nije tražio nego da izvrši volju Božju" (90). "Od dana obraćenja pa sve do dana smrti, bilo zdrav bilo bolestan, uvijek je nastojao spoznati i izvršiti volju Gospodnju" (91). Jednom bratu, koji ga je pozvao da moli Gospodina kako bi kako bi s njime dobrotivije postupao, reče: "Da mi nije poznata tvoja prostodušnost, odsada bih se bojao tvoga društva, jer si se s obzirom na mene usudio prigovoriti Božjim nakanama" (92); sav izmučen dugom bolešću, kaže: "Zahvaljujem ti, Gospodine Bože, za sve svoje boli i molim te, Gospodine moj, da mi, ako ti je po volji, dadeš stostruko. To će mi biti najdraže ako me udariš bolima i ako me ne budeš štedio, jer mi je vršenje tvoje svete volje najveća utjeha" (93). Jednom bratu koji ga je upitao što mu je draže patnja ili mučeništvo, odgovori: "Ono mi je, sine, uvijek bilo najdraže, slađe i milije, što se u meni s obzirom na mene većma sviđalo mojem Gospodinu Bogu da se sa mnom dogodi. Da, uvijek želim biti po njegovoj volji i uvijek mu želim biti poslušan" (94).

Franjo ljubi Boga i želi da i njegova braća čine isto; u svojim spisima neprestano poziva na božansku ljubav: "Svi svim srcem, svom dušom, svim umom, svom snagom i jakošću, svim razumom i svim sposobnostima, svim poletom, svim osjećajima, svom nutrinom, svom željom i voljom, ljubimo Gospodina Boga, koji je cijelo tijelo, cijelu dušu i cijeli život dao i daje svima nama" (95). U Tumačenju Očenaša moli: "Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji: da te ljubimo svim srcem misleći uvijek na tebe, svom dušom težeći uvijek za tobom, svim umom upravljajući na tebe svu pomnost, tražeći tvoju slavu u svemu, svim snagama svojim uprežući sve svoje sposobnosti i sve osjećaje duše i tijela na dar tvojoj ljubavi i ni na što drugo" (96). Osim toga kaže: "Mnogo treba ljubiti onoga koji nas je mnogo ljubio" (97).

4. Božanska providnost

Franjo nježno ljubi Boga, a Bog mu na čudesan način uzvraća tu ljubav pomažući mu na zaista velikodušan način. "Nisu samo stvorovi ovome čovjeku na mig služili, nego se po njegovoj želji svuda i božanska providnost spuštala. Ona božanska očinska blagost je predusretala želje onoga koji joj se sasvim predao. Nestašica stvari i pomoć, želja i njezino ispunjenje išle su zajedno" (98); "budući da je siromaštvo ljubio s tolikim pouzdanjem, Bog koji je Providnost siromaha, dostatno je došao u pomoć Franjinoj

neimaštini, i putem mnogih čudesa, nije nikada ponestalo hrane i pića, tako da je bilo očito da je sve to došlo bez pomoći novca, rada i naravi" (99).

BILJEŠKE

- (01) TD 20:1419. Usp. LM II,4:1043 (34) 1Čel 8:332.
(70) CV 15:1844.
2Čel 12:597. (35) AP 8:1495. (71) LM
IX,1:1161.
- (02) 2P 9:200-201. (36) 2Čel 10:593. Usp. LM II,1038;
(72) 1Čel82:462-463.
- (03) NPr 23:70. Lm I,5:1334. (73) LM
X,6:1185.
- (04) 2P 10:202. (37) LM II,1:1038. Usp. Lm I,5:1334.
(74) PBr:215
- (05) PBL:261. (38) 2Čel 204:793. (75) OR:114.
(06) PČ:265. (39) 1Čel 22:356. (76) LP
53:1603.
- (07) ON:267. (40) 1Čel 36:363. (77) 2Čel
196:784.
- (08) Lm I,1:1330. (41) LM XII,2:1205. (78) LM
IX,5:1169; Usp. Lm
- (09) 1Čel 3:322-323. Usp. LM I,2:1030. (42) LM XII,7:1210. Usp. Lm
V,1:1366. III,9:1356; Anđeo
Lm I,2:1331. (43) OS121:1821. Usp. LP 64:1614.
Klarentinski:2154.
- (10) 1Čel 5:326.Usp.TD 5:1399; 2Čel 6: (44) LM IV,4:1071.
(79) Lm III,9:1356.
586;AP 5:1461;LM I,3:1332 (45) 1Čel 48:406.
(80) Lm V,7:1372.
- (11) 2Čel 6:587. Usp. TD 6:1401; (46) Anđeo Klarentinski:2170.
(81) 1Čel 55:418.
AP 6:1492; LM I,3:1032. (47) CV 2,1827. (82) 2P
1:183.
- (12) TD 7:1402. (48) Lm II,5:1343. Usp. LM IV,5:1072;
(83) 2P 9:200.
- (13) TD 11:1407. 1Čel 36:382. (84) NPr
22:57.

- (14) 2Čel 10:593. Usp. Lm I,5:1334; LM II,2Č1340. (85) NPr 10:35.
 II,1:1038; TD 13:1411. (50) Razm. o sv. ranama I:1897.
 (86) LM XII,2:1205.
- (15) 1Čel 7:330. (51) 2Čel 25:612. (87) 1Čel 6:328.
- (16) 1Čel 22:356. (52) CV 27:1860. Usp. AP 36:1528.
 (88) LM I,3:1032.
- (17) LM II,2:1052. (53) NPr 2:3 (89) LM XIII,1:1223. (18) LM II,8:1050. (54) Npr 16:42 i Ppr 12:107. (90) 1Čel 72:447.
- (19) 2Čel 15:601. (55) 2Čel 193:779. (91) LP 100:1656.
- (20) LM IV,11:1082. (56) NPr 18:50. (92) LM XIV,2:1238.
- (21) LM XII,2:1205. (57) NPr 17:48. (93) LM XIV,2:1238.
- (22) Lm II,5: 1343. (58) 2P:180 (94) 1Čel 107:504.
- (23) LM IX,6:1171. (59) NPr 16:43. (95) NPr 23:69.
- (24) LP 113:1672. (60) OP 8:157. (96) ON:270.
- (25) OR:110-131. (61) 2P 9:200. (97) 2Čel 196784.
- (26) 2Čel 9:591. (62) PM:260. (98) 3Čel 33:856.
- (27) 2Čel 9:682. Usp. LM X,2:1777 (63) PBr 6:233.
 (99) Ubertino iz Casala:2073.
- (28) LM X,3:1179. (64) NPr 2:366.
- (29) LM XII,1:1203. (65) PBr 5:226.
- (30) 2Čel 196:784. (66) Pismo gđi Jakobi:253.
- (31) LM XI,2:1189. (67) TD 19:1419.
- (32) LM I,2:1030. Usp. Lm 1,2:1331. (68) AP 46:1541. Usp. TD 68:1482.
- (33) Jordan iz Giana 1:2323. (69) LM XIV,1:1237.

Sažetak

Franjo u svojim odnosima s Bogom uvijek imao pred očima božansko očinstvo i stoga

- napušta zemaljskog oca kako bi mogao biti što bliži nebeskom Ocu
- smatra se sinom nebeskog Oca
- usklikuje da je slavno, sveto i veliko imati Oca na nebu
- piše da je Bog punina dobra, punina dobra, pravo i najviše dobro
- u Bogu vidi onoga koji je dobar, milosrdan, blag, sveta, pravedan, dobrotiv, nevin i čist
- tvrdi da je u Bogu svako oproštenje, svaka milost, sva slava svih pokornika
- priznaje da je Bog dobar, da je On dobro, sve dobro, najviše dobro.

Mnogo puta je Franjo iskusio božansku dobrotu; naime Bog

- poziva Franju putem bolesti na najsavršeniji život
- daje mu znati, u snu, da se mora posvetiti Kristovoj službi
- dočekuje ga u Spoletu da mu dade do znanja da radije treba služiti gospodaru nego li služiti
- posjećuje ga nakon gozbe s prijateljima
- odvodi ga među gubavce da mu pomogne pobijediti samoga sebe
- poziva ga da mu popravi kuću
- daje mu da bude jak pred bijesom svog oca
- govori mu po čitanju Evandjelja
- potiče ga da teži za evanđeoskim savršenstvom
- vodi ga u osnivanju Reda
- potiče ga da sakupi mrvice Evandjelja te iz njih načini hostiju, Pravilo
- pomaže mu da nadvlada posljjednje poteškoće na koje nailazi na putu koji ga vodi k putujućem propovijedanju
- vodi ga u propovijedanju
- sprečava ga da ode u Španjolsku
- posebno mu pomaže pri konačnom sastavljanju Pravila.

Franjo je posebno pažljiv na prisutnost Duha Svetoga u sebi, naime

- traži samoću da bi ga posjetio Duh
- ne zanemaruje nijednu posjetu Duha i zbog toga žrtvuje sve druge poslove
- uživa pomazanje Duha
- pun je Duha Svetoga

- potaknut dahom Duha započinje život pokore
- nadahnut Duhom Svetim gazi zemaljska dobra
- pun je Duha Svetoga
- vođen Duhom, baca se ničice pred raspelom
- potpomognut Duhom Svetim shvaća da se mora baviti Crkvom, mističnim tijelom, a ne crkvom od kamena
- odgaja nove sinove pun milosti Duha
- objavom Duha Svetoga prima isti odgovor od brata Silvestra i sestre Klare
- Duh Sveti mu pomaže kamo god ide
- jer je Duh Sveti u njemu, objavljuje mnogo toga što nadilazi sposobnosti ljudskoga uma
- nadahnućem Duha Svetoga kod braće tajne njihove duše
- milošću Duha Svetoga vidi buduće stvari
- Duh Sveti mu posebno pomaže u propovijedanju
- svagdje propovijeda u sili Duha Svetoga
- drži propovijedi pune sile Duha sile Duha Svetoga
- kad propovijeda ne oslanja se na ljudsku znanost, nego na silu Duha Svetoga
- propovijeda ono što mu na usta stavlja Duh Sveti
- priznaje veliku važnost Duha Svetoga u životu svoje braće, posebno što se tiče poziva Reda i misionarskog zvanja
- Duha Svetoga smatra Generalnim ministrom Reda
- želi da se kapitul, u čast Duha Svetoga, održava o Duhove i da se postigne veliko obilje njegovih darova
- u svojim spisima često govori o Duhu Svetom.

Franjo, od Boga ljubljen želi Bogu uzvratiti tu ljubav, stoga

- ostavlja svijet kako bi se posvetio Bogu jedinome
- Bogu poklanja cijelo svoje srce
- Boga ljubi svom svojom dušom i svim svojim srcem
- Boga nosi u srcu, hvali ga ustima, slavi ga djelima
- serafskom ljubavlju gori za Boga
- za vrijeme objeda sa svetom Klarom govori jedino o Bogu
- ljubav prema Bogu iskazuje velikim poštovanjem prema božanskom imenu te želi da isto poštovanje i njegova braća
- nikada ne ostaje hladan na pomisao o Božjoj ljubavi te velikodušno daje ono što ga netko zamoli iz ljubavi Božje
- svoju ljubav prema Bogu želi iskazati mučeništvom te, najmanje tri puta, polazi na put da poganima naviješta Krista
- uvijek nastoji izvršiti volju Božju

- moli i traži da i drugi mole kako bi spoznao volju Božju
- nastoji svoju volju uskladiti s voljom Božjom, čak i prije nego li se potpuno obtaio
- kori brata koji ga poziva da se moli Bogu kako bi s njime dobrostivije postupao
- tvrdi da je za njega najveća utjeha vršiti volju Božju
- priznaje da ništa ne bira, jer za njega uvijek dobro što s obzirom na njega hoće Bog
- žudi da spoznašto se od njega i u njemu može najviše svidjeti Bogu
- svom svojom dušom i svim svojim srcem nastoji saznati na koji način i kojim putem može najviše prionuti uz Božju volju
- želi da i njegova braća nježno ljube Boga
- potiče da se veoma ljubi ljubav onoga koji nas je veoma ljubio.

Bog očituje da mu se sviđa Franjina ljubav te više puta na čudesan način zahvaća u život Siromaška

- svagdje ispunjava Franjine želje
- pribavlja potrebito za njegov život i za život braće.

II - LJUBAV PREMA MAJCI BOŽJOJ, ANĐELIMA I SVECIMA

Kraj Boga Oca Franjo stavlja nebesku Majku, anđele i svece. Iznad svega Marija je predmet njegovih razmatranja te svojim spisima, poticajima i primjerima otvara put teološkim istraživanjima svojih sinova, posebno što se tiče bezgrešnog začeca.

Promotrit ćemo:

- Sveti Franjo i Majka Božja
- Nasljedovanje Majke Božje
- Ljubav prema Porcijunkuli
- Štovanje anđela i svetaca

1. Sveti Franjo i Majka Božja

Sv. Franjo je "Isusovu Majku obasipao neizrecivom ljubavlju zato što nam je dala brata, uzvišenoga Gospodina. Njoj je molio posebne pohvale, upravljao prošnje, prikazivao osjećaje, koliko to i kako ljudski jezik ne može izraziti. No, čemu se najviše radujemo jest to što ju je postavio da bude odvjeticom Reda i što je pod njezina krila smjestio svoje sinove koje je imao ostaviti, da ih ona do kraja zaštićuje" (01). Ta je posebna pobožnost prema Majci Božjoj imala svoj temelj: najuže jedinstvo s Isusom; Franjo naime piše: "Ovu Riječ Očevu, takodostojnu, tako svetu i slavnu, najavio je svevišnji Otac s neba po svom anđelu Gabrijelu u krilu svete i slavne Djevice Marije, iz kojeg je krila primio pravo tijelo našeg čovječtva i krhkosti" (02); "eto, on se svaki dan ponižava, kao što je nekoć s kraljevskog prijestolja sišao u krilo Djevice" (03); "blaženu Djevicu tako štujemo, kako se i dostoji, jer ga je nosila u presvetom krilu" (04). Celano spominje: "Nazivao je Božić svetkovinom nad svetkovinama, jer je Bog, postavši malenim djetetom, bio priljubljen uz ljudske grudi" (05). To jedinstvo između Marije i Isusa je očito takođe i u Pozdravu Majci Božjoj, gdje možemo zamijetiti temelje dogme Bezgrešne. Tim svojim pozdravom Franjo brani autentičnu sliku Marije, kojoj su ozbiljno

zaprijetili katari: "Zdravo Gospodarice, sveta Kraljice, Bogorodice Marijo, ti si Djevica koja si postala Crkvom, i izabrana od presvetog Oca na nebu da te posveti sa presvetim Sinom svojim i Duhom Svetim Utješiteljem. U tebi je bila i jest sva punina milosti i svako dobro. Zdravo palačo njegova, zdravo šatore njegov, zdravo kučo njegova. Zdravo odječo njegova, zdravo njegova službenica, zdravo Majko njegova" (06).

U Časoslovu muke što ga je sam sastavio, antifona koja je uvijek u čast Majci Božjoj, uzvisuje Marijine odnose s Presvetim trojstvom: "Sveta Djevice marijo, nema tebi slične na svijetu među ženama rođene, kćeri i službenice svevišnjega Kralja, majko presvetoga Gospodina našega Isusa Krista, zaručnice Duha Svetoga: moli za nas sa svetim Mihaelom arkandjelom i svim nebeskim silama i sa svima svetima kod svoga svetoga ljubljenoga Sina, Gospodina i Učitelja" (07). Rubrika koja određuje upotrebu te antifone kaže: "Ova se antifona govori kod svih časova. Ona se moli namjesto antifone, kratkog čitanja, himna, otpjeva i molitve, na isti način i kod Službe čitanja i u ostalim časovima. I ništa drugo nije molio u svim časovima osim te antifone i psalama" (08).

Čašćenje Majke Božje posebno se očituje u molitvi; Franjo, naime, potiče: "Ponizno molimo slavnu i blaženu Majku uvijek Djevicu Mariju da ti najvišem i pravom Bogu zahvaljuje..." (09). Franjo moli: "I otpusti nam grijehe naše... po kreposti blažene Djevice Marije" (10). Ispovijeda se "blaženoj Djevici Mariji" (11). Životopisci spominju: "Bernardo ga je vidio kako noći provodi u molitvi, veoma malo spava, a hvali Gospodina Boga i slavnu Djevicu njegovu Majku" (12). Neki mladić koji je ušao u Red, uspio je uhoditi Franju u molitvi te je "vidio čudesnu svjetlost koja je okružila Franju, i u toj svjetlosti je vidio Krista i Djevicu Mariju" (13). "U crkvi Djevice Majke Božje boravio je njezin sluga Franjo i ustarjno ju je molio neprestanim uzdasima, nju koja je začela Riječ punu istine i milosti, da bi se udostojala postati njegovom zagovornicom" (14). Kad je stigao na Vernu, reče: "U čast Božju i blažene Djevice njegove Majke i svetog Mihaela, kneza anđela i duša, želim ovdje provesti korizmu" (15).

I zaista Majka Božja ga vodi u njegovu pozivu i djelovanju: "Majka milosrđa svojim je zaslugama postigla da on začme i rodi duha evanđeoske istine" (16). Kada se radi o tome da izabere zemlju u kojoj će on sam evangelizirati, Franjo kaže: "U ime Gospodina Isusa Krista i slavne Djevice Majke i svih svetih, odabirem Francusku" (17).

2. Nasljedovanje Majke Božje

Sv. Franjo svoju ljubav prema Majci Božjoj posebno iskazuje onda kad je nasljeđuje, i to osobito onda kad nesljeđuje njezino siromaštvo. Piše, naime, sv. Klari: "Želim slijediti život i siromaštvo uzvišenog našeg Gospodina Isusa Krista i njegove presvete Majke" (18). U Pismu vjernicima, govoreći o Kristu, spominje: "Premda je bio bogatiji od bilo kojeg bića, ipak je htio, zajedno sa svojom preblaženom Majkom, odabrati siromaštvo" (19); a braći: "Po njegovu primjeru i njegove presvete Majke, odabrali smo život pravog siromaštva" (20). S tim u svezi sv. Bonaventura naglašava: "Često je sebi sa suzama u očima dozivao u pamet siromaštvo Isusa Krista i njegove Majke. Zbog toga je za siromaštinu govorio da je kraljica kreposti, jer je ona tako izvrsno odsijevala na Kralju kraljeva i na kraljici Majci" (21).

Jednom bratu, koji je nešto loše govorio o nekom siromahu, reče: "Brate, kad vidiš siromaha pred tebe je stavljeno ogledalo Gospodina i njegove siromašne Majke" (22). Kada ga je njegov zamjenik nagovarao da zadrži nešto od dobara braće koja su tek ušla u Red, kako bi se ublažile potrebe braće, tvrdi: "Oplijeni Djevičin oltar i digni različite ukrase kad drugačije ne možeš izaći u susret potrebnicima. Vjeruj mi, bit će joj milije da se Evandjelje njezina Sina obdržava i da joj se oplijeni oltar, nego da joj oltar bude opremljen, a Sin prezren. Gospodin će poslati onoga tko će Majci vratiti ono što nam je posudila" (23).

Kad su braća rekla da nemaju ništa što bi dala veoma siromašnoj majci jednoga od braće, Franjo kaže: "Daj našoj majci Novi Zavjet, neka ga proda i kupi što joj je potrebno. Čvrsto vjerujem da će Gospodinu i blaženoj Djevici njegovoj Majci više se svidjeti ako tu knjigu poklonimo nego li da je čitamo" (24). Osim toga "nije mogao bez suza misliti o tome u kakvoj se bijedi na božićni dan našla siromašna Djevica" (25). Stoga sv. Klara opravdano kaže: "Svevišnji Otac, po riječi i primjeru našega oca Franje, rodio je u svojoj svetoj Crkvi ovo malo stado upravo zbog nasljedovanja siromaštva i poniznosti svog ljubljenog Sina i njegove preslavne Majke Djevice" (26).

3. Ljubav prema Porcijunkuli

Franjo svoju ljubav prema Majci Božjoj također izražava poesbnom ljubavlju prema njezinom svetištu Svete Marije Anđeoske, kojke se još naziva i Porcijunkula, u koje je počeo zalaziti već i prije svog obraćenja. "Kad je, naime, popravio i srkvu sv. Petra della Spina, otišao je konačno u mjesto nazvano Porcijunkula, gdje je bila crkva posvećena preblaženoj Djevici: stara građevina, ali tada posve zanemarena i napuštena. Kad ju je čovjek Božji vidio onako napuštenu, potaknut svojom žarkom pobožnošću prema Kraljici svijeta, udario je tamo svoje boravište s namjerom da je popravi. Imajući na pameti naziv te crkve - a ona se od davnine zvala Sveta Marija Anđeoska - i da su se ondje često ukazivali anđeli, iz poštovanja se prema anđelima i iz posebne ljubavi prema Kristovoj Majci tamo nastanio" (27). Franjo je iznad svega štovao Porcijunkulu jer mu je tu konačno razjašnjeno njegovo zvanmje, kao što to spominje sv. Bonaventura: "Dok je trajno boravio u crkvi posvećenoj Djevici, ukrašenoj zaslugama one koja je na svijet dala cijenu našeg spasenja, zaslužio je da otkrije put savršenstva po duhu evanđeoske istine, koji je u nj božanstveno uliven" (28).

"Potom je blaženi Franjo po prethodnoj volji i Božjem nadahnuću tu crkvicu dobio od opata sv. Benedikta od gore Subasia blizu Asiza" (29); "bio je zadovoljan što je dobio Porcijunkulu, najviše zbog toga što je ta crkva bila posvećena Kristovoj Majci" (30). "Želio je da Red manje braće raste i razvija se pod zaštitom Majke Božje tamo gdje je, po njenim zaslugama, i počeo" (31); želio je također da se na tom mjestu i Klara posveti: "sv. Franjo joj je odrezao Kosu pred oltarom u crkvi Djevice Marije nazvanoj Porcijunkula" (32).

Sv. Franjo želi da Sveta Marija Anđeoska bude sastajalište prigodom susreta njegove braće koja su se posvetila putujućem evangeliziranju. Izvori spominju: kapitul mora biti "kod svete Marije Porcijunkulske, osim ako ministar cijeloga btatstva ne odredi drukčije" (33); "svi su se vratili u određeno vrijeme u Svetu Mariju Porcijunkulsku" (34). Tu želi objedovati sa sv. Klarom: "Hoću da objedujemo u Mariji Anđeoskoj. Budući da je (Klara) dugo zatvorena kod Sv. Damjana, vrlo će se radovati da vidi Mariju Anđeosku gdje joj je bila odrezana kosa i gdje je bila posvećena za zaručnicu Kristovu" (35). Tu želi i umrijeti: "Tada je svetac boravio u palači asiškog biskupa i zamolio je da ga braća žurno prenesuu Svetu Mariju Porcijunkulsku, jer je htio Bogu vratiti dušu ondje gdje je prvi puta spoznao jasno put istine" (36); htio je da tamo bude i pokopan:

"premda je sretni otac, blaženi Franjo želio biti pokopan u onoj crkvi, narod onog mjesta i građani Asiza... prenesoše ga u grad" (37).

Franjo želi da i braća također također ljube to mjesto, pa kaže: "Nastojte, sinci moji, da nikada ne napustite ovo mjesto; ako vas istjeraju na jedna vrata, vi se vratite na druga, jer ovo je mjesto zaista sveto i prebivalište je Božje. Tu nas je Svevišnji, dok bijasmo malobrojni, umnožio; ovdje je svojom mudročću ispunio srca svojih siromaha; ovdje je zapalio oganje svoje ljubavi u našim voljama. Ovdje će onaj, koji bude pobožno molio, zadobiti ono što je prosio, a onaj koji ga obeščasti bit će posebno kažnjen. Stoga, sinovi, smatrajte svake časti dostojno ovo mjesto, prebivalište božje, i svim svojim srcem, kliktavim glasom ovdje pjevajte hvale Gospodinu" (38).

Želi također da i u budućnosti Red zadrži posebnu ljubav prema mjestu Svete Marije Anđeoske: "Želim da Marija Anđeoska bude pod vlašću Generalnog ministra i da bi se on većma za to brinuo da ondje namješta dobru i svetu redovničku obitelj... Hoću da ovo mjesto bude ogledalo i dobar primjer cijelome Redu i da poput svjetiljke sja pred Božjim prijestoljem i pred prijestoljem Djevice. Zbog njega će se Gospodin pokazati milosrdnim prema nedostatcima i grijesima braće te će uvijek čuvati i zaštićivati Red, svoju biljčicu" (39). Stoga može sv. Bonaventura opravdano tvrditi: "Sveti je čovjek volio to mjesto više nego li ostala mjesta na svijetu. Tu je, naime, ponizno počeo služiti Gospodinu, tu je doživio napredak u krepostima, tu je sretno završio svoj život; umirući je to mjesto preporučio kao mjesto koje je Djevici vrlo drago" (40). Životopisci spominju također i razloge za tu ljubav prema Porcijunkuli: "Iako je u svakom zemaljskom boravištu spoznao stvari nebeskog kraljevstva i vjerovao da se Božja milost na svakome mjestu daje Božjim izabranicima, ipak je crkvu Sv. Marije u Porcijunkuli doživio kao mjesto koje većma obiluje milošću i koje su pohađali nebeski duhovi" (41). "Mi koji smo s blaženim Franjom boravili svjedočimo da je on zadao riječ... da blažena Djevica... tu crkvu ljubi više nego li sve ostale crkve cijeloga svijeta" (42).

4. Štovanje anđela i svetaca

Sv. Franjo također veoma poštuje anđele i svece, pa stoga u prvom Pravilu piše: "I ponizno molimo... blaženoga Mihovila,

Gabrijela, Rafaela i sve zborove blaženih duhova, serafina, kerubina, prijestolja i gospodstva, kneževstava i vlasti, anđela i arkandela; blaženoga Ivana Krstitelja, Ivana Evanđelista, Petra i Pavla i svete patrijarhe, proroke, nevinu dječicu, apotole, evanđeliste, učenike, mučenike, priznavaoce, djevice; blaženog Iliju i Henoha i sve svete koji su bili, koji će biti i koji jesu, da, kako tebi dolikuje, zahvaljuju uzvišenom i istibnitom Bogu" (43).

"Izvanrednom je ljubavlju štovao anđele koji su s nama u bojnem redu i s nama prolaze dolinom smrti. Govorio je kako ih svagdje treba poštovati kao pratiocice i zazivati ih kao čuvare. Učio je kako treba paziti da ničim ne povrijedimo njihove poglede i nikada se ne usudimo ništa učiniti pred njima što ne bismo učinili pred ljudima, htio je da se svi koji mogu nađu u oratoriju na okupu te ondje skladno psaliraju" (44). Na početku i na kraju svog Časoslova pozivao je Djevicu da moli "za nas zajedno sa sveti arkandelom Mihaelom i svim moćima nebeskim i sa svima svetima" (45). "Često je ponavljao da se na posebno svečan način mora štovati blaženi Mihael, jer mu je dužnosat da duše predvodi k Bogu. Zato je u čast sv. Mihaela, između blagdana Uznesenja i njegova blagdana, s najvećom pobožnošću postio četrdeset dana. I govorio: 'Svatko bi čast tako slavnog kneza morao Bogu davati poklon hvale ili neki drugi posebni dar'" (46).

Pobožnost prema svecima nije sama sebi cilj, nego ona potiče na ljubav prema Bogu. "Sveci i spomen na njih, bili su kao užareno ugljevlje za nj koje je u njemu oživljavalo oganj koji pobožanstvenjuje" (47); zato se on ispovijeda "svim svetima koji su na nebu i na zemlji" (48) te moli: "otпусти nam duge naše... po zaslugama i zagovoru svih izabranika tvojih" (49). Kad se radi o tome da izabere mjesto gdje će se posvetiti evangelizaciji, kaže: "U ime Gospodina našega Isusa Krista i slavne Djevice Marije i svih svetih, odabirem Francusku" (50).

Među svima svetima posebno je volio apostole Petra i Pavla: "Žarkom pobožnošću je častio sve apostole, a posebno Petra i Pavla zbog njihove goruće ljubavi prema Kristu" (51). Popravio je jednu crkvicu u čast sv. Petru; naime, pošto je popravio Sv. Damjana, "kako ne bi dopustio da mu tijelo u besposlici omlitavi nakon napora, počeo je na mjestu malo udaljenom od grada popravljati crkvu posvećenu sv. Patru. Na to ga je potakla posebna pobožnost koju je gajio, zajedno s čistom i jednostavnom vjerom, prema prvaku apostola" (52). Prije nego što se posve obratio "oadanom je pobožnošću otišao posjetiti grob apostola Petra" (53); "ušavši u

baziliku vidio je škrtost pojedinih darovatelja te je u sebi rekao: 'Budući da apostolskog prvaka treba velikodušno častiti, zašto onda ovi ljudi daju tako malene darove crkvi gdje počiva njegovo tijelo?' Zato je odmah velikim zanosom posegao za novčarkom punom novca. Uzeo ju je i bacio kroz oltarnu ogradu. To je prouzročilo toliku zveku da su se svi nazočni silno zadivili zbog tako velikog dara" (54). Na početku svog novog života rekao je Maseu: "Dragi moj družo, pođimo sv. Petru i sv. Pavlu i zamolimo ih da nas pouče i da nam pomognu da dođemo u posjed neizmjernog blaga svetog siromaštva" (55). Osim toga kaže: "Molimo presvete apostole Kristove, koji su bili savršeni ljubitelji tog evanđeoskog bisera, da nam izmole milost od Gospodina našega Isusa Krista da nam dade da budemo dostojni biti pravi ljubitelji, opslužitelji i ponizni učenici predragocjenog, preljubljenog i evanđeoskog siromaštva" (56). Nakon odobrenja Pravila, "primivši blagoslov inoćenta III, odoše posjetiti grobove apostola" (57). Osim toga je "u čast sv. Petra i Pavla i njima za ljubav prikazivao Gospodinu post jedne četrdesetnice" (58).

Jedan drugi svetac prema kojem je bio posebno pobožan bijaše Ivan Krstitelj. Na ime tog sveca je bio je kršten, pa je stoga "blagdan Ivana Krstitelja amtrao najvećim od svijetu svetačkih blagdana, jer mu je dostojanstvo tog imena utrlo put do otajstvene svetosti" (59).

Nadalje, po Franji, na svece treba gledati kao na primjere koje valja nasljedovati: "Kao što se svetim apostolima pokazao u pravom tijelu, tako se i nama danas pokazuje u svetom kruhu; kao što su oni gledajući njegovo tijelo vidjeli samo tijelo, ali promatrajući duhovnim očima vjerovali su da je on Gospodin Bog, tako i mi videći tjelesnim očima kruh i vino, gledajmo i čvrsto vjerujmo da je živo i stvarno presveto tijelo i krv" (60). Zbog toga je opominjao: "Ovce su njegove išle za njim i u nevolji i u progonima i preziru, gladne i žedne, u slabostima i kušnjama, i zato su od Gospodina primile vječni život. I velika je sramota za nas slugu Božje da su sveti izveli velika djela, a mi hoćemo da poberemo čast i slavu što ih prepričavamo i propovijedamo" (61).

Na koncu, sv. Franjo je poštivao i relikvije svetaca. Pripovijeda Celano: "Bogu dragi čovjek najpobožnije se predavao bogoštovlju, ništa Božje nije puštao da nebrigom ostane vez čašćenja. Kad je bio u Monte Casale, u pokrajini Masa, naredio je braći da iz jedne crkve, koju su svi napustili, iznesu svete moći u prebivalište braće. Veoma

ga je tištalo što su već dugo vremena bile lišene dužne pobožnosti" (62).

BILJEŠKE

- (01) 2Čel 198:786. Usp. LM IX,3:165. 12:3088. (32) Postupak
- (02) 2P 1:181. (33) NPr 18:50.
- (03) OP 1:114. (34) TD 41:1445. Usp. 34:1437.
- (04) Pbr 2:220. (35) CV 15:1844.
- (05) 2Čel 199:787. (36) 1Čel 108:507. Usp. Lm VII,3:1386; OS 124:1824; Jorda iz Giana
- (06) PM:259. 50:2377.
- (07) ČM:281. (37) Jordan iz Giana 50:2377.
- (08) ČM:282. (38) 1Čel 106:503. Usp. OS 83:1780.
- (09) NPr 23:67. (39) LP 10:1555. Usp. OS 55:1745.
- (10) ON:272. (40) LM II,8:1048.
- (11) PBr 5:226. (41) 1Čel 106:503.
- (12) 1Čel 24:360. (42) LP 9:1553. OS 55:1745; 2Čel 19:605.
- (13) CV 17:1847. (43) NPr 23:67.
- (14) LM III,1:1051. (44) 2Čel 197:785. Usp. LM IX,3:1166;
- (15) LP 93:1649. (45) ČM:281.
- (16) LM II,1:1051. (46) 2Čel 197:785; Usp. Lm VI,1:1375. LP 93: 1649; Razm. o sv. ran.
- (17) LP 79:1634. II:1910.
- (18) PV:140. (47) LM IX,3:1167.
- (19) 2P1:182. (48) PBr 5:226.
- (20) LP 3: 1547. (49) ON:272.
- (21) LM VII,1:1118. (50) LP 79:1634.
- (22) 2Čel 85:672. Usp. LM VIII,5:1142. (51) LM IX,3:1167.
- (23) 2Čel 67:653. Usp. LM VII,4:1123. (52) LM II,7:1047. Usp. 1Čel 21:354.

- (24) LP 56:1606. Usp. OS 38:1724. (53) LM I,6:1037.
 (25) 2Čel 199:788. TD 15:1414. (54) TD 10:1406.
 Usp. 2Čel 8:1037.
 (26) OR:2841. (55) CV 13:1842.
 (27) LM II,1048. Usp. 1Čel. (56) CV 13:1842.
 (28) Lm II,1:1339. (57) TD 52:1461.
 (29) TD 56:1465. (58) LM IX,3:1167.
 (30) OS 55:1744. (59) 2Čel 3:583.
 (31) LM IV,5:1072. (60) OP 1:144.
 (61) OP 6:155.
 (62) 2Čel 202:791. Usp. LM VI,7:1112.

Sažetak

- Uz Boga Franjo stavlja Mariju. Naime
- on ju okružuje neizrecivom ljubavlju
 - pjeva joj posebne pohvale
 - odabire je za odvjetnicu svog Reda
 - promatra ju najuže povezanu s Kristom kome ona daje krhko čovječstvo primajući ga u svoje krilo
 - Božić smatra blagdanom nad blagdanima, jer je to dan kada je Bog, postavši malenim djetetom, bio priljubljen uz ljudske grudi
 - smatra je Kristovo palačom, šatorom, kućom, odjećom, sluškinjom i majkom
 - postavlja dogmatske temelje Marijina Bezgrešnog Začeca
 - moli je posebnom upornošću da Bogu zahvaljuje umjesto njega i da mu isprosi milost oproštenja grijeha
 - daje joj posebno mjesto u Časoslovu muke
 - uzvisuje njene odnose s osobama Presvetog Trojstva
 - čitave noći joj govori pohvale
 - ona je predmet kontemplacije u njegovoj molitvi
 - posti četrdesetnice njoj u čast
 - ona ga vodi u njegovu zvanju i djelovanju.

- Franjo svoju ljubav prema Majci Božjoj iskazuje nasljedovanjem, posebno njezinog siromaštva; naime
- piše kako želi slijediti Marijin život i siromaštvo
 - spominje da je Marija odabrala siromaštvo

- spominje da je on odabrao siromaštvo po Marijinom primjeru
- kaže da je siromaštvo kraljica, budući da ono sjaji na Mariji kraljici
- u siromasima vidi ogledamo siromašne Marije
- draže mu je da se ogoli oltar Majke Božje nego da se povrijedi siromaštvo koje je ona toliko ljubila
- plače kad razmišlja o siromašnoj Mariji
- osniva red Klarisa kako bi one nasljedovale Marijino siromaštvo.

Franjo također izriče svoju ljubav prema Majci Božjoj i posebnom ljubavlju prema crkvi Svete Marije Anđeoske; stoga

- tamo udara svoje boravište još i prije svog konačnog obraćenja
- s ljubavlju je popravljao
- tu dobiva konačno prosvjetljenje o svom pozivu
- ponizno moli tu crkvicu od opata sv. Benedikta
- onamo odvodi svoju prvu braću
- želi da se u nju posveti Klara
- želi da tamo bude sastajalište prigodom susreta braće koja su se dala na putujuću evangelizaciju
- želi tamo objedovati sa sv. Klarom
- tamo želi umrijeti i biti pokopan
- želi da braća veoma ljube to mjesto i da ga nikada ne napuste
- želi da to mjesto bude primjer cijelome Redu
- želi da ga uvijek čuvaju najbolja braća
- tvrdi da sama Majka Božja to mjesto ljubi posebnom ljubavlju.

Franjo također veoma štuje anđele i svece, i zato

- moli ih da zahvaljuju Gospodinu mjesto njega
- velikom ljubavlju štuje anđele čuvare te braću uči da nikada ne smiju povrijediti njihov pogled
- spominje anđele i svece na početku i na kraju svih psalama svog Časoslova na čast mucu Isusovoj
- želi na se na posebno svečan način slaviti sv. Mihael, jer je njegova dužnost predvoditi duše k Bogu
- posti četrdesetnicu u čast sv. Mihaela
- u svecima gleda one koji u njemu oživljuju ljubav prema Bogu
- ispovijeda se svim svetima
- moli oprostjenje grijeha po zagovoru i zaslugama svih svetih
- moli svjetlost od svetaca kad mora odabrati mjesto gdje će evangelizirati
- žarkom pobožnošću časti apostole, a posebno Petra i Pavla
- popravljao crkvicu sagrađenu u čast sv. Petra

- često pohađa grob prvaka apostola
- osuđuje škrtost kršćana prema sv. Petru
- moli pomoć sv. Petra i Pavla da uzmogne slijediti uzvišeno siromaštvo
- posti njima u čast četrdesetnicu
- posebno štuje sv. Ivana Krstitelja kojem je bio posvećen na krštenju kad je dobio ime Kristova preteče
- u svecima gleda uzore koje treba nasljedovati
- poštuje relikvije svetaca.

III - LJUBAV PREMA LJUDIMA

Sv. Franjo je posve uvjeren da je Bog otac svima i zbog toga u svakom čovjeku gleda brata, živu sliku Krista, starijeg brata. Za njega je svako ljudsko biće pravi prijatelj, stoga ga cijeni i poštuje, makar bio drugačiji od njega; njegova se ljubav očituje prema najpotrebnijima. Ljudimu redovito velikodušno uzvraćaju tu ljubav.

Promotrit ćemo

- Ljubav prema bližnjemu
- Ljubav prema potrebnima
- Ljubav prema grešnicima i neprijateljima
- Ljudi i sveti Franjo

1. Ljubav prema bližnjemu

Franjo je i prije obraćenja gajio posebnu ljubav prema bližnjemu: "Među ostalim utamničenima nalazio se neki vitez, veoma ohol i nepodnošljiv. Dok su svi nastojali da ga se otarase, Franjina strpljivost nije bila slomljena. Podnosio je nepodnošljivoga i sve je pozvao da se s njime izmire" (01). "Uvijek je odbacivao od sebe sve što bi se nekome moglo činiti nepravdom" (02).

S nekom je posebnom finoćom postupao s drugima; piše, naime, Jakobi od Settesoli: "Ako me želiš još naći živa..." (03). Grofu Orlandu da Chiusi, koji u dvorcu San Leone izražava želju da s njim govori, kaže: "Veoma mi se sviđaš, ali sada idi i počasti svoje prijatelje koji su te pozvali i ostani s njima, a nakon objeda ćemo razgovarati koliko god želiš" (04). Istu takvu finoću pokazuje prema liječniku koji ga je liječio: "Dok je sveti čovjek boravio u samotištu, jedan ga je liječnik svaki dan posjećivao zbog liječenje očiju. Jednog je dana svetac rekao svojim: 'Pozovite liječnika i lijepo ga počastite'" (05).

Brat Franjo inzistira na ljubavi prema bližnjemu također i u svojim spisima u kojima čitamo: "I ljubimo bližnjega kao samoga sebe; ako ga netko ne bi htio ili mogao ljubiti kao samoga sebe, neka mu barem ne čini zla, nego neka mu čini dobro" (06); "opominjem i potičem braću da ne preziru i ne osuđuju ljude koje

vide obučene u mekušaste i šarene haljine i koji se služe biranim jelima i pićima, nego neka radije svatko osuđuje i prezire samoga sebe" (07); "Ijubimo svoga bližnjega kao sami sebe... radujmo se zbog dobra drugih kao da su naša suosjećajmo s njima u nvoljama i ne nanosimo uvrede nikome" (08). "Tko god bi svom bratu bio zavidan zbog dobra što ga u njem govori ili čini Gospodin, čini grijeh psovke, jer zavidi samome Svevišnjem koji govori i čini svako dobro" (09).

Ne dopušta da braća u ime siromaštva osuđuju druge: "Zahtijevao je da braća ne osuđuju nikoga, da s prezirom ne gledaju na one koji žive u raskoši i oblače se pretjerano raskošno i gizdavo... Štoviše, propisao je da ih poštuju kao braću i gospodare: kao braću, zato što su život dobili od istog Stvoritelja; kao gospodare, jer pomažu drugima da čine pokoru pomažući ih u potrebama. I dodao je: 'Ponašanje braće među ljudima moralo bi biti takvo da svatko tko ih vidi ili čuje, bude potaknut da slavi i hvali Oca nebeskoga'" (10). I zaista, "kada bi k njima došao koji bogataš ovoga svijeta, oni bi ga primili veselo i ljubavzno" (11).

Ne predviđa novicijat da bi provjerio zvanje, nego prima svakoga: "Htio je da Red bude otvoren svima, jednako siromašnima i neukima, kao i bogatima i učenicima. Govorio je: 'Pred Bogom nema osobne prednosti, i Duh Sveti, Generalni ministar Reda, jednako počiva na siromašnome i jednostavnome'" (12). Jakov iz Vitrya naglašava: "Nikome ne zatvaraju vrata svoga Reda" (13). Jednome od braće kaže: "Znaj, predragi brate, da je finoća jedno od svojstava Boga, koji daje svoje sunce i svoju kišu, iz finoće, pravednima i nepravедnima; finoća je sestra ljubavi, koja gasi mržnju i podržava ljubav" (14). "Zaista u ono vrijeme Franjo i njegovi drugovi doživljavali su neizmjereno veselje i neprotumačivu radost kada bi netko od vjernika, tkogod bio i bilo kojeg staleža, bogataš, siromah, plemenitaš, pučanin, prezren, čašćen, učen jednostavan, klerik, neuk, laik, vođen duhom Božjim, došao da obuće odjeću, habit svetoga Reda" (15).

2. Ljubav prema potrebnima

Franjo se posebno brine za potrebne i nježno ljubi, već i prije obraćenja, siromahe. "Kad je bio oslobođen iz tamnice počeo je više sažaljevati potrebne" (16). Jednome "reče samome sebi: 'Ti si velikodušan i fin prema ljudima od kojih ne dobivaš ništa osim običe

isprazne simpatije; stoga budi velikodušan i fin, iz ljubavi prema Bogu, prema siromasima, jer će ti On uzvratiti mnogo obilnije'. Od toga je dana rado susretao siromahe i obilno im dijelio milostinju... Jednog je dana odbio nekog siromaha, i ovaj je otišao. Odmah je, kao taknut munjom božanske milosti, predbacio sam sebi taj prostački čin, misleći pri tom: 'Da te je ovaj siromah zamolio za pomoć u ime nekog velikog grofa ili baruna, sigurno bi mu dao. Tim si mu više morao dati iz obzira prema Kralju kraljeva i Gospodaru svijeta'" (17). Kad je otac izbivao, a on ostajao kod kuće, premda je objedovao sa svojom majkom, ispunio bi stol kruhovima kao da se spremalo za cijelu obitelj. Majka ga je pitala zašto ta hrpa kruhova, a on je odgovorio da je to zato da se kao milostinja podijeli siromasima" (18). "Jednog je dana naišao na nekog siromašnog viteza koji je bio gotovo gol: potaknut sažaljenjem, dao mu je, iz ljubavi prema Kristu, svoju biranu odjeću u koju je bio obučen" (19).

Ta ljubav raste posve obraćenja i posvećenja Bogu; životopisci spominju: "Siromašnim je prosjacima želio podijeliti ne samo dobra, nego dapače i samoga sebe" (20). "Kad god je to mogao, potrebnima bi podijelio ogrtače, tunike, knjige, čak i stvari s oltara, da bi zadovoljio zahtjevima pobožnosti" (21). "Postavši siromah sa siromasima nije bez tuge mogao podnijeti da je netko siromašniji od njega, i to ne iz oholosti, nego iz dubokog sažaljenja" (22). "I zdrav i bolestan bio je prepun ljubavi i nježnosti ne samo prema svojoj braći, nego i prema svim siromasima, jednako prema onima dobrog zdravlja kao i prema bolesnima. Lišavao se potrebitog, čime su ga braća brižno i s ljubavlju zbrinjavala, kako bi to s velikom radošću podijelio drugima, oduzimajući vlastitom tijelu čak i ono što mu je bilo neophodno" (23). Zbog toga je bio nazvan "otac siromaha" (24) i "prijatelj siromaha" (25). Veoma lako daje svoj plašt; daje ga, naime, nekoj ženi iz Machilona kod Rietia (26), daje ga nekom prosjaku koji je došao u Sv. Mariju Anđeosku (27), nekoj starici iz Celana (28), nekom čovjeku iz okolice Rivotorta (29), nekom siromahu kod Celle di Cortona (30) i jednom drugom siromahu u Sieni (31). Jednog je dana naredio da se majci dvojice braće dade knjiga Novoga Zavjeta: "Daj našoj majci Novi Zavjet, neka ga proda zbog svojih potreba, jer upravo nas on uči pomagati siromahe. Smatram sigurnim da će se Gospodinu više sviđati djelo ljubavi ljubavi nego li čitanje" (32).

Franjo pomaže siromasima jer ima pravi osjećaj za granice privatnog vlasništva. Na primjer: kad se jednom vraćao iz Siene naišao je na siromaha i reče svom drugu: "'Brate, moramo vratiti

plašt ovom siromahu, jer je njegov. Mi smo ga dobili na posudbu sve dok ne sretnemo nekog tko je siromašniji od nas'. Pratilac, kojemu je na srcu bila potreba ljubaznog oca, snažno se odupirao da ne bi brinući se za drugoga zanemario samoga sebe. 'Ne želim biti tat - odgovori svetac - a bilo bi nam pripisano kao krađa kad ne bismo dali nekome potrebitijem od nas'. Tada je ovaj drugi popustio" (33).

Ni najmanje nije mogao podnijeti da se loše govori o siromasima: "U obitavalište je došao neki siromah koji bijaše i bolestan. Smilo mu se sa svoje dvostruke nevolje, zbog bijede i zbog bolesti. Zato je sa svojim pratiocem počeo razgovarati o siromaštvu. Kad se, suosjećajući uživio u osjećaje njegova srca, reče pratilac svecu: 'Brate, istina je da je ovaj siromašan, ali možda u cijeloj pokrajini nema nikoga tko bi od njega bio bogatiji željom za bogatstvom'. Svetac ga smjesta ukori; a kad je priznao svoj grijeh, rekao mu je: 'Požuri se i svuci svoju tuniku, baci se siromahu pred noge te priznaj da si sagriješio! Nemoj samo moliti oprostjenje, nego izrazi želju da se za tebe moli!' Ovaj se pokorio i otišao dati zadovoljštinu te se vratio. Svetac mu je zatim rekao: 'Kad, brate, ugledaš siromaha, pruža ti se zrcalo našega Gospodina i njegove siromašne Majke'" (34).

U svezi s pomaganjem siromaha u Pismu vjernicima piše: "Imajmo ljubav i dijelimo milostinju, jer one peru dušu od rugobe grijeha. Ljudi, naime, gube sve stvari, ostavljajući ih na ovome svijetu; ali sa sobom nose nagradu ljubavi i milostinje što su ih dijelili, zbog kojih će od Gospodina primiti nagradu i dostojnu naknadu (35). Braća su dobro shvatila pouku koju um je dao Franjo; "iz ljubavi su, naime, davali diop primljene milostinje svakome tko bi ih zatražio" (36); "radosno su davali od isprošene milostinje onima koji su ih tražili, a najviše siromasima" (37).

U Franjino vrijeme najpotrebitiji ljudi su bili gubavci, jer su bili prisiljeni živjeti odvojeno od drugih i bilinapušteni od sviju. Siromašak spominje da su i njemu bili odbojni i da ih je oduravao, ali se uspio svladati, tako da ih je ljubio na poseban način. Legenda trojice drugova pripovijeda ovo: "Kad je jahao nedaleko od Asiza sreo je jednog gubavca. A jer je od gubavaca veoma zazirao, prisilio je samoga sebe, sjahao s konja, dao mu denar i polubio mu ruku. Primivši od gubavca poljubac mira, ponovno je uzjahao konja i nastavio svoj put. Otada je počeo sve više prezirati samoga sebe, dok nije uz pomoć Božje milosti prispio do potpune pobjede nad samim sobom. Nakon nekoliko dana uzeo je mnogo novaca i otišao

u sklonište gubavaca. Sve ih je zajedno sabrao i svakom je pojedinom udijelio milostinju i poljubio ruku. Odlazeći odande osjetio je kako se ono što mu prije bijaše odvratno, tj. vidjeti gubavce i dotaknuti ih, preobrati u nasladu" (38). U Oporuci spominje: "Gospodin je meni, bratu Franji, dao da ovako počnem pokoru: Dok sam bio u grijesima bilo mi je odviše odurno i pogledati gubavce; i sam Gospodin me dovede među njih i bijah s njima milosrdan. Kad sam otišao od njih, ono što mi se činilo gorkim, pretvorilo mi se u duševnu i tjelesnu nasladu. I nakon kratkog oklijevanja napustio sam svijet" (39).

Zanimanje za gubavce nastavilo se i nakon obraćenja te Cvjetići pripovijedaju kako je Franjo nekom zahtjevnom i nezadovoljnom gubavcu rekao: "'Sinko, ja ću te služiti, kad nisi zadovoljan s drugima'. 'Prihvaćam, odgovori bolesnik, ali što mi ti možeš učiniti više nego drugi?' Sveti Franjo odgovori: 'Što god budeš htio, učinit ću ti'. Gubavac reče: 'Hoću da me cijeloga opereš, jer toliko zaudaram da ni sam ne mogu podnositi'. Tada sveti Franjo odmah dade zagrijati vodu s mirisnim travama, svuče bolesnika i počne ga prati svojim rukama, a drugi je brat lijevao vodu" (40).

Jednom, kad je s obzirom na nekog gubavca dao ne baš zgodnu primjedbu "ispovijedio je taj svoj grijeh s nakanom da dade zadovoljštinu Bogu i tom jadniku... Dok je blaženi Franjo zajedno s gubavcem i s otalom braćom sjedio za stolom, izmđu njih dvojice je stavljena zdjela. Gubavac je sav bio pokriven ranama i čirevima, a prsti s kojima je jeo bijahu mu skvrčeni i raskrvavljeni tako da je svaki put, kad bi ih pružio prema zdjeli, iz njih u zdjelu kapala krv. Kad je to vidio brat Petar, s ostalom se braćom silno ražalostio, ali se nije usudio ništa primjetiti svetom ocu. To je vidio onaj koji je ovo napisao i za to svjedoči" (41).

U času umiranja "gorio je velikom željom da se vrati na poniznost početaka, kako bi, kao u početku služio gubavcima" (42). Susret s gubavcima bio je naime za njega razdoblje kušnje; želi da to isto čine i braća; "od početka, naime, svog pokreta želi da braća borave u skloništima za gubavce kako bi im služili i tako postavljali temelje poniznosti. Kada bi u Red ulazili plemići i neplemići, izmđu ostalog, što im je bio rastumačeno, rečeno im je da je potrebno da dvore gubavce i da stanuju u njihovim kućama" (43).

3. Ljubav prema grešnicima i neprijateljima

Ljubav se mora proširiti na sve ljude i ne smije isključiti grešnike, pa čak ni neprijatelje. S tim u svezi sv. Franjo piše: "Ako bi tko na bilo koji način sagriješio, i sluga se Božji ne bi zbog toga ne bi zbog toga dao istjerati iz ljubavi i uznemiriti, grijeh bi pretvorio u svoje blago" (44). "Blago čovjeku koji podnosi svoga bližnjega u njegovim slabostima, kao što bi htio da drugi njega podnose kad bi bio u sličnom položaju" (45). "Tko god bi došao k njima, prijatelj ili neprijatelj, kradljivac ili razbojnik, neka ga dobrostivo prime" (46). Govorio je i to "da mnogi koji nam izgledaju đavolovim udovima, mogu jednoga dana postati Kristovim učenicima" (47).

Znakovita je zgodna s razbojnicima iz Montecasale: "Neko su vrijeme u samotište iznad Borgo San Sepolcro gdje dolazili razbojnici da zamole kruha... Onamo je došao blaženi Franjo. Braća su ga o tome pitala da li bi im davala kruha ili ne. Blaženi im je Franjo odgovorio: 'Učinite li kako ću vam reći, pouzdajem se u Gospodina da ćete osvojiti njihove duše'. I još je nadodao: 'Uzmite sa sobom kruha i dobra vina. Odnosite im to u šumu dje znate da se zadržavaju pa im vičite i kažite: Braćo razbojnici, dođite k nama, jer mi smo braća. Donijeli smo vam kruha i dobra vina. Oni će odmah doći k vama. Tada po zemlji prostrite stolnjak i na nj stavite kruh i vino. Ponizno ih veselo poslužuje dok budu jeli, a kad se budu najeli, kazat ćete im nekoliko riječi o Gospodinu. Kao prvo: da nikoga ne tuku i da nikome ne čine nikakva zla, jer budete li od njih zahtijevali sve najednom, neće vas polsušati. Zbog vaše poniznosti i ljubavi što ste im je pokazali, odmah će vam to obećati. Sutradan ustanite, pa zbog dobra obećanja koje vam zadadoše pridometnite jaja i sira pa im jednako tako odnsite i poslužujte ih dok ne pojedu. Nakon blagovanja recite im: Zašto tu stojite cijeli dan? Umirete od gladi, podnosite mnoge nevolje i hotimično činite tolika zla zbog kojih ćete izgubiti svoje duše ako se ne obratite. Bolje bi bilo da služite Gospodinu, pa će vam on u ovome životu dati sve što vam je potrebno za tijelo i napokon ćete spasiti svoje duše. - I Gospodin će po svome milosrđu nadadahnuti da se zbog vaše poniznosti i ljubavi koju ste im iskazali obrate'. Braća ustadoše i učiniše sve što im je rekao blaženi Franjo. Razbojnici su po Božjem milosrđu, i po njegovoj milosti koja je sišla na njih, od riječi do riječi uvažili molbe koje su im braća upravela i sve su izvršili. Štoviše, zbog bliskosti i ljubavi koju su im braća iskazala počeli su im u samotište na leđima donositi drva. Po Božjem milosrđu, potaknuti njihovom ljubavlju i srdačnošću što su im je braća iskazala, jedni od njih uđoše u Red,

drugi prigrliše pokoru i braći obećaše da u buduće neće činiti nikakva zla, nego da će živjeti od rada svojih ruku" (48).

Franjo cijeni i pogane; ulazi u muslimanski tabor, dira u srce sultana i ovaj mu postaje gotovo prijatelj. Pripovijeda Jakov iz Vitrya: "Franjo je bio toliko ispunjen žarom ljubavi duha da je zaželio, došašvši u kršćansku vojsku koja se utaborila kod Damiate u Egiptu, otići, neustrašiv i oboružan samo štitom vjere, u tabot egipatskog sultana... Kroz nekoliko ga je dana (sultan) pažljivo slušao kako propovijeda pred njim i njegovima Krista... Kad se s njim rastajao, stavio mu je na srce: 'Moli za me da se Bog udostoji pokazati mi koji mu je zakon i koja vjera draža'" (49).

Ni najmanje ne podnosi da među ljudima vlada mržnja te sve čini da se uspostavi mir između asiškog gradonačelnika i biskupa: "Bilo mu ih je žao, pogotovu što se nitko iz crkvenih ni svjetovnih redova nije brinuo da uspostavi između te dvojice mir i slogu. Rekao je svojim drugovima: 'Velika je sramota za nas, sluge Božje, da se gradonačelnik i biskup toliko međusobno mrze, a nitko se ne trudi da ih pomiri i složi'. Tada je spjevao kiticu i dodao svojim Pohvalama: 'Hvaljen budi, Gospodine moj, po onima koji opraštaju iz ljubavi tvoje, i rado podnose bijede života. Blago onima koji sve podnose s mirom, jer ćeš ih vječnom okruniti krunom'. Tada je pozvao jednoga od svojih drugova i rekao: 'Idi, i s moje strane reci gradonačelniku neka zajedno s gradskim ocima i drugima koje može povesti sa sobom ode u biskupiju'. Taj je brat otišao, a svetac je rekao drugoj dvojici svojih drugova: 'Idite i pjevajte Pjesmu brata sunca u prisustvu biskupa i gradonačelnika i pred drugima koji budu prisutni. Imam povjerenja u Gospodina da će njihova srca učiniti poniznima te će se oni pomiriti i vratiti na prijašnje prijateljstvo i ljubav'... Kad su braća završila pjesmu gradonačelnik je rekao pred svima koji su se sabrali: 'Zaista vam kažem da sam spreman oprostiti ne samo gospodinu biskupu kojeg moram smatrati svojim gospodarem, nego i onome tko bi mi ubio brata ili sina'. Tada se bacio pred noge biskupa, govoreći mu: 'Iz ljubavi prema Gospodinu našem Isusu Kristu i njegovom sluzi Franji, evo, spreman sam učiniti što vam se bude svidjelo'. Biskup ga je zagrlio, ustao i odgovorio mu: 'Zbog dužnosti koju obavljam moram biti ponizan. Ali nažalost imam narav sklonu srdžbi. Molim te, oprosti mi'. I tako su se obojica zagrlila i izljubila veoma srdačno i s velikom ljubavlju" (50).

Ni sami neprijatelji ne smiju biti isključeni iz ljubavi. S tim u svezi Franjo piše: "Moramo ljubiti neprijatelje i činiti dobro onima

koji nas mrže" (51); "Gospodin u Evandelju kaže: 'Ljubite svoje neprijatelje'. Samo onaj stvarno ljubi svog neprijatelja koji se ne osjeća uvrijeđenim zbog nepravde koju mu je taj nanio, nego iz ljubavi prema Bogu izgara zbog grijeha u svojoj duši, a ljubav pokazuje djelima" (52). "I naš je Gospodin Isus Krist, čijim stopama trebamo ići, svog izdajnika nazvao prijateljem i svojevrijedno se predao onima koji su ga raspeli. Nama, dakle, prijatelji su svi oni koji nam nepravедno zadaju patnje i nemir, prezir i nepravde, boli i muke; moramo ih doista ljubiti, jer po onome što nam nanose postižemo vječni život" (53); "moramo ljubiti one koji nas progone, grde i karaju, jer Gospodin veli: Ljubite svoje neprijatelje i molite se za one koji vas progone i kleveću" (54); "nek se ne opiru zlotvoru, nego ako ih tko udari po jednom obrazu nek mu pruže i drugi; ako im tko uzme ogrtač, neka mu ne brane ni košulju" (55). U Tumačenju Očenaša moli ovako: "Kako i mi otpuštamo dužnicima našim: Učini, Gospodine, da što još potpuno ne opraštamo, potpuno oprostimo, i da iz ljubavi prema tebi iskreno ljubimo neprijatelje i za njih se kod tebe iskreno zauzimamo ne uzvraćajući nikom zlo za zlo i nastojeći svima u tebi biti od koristi" (56).

4. Ljudi i sveti Franjo

Franjo ljubi sve ljude bez razlike ne isključujući iz svoje ljubavi ni zlotvore, pa čak ni neprijatelje. Ova ljubav mu nije uvijek uzvraćana, osobito ne na početku njegova obraćenja kad mu se suprotstavljaju otac, brat i prijatelji. Jednog je dana otišao u Foligno, prodao tkaninu i konja i želio pod svaku cijenu sav utržak dati svećeniku crkve sv. Damjana. Budući da je ovaj to odbio, bacio je novac kroz crkveni prozor. "Kad je za to saznao njegov otac, koji ga je na svoj način ljubio i htio vratiti novac, počeo Franju grditi i tražiti natrag novac" (57); kad ga je konačno našao u udubini prozora, malo je stišao svoj bijes" (58).

Vrlo brzo se Franjo više nije osjećao dobro u obiteljskom krugu, pa je odlučio otići od kuće i živjeti u jednoj pećini: "Dok je sluga Svevišnjega živio na tome mjestu, njegov je otac obilazio svuda poput marljiva istraživača tražeći vijesti o sinu. I kad je saznao da boravi na već spomenutom mjestu, ganut bolom srca zbog neočekivana događaja veoma se uzrujao. Sazvao je prijatelje i susjede, požurio je što je više mogao do mjesta gdje je boravio sluga Božji. A Franjo, koji je bio novi borac Kristov, kad je čuo

prijetnje, hoteći sve prepustiti srdžbi Božjoj, sakrio se u neku skrovitu rupu" (59).

Nakon kratkog vremena vraća se u grad gdje ga primaju kao ludog siromaha. "Kad su se ovakve glasine i naklapanja već dugo širila ulicama i trgovima grada i kad je tu i tamo odjeknula galama onih koji su Franju ismjeivali, među mnogima do čijih su ušiju doprle te glasine bio je konačno i njegov otac. Kad je čuo ime svoga sina i da su građani s njime tako postupali, odmah je ustao, ali ne zato da ga oslobodi, nego da ga satre. Nije se nimalo obuzdavao nego je na nj nasrnuo kao vuk na ovcu, namrgođeno i divlje ga pogledao, zgrabio ga bezobzirno rukom i dosta grubo ga odvuкао svojoj kući pa ga je bez samilosti više dana držao zatvorena u tamnom prostoru misleći da će mu tako slomiti volju i pridobiti ga. To je poduzeo najprije riječima, zatim batinama i napokon okovima" (60).

Otac je oputovao radi svojih trgovačkih poslova i majka ga je oslobodila: "Otac se međutim vratio. Kad nije našao Franju, počeo je gomilati grijehe na grijehe. Ženu je žestoko izgrdio. Zatim je odjurio na ono mjesto, galamio je i halabučio, da bi ga barem potjerao iz onoga kraja, ako ga već ne može od nauma odvratiti" (61). Otac je konačno ipak "morao, sigurnim iskustvom, uvidjeti da je sluga Božji bio spreman podnijeti svaku neprijatnost poradi Krista" (62). Odlučio je prisiliti ga na povratkom posredstvom sile: "Nakon toga je otac otišao u palaču gradske uprave te je pred gradskim konzulima optužio sina. Zahtijevao je da mu se vrati novac što ga je sin uzeo otišavši od kuće... Kad je, dale, otac vidio da kod konula ne može ništa učiniti, svoju je tužbu podnio gradskom biskupu" (63). Franjo je sa sebe pred biskupom skinuo sve, a "njegov je otac, obuzet silnim bolom i raspaljen bijesom, ustao te uzeo novac i svu odjeću. Dok je to nosio kući, nazočni svjedoci ovoga prizora bijahu ogorčeni, jer ništa od odjeće nije ostavio sinu" (64).

Ni brat mu nije bio ništa manje okrutan; "povodeći se za primjerom oca, dobacivao mu je uvredljive riječi. Jednog je zimskog jutra vidio Franju uronjenog u molitvu, kako pokriven samo dronjcima drhti od studeni. I taj je pokvarenjak, okrenuvši se jednom sugrađaninu ovome rekao: 'Reci Franji da ti proda malo znoja'" (65).

Proganjanje sa strane rođaka "Franju je učinilo spremnijim i snažnijim da ostvari svoju odluku. Strpljivost ga nije napustila, premda je bio napadan riječima i mučen okovima" (66). "Osjećao se

slobodnijim pošto je bio prokušan u protivštinama, a po mnogostrukim borbama izgled mu je postao vedrijim. Preturivši nepravde, postao je srčaniji, svuda se slobodno kretao, stupao je hrabrije" (67).

Prijatelji z mladosti su ljubili i štovali Franju sve dok se nije obratio. Životopisci spominju: "Mnogi su išli za njim, a sve su to bili prijatelji zla i podjarivači lopovština, tako da je bio okružen četama ništarija. Ponosno je i samosvjesno stupao polazeći babilonskim ulicama" (68). "Neki asiški čovjek, veoma jednostavan, svakako po nadahnuću Božjem, na gradskim ulicama, kad bi sreo Franju, pred njegove bi noge prostirao svoj plašt" (69).

Čak i nakon njegove bolesti koja ga je iznutra preobrazila, njegovi prijatelji žele da im bude kolovođa: "Počeo se preobražavati u savršena čovjeka i postajati drugačijim. Kad se vraćao kući pratili su ga 'sinovi Babilona' i dok je htio drugamo ići, protiv njegove volje vukli su ga na drugu stranu. Rulja mladića grada Asiza koja ga je nekoć smatrala predvodnikom svoje ispraznosti dolazila je k njemu pozivajući ga na drugarske gozbe za kojih se uvijek služi samo raskalašenosti i lakrdijama. Izabrali su ga svojim vođom. Kako su češće doživljavali njegovu darežljivost, znali su da će on bez sumnje podmirivati račune za sve. Pričinjali su se podložnima da bi napunili trbuh" (70). Nakon njegova obraćenja smatraju ga potpuno ludim: "Kad su ga vidjeli oni koji su ga poznavali, uspoređivali su ono prijašnje s posljednjim. Počeli su ga sažalno prekoravati i nazivati ga budalom i luđakom. Na nj su se nabacivali uličnim blatom i kamenjem Promatrali su ga kako je izmijenio nekadašnje ponašanje i kako je od tjelesne trapnje iznemogao. Zato su mu sve što je činio uračunavali u mahnitost i ludost" (71).

Ne samo rodbina i prijatelji, nego i svi koje susreće razočarano gledaju na Franjinu promjenu. Napustivši grad Asiz "napokon je stigao u samostan nekih redovnika; više dana je na sebi imao samo košulju i boravio u kuhinji kao poslužitelj, želio se nasititi otpacima. Budući da ondje nije bilo samilosti, nije mogao dobiti ni makar kakvu staru odjeću, odande je otišao" (72).

Čak ni onda kad su mu se počeli pridruživati drugovi, "dok je biskup Gvido bio prema njima Ljubezan, drugi su ih smatrali nevrijednima, te su ih mnogi, mali i veliki, pogrđivali i nanosili im nepravde. Gdjekada bi im otimali i vrlo siromašnu odjeću... Neki bi im opet u ruke davali kocke i pozivali ih ne bi li se s njima htjeli igrati. Drugi su im ope odostraga skidali kapuce, vješali ih sebi na leđa i tako ih nosili. Pravili su im ovakve i slične nepodopštine i

smatrali ih tako bespomoćnima te su ih drsko napadali kako im se prohtjelo" (73). "Mnogi su ih smatrali varalicama i slaboumnicima pa ih nisu htjeli primati u svoje kuće, da ih ne bi možda kao lopovi okrali" (74). "Kao prezrenim i nepoznatim osobama u nekim su im krajevima svijeta dobacivane pogrde" (75). "Koji god bi ih vidjeli, mnogo su se čudili što su se svojom odjećom razlikovali od sviju ostalih ljudi i što su izgledali poput šumskih ljudi... Jedni su ih rado slušali a drugi ismjeivali. Mnogi su ih zamarali pitanjima. Neki su ih pitali: 'Odakle ste?' Drugi su se zanimali kojem Redu pripadaju. Jer im je bilo naporno odgovarati na ta pitanja, jednostavno su izjavljivali da su pokornici iz grada Asiza. Njihova zajednica tada još nije bila nazvana Redom" (76).

"U nekim su krajevima bili primljeni, ali im nije bilo dopušteno graditi boravište, iz nekih su krajeva čak protjerani zbog straha da braća možda nisu krivovjerci" (77). Jedni sugovorili da su ljudi ili pijani, a drugi su opet tvrdili da takve riječi ne proizlaze iz ludosti: 'Ili su uz Gospodina prionuli poradi najvećeg savršenstva, ili su doista ljudi; njihov se život čini beznadnim kad se hrane siromašno, hode bosonogi, a obučeni su u vrlo bijednu odjeću'... A kad bi ih djevojke i mlade žene vidjele, bježale bi bojeći se da ih ne bi možda očarala njihova ludost i bezumnost" (78).

Stvari su se brzo promijenile: "Pošto je nakon ovog događaja prošlo neko kraće vrijeme, kako se više širio glas o čovjeku Božjem među narodom i njegovo se ime pročulo, prior (koji ga je onako hladno primio) spomenutog samotana, razmišljajući o postupku prema čovjeku Božjem, pošao je k njemu i ponizno ga molio da za ljubav Spasitelju orposti njemu i njegovima" (79). "Kad su ljudi vidjeli kako su braća radosna u svojim nevoljama, kako sabrano i pobožno mole, kako ne primaju novaca niti ih sa sobom nose i kako se međusobno ljube, po tom su prepoznavali da su pravi Gospodinovi učenici. Mnogi su k njima dolazili raskajana srca te su ih molili da im oprostite sve uvrede koje su im nanijeli" (80).

Ukratko, "gotovo se sav narod toliko napunio milošću i pobožnošću, toliko su ga željeli vidjeti i čuti da su jedni druge gazili... Tolika je bila vjera muškaraca i žena, toliko poštovanje prema svecu Božjem da se smatrao sretnim onaj koji se dotaknuo makar samo njegove odjeće. Kad je ulazio u neki grad veselio se kler, zvonila zvona, klicali muževi, radovale se žene, pljeskala djeca, a neki uzeše i grane s drveća pa mu s pjesmom izlažahu u susret" (81). "Vjernici bi mu donosili kruh da ga blagoslovi i taj su kruh čuvali dugo, jer kad su ga blagovali ozdravljali bi od različitih

bolesti" (82). "Među narodom se o njemu naveliko govorilo i glas o čovjeku Božjem se počeo sve više širiti" (83).

"Ljudi svake dobi i obojega spola trčali su da vide i čuju tog novog čovjeka što ga je nebo podarilo svijetu" (84). U Celanu ga je neki vitez usrdnom ljubavlju pozvao na objed. Kad je stigao u vitezovu kuću, cijela se obitelj obradovala dolasku siromašnoga gosta" (85). "Došavši jednoga dana Franjo u grad Bolognu, sav je narod grada pohitio da ga vidi; i bila je tolika gužva da su ljudi jedva mogli doći na trg" (86); također u Bologni tom zgodom "mnogi su učeni ljudi, koji su ga slušali, bili zadivljeni zbog takvog govora jednog neukog čovjeka" (87).

Poštovanje još više raste nako čuda svetih rama. "Kad su ljudi onoga kraja saznali da sv. Franjo silazi s gore i prolazi onim krajem, svi izađoše da ga vide. Muževi i žene, stari i mladi, s velikom su pobožnošću i čežnjom tražili da mu poljube ruke i dotaknu ih se" (88). "Kad je sv. Franjo prolazio predgrađem San Sepolcro, a prije nego se približio gradu, dođe mu u susret mnoštvo ljudi iz grada i zaselaka, a mnogi su došli u susret s maslinovim grančicama u ruci, vičući glasno: 'Evo sveca, evo sveca!' Iz pobožnosti i želje da ga dotaknu načiniše veliku gužvu i stisku oko njega" (89). "Kad je došao (u Rieti, kamo je došao radi liječenja) dobrohotno i ljubavlju ga je primila cijela rimska kurija koja je u to vrijeme boravila u tom gradu" (90). "Mnogi su kardinali i drugi visoki prelati svakog dana dolazili posjetiti Franju iz odanosti koja ih je povezivala s njime" (91). Kada je bolestan prenešen iz Siene u Asiz, "čitav je grad klicao od radosti zbog svečeva dolaska i svi su hvalili Boga, budući da se sav narod nadao da će svetac svoje dane završiti unutar njegova grada, i to je bio pravi razlog takvom veselju" (92).

Poslije njegove smrti slilo se silno mnoštvo naroda koje je hvalilo Gospodina... Sav je grad Asiz hrpimice grnuo... Svatko je pjevao pjesmu radosnicu kako ga je poticala radost srca" (93). "Sveto tijelo su nosili iz mjesta u kojem je preminuo pjevajući pjesme i hvalospjeve uz pratnju truba. S počastima ga odnesoše u grad. Neki uzeše maslinove grane i drugo drveće te su svečano pratili svete zadušnice. I svjetiljke su se množile" (94). "Kad napokon sa zanosnim klicanjem stigoše u grad, dragocjeno blago što ga doniješe s najvećim poštovanjem sahraniše u crkvi sv. Jurja" (95).

"Kod njegova groba neprestano se događaju nova čudesa i kako su se množili zagovori, ondje se primaju divna dobročinstva za dušu i tijelo. Slijepima se vraća vid, gluhima se obnavlja sluh, hromi

ponovno hodi, nijemi progovara, onaj s ulozima ponovno poskakuje, gubavi se čisti, napuhnuti se splašnjava i zadobivaju zdravlje svi oni koji trpe od različitih i neobičnih tegoba. Mrtvo tijelo ozdravljuje živa tjelesa kao što je živ u život vraćao mrtve duše. Za sve ovo je dočuo i saznao rimski Prvosvećenik... Raduje se i kliče, oduševljen je i veseo dok gleda kako se u njegovu vremenu novim otajstvima, ali starim čudesima, obnavlja Crkva... Sluša to i odobrava cijeli svijet i svekolike vlasti. Otac katoličke vjere je pun preobilne radosti i posve obuzet svetom utjehom" (96).

"Papa Grgur žuri u Asiz... Kad je stigao u mjesto, najprije je s poštovanjem i radosno pozdravio grob sv. Franje... Povala se svečana rasprava o svečevoj kanonizaciji i u tu svrhu je češće sazivana sjednica uzoritih kardinala. Sa svih su strana dolazili mnogi koji su po zagovoru Božjega sveca bili oslobođeni svojih patnja. Sa svih se strana sakupilo veliko mnoštvo čudesa. Čudesa su bila odobravana, provjeravana, saslušavana i prihvaćana. - Budući da je, međutim, to zahtijevala potreba službe i jer se pojavila nova poteškoća, papa je otišao u Perugiu da se po izvanrednoj i posebnoj naklonosti radi nazamašnjeg posla ponovno vrati u Asiz... Blaženog su oca svi silno štovali i s najvećim pohvalama uzvisivali njegov život i djelovanje. Govorili su: 'Izvanredno svet život najsvetijega, što smo ga svojim očima gledali i rukama doticali, ne treba potvrde čudesa, jer to dokazuje očevitna istina'. Svi su bili oduševljeni, radovali se i plakali, ali je u tim suzama bio obilan blagoslov. I već su odredili sretan dan kad će sav svijet ipuniti svetom radošću. I došao je taj svečani dan, značajan za sva vremena. Ispunio je klicanjem ne samo zemlju, nego i nebeska naselja. Pozvani su bili biskupi, dođoše opati, bijahu nazočni i crkveni dostojanstvenici iz najudaljenijih krajeva. Tu bijaše i kralj, sabralo se mnoštvo uglednih prvaka. Svi su pratili gospodara cijeloga svijeta i s njim svečano ušli u grad Asiz. Dođoše do mjesta koje je bilo predviđeno za ovaj svečani zbor i cijelo se mnoštvo s gospodinom papom, s uzoritim kardinalima i biskupima, koji su nakićeni divnim ogrlicama i obučeni u blistavu odjeću, svećenici i klerici i sveti zbor redovnika, pod svetim koprenama stidljivih djevica. Tu se našlo nebrojeno mnoštvo naroda obojega spola. Ljudi su pristizali sa svih strana i svaka dob sa svetim željama uklapala se u toliko mnoštvo. Neznatni je ondje bio s velikim, sluga je stajao slobodan uz svoga gospodara. Tu je vrhovni svećenik, zaručnik Kristove Crkve, okružen pratnjom tolikih sinova... Sav narod očekuje glas radosti, glas veselja, glas nov, glas pun svake udobnosti, glas

hvale, glas vječnog blagoslova. Papa Grgur je najprije izrekao propovijed... Setoga je Franju veličao zanosnim govorom, spominjao je objavljuvao njegovu čistoću... I dovršena je sigurna riječ koja zaslužuje puno priznanje. Zatim je jedan od podđakona gospodina pape imenom Oktavijan povišenim glasom pred svima pročitao prikaz svečevih čudesa. Gospodin Rajnerije, kardinal-đakon, čovjek oštrouman, glasovit s pobožna života, obliven suzama izrekao je svete riječi... Napokon je sretni papa visokim glasom progovorio i, raširivši ruke prema nebu, rekao. 'Na hvalu i slavu svemogućega Boga Oca i Sina i Duha Svetoga, i slavne Djevice Marije, i blaženih Petra i Pavla, i na čast slavne Rimske Crkve, pošto smo se posavjetovali sa svojom braćom i drugim prelatima, naređujemo da se preblaženi otac Franjo, kojega je Gospodin već proslavio na nebesima, a mi mu iskazujemo čast na zemlji, unese u popis svetaca i da se njegov blagdan slavi na dan njegova preminuća"' (97).

BILJEŠKE

- (01) 2Čel 4:584. Usp. TD 4:1398. (34) 2Čel 85:672. Usp. 1Čel 76:454; (66) 1Čel 12:339.
- (02) 2Čel 3:583. LM VIII,1142; LP 89:1645; (67) 1Čel 13:341.
- (03) Gospođi Jakobi:255. OS 37:1723. (68) 1Čel 2:320.
- (04) Razm. o sv. ranama I:1897. (35) 2P 5:192. (69) LM I,1:1029.
- (05) 3Čel 36:859. Usp. 2Čel 44:629; (36) AP 27:1519. (70) 2Čel 5:588. LP 26:1573; OS 110:1810. (37) TD 43:1450. (71) 1Čel 11:338. Usp. Lm 1,6.
- (06) 2P 4:190. (38) TD 11:1407-1408. Usp. 1Čel 17:1335; TD 17:1417;
- (07) PPr 2:81. 17:248; LM II,6:1045; Cv 2:1827; LM II,2:
- (08) ON:270. Lm I,8:1337. 1040; AP 9:1496.
- (09) OP 8:157. (39) OR:110. (72) 1Čel 16:347.

(10) TD 58:1469. Usp. AP 38:1531. (40) CV 25:1857.
(73) TD 40:1444. Usp. AP 23:1522.

(11) TD 45:1452. Usp. AP 29:1521. (41) LP 22:1569. Usp. OS
58:1748. (74) TD 38:1442. Usp. AP 20:1520.

(12) 2Čel 193:779. (42) LM XIV,1:1237. Usp. 1Čel
(75) LM IV,7:1075.

(13) Jak. iz Vitrya, Hist. Occid.:2223. 103:500; Lm
VII,1:1384. (76) TD 37:1441. Usp. AP 1509.

(14) CV 37:1871. (43) OS 44:1730. (77) TD
62:1475.

(15) 1Čel 31:371. (44) OP 11:160. (78) TD
34:1437. Usp. AP 16:1505.

(16) 2Čel 5:585. (45) OP 18:167. (79)
1Čel 16:347.

(17) TD 3:1397. Usp. AP 4:1490; (46) NPr 7:26. (80) TD
41:1445. Usp. AP 24:1513.
1Čel 17:349 (47) TD 58:1469. (81) 1Čel
62:430-431.

(18) TD 9:1404. (48) LP 90:1646. Usp. OS 66:1759;
(82) 1Čel 63:433.

(19) 2Čel 5:585. Usp. LM I,2:1030; Cv 26:1858. (83)
1Čel 31:371.
Lm I,3:1332. (49) Jak. iz Vit., Histor. Occidentalis:
(84) LM XII,8:1212. Usp. 1Čel 36:
(20) LM I,6:1036. 2227. 382.

(21) LM VIII,5:1144. (50) LP 44:1593. Usp. OS
101:1800. (85) LM XI,4:1191.

(22) 1Čel 76:453. Usp. LM VIII,5: (51) 2P 7:196. (86) CV
27:1860.
1144. (52) OP 9:158. (87) Toma
Splićanin:2252.

(23) LP 52:1602. Usp. OS 33:1719. (53) NPr 22:56.
(88) Razm. o sv. ranama IV:1926.

(24) 1Čel 76:453; Usp. 1Čel 117:524; (54) PPr 10:104.
(89) Razm. o sv. ranama IV:1927.
3Čel 35:858. (55) NPr 14:40. (90) 1Čel
99:492. Usp. Cv 19:1850.

(25) 3Čel 173:994. (56) ON:273. (91) OS
104:1803. Usp. LP 25:1572.

(26) Usp. 2Čel 92:679; LP 52:1602; (57) AP 8:1494.
Cv 1850.

OS 33:1719. (58) LM II,3:1042. (92) 1Čel
105:502. Usp. LM VII,10
(27) Usp. TD 44:1451; AP 28:1520. (59) 1Čel 10:336. Usp. LM II,2:
1130; LP 59:1609.
(28) Usp. 2Čel 86:673; OS 29:1715. 1040; TD 16:1416.
OS 22:1705.
(29) Usp. LP 55:1605; OS 36:1722. (60) 1Čel 12:339. Usp. Lm
I,7:1336; (93) 1Čel 112:515. Usp. 2Čel 217a:
(30) Usp. 2Čel 88:675; OS 31:1717. TD 17:1417.
812; 3Čel 5:830;
(31) Usp. 2Čel 87:674; LM VIII,5: (61) 1Čel 13:341-342. Usp. LM
II,3: LM XV,5:1250.
1143; OS 30:1716. 1042; TD 18:1418. (94)
1Čel 116:523; Usp. LM XV,5:
(32) 2Čel 91:678. Usp. LP 56:1606; (62) Lm I,7:1336.
1250; LP 109:1807;
OS 38:1724. (63) TD 19:1419. OS
108:1807.
(33) 2Čel 87:674. Usp. LM VIII,5: (64) TD 20:1419.
(95) LM XV,5:1250; Usp. 1 Čel
1143; OS 30:1716. (65) 1Čel 12:598. Usp. TD 23:1423.
108:525.
(96) 1Čel 121:530:531.
(97) 1Čel 123-126:534-540.

Sažetak

U sažetku možemo spomenuti da Franjo na svakog čovjeka gleda kao na pravog prijatelja i nježno ga ljubi; vidimo da

- ljubi oholog viteza za vrijeme zarobljeništva
- odbacuje od sebe sve što bi moglo za nekoga izgledati uvredom
- posebno je fin u svojim postupcima prema drugima, napose s Jakobom de Settesole, s Orlandom di Chiusi te liječnikom koji mu pomaže
- često u svojim spisima spominje ljubav prema bližnjemu
- poziva na ljubav prema bližnjemu kao prema samome sebi ili da se barem bližnjemu ne čini zlo

- potiče braću da one koji su drugačiji od njih ne preziru i ne osuđuju
- poziva da se braća raduju zbog tuđeg dobra kao da je njihovo
- ne podnosi kod braće zavist
- ne dopušta braći osuđivati bogataše u ime siromaštva
- zapovijeda braći da ljube bogataše kao svoju braću i gospodare
- ispočetka ne predviđa razdoblje novicijate kao provjeru zvanja, nego prima svakoga bez razlike
- ne želi da braća daju prednost jednim ljudima pred drugima
- naglašava da je finoća jedno od Božjih svojstava
- neizmjereno se raduje kad netko, ma tko to bio, pristupi njegovu bratstvu.

Franjo je već i prije svog obraćenja iskazivao posebniju ljubav prema potrebnima; naime

- pokazuje veće sažaljevanje prema potrebnima nakon što je oslobođen iz tamnice
- plemenit je i velikodušan spram siromaha iz ljubavi prema Bogu
- rado susreće siromahe i obilno dijeli milostinju
- prekora sam sebe što nije bio, dok je trgovao, jer je bio suviše zauzet trgovanjem, pažljiv prema siromahu
- poklanja jednom siromašnom vitezcu svoju lijepu i raskošnu odjeću
- nakon obraćenja želi podijeliti siromasima i samoga sebe
- para svoju odjeću kako bi barem nešto dao siromasima
- nazvan je prijateljem i ocem siromaha
- u više navrata daje svoj plašt siromasima
- naređuje da se veoma siromašnoj majci dvojice braće dade knjiga Novog Zavjeta, jedina koju su braća imala
- posjeduje ispravno shvaćanje privatnog vlasništva
- smatra sebe kradljivcem ako nije velikodušan prema onome koji je siromašniji od njega
- ne dopušta da se loše govori o siromasima
- kažnjava jednog brata koji je loše govorio o nekom siromahu
- u siromahu vidi gledalo Gospodina i njegove siromašne Majke
- smatra da milostinja pere dušu od rugobe grijeha
- jamči da se milostinja dana siromasima može nositi sa sobom u vječnost
- drago mu je kad braća daju siromasima ono što su kao milostinju dobila za se.

Franjo gubavce smatra najsiromašnijim ljudima svog vremena i zbog toga je naročito pažljiv prema njima; stoga

- susret s gubavcem početak je njegova obraćenja
- ima hrabrosti ne samo pomagati gubavcima, nego ih cjelivati, bez obzira što mu se to prije gadilo
- to iskustvo spominje i u Oporuci
- ta se ljubav prema gubavcima povećava nakon obraćenja
- osobno pomaže nekom zahtjevnom gubavcu za kojeg se ne želi brinuti nijedan drugi brat
- sam sebi naređuje da jede iz iste zdjele s gubavcem prema kojemu nije bio pažljiv
- pred kraj se svoga života želi vratiti gubavcima
- služenje gubavcima smatra novicijatom svoje braće.

Po svetom Franji ljubav se mora protezati na sve ljude, ne smiju se isključiti ni neprijatelji; zato

- piše de se nitko ne smije prepustiti srdžbi i preziru zbog nečijeg grijeha, osim ako to čini iz ljubavi
- tvrdi da je zaista siromašana onaj koji se ne uznemiruje zbog nečijeg grijeha
- kaže da je blažen onaj koji u slabostima podnosi svog bližnjega
- poziva da se dobrostivo primi svakoga tko dođe, bio prijatelj ili neprijatelj, kradljivac ili razbojnik
- potiče da se obazrivo postupi s razbojnicima u Montecasale
- uspijeva da mu čak i egipatski sultan postane prijateljem
- ne pristaje da među ljudima vlada mržnja
- čini sve da se ponovno uspostavi mir između asiškog biskupa i gradonačelnika
- prijateljima smatra čak i neprijatelje
- želi da činimo dobro čak i onima koji nas mrze
- želi djelima pokazivati ljubav prema neprijateljima
- potiče na nasljedovanje Krista koji naziva prijateljem i onoga koji ga je izdao
- tvrdi da su nam prijatelji oni koji nam neopravdano nanose nevolje i nepravde, pogrde i uvrede, boli i patnje
- potiče da ljubimo one koji nas progone, grde i kleveću
- naziva pravim mirotvorcima one koji čuvaju duševni mir u svakoj prilici
- moli da mu Bog pomogne oprostiti i ljubiti neprijatelje i za njih moliti
- moli milost da nikome ne uzvrća zlo zlim.

Franjo se u stvarnosti morao suočavati s nizom poteškoća, čak i unutar svoje vlastite obitelji; naime

- otac ga obasuo grdnjama kad je u Folignu prodao sve kako bi popravio crkvicu sv. Damjana
- otac ga zabrinuto traži ne bi li ga vratio njegovu poslu nakon što je napustio dom
- kad ga otac nije uspio nagovoriti, vraća ga silom kući i drži ga više dana zatvorena u nekoj tamnoj prostoriji
- otac ga nastoji privoliti svojoj volji najprije riječima, a kasnije batinama i okovima
- otac ga očajnički traži pošto ga je majka oslobodila iz zatvora
- otac ga obasiplje pogrdama svaki puta kad ga sastane
- otac ga nastoji vratiti kući utičući se gradskim konzulima
- otac pristaje da Franjo pred biskupom skine sve sa sebe
- brat je prema njemu grub i ismjeviva ga
- prijatelji koji su ga nekoć toliko cijenili i poštivali, nakon obraćenja ga smatraju luđakom
- oni na koje nailazi nakon obraćenja nemaju prema njemu nikakva smilovanja
- mnogi se s njime zabavljaju smatrajući ga ludim
- preziru ga čak i onda kad je počeo imati drugove
- neki se za njim nabacuju blatom i izruguju ga kao neredena čovjeka
- mnogi ga ne žele primiti u kuću
- obasut je uvredama kao čovjek vrijhedan prezira
- mnogi se čude njegovu načinu života i odijevanja
- iz mnogih je mjesta protjeran iz straha da je heretik
- iz jednoga je grada istjeran kao luđak s razloga njegova čudnog odijevanja..

Kako je vrijeme prolazilo, tako su se i stvari promijenile; naime

- prior samostana koji je Franju hladno primio moli ga za oprost
- ne malo njih moli od Franje oprost zbog uvreda koje su mu nanijeli
- svi hite k njemu u želji da ga vide i čuju
- mnogi ga s velikom vjerom poštuju
- u gradovima ga primaju uz zvonjavu zvona i sveopće veselje
- odrezuju mu komadiće tunike da bi od njega imali makar kakvu uspomenu
- svi ga poštuju

- puk ga rado gleda i sluša
- ljudi svake dobi, muškarci i žene hite da ga čuju
- svi žitelji Bologne žure da ga vide i dive se njegovim govorima
- učenici i naobraženi ljudi dive se uspješnosti njegove riječi
- poštovanje još više raste kad primio svete rane
- pozdravljaju ga kao sveca
- dobrohotno ga u Rietiu prima Rimska kurija
- crkveni dostojanstvenici pobožno ga posjećuju u Rietiu gotovo svakog dana
- kad se prije smrti vratio u Asiz cijeli grad kliče od radosti
- poslije njegove smrti narod hrpimice dolazi i hvali Boga te cijelu noć provodi u molitvi
- građani Asiza i kler prenose Franjino tijelo u Asiz uz pjevanje himana, hvalospjeva i uz zvuke trublji
- s poštovanjem je sahranjen u Sv. Jurju
- mnogi dolaze na njegov grob i zadobivaju brojna čudesa
- papa Grgur odaje počast njegovu grobu
- papa otvara proces kanonizacije i saziva kardinalski zbor
- papa ga proglašava svetim u prisustvu mnoštva kardinala, biskupa, opata, svećenika, redovnika te nebrojenog mnoštva vjernika što se okupilo na jednome mjestu upravo za ovu zgodu.

IV - LJUBAV PREMA STVORENJIAMA

Franjo nežjno ljubi nebeskog Oca, sinovski je pobožan prema siromašnoj Djevici, na poseban način štuje anđele i svece, sve ljude, posebno potrebite, ali i grešnike i neprijatelje, njih smatra svojim prijateljima i kao takve ih ljubi. Svoju ljubav proširuje i prema nižim stvorenjima i smatra ih braćom i sestrama

S tim u svezi promotrit ćemo

- Ljubav prema stvorenom svijetu
- Ljubav prema živim stvorenjima
- Ljubav prema neživim stvorenjima
- Stvorenja ljube svetog Franju

1. Ljubav prema stvorenom svijetu

Frano u stvorenom svijetu otkriva vrijednost koju treba poštivati. "Ljubio ih je tako nježnom ljubavlju; i volio ih je. U njima je toliko uživao, prema njima se odnosio s tolikom nježnošću i suosjećanjem da se žalostio ako netko nije s njima postupao kako treba. S njima je ispunjen unutrašnjom i vanjskom radošću razgovarao kao da osjećaju, kao da shvaćaju i govore o Bogu. Mnogo se puta dešavalo da je u takvim zgodama padao u zanos" (01). U stvorenjima vidi očitovanje ljepote i velini Božje: "Taj je sretni putnik žurio da iziđe iz svijeta kojim je prolazio kao prognanik, ali se služio svim onim što je na svijetu. Protiv knezova tmine se naime njime služio kao borilištem, a Boga je promatrao kao zrcalo dobrote. U svakoj je umjetnini veličao Umjetnika. Što god je opažao u stvorovima, podsjećalo ga je na Stvoritelja. Zanosno je klicao svim djelima ruku Božjih; uživao je u divnim prizorima, gledao je živi smisao i uzrok svega. U lijepim je stvarima prepoznavao Najljepšega. Sva mu dobra dovikuju: 'Onaj koji nas je stvorio, najbolji je'. Po tragovima što ih je u stvari utisnuo slijedi Ljubljenoga, od svega pravi sebi stepenice kojima se dolazi do prijestolja" (02). "Žarom je nečuvene pobožnosti u pojedinim stvorovima kao u potočićima kušao izvornu dobrotu" (03). Mi koji smo s njime živjeli vidjeli smo kako se iznutra i izvana veseli

svakom stvorenju, tako da je izgledalo, kad ih dodiruje ili promatra, da mu duh prebiva na nebu a ne na zemlji" (04). "Golubinjom oštromnošću, to jest pronicljivošću koja je vlastita jednostavnome duhu i čistom pogledu razmišljanja on je te stvari pripisivao najvišem Umjetniku, te je u svima prepoznavao, ljubio i hvalio onoga koji ih je stvorio. I tako se dogodilo da je, darom nebeske milostivosti, posjedovao sve stvari u Bogu i Boga u svim stvarima. Osim toga je, promatrajući prvi izvor svih stvari, sva stvorenja nazivao, ma kako ona bila neznatna, imenom brata ili sestre, smatrajući da su zajedno s njime proizašla iz istog počela. Ipak je nježnije i s većom milinom prigrlio ona stvorenja koja su, svojom naravnom sličnošću, predstavljala milu Kristovu blagost ili su ga predstavljala značenjem koja im je pridalo Pismo" (05) Zbog toga je "iz ljubavi prema Stvoritelju nalazio toliku radost u stvorenjima" (06).

Kao što su nekoć tri mladića, koji su bili baćeni u užarenu peć, pozivali sva stvorenja da hvale i slave Stvoritelja svemira i pozivali sva počela, tako taj čovjek, pun Duha Božjega, nije prestajao u svim počelima i stvorovima slaviti, hvaliti i blagoslivljati Stvoritelja i upravljača svega" (07). Zbog toga je i sastavio pjesmu za sva stvorenja: "Zbog velikih radosti koje je primio i primao od stvorenja, malo prije smrti sastavio je neke pohvale Gospodinu radi stvorenja, kako bi potakao srca slušača na hvale Bogu i da tako Gospodin bude hvaljen od ljudi u svim stvorenjima" (08). Sastavio ih je u zaista izvanrednim okolnostima: Franjo, gotovo slijep, putuje u Rieti da se podvrgne operaciji očiju; posjećuje Klarise u Sv. Damjanu i tu obolijeva da ne može dalje; zbog toga mu sestra Klara pravi ćeliju od trstike. Pisac Perušinske legende pripovijeda slijedeće: "Dok je blaženi Franjo ondje ležao pedeset i više dana, danju nije podnosio sunčano svjetlo, a noću svjetlo vatre. Zato je neprestano boravio u kući i ćelijici, ali u tami. Osim toga je danju i noću imao velike boli u očima tako da noću nije mogao počivati ni spavati, a to je uvelike otežćavalo i pogoršavalo bolest očiju kao i sve ostale njegove bolesti. Štoviše, ako je gdjekada htio počivati ili spavati, u kući je i ćelijici napravljenoj od trstike na jednoj strani one kuće bilo mnoštvo miševa koji su preko i oko njega trčali te mu nisu dali spavati. Smetali su ga pače i u vrijeme molitve, a nisu ga smetali samo noću, nego i po danu. Čak i onda kada je jeo za stolom, uspinjali su se na stol" (09).

U Takvu stanju kaže: "Njemu ću na slavu, a nama na utjehu i na duhovno sazidivanje bližnjih sastaviti pohvalu Gospodnju po

njegovim stvorovima... Sjedeći je počeo razmišljati i napokon je rekao:

"Svevišnji, svemožni, Gospodine dobri, tvoja je hvala i slava i čas i blagoslov svaki, * tebi to jedinom pripada, dok čovjek nijedan dostojan nije ni da ti sveto spomene ime.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po svim stvorenjima svojim, napose s bratom gospodinom Suncem. * Od njega nam dolazi dan i svojim nas zrakama grije. Ono je lijepo i sjajne je svjetlosti puno, slika je, Sveišnji, tvoga božanskoga sjaja.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po bratu našem Mjesecu i sestrama Zvijezdama. * koje si sjajne i drage i lijepe po nebu prosuo svome.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po bratu našem Vjetru, po Zraku, Oblaku i jasnoj Vedrini * i po svakom vremenu svojem kojim uzdržavaš stvorove svoje.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri Vodi * ona je korisna, draga i čista.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po bratu našem Ognju * koji tamnu rasvjetljuje noć. On je lijep i ugodan, silan i jak.

Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri i majci Zemlji. * Ona nas hrani i nosi slatke plodove, cvijeće šareno i bilje donosi" (11).

Peruđinska legenda bilježi: "Sastavio je i napjev koji je naučio svoje drugove" (12).

2. Ljubav prema živim stvorenjima

"Bio je bogat duhom ljubavi, imao je samilosno srce ali ne samo za ljude koji su trpjeli nevolju nego i za nijeme i divlje životinje, gmazove, ptice te ostale žive i nežive stvorove" (13). "Plamtio je ljubavlju prema crvićima, jer je čitao što je rečeno o Spasitelju: 'Ja sam crv, a ne čovjek'. Zato ih je skupljao putem i stavljao na sigurno mjesto da ih stopala prolaznika ne bi satrla. A što da reknem o drugim nižim stvorovima, jer je i pčelama zimi, da ne izginu od studeni, priređivao i davao med ili najbolje vino?" (14).

"Kad je neko vrijeme boravio kod gradine Greccio, jedan je zečić upao u zamku. Neki od braće ga je živa donio. Kad ga je vidio blaženi čovjek, ganut samilošću mu je rekao: 'Brate zečiću, dođi k meni. Zašto si dopustio da budeš prevaren?' Brat koji ga je držao odmah ga je pustio, a on je pritrčao svecu kao u najsigurnije

utočište" (15). "nešto se slično dogodilo s jednim kunićem, životinjom koja se teško pripitomljuje, kad je sveti čovjek boravio na otoku Perušinskog jezera (16). "S jednakom se ljubavlju odnosio prema ribama. Kad bi mu se pružila prilika, on bi ulovljene žive bacao u vodu. Pri tom bi im naredio neka paze da ih ponovo ne ulove" (17).

"Pokraj ćelije sveca Božjega u Porcijunkuli je cvrčak sjedeći na grani smokve često uobičajenom milinom cvrčao. Blaženi je otac gdjekada ispružio ruku i ljupkoga pozvao: 'Brate cvrčku, dođi k meni!' A on bi, kao da je razuman, odmah sišao na njegovu ruku. Svetac mu je rekao: 'Pjevaj, brate cvrčku i Gospodina, svoga Stvoritelja, zanosno hvali!'" (18). "Jedne kasne večeri, bila gotovo noć, u društvu jednoga brata, prolazio je cestom sv. Verekunda jašeći na magarcu, loše pokrivenih plećiju nekim starim plaštem. Seljaci, jedva što ga opaziše, počеше mu dovikivati: 'Brate Franjo, ostani s nama i nemoj ići dalje, jer ovim krajem ljutaju grabežljivi vuci i prožderat će tvoga magarca, a vama dvojici nanijeti rane'. A blaženi je Franjo ovako im odgovorio: 'Nikada nikakvo zlo nisam učinio vuku da bi iz osвете želio proždrijeti našeg brata magarca. Ostajte mi dobro, sinci, i živite u strahu Božjem!'" (19).

Sv. Franjo je ljubio sva stvorenja, ali je "posebno bio nježan prema jaganjcima, budući da je u Svetom Pismu Isus, često i opravdano, zbog svoje poniznosti, bio uspoređen s janjetom" (20). "Jednog je dana... sreo čovjeka koji je dva janjeta, svezana i obješena preko ramena, nosio na trg da ih proda. Kad je blaženi Franjo čuo jaganjce kako bleje, uzbudilo mu se srce, približio se te ih je pogladio. Zatim je rekao čovjeku: 'Zašto moju braću jaganjce tako svezane i obješene mučiš?' On mu je odgovorio: 'Nosim ih na trg da ih prodam. Treba mi novaca.' A svetac reče: 'Što će zatim s njima biti?' On odvrati: 'Kupci će ih zaklati i pojesti!' - 'Bože, sačuvaj!' odgovori svetac. 'Neka se to ne dogodi. Umjesto novca uzmi moj plašt što ga nosim, a meni daj jaganjce!' On mu ih dade vesela srca i uzme plašt, jer je bio daleko vredniji" (21).

Franjo je također posebnu pažnju poklanjao pticama kojima je više puta propovijedao. Na primjer, jednog je dana "kad je stigao do nekog mjesta nedaleko Bevagne vidio je gdje se skupilo veliko mnoštvo svakovrsnih ptic: golubova, malih vrana, čavki i drugih. Blaženi sluga Božji Franjo, jer je bio čovjek velike gorljivosti, veoma je volio također i niže nerazumne stvorove i u njima uživao. Kad ih je, dakle, opazio žustro je otrčao k njima, ostavivši pratioce na putu. Pošto im se već sasvim približio i vidio da ga čekaju, na uobičajeni

ih je način pozdravio. Silno se začudio što se ptice nisu dale u bijeg kako to obično čine; izvanredno se obradovao i ponizno ih zamolio da poslušaju riječ Božju. Među ostalim što im je rekao dodao je i ovo: 'Sestre moje ptice, mnogo morate hvaliti svoga Stvoritelja i uvijek ga ljubiti. Zaodjenuo vas je perjem, dao vam krila za let i sve ostalo što vam je potrebno. Bog vas je među stvorovima učinio plemenitima i odredio da boravite u čistu zraku. Premda ne sijete niti žanjete, ipak vas on, a da se ništa ne brinete, zaštićuje i upravlja'. Ptice su na to, kako je pripovijedao, a pripovijedala su i braća koja su bila s njim, na neobičan način, prema svojoj naravi bile oduševljene: počele su protezati vratove, širiti krila, otvarati usta i motrile su ga. A on je prolazio između njih i vraćao se natrag, svojom im je odjećom doticao glave i tjelesa. Napokon ih je blagoslovio načinivši nad njima znak križa i dopustio im da odtete na drugo mjesto" (22).

Cvjetići pripovijedaju: "Neki je mladić uhvatio mnogo grlica i nosio ih da ih proda. Susretne ga sv. Franjo koji je imao posebnu samilost prema krotkim životinjama. Gledajući milosrdnim očima grlice, reče mladiću: 'O, dobri mladiću, molim te da mi daš ove toliko čiste ptice s kojima se u Sv. Pismu uspoređuju čiste, ponizne i vjerne duše, da ne dođu u ruke okrutnih ljudi koji će ih ubiti'. Ovaj mladić, nadahnut od Boga, dade sve grlice sv. Franji. On ih uzme na krilo i poče im nježno govoriti: 'O, drage moje sestre grlice, nevine i čiste, zašto ste se dale uhvatiti? Ja ću vas spasiti od smrti i načiniti vam gnijezda da donesete rod i da se po zapovijedi našega Stvoritelja množite'" (23).

Osim toga Franjo je o ševi govorio ovo: "'Sestra ševa ima kapucu poput redovnika; ona je ponizna ptica, rado skakuće putem ne bi li sebi našla pšeničnog zrnja. Pronađe li ga čak i među životinjskim izmetinama, izvlači ga i jede. Leteći hvali Gospodina poput dobrih redovnika koji, prezirući zemaljska dobra, neprestano borave na nebesima. Osim toga, njezina je odjeća slična boji zemlje. Njezino perje pruža primjer redovnicima da ne nose upadnu i mekušnu odjeću, nego neka ona bude kao izbljedjela, kao što je boja zemlje'. Budući da je blaženi Franjo sve to opažao na sestrama ševama, zato ih je volio i promatrao" (24).

3. Ljubav prema neživim stvorenjima

"Njegovim bratskim srcem ljubav se njegova proširila i na neživa stvorenja" (25). "Kad je sebi, naime, prao ruke, izabrao bi takvo mjesto da se po vodi upotrebljenoj za pranje ne bi gazilo nogama. Kad bi morao ići po stijeni, išao bi po njoj sa strahopičitanjem iz ljubavi prema onome koji je nazvan stijenom... Također je ibratu koji je pripravljaio drva za vatru rekao neka drvo ne posiječe posvema, nego neka takvo drveće podsijeca tako da jedan dio drveta ostane, a drugi neka se posiječe. Jednom je bratu koji je ondje boravio to čak i zapovijedio. Bratu koji je pripremao boravište rekao je neka zemljište predviđeno za vrt ne obrađuje samo za uzgajanje povrća, nego neka jedan dio ostavi za zelenilo i grmlje koje će u svoje vrijeme procvasti braćom cvjetovima. Bratu vrtlaru je rekao da jednom dijelu vrta mora načiniti mali vrtić za sađenje i uzgajanje svakovrsnog mirisnog cvijeća koje lijepo cvate, da bi to cvijeće braću i sve koji će ga gledati upućivalo i poticalo na hvalu Božju, jer sva stvorenja viču i govore: 'Bog me je, čovječe, stvorio poradi tebe!' Mi koji smo s njim boravili, promatrali smo ga kako se u svojoj unutrašnjosti i izvana uvijek veseli svim stvorovima. Doticao ih se i rado promatrao te se činilo kao da mu srce ne boravi na zemlji nego na nebu" (26). "Zamisli koliko je veselje u njegovu srcu donosila divota cvijeća dok je gledao oblike njihove dražesti i udisao ugodni miris! Odmah je svraćao oko svoje duše da promatra ljepotu onoga cvijeta koji je blistav u proljetno doba izbijao iz korijena Jesejeva i na ugodan miris podigao na život bezbrojne tisuće mrtvih. Kad bi pronašao obilje cvjetova tako im je propovijedao i pozivao ih da hvale Gospodina kao da su razumni. Tako je netaknutom čistoćom opominjao na božansku ljubav i poticao na radosnu pobožnost: usjeve i vinograde, kamenje, šume i svu ljepotu polja, vodene izvore i zelenilo vrtova, zemlju i vatru, zrak i vjetar. Sve je napopkon stvorove nazivao braćom i sestrsama i na izvrstan, drugima nepoznat način pronicao je tajne stvorova oštrinom srca kao onaj koji je već unišio u slobodu slave sinova Božjih" (27). Zanimljivo je i ono što spominje Celano: "Kad bi dao napisati kakvo pismo radi pozdrava ili poticaja, nije dopuštao da se u njemu izbriše koje slovo, pa makar bi često bilo suvišno ili nepotrebno napisano" (28).

"Od svih stvorenja neobdarenih razumom posebno je ljubio sunce i oganj. Govorio: 'U jutro, kad se pojavi sunce, svaki bi čovjek morao hvaliti Boga koji je sunce stvorio za našu korist, jer po njem su naše oči prosvijetljene čitav dan; navečer, kad se spusti noć, svaki bi čovjek morao hvaliti Boga radi brata ognja, jer po njem su

naše oči rasvijetljene noću. Svi smo kao slijepci, a po tvoj dvojici naše braće Bog daje svjetlost našim očima" (29). "Kada je na nebeskom svodu promatrao sunce, mjesec i zvijezde, njegov je duh bio preplavljen radošću" (30). "Među stvorenjima nižim od čovjeka i ne obdarenima osjećajem, Franjo je posebno volio oganj, čijoj se ljepoti i korisnosti divio. I zbog toga nikada nije htio priječiti njegovo djelovanje" (31). Na primjer, ne želi gasiti oganj koji je uništavao njegovu ćeliju na Verni (32); ne želi ugaziti oganj koji je načio njegovu odjeću (33); ljubazno progovara ognju prije operacije očiju (34).

"Nakon ognja njegova je ljubav bila posebno usmjerena na vodu, znak svete pokore i trpljenja, koja čisti prljavštine duše; i zbog toga što se prvo pranje duša zbiva po krsnoj vodi" (35). Nasuprot onome što se zbivalo kod asketa, Franjo posebnom ljubavlju ljubi Asiz, svoj grad. Taj grad, naime, uvijek ostaje odredišnom točkom za njega i za braću te kada je osjetio da će uskoro umrijeti "zamolio je brata Iliju milost da ga prenesu u Asiz" (36). Potom, prije nego li će umrijeti, s ljubavlju ga je blagoslovio: "A kad su stigli do bolnice pokraj koje su prolazili, reče sveti Franjo onima koji su ga nosili: 'Stavite me na zemlju i okrenite prema gradu!' Kad su ga položili, licem okrenutim prema Asizu, blagoslovio je grad govoreći: 'Blagoslovljen da si od Boga, sveti grade, jer će se po tebi spasiti mnoge duše, jer će u tebi stanovati mnoge sluge Božje i jer će iz tebe biti izabrani za kraljevstvo vječnoga života'" (37).

4. Stvorenja ljube svetog Franju

"Svi su se stvorovi trudili kako bi svecu uzvratili ljubav i kako bi za dobročinstva odgovarali zahvalnošću. Smiješili su se kad bi ih milovao, udovoljavali bi njegovim molbama, pokoravali se njegovim zapovijedima" (38). "Shvaćaju bratski osjećaj i veliku ljubav koju Franjo gaji prema njima" (39), a i zato što "Bog, da bi duševno i tjelesno ojačao slugu svoga, čini da stvorenja, koja su inače opora prema ljudima, prema njemu budu blaga" (40). "Oganj i druga stvorenja koji puta bi mu se pokoravala i poštivala ga" (41). "Stvorenja lišena razuma, na čudesan su mu način bila sklona i pažljivo ga slušala kad bi ih poučavao, pokoravala se kad bi zapovijedao; sa sigurnošću se utjecala njemu, a on bi ih prihvaćao; bez straha su ostajala s njime, i on ih je držao kod sebe" (42).

Životopisci spominju i posebne zgode: "kad se u praskozorje prepustio molitvi, raznovrsne se ptice spustiše na ćeliju u kojoj je boravio. Nisu doljetjele sve zajedno, nego je najprije doletjela jedna pa je umiljato otpjevala svoju pjesmu i zatim odletjela; i tako učiniše sve redom" (43). "Putujući nedaleko grada Siene namjerio se na veliko stado ovaca koje su pasle. Kad ih je po svom običaju pozdravio, prestadoše pasti i dotrčaše k njemu. Podigoše svoje glave, usmjeriše u njs svoje poglede pa su promatrale. Toliko su mu se radovale da su se pastiri i braća divili, gledajući kako mu se neobično raduju i jaganjci pai sami ovnovi" (44).

Svakako najpoznatija je ona zgoda s gubijskim vukom; sažet ćemo je: "Uvrijeme kad je sv. Franjo boravio u gradu Gubiju, pojavo se tamo jedan veliki vuk, strašan i krvoločan koji nije samo proždirao životinje, nego i ljude; tako da su se svi građani veoma bojali, jer je veoma često dolazio u okolicu grada...Zbog toga je sv. Franjo, zažalijevajući se nad ljudima onoga kraja, htio otići izvan grada k tom vuku, premda mu građani to ni najmanje nisu savjetovali... Spomenuti vuk je otvorenih ralja pošao prema Franji; kad mu se približio sv. Franjo je nad njim učinio znak presvetog križa, pozvao ga k sebi i rekao mu ovo: 'Brate vuče, ti činiš mnogo zla u ovim krajevima i učinio si mnoga zlodjela... Ja želim sklopiti mir između tebe i ovih ljudi, tako da im ti više ne nanosiš zla, a oni će ti oprostiti prošle uvrede i neće te progoniti više ni ljudi ni psi'. I kad je izrekao te riječi, vuk je pokretima tijela i repa, i ušima i naklonima glave pokazivao da prihvaća što je Franjo rekao i da to kani obdržavati... I kad je Franjo pružio svoju ruku da primi njegovo obećanje, vuk je podigao svoju prednju šapu i pitomo je položio u ruku sv. Franje, što je značilo da će se držati dogovora" (45).

Može se spomenuti i svečanost koju mu prirediše ptice kad je došao na Vernu (46) i uljudnost brata sokola koji ga je redovito budio na Jutarnju, a koji bi ga gdjekada, videći ga preumorna, pustio da se odmara (47). Kad je Franjo umirao "ševe, ptice koje vole podnevno svjetlo, a zaziru od tamna sumraka... pošto se već spustio suton skore noći, doletjele su na kućni krov, zatim su dugo kružile u zraku cvrkutajući. Ne znamo da li su svojim pjevanjem izražavala radost ili žalost. Plačljivo su klicale i kličući plakale, bilo da su oplakivale osiromašenje sinova, bilo da su tako pokazivale očevu približavanje vječnoj slavi. Gradski noćobdije, koji su na uobičajeni način čuvali mjesto, zadivljeni pozvaše i druge da se dive" (48).

Čak su se pokoravala i nerazumna stvorenja; Celano spominje: "Dogodilo se nešto zaista čudnovatog, jer su čak i nerazumna stvorenja shvaćala njegov bratski osjećaj i veliku ljubav koju je gajio prema njima" (49); "slavni otac Franjo, hodajući putem poslušnosti i savršene podložnosti božanskoj volji, zaslužio je veliku moć da mu se pokoravaju stvorenja" (50). Kod Alviana reče lastavicama: "'Sestre moje lastavice, već je vrijeme da ja vama govorim, jer ste vi do sada kazale mnogo toga. Poslušajte riječ Gospodnju, zašutite i budite mirne dok se ne dovrši riječ Božja!' A ptičice su na čuđenje i divljenje sviju koji su se ondje nalazili, smjesta zašutjele i nisu se maknule s onog mjesto dok Franjo nije završio propovijed" (51). Izgleda kao da se vratio zemaljski raj i Franjo je prolazio svijetom kao u nanovo nađenom raju; Pijo XI. u enciklici "Rite expiatis" iz 1926. g. tvrdi: "Sv. Franjo je sličan Adamu u zemaljskom raju prije pada. Razgovara sa životinjama, te izgleda kao da je s njima povezan dubokim bratstvom i one se veoma spremno pokoravaju njegovim naredbama". Životopisci to jasno naglašavaju: "nerazumna bića pokoravaju se njegovoj riječi, kao da je taj čovjek, jer je bio jednostavan i pravedan, već bio vraćen u prvotno stanje nevinosti" (52); "pobožnost ga je..., pomirivši se sa svim stvorenjima, prenosila u stanje prvotne nevinosti" (53); "vjerujem da se ovaj vratio u stanje prve nedužnosti" (54). Celano spominje: "Vratio se u stanje prve nedužnosti, jer, kad je htio, ublažavalo se i ono što je okrutno" (55). Sv. Bonaventura sa svoje strane potiče: Treba, dakle, smjerno častiti pobožnost blaženoga čovjeka koji bijaše tako neobično privlačive i snažne dobrote da je krotila divljinu, pripitomljavala šumsku zvjerad, a pitome su životinje bile poučljive, privodila poslušnosti divlje, koje su se pobunile protiv čovjeka nakon njegova prvog pada" (56).

BILJEŠKE

(01) LP 49:1598. Usp OS 115:1815.
119:1819.	(29)	OS
(02) 2Čel 165:750. Usp. LM IX,1:1162.	(30)	1Čel 80:458.
(03) LM IX,1:1162.	(31)	OS 116:1816.
(04) OS 118:1818.
117:1817.	(32)	LP 50:1599. Usp. OS

- (05) Lm II,6:1353. Usp. LM VIII,6:1145; OS 113:1813. (33) LP
49:1598. Usp. OS 116:1816.
- (06) LP 84:1640. (34) Usp. LM V,9:1097. Lm
VI,1:1363; 2Čel 166:752;
- (07) 1Čel 80:459. 3Čel14:836; LP
48:1597; OS 118:1815.
- (08) OS 118:1818. (35) OS 118:1818.
- (09) LP 43:1591. (36) 1Čel 105:502.
- (10) 43:1592. OS 100:1799. (37) Razm. o sv. ran.
- IV:1944. Usp LP 99:1655; OS 124:1825.
- (11) PS:263. Usp. OS 120:1820. Ta su dva
- izvještaja međusobno jednaka, ali su drugačija od teksta u
- (12) LP 43:1592. veoma su
- Razmišljanima o sv. ranama i
- (13) 1Čel 77:455. (38) 2Čel
- pesimistička.
- (14) 80:458. Usp. 2Čel 165:750. (39)
- 166:751. Usp. 3Čel 20:843.
- (15) 1Čel 60:427. Usp. 3Čel 29:852; LM VIII,8:1151. (40) LP
- 1Čel 59:426.
- (16) 3Čel 30:853. Usp. 1Čel 60:427; LM VIII,8:1151. (41) LP
- 84:1640.
- (17) 1Čel 61:428. Usp. 3Čel 24:847; LM VIII,8:1153. (42) Lm
- 49:1594. Usp. OS 115:1815. Lm V,1:1366.
- (18) 2Čel 171:757. Usp. 3Čel 27:850; LM VIII,9:1155; (43) LP 93:1649.
- V,6:1371.
- LP 84:1640. (44) LM
- (19) Muka sv. Verekunda:2251. (45) CV 21:1852.
- VIII,7:1147. Usp. 3Čel 31:854.
- (20) 1Čel 77:455. (46) Raz.m. o sv. ran.
- (21) 1Čel 79:457. I:1903. Usp. LM VIII,10:1158.
- (22) 1Čel 58:424. Usp. LM XII,3:1206; Lm V,6:1371; (47)
- Usp. 2Čel 168:754; 3Čel 25:848; LM VIII10:1158;
- Cv 16:1846; Danski ljetopis:2313; Razm. o sv.
- ranama II:1913.
- Richerije iz Sensa:2307. (48) 3Čel 32:855. Usp. LM
- XIV,6:1295; LP 110:1669; OS 113:1813.
- (23) CV 22:1853. (49) 1Čel 59:426.
- (24) LP 110:1669. OS 113:1813.
- (25) 1Čel 77:455. (50) 1Čel 61:429.

(26) LP 51:1600. Usp. 2Čel 165:750; OS 118:1818. (51)
1Čel 59:426.

(27) 1Čel 81:460-461. (52) Lm III,6:1353. Usp.
Ubertino iz Casala:2093.

(28) 1Čel 82:463. (53) LM VIII,1:1134.

(54) 3Čel 14:836.

(55) 2Čel 166.752.

(56) LM VIII,11:1160.

Sažetak

Sveti Franjo u svojoj ljubavi ne zanima se samo za Boga, Majku Božju, anđele, svece i ljude, nego i za sve stvoreno; stoga

- u svakom stvorenju otkriva određenu vrijednost
- veoma ljubi i poštuje sve stvoreno
- pokazuje odanost prema svakom stvorenju
- sa stvorenjima veselo razgovara
- u stvorenjima vidi očitovanje veličine i dobrote Božje
- u stvorenome nalazi pomoć za uspon prema Bogu Stvoritelju
- hvali Boga u svakom djelu stvaranja
- u lijepim stvarima prepoznaje najvišu ljepotu
- od svakog stvorenja čini ljestve da se uspne do Božjeg prijestolja
- svako ga stvorenje iznutra i izvana razveseljuje
- sve stvari pripisuje najvišem umjetniku i u svima prepoznaje, ljubi i hvali Stvoritelja
- sva stvorenja posjeduje u Bogu i Boga u stvorenjima
- sva stvorenja, ma kako bila neznatna, naziva imenom brata i sestre
- posebnom ljubavlju prigrljuje ona stvorenja koja predstavljaju Kristovu blagost
- s nižim stvorenjima razgovara i potiče ih da hvale Boga
- neumorno slavi, hvali i blagoslivlja Stvoritelja svega u svim stvorenjima
- kad je bio gotovo slijep i kad su ga mučile teške bolesti sastavlja pohvale Bogu zbog stvorenja

- sastavlja Pjesmu stvorova na hvalu Božju, sebi za utjehu i za izgrađivanje bližnjega
- sklada i napjev za Pjesmu stvorova i uči je svoje drugove.

Sveti Franjo prije svega ljubi živa stvorenja; naime

- proširuje svoju ljubav na nijeme životinje, na gmazove, ptice i na sva stvorenja koja su nadarena osjetilima
- veoma je osjetljiv čak i prema crvima
- brigu vodi o tome da pripremi zimi pčelama vino i med
- kod Greccia oslobađa zečića
- pušta na slobodu kunića blizu Perušinskog jezera
- voli ribe koje, kad god je to moguće, vraća natrag u vodu
- drag mu je cvrčkov pijev te ga poziva da hvali Gospodina
- ne može vjerovati da je vuk okrutan
- posebno je nježan prema jaganjcima iz ljubavi prema Kristu krotkom Jaganjcu
- otkupljuje jaganjce koji su bili određeni za prodaju i klanje
- u više navrata propovijeda pticama
- oslobađa grlice koje je neki mladić nosio na tržnicu
- hvali sestre ševe.

Sveti Franjo ljubi i poštuje i neživa stvorenja, stoga

- njegova se ljubav proteže i na stvorenja koja nisu obdarena osjetilima, te i njih smatra svojom braćom i sestrama
- poštuje vodu
- onima koji sijeku drva zapovijeda da drvo ne posijeku do kraja, nego neka ostave onoliko koliko je potrebno da se ono obnovi
- pažljivo hoda po stijenama
- želi da jedan dio vrta bude sačuvan za korov i za miomirisne biljke i cvijeće
- želi da se sva stvorenja pozovu na hvalu Božju
- iznutra i izvana se veoma veseli svim stvorenjima, dodiruje ih i promatra s radošću
- zanesen je ljepotom cvijeća
- u svakom cvijetu vidi sliku Jesejeva cvijeta
- propovijeda cvijeću i poziva ga da hvali i ljubi Boga
- poziva usjeve, vinograde, šume i polajne, vodu, zemlju, vatru, zrak i vjetar da ljube i hvale Gospodina
- ne dopušta da se izbriše napisana riječ, makar bila pogrešna
- među nerazumnim stvorenjima iznad svega voli sunce i oganj

- kad promatra sunce, mjesec i zvijezde, duša mu je preplavljena radošću
- posebnu naklonost osjeća prema ognju i ne sprečava njegovo djelovanje
- ne gasi ogranj koji uništava njegovu ćeliju
- kori samoga sebe što je ognju oteo pokrivač kojim se pokriva
- ne gasi ognja koji je zahvatio njegovu odjeću
- prije operacije očiju razgovara s ognjem kao sa svojim prijateljem
- ljubi vodu jer je ona znak pokore i prvog pranja duše u krštenju
- posebno ljubi svoj grad
- primjetivši da je njegova bolest na smrt, želi se vratiti u Asiz
- prije svoje smrti blagoslivlja svoj grad.

Ljubav mu je uzvraćena i stvorenja zaista ljube svetog Franju; naime

- nastoje da mu uzvrate ljubav
- raduju se kad ih miluje
- daju mu znak odgovora kad ih nešto pita
- slušaju ga kad im zapovijeda
- znadu cijeniti bratsku ljubav koju on gaji prema njima
- prema njemu pokazuju blagoost, premda su inače prema ljudima oštra
- poklanjaju mu pažnju i poštuju ga
- osjećaju da ih on privlači
- pažljiva su kad ih poučava
- u njemu nalaze sigurnost
- kod njega se bez straha zadržavaju
- svakovrsne ptice slijeću na njegovu ćeliju i tamo svaka od njih pjeva svoju pjesmu
- stado ovaca trči prema njemu i promatra ga uzdignutih očiju
- gubijski vuk pažljivo sluša njegove opomene, mijenja svoj život i živi u prijateljstvu s građanima koji su zadivljeni tom promjenom
- mnoge ga ptice s radošću primaju pri njegovu dolasku na Vernu
- jedan ga sokol budi u određeno vrijeme za njegova boravka na Verni
- ševe svojim pijevom pozdravljaju njegov ulazak u raj
- nerazumna stvorenja shvaćaju njegovu veliku ljubav prema njima
- stvorenja ga spremno slušaju
- lastavice kod Alviana na njegovu zapovijed prestaju cvrkutati
- stvorenja i Franjo uspostavljaju odnos koji prisjeća na povratak u zemaljski raj.

Peti dio

ASKEZA
U ŽIVOTU
SVETOG FRANJE

Pošto je ostavio svijet i svjetski način života, Franjo postupno otkriva da Krist može biti njegov uzor, Evanđelje njegov novi vođa, Crkva njegova nova majka, a pravilo njegov novi zakon života.

Započima novim iskustvom koje ostvaruje u bratstvu, malenosti, naviještanju Evanđelja svakom stvorenju te u punoj vazmenoj radosti. S oduševljenjem se susreće s obavezama redovničkog života, strastveno se predajući molitvi, i sebi vlastitim stilom obdržavajući zavjete čistoće, siromaštva i poslušnosti.

Promjena njegova života zahvaća i njegove odnose s Bogom i stvorenjima, koji se otada zasnivaju na potpunijoj ljubavi, ne samo prema Bogu, Majci Božjoj, anđelima i svecima, nego i prema svim ljudima, pa čak i prema nižim stvorenjima.

Svoje je čudesno iskustvo mogao ostvariti prvenstveno što mu je pred očima uvijek bio prisutan zahtjev dubokog asketskog života.

Stoga ćemo ovaj peti i posljednji dio posvetiti askeziu životu svetog Franje, naglašavajući kako on

- Pobjeđuje napasti
- Žestoko se mrtvi
- Strpljivo prihvaća bolesti

- Umire vedro

I - POBJEĐUJE NAPASTI

Sveti Franjo mora u svom asketskom životu najprije pobijediti đavolske napasti. Đavao, naime, uporno nastoji udaljiti ga od novog plana života

Stoga ćemo promotriti

- Sveti Franjo biva napastovan
- Sveti Franjo svladava napasti
- Neposredno pomirenje s Bogom

1. Sveti Franjo biva napastovan

Sv. Franjo mora nadvladati veoma brojne napasti; sve tamo od obraćenja "đavao ga je pokušao opakim naumima od toga odvratiti. U njegovo je srce ubacio lik neke strahovito nakazne gurave žene, njegove sugrađanke. Svi su na nju gledali s negodovanjem. Zaprijetio mu je da će ga učiniti sličnim ovoj ženi ne odustane i od svojih nauma" (01). Pošto je spomenuo san o oružju, Celano primjećuje: "I zaista se najprije zgodno spominje oružje vojniuku koji će se boriti s jakim, naoružanim neprijateljem, da bi poput drugog Davida u ime Gospodina nad vojskama oprao Izraela od stare sramote što mu je zadadoše neprijatelji" (02). Zbog toga, nakon što je čuo izvještaj o slanju apostola, načinio je sebi "tuniku koja je sprijeda bila obilježena križem da bi tako odgonio sve đavolske opsjene" (03).

Kako su rasle zasluge sv. Franje, tako je rasla i nesloga između njega i stare zmiije. Što je, naime, primao veće milosne darove to su ga snalazile i veće napasti koje su iziskivale i teže

borbe. Premda je đavao čovjeka borbena i odvažna vrlo često iskušavao te ni na čas s borbom nije prestajao, ipak je još uvijek nastojao navaljivati na njega, pobjednika" (04). "U koštac se hvatao s đavlom kad ga je na ovakvim mjestima ne samo iznutra mučio napastima, nego ga je i izvana zastrašivao padovima i obaranjem" (05). "U samotištu braće u Sartijanu onaj se zli, koji je uvijek zavidan napretku sinova Božjih, drznuo nešto poduzeti protiv sveca. Gledajući kako svetac napreduje u svetosti i kako zbog jučerašnjeg dobitka ne propušta današnji, kad je jedne noći noći molio u ćelijici, tri puta ga je pozvao: 'Franjo, Franjo, Franjo!'. On se odazvao: 'Što hoćeš?' A onaj će: 'Na svijetu nema nijednog grešnika kojem Bog, ako se obrati, ne bi oprostio; ali tko samoga sebe ubija okrutnom pokorom, dovijeka neće postići milosrđe'"(06).Kad je pristao da nekoliko dana ostane kod kardinala, "prve noći pošto se pomolio Bogu i htio leći na počinak, dođoše đavli i započеше sveca Božjega neprijateljski napadati. Vrlo dugo i vrlo okrutno su ga mučili i napokon ga kao polumrtva ostaviše" (07).

"Dok je blaženi Franjo boravio kod Svete Marije Porcijunkulske, poradi njegovog duhovnog napretka dogodilo se da mu je dušu snašla vrlo teška unutrašnja napast koja ga je mučila iznutra i izvana, strahovito mu je mučila dušu i tijelo. Štoviše, gdjekada je izbjegavao saobraćaj s braćom napose zato što se pred njima, kad bi ga snašla napast, nije mogao pokazivati radosnim... Ta ga je napast mučila danju i noću više od dvije godine" (08). "Čak i u samoći je vodio strašne bitke sa zlodusima koji su u sukob s njime dolazili kao nekim tjelesnim dodirima i nastojali ga odvratiti od nastojanja oko molitve" (09). "Na svetoj gori Verni, kad je primio svete rane na svoje tijelo, morao je trpjeti napasti i navale zlih duhova, tako da nijer mogao pokazivati svoje uobičajeno veselje. I povjerio se jednome od svojih drugova: 'Kad bi braća znala kako mi teške nevolje i muke zadaju zli dusi, ne bi bilo nijednoga koji ne bi bio dirnut iz samilosti i sažaljenja prema meni'" (10).

Potrebno je ovdje dodati i brojne napasti protiv čistoće koje se iznose kad se govori o toj kreposti. Osim toga na času smrti "sasvim se gol prostro po goloj zemlji da bi se u posljednjem času, u kojem bi se neorijatelj još mogao razbjesniti, gol borio s golim" (11). I konačno, Klarise, plaćući nad mrtvim Franjom, uzvikuju: "Tko će nam pomoći u napastima? Ti si to mogao, jer si ih tolike doživio i pobijedio!" (12).

2. Sveti Franjo svladava napasti

Zli dusi su jaki, ali očito ni Franjo pred njima nije slab. "Franjina je, naime, ponizna poslušnost herojskog stupnja zavrijedila da nad onim buntovnim i drskim dusima zadobije tako neodoljivu moć, da je potisnula i njihovu drskost i razbila silovitu žestinu" (13). Tu je svoju snagu pokazao, na primjer, kad ih je istjerao iz Arezza; pripovijeda Celano: "Dogodilo se da je jednom zgodom došao u grad Arezzo i to baš kad je cijeli grad bio poprište građanskog rata i kad mu je prijetilo rasulo. Tako je čovjek Božji odsio u predgrađu, izvan grada, i vidio kako se iznad onog grada i kraja vesele đavli i kako građane potpiruju jedne protiv drugih da ih upropaste. Pozvao je brata imenom Silvestra, čovjeka Božjega divne jednostavnosti, zapovijedio mu i rekao: 'Izidi pred gradska vrata i u ime Boga svemogućega đavlina naredi da što prije napuste grad!' Blaga jednostavnost požuri da izvrši zapovijed. Međutim je govoreći pohvale stupio pred lice Božje i pred vratima je snažno zaviknuo: 'U ime Božje i na zapovijed našeg oca Franje udaljite se odavde, svikoliki demoni!' - Malo kasnije se u grad povratio mir i u velikom miru su sačuvali svoja građanska prava" (14).

Pred napastima ostaje vedar, jer u njima gleda izraz Božje ljubavi ili njegove pravde; jednom zgodom je nekom napastovanom bratu rekao: "Zaista ti kažem, nitko se ne smije smatrati slugom Božjim dok ne prođe kroz napasti i nevolje. Nadvladana napast je neke vrsti prsten kojim Gospodin zaručuje sebi dušu svoga sluge. Mnogi sami sebi laskaju zbog dugogodišnjih zasluga i vesele se što nisu imali nikakvih napasti. Ali, neka znadu, da Gospodin uzima u obzir slabost njihova duha, jer ih već prije sukoba sam strah nadvlada. Jedva naime ondje dolazi do žestokih borba, gdje nema savršene kreposti" (15). Jednom drugom zgodom je rekao svom drugu: "Đavli su gastaldi - oružnici - našega Gospodina, on ih je odredio da kažnjavaju prekršaje. Znak je veće milosti ako u svoga sluge ne ostavlja ništa nekažnjeno dok živi na svijetu" (16). Zbog toga, natog toga što su ga zlodusi žestoko izmučili kaže čak i ovo: "Gospodine Isuse Kriste, hvala ti na tolikoj časti i milosti koju mi iskazuješ, jer je znak velike ljubavi kada Gospodin čestito kažnjava svoga slugu radi njegovih nedostataka na ovome svijetu, kako ne bi bio kažnjen na drugom. Ja sam spreman s veseljem podnijeti svaku kaznu i svaku suprotivštinu što mi je ti, moj Bože, budeš htio poslati zbog mojih grijeha" (17).

Veoma dobro poznaje đavolovu lukavost, pa svom drugu kaže: "Đavao je silno domišljat i lukav. Otkako mi po Božjoj milosti i milosrđu ne može škoditi, nastoji me spriječiti u tjelesnoj potrebi, te ne mogu spavati niti mogu uspravno stajati u vrijeme molitve da bi mi tako narušio pobožnost, pomutio radost srca i da bih u bolesti mrmljao" (18); osim toga piše: "jedan je zli duh znao više o nebeskim stvarima, a o zemaljskim i sada više zna, nego svi ljudi" (19). Ipak naglašava njegove granice te se jednom ovako obratio zlodusima: "U ime svemogućega Boga izjavljujem vam, đavli, da na mojem tijelu učinite što god vam je dopušteno. Dragovoljno ću podnijeti, jer nemam većeg neprijatelja od tijela, osvetit ćete se mom neprijatelju, dok se umjesto meni budete osvećivali njemu" (20). Jednom drugom zgodom reče đavlina: "Učinite mi sve što god možete, vi opaki i lažni dusi. Više ne možete nego samo onoliko koliko vam dopusti Bog. Sa svom radošću sam spreman podnijeti sve što je on odredio da mi se nažao učini" (21).

Franjo također dobro poznaje i sredstva da se odbiju lukavstva zloduha, a to su posebno pokora i veselje: "Stekao je, naimeiskustvo da đavli zaziru od oštine te se većma oduševljavaju za napastovanja raskošnika i mekoputnika" (22). "Znao je iz iskustva koliko su ta uravnoteženost i zrelost slični zidu, snažnome štitu protiv đavolske strelice; i da je duša, nenaoružana tim štitom kao nenaoružani vojnik usred jakih i dobro naoružanih neprijatelja" (23). Zbog toga je govorio: "Đavao onda kliče kad mu pođe za rukom da posve ugasi ili spriječi pobožnost i radost srca sluge Božjega koja izvire iz čiste molitve i ostalih dobrih djela" (24).

I u svojim spisima govori o zlim dusima: u prvom Pravilu potiče: "Dobro se čuvajmo zlobe i lukavosti sotone koji nastoji da čovjek duhom i srcem ne bude uz Boga; koji obilazi i želi srce ljudsko uzoholiti pod maskom neke nagrade ili pomoći, ugušiti pamćenje Božje riječi i zapovijedi; koji želi srce ljudsko zaslijepiti svjetskim poslovima i brigama i u njemu se nastaniti" (25). U Opomenama napominje: "Gdje je strah Gospodnji da se bdije nad ulazom u svoju kuću, ondje neprijatelj neće imati kuda da uđe" (26). Svim vjernicima piše: "Svi oni koji ne čine pokoru i koji ne primaju tijela i krvi Gospodina našega Isusa Krista i koji čine prestupke i grijehe i koji žive po svojim zlim sklonostima i željama i ne obdržavaju ono što su obećali i svojim tijelom služe svijetu zavedeni tjelesnim željama, brigama i skrbima ovoga svijeta, od strane đavla čiji su sinovi i čija djela čine, slijepi su jer ne vide pravoga svjetla, Gospodina našega Isusa Krista" (27).

3. Neposredno pomirenje s Bogom

Usprkos svoj pozornosti i svem nastojanju moglo mu se dogoditi da, barem nekoliko časaka, popusti napasti; odmah se išao ispovijediti kako bi se smjesta pomirio s Bogom; jednoga dana reče: "Zaista, po milosrđu Božjem, nisam svijestan da sam učinio koji prijestup koji ne bi popravio ispovijeđu i pokorom" (28). "Kad bi mu se nešto takva dogodilo (rastresenost za vrijeme molitve) ispovijedio se da to odmah okaje" (29).

Taj stav možemo shvatiti u svezi s onim što on kaže u svezi s ispovijedi: "Vjieran je i razborit sluga koji se kod svojih prekršaja u svojoj unutarjosti bez odlaganja skrušeno pokaje, na vani prizna i stvarno učini zadovoljštvinu" (30). "Ako neki brat padne u laki grijeh, neka se ispovijedi svom bratu dok ne dobije svećenika koji će ga kanonski odriješiti, kako je rečeno" (31); "moramo svećeniku ispovijediti svoje grijeh" (32). "Neka moja blagoslovljena braća, klerici i laici, ispovijedaju grijeh svećenicima našega Reda. Ako to ne bi mogli, neka se ispovijede kod drugih razboritih i katoličkih svećenika, potpuno svijesni i uvjereni da će se bez ikakve sumnje osloboditi grijeha ako prime odriješenje i pokoru od bilo kojeg katoličkog svećenika, ako budu nastojali da naloženu pokoru svijesno i ponizno izvrše. Ako ne bi imali svećenika, neka se ispovijede svome bratu, kako govori apostol Jakov: Očitujte svoje grijeh jedan drugome. Neka ipak ne propuste da se obrate svećenicima, jer je samo svećenicima dana vlast vezanja i odrješivanja" (33).

BILJEŠKE

(01) 2Čel 9:591. Usp. 12:1409.
94:1650. Usp. OS 98:1797.	(18)	LP
(02) 1Čel 5:326.	(19)	OP 5:154.
(03) 1Čel 22:356.	(20)	2Čel 122:707.
(04) 2Čel 115:702.	(21)	LM X,3:1179.
(05) 1Čel 72:446.	(22)	LM V,2:1088.
(06) 2Čel 116:703. Usp. LM V,4:1091.
96:1795.	(23)	OS

- (07) 2Čel 119:705. Usp. LM VI,10:115; LP 92:92:1648.
 (24) LP 96:1652.
 OS 67:1760. (25) NPr 22:59.
- (08) LP 21:1568. Usp. LP 99:1798. (26) OP 27:177.
- (09) Lm IV,2:1358. (27) 2P 10:203-204.
- (10) OS 99:1798. Usp. LP 93:1649. (28) OS 67:1760.
- (11) LM XIV,3:1239. Usp. Lm Vvi,3:1386. (29) LM X,6:1184.
- (12) 1Čel 117:524. (30) OP 24:173.
- (13) LM VI,9:1114. (31) Pmi:238.
- (14) 2Čel 108:695. Usp. LM VI,9:1114; LP 81:1637.
 (32) 2P 4:238.
- (15) 2Čel 118:704. Usp. Raz. o sv. ranama II:1907.
 (33) NPr 20:53.
- (16) 2Čel 120:705.
- (17) Razm. o sv. ranama I:1901.

Sažetak

Sveti Franjo se morao suočiti s mnogobrojnim napastima; naime

- đavao ga prijetnjama pokušava udaljiti od Gospodina
- oružjem se križa morao boriti protiv naoružanog jakog
- želi da njegova odjeća podsjeća na križ da bi od sebe otklonio đavolska zavođenja
- što više raste u savršenosti to više raste đavolska sila protiv njega
- zloduh ne odustaje premda je pobijeđen
- zloduh ga nastoji uznemirivati i na vanjski način
- zloduh mu prijete vječnom osudom
- zlodusi ga tako okrutno muče da osjeća potrebu da uz njega bude njegov drug
- napasti ga koji puta iznutra muče po nekolikjo dana
- napasti prigušuju njegovo uobičajeno veselje
- u više je navrata napastovan protiv čistoće
- želi umrijeti gol kako bi se gol mogao boriti protiv gola neprijatelja.

Franjo se napastima neda preplašiti, nego ih spremno otklanja; naime

- ima veliku moć nad zlodusima
- tjera zloduhe iz Arezza
- vedar je pred napastima, jer i u njima vidi dokaz božanske ljubavi i prsten kojim Gospodin zaručuje dušu svoga sluge
- u napastima vidi sredstvo kojim Bog kažnjava nedostatke ljudi
- zahvaljuje Gospodinu koji dopušta da on bude kušan
- prepoznaje lukavost zloduha koji udara po tijelu kad se već ne može umiješati u život duše
- priznaje da zloduh posjeduje veliko znanje
- naglašava ograničenost zloduha koji može djelovati samo onda kad mu to Bog dopusti
- dobro su mu poznata sredstva kojima se odbijaju đavolski nasrtaji, posebno su to pokora i veselje
- poziva braću da se čuvaju sotoninog lukavstva i zlobe
- spominje braći kako đavao ne može unići tamo gdje vlada strah Božji
- poziva braću da primaju tijelo i krv Isusa Krista, kako bi bili jaki protiv đavolskih nasrtaja.

Kad bi koji puta popustio napasti, odmah bi se išao ispovijediti; naime

- kaže da nije učinio pogrešku koju ne bi odmah ispovijedio
- potiče na spremno kajanje i ispovijedanje
- poziva da se braća ispovijede i nekom bratu koji nije svećenik kad nisu u mogućnosti da se ispovijede svećeniku
- potiče da se ispovijede svi grijesi i to po mogućnosti bratu svećeniku istoga Reda.

II - ŽESTOKO SE MRTVI

Sv. Franjo se bori protiv đavla i pobjeđuje ga; ali veoma dobro znade da glavnog neprijatelja svojoj težnji za svetošću nosi u sebi. Najgorim neprijateljima, naime, smatra svoj duh i svoje tijelo. I zbog toga da bi hitrije putovao putovima Gospodnjim, žestoko se mrtvi.

Stim u svezi promotrit ćemo

- Mrtvenje svetog Franje
- Suzbija svoju sebičnost
- Mrtvi svoja sjetila
- Potiče na razboritost

1. Mrtvenje svetog Franje

Sv. Franjo je postigao sjedinjenje s Bogom slijedeći put križa; on je veseli glasnik, prijatelj životinja, pjevač stvaranja; ali pri tom ne smijemo zaboraviti daje i strogi asketa. Njegovom mrtvenju ipak nije razlog želja da postigne vječno spasenje niti pak želja da zadobije vječnu nagradu, jer kako on moli u zaključnoj molitvi prvog Pravila, "(Krist) nas otkupi po svom križu, krvi i smrti" (01). Osim toga spominje "svojom će nas milošću spasiti" (02). Mrtvenje je kod njega spontani odgovor na ljubav koju nam je Bog pokazao u Kristu: "Po mnogim je naporima i teškim bolestima glasnik Božji Franjo slijedio stope Kristove. Nije stao dok nije ono, što je savršeno započeo, još savršeniše dovršio" (03). Stoga potiče: "Svratimo, braćo, pogled na dobrog Pstira koji je za spas svoga stada podnio muku križa" (04). "Suzdržavao se od hrane i pića zbog uspomene na Gospodinovu muku" (05); "pozorno je bdio nad mrtvenjem tijela da bi Kristov križ, što ga je u srcu nosio iznutra, također nosio i izvana na tijelu" (06).

"Životopisci ovako govore o njegovu mrtvenju: "Bijaše strog u mrtvenju" (07); "nije bio opterećen nikakvim strahom, nikakvom brigom za tijelo; najodlučnije ga je izvrgavao porugama kako ne bi bio prisilje da iz ljubavi prema njemu nešto poželi" (08); "zdrav kao i bolestan, prema svome tijelu bijaše odviše strog" (09); "nije nikada štedio tijelo, kao da je tuđe; izvrgavao ga je nepravdama, kako

djelima tako i riječima" (10); "strogošću je stege obuzdavao osjetilne težnje" (11); svoje tijelo je nazivao magarcem koga treba opterećivati teškim teretima, često ga treba šibati i uzdržavati ga oskudnom hranom" (12). Stoga je Celano mogao ustvrditi: "Između njegova tijela i duha je vladao toliki sklad i tolika podložnost da mu se tijelo nije samo opiralo, nego je upravo hrlilo naprijed dok je nastojao steći svukoliku svetost" (13).

Ono što on tako žarko čini, to uporno preporuča svojoj braći; u njegovim spisima čitamo: "Duh Gospodnji hoće da naše tijelo bude disciplinirano i manje cijenjeno" (14); "mržnju okrenimo k svome tijelu s njevim manama i grijesima; ako budemo živjeli po tijelu, tiječo će nam oteti ljubav našega Gospodina Isusa Krista i vječni život i stvorovalit će nas sa svime u pakao" (15); "moramo mrziti naša tjelesa s manama i grijesima, kako Gospodin kaže u Evandjelju: 'Sve mane i grijesi izlaze iz srca'" (16).

Na to se vraća i u svojim razgovorima, kaže, naime: "Njaveći čovjekov neprijatelj je tijelo; ne zna razmišljati, da bi nešto požalilo; ništa ne zna predvidjeti da bi se plašilo. Samo nastoji oko toga da zlorabi što mu pruža sadašnjost. Ašto je još gore, sebi svojata, diči se onim što nije dano njemu, nego duši. Prima pohvalu zbog kreposti, zbog bdijenja i molitava prima izvanjska priznanja. Duši ništa ne ostavlja i za suze čeka nagradu" (17); "kada duh postane mlak i kad u milosti polako ohladi, tada nužno tijelo i krv traže svoje. Što preostaje kada duša ne nalazi naslada, nego to da se tijelo vrati svom uživaju? Tada životinski nagon prekriva prijeku potrebu, tada tjelesni osjećaj oblikuje savjest" (18).

2. Suzbija svoju sebičnost

Prva obaveza sv. Franje jest osloboditi se vlastitog sebeljublja. Nastoji stoga živjeti po duhu, umire samome sebi, kaže "ne" vlastitom ja. Svijestan je da nema nijednog čovjeka na svijetu koji bi mogao posjedovati jednu krepost, ne umre li najprije samome sebi" (19). "U duši mu se nametala misao da... vojnikanje u vojsci Kristovoj treba da počne pobjedom samoga sebe" (20). Sam Bog mu kaže: "Franjo, zbog onoga što si ljubio tjelesno i isprazno, pošto si to već zamijenio s duhovnim i uzeo gorčinu namjesto slatkoće, prezri samoga sebe ako hoćeš upoznati mene. Makar se red preokrene prijate će ti što kažem" (21).

Zaista, nakon što je poljubio gubavca, "počeo je sve više prezirati samoga sebe, dok nije uz pomoć Božje milosti prispio do potpune pobjede nad samim sobom" (22). "Otada ljubitelj svake poniznosti, sav se dao da iskaže čast gubavcima, da nauči, prije nego što će naučavati druge, prezirati sebe i svijet, podlažući se bijednim i odbačenim ljudima jarmom služenja... Čak je i u nečuvenom izvanrednom žaru hrlio da ljubi gnojne rane: polagao je tako svoje usne u prašinu, zasićujući se pogrđama, da bi s potpunom vlašću podjarmio oholost tijela zakonu duha te, podjarmivši kućnog neprijatelja, postigao u mirnom posjedovanju vlast nad sobom" (23).

Svojoj braći Franjo spominje: "Blago siromasima u duhu, jer je njihovo kraljevstvo nebesko! Ima ih mnogo koji, ustrajući u molitvi i dužnostima, nameću mnoge postove i žrtve svojim tjelesima, ali se zbog jedne riječi, koju smatraju uvredom svoga ja, ili jedne stvari koja im se uskrati, uznemiruju i sablažnjavaju" (24). A vjernicima piše: "Moramo se odreći samih sebe" (25).

3. Mrtvi osjetila

Sv. Franjo želi pobijediti samoga sebe, ali znade da će to pobijediti samo tako ako bude na ispravanačin mrtvio svoja osjetila, naime: "Učio ih je ne samo da krote zle sklonosti i da suzbijaju svoja tijela, nego da također obuzdavaju i vanjska osjetila kroz koja u dušu ulazi smrt. Kako je u to vrijeme onim krajem s velikom bukom i sjajem prolazio car Oton (IV.) da primi krunu zemaljskog carstva, sveti je otac s otalima boravio u spomenutoj staji pokraj puta kojim je car prolazio, ali nije izašao vidjeti cara niti je to ikome dopustio, osim jednom koji je ustrajno caru navješćivao da će ta njegova slava biti kratkotrajna" (26).

Posebno se mrtvio protiv proždrljivosti, makar je prije obraćenja "jeo birana jela i poslastice, a od nepoćudnih se jela suzdržavao" (27). Kad je obnavljao crkvicu sv. Damjana "podlagao je svoje slabašno tijelo, iscrpljeno postovima, teretu kamenja" (28). "Kuhana jela je jedva kad uzimao, a bilo je to vrlo rijetko. Kad bi ih uzeo, oslabio bi ih pepelom ili bi tečnost začina umanjio hladnom vodom. O, koliko je puta idući po svijetu kao propovjednik Evanđelja bio pozvan k stolu velikaša koji su ga neobično cijenili. Pošto bi samo malo okusio meso da bi pokazao kako i u tome opslužuje Evanđelje, a ostalo bi, što je izgledalo kao da jede stavljao u krilo.

Pri tom bi usta pokrio rukom da Gne bi tko mogao ustanoviti što zapravo radi. A što da rekнем o uživanju vina kad ni vodu, izgarajući od žeđi, nije pio u dovoljnoj mjeri?" (29). "Jednoga dana brat kuhar mu reče: 'Evo, oče, ja se s najvećim marom trudim da ti priprelim nešto da ojačaš, a ti mi sve pokvariš: zbog toga ja trpim'. A svetac mu odgovori: 'Ti dobro činiš, i zato ćeš primiti nagradu od Gospodina. I zaista čini s dobrom namjerom ono što moraš činiti; ali i ja moram s dobrom namjerom činiti ono što smatram svojom dužnošću da učinim'" (30).

Posti mnoge četrdesetnice: "Po daru se posebne pobožnosti prema Kristu od svetkovine Bogojavljenja kroz četrdeset neprekidnih dana - u ono vrijeme, naime, kad je Gospodin boravio u pustinji - povlačio na samotna mjesta i zatvarao u ćeliju. Neprekidno se, koliko je mogao, uzimajući neznatnu količinu hrane i pića, prepuštao postu, molitvi i Božjim pohvalama" (31). "U čast sv. Petra i Pavla te iz ljubavi prema njima, prikazivao je Gospodinu post posebne četrdesetnice" (32). "U čast sv. Mihaela arkandela je, imeđu blagdana Marijina uznesenja i njegova blagdana, s najvećom pobožnošću postio kroz četrdeset dana" (35). Glasovita je četrdesetnica koju je propostio na jednome od otoka Trasimenskog jezera: "Kad je jednom sv. Franjo, na dan poklada, bio u blizini jezera kog Perugie u kući jednoga od svojih poštivatelja, kod kojeg je i prenoćio, Bog ga je nadahnuo da ode na otok na tom jezeru i ondje provede korizmu. Stoga sv. Franjo zamoli tog svog poštivatelja da ga, za ljubav Kristovu, preveze svojom lađicom na otok na kojem nije živio nitko. A htio je da to bude u noći na Pepelnicu, da to nitko ne vidi. Pobožni Franjin prijatelj zbog svoje privrženosti prema njemu ispuni mu želju i preveze sv. Franju na otok. Sv. Franjo nije ništa sa sobom ponio osim dva komadića kruha... Ondje je on proboravio čitavu korizmu, a da ništa nije jeo ni pio, osim što je pojeo polovicu jednog hljepčića, kako je ustanovio pobožni prijatelj kad je došao na Veliki četvrtak po sv. Franju" (34).

Franjo na post poziva i braću; u prvom Pravilu potiče: "Sva braća neka poste od blagdana Svih Svetih do Božića i od Bogojavljenja, kad je naš Gospodin Isus Krist započeo post, do Uskrsa. U ostala vremena nisu dužni postiti osim petkom, prema ovom načinu života" (35). U drugom Pravilu predviđa: "Neka poste od blagdana Svih svetih do Božića. A svetu četrdesetnicu - koja počinje s Bogojavljanjem i traje četrdeset slijedećih dana, koju je Gospodin svetim postom posvetio - koji bi htjeli dragovoljno propostiti, neka budu blagoslovljeni od Gospodina, a koji neće, nisu

ni dužni. A drugu do Uskrsa neka poste. U ostalo vrijeme nisu dužni postiti osim petkom. U vrijeme očite potrebe braća nisu obavezna na tjelesni post" (36).

Franjo inzistira i na šutnji, pa, na primjer, piše: "Teško onom redovniku koji uživa u neozbiljnim i ispraznim riječima kojima navodi ljude na smijeh" (37). Kad broj braće dosegao brojku osam, "Franjo im je rekao: 'U ime Božje idite dvojica po dvojica, obdržavajući šutnju od Jutarnje do Trećeg časa'" (38). U Pravilu za samotišta predlaže: "Poslije Trećeg časa neka prekinu šutnju" (39). "Da bi se braća očuvala od pada zbog ispraznih i beskorisnih riječi, odredio je da postupaju ovako: 'Ako bi koji od braće za vrijeme putovanja ili u vrijeme rada rekao kakvu ispraznu beskorisnu riječ, dužan je izmoliti Očenaš i Pohvale Bogu prije i nakon te pohvale. Ako u takvom slučaju postane toga svijestan pa se optuži zbog učinjena prekršaja, nek Očenaš i Pohvale Bogu izmoli za svoju dušu. Ako li ga koji od braće zbog toga ukori, dužan je za dotičnoga brata već na spomenuti način izmoliti Očenaš; ako ukoreni to omalovažava pa Očenaša ne izmoli, na jednak je način dužan izmoliti dva Očenaša za dušu istog brata koji ga je ukorio ili za onoga koji je posvjedočio da je izgovorio ispraznu ili beskorisnu riječ. Neka također Pohvale Bogu, kao što je rečeno, na početku i na kraju molitve izrekne tako razgovijetno da ga uzmognu čuti i razumjeti braća koja se ondje nalaze. Dok ovaj bude molio, neka nazočna braća šuteći slušaju. Ako tko od njih to prešuti, neka na isti način izmoli Očenaš s Božjim pohvalama za prekršiteljevu dušu" (40).

Životopisci govore i o drugim oblicima pokore i mrtvenja. Nakon što se svukao pred biskupom "primjetiše da ispod odjeće nosi pokornički pojas (cilicij)" (41); "više je puta njegovom umornom i slabom tijelu postelja bila gola zemlja, kamen, jastuk, a pokrivač jednostavna, zgužvana i gruba odjeća" (42); "zazirao je od mekušaste odjeće i volio oštru" (43).

Braća se nisu oglušila na očev poziv, naime: "običavali su držati šutnju do Trećeg časa" (44); "ako bi im se učinilo da su manje budni nego obično, pa su jeli i pili do sitosti, ili pak da su barem malo prešli mjeru najstrože potrebe zbog napora na putu, oštro su se kažnjavali postom kroz nekoliko dana" (45). "Dolazili bi na kraj svojih sila zbog bdijenja, postova, molitava i tjlesenih pokora" (46). "Opasivali su se željeznim lancimai oblačili kožne oklope, sami su sebe trapili mnogim bdijenjima i neprestanim postovima te bi mnogo puta iznemogli da si na poticaje samilosnog pastira nisu

olakšavali strogost tolika posta" (47). "Mrtvili su svoje tijelo mnogim postovima, brojnim bdijenjima, trpeći studen zbog neprikladne i nedostatne odjeće" (48).

4. Potiče na razboritost

Franjo želi mrtvenje osjetila, ali istovremeno također inzistira i na razboritosti koja je pri tom nužna; s tim u svezi Izvori spominju: "Sv. Franjo, kao mudri otac, zapovijedi u ime svete poslušnosti da svi oni koji nose kostrijeti ili željezne obruče skinu ih i donesu pred njega. Oni to učiniše. Pripovijeda se da se skupilo oko pet stotina takvih pokorničkih košulja, a još više željeznih obruča, što za ruke, što za tijelo, tako da se od ovih posljednjih stvorilo kao neko brdo. Franjo je zapovijedio da ih tu ostave" (49). "Mi koji smo živjeli s njim, možemo posvjedočiti da je za vrijeme čitavog svog života bio prema braći razborit i odmjeran, kako ne bi nikada skrenuli s puta siromaštva i duha našeg Refa" (50). "Nije volio pretjeranu strogost koja nema osjećaja samilosti i nije začinjena solju razboritosti" (51).

Pošto je blagovao s bratom koji je umirao od gladi, opominje svoje drugove: "Braćo moja, upozoravam vas da svatko vodi računa o svojoj naravi, jer iako se gdje koji od vas mogu uzdržavati manjom količinom hrane nego li drugi, ipak neću da onaj, kojem je potrebija obilnija hrana u tom pogledu nastoji oponašati kojega drugog. Neka svatko ima pred očima svoju narav i neka udovolji potrebama svoga tijela... Hoću i nalažem vam da svaki pojedinac u skladu s našim siromaštvom udovoljava potrebama svoga tijela kako bude potrebno" (52). Drugom zgodom kaže: "Kad sluga Božji spava ili kad udovoljava potrebama svoga tijela, treba da to čini razborito da brat tijelo ne bi moralo prigovarati: 'Ne mogu ni uspravno stajati ni ustrajati u molitvi, a ne mogu se radovati ni svojim patnjama niti mogu izvršavati druga dobra djela jer se za mene ne brineš... Ako sluga Božji na prikladan način razborito i, koliko može, dolično udovoljava potrebama svoga tijela, pa ako bi se brat tijelo prepuštalo lijenosti, nemaru i pospanosti, mora ga kazniti kao nevaljalu i lijenu životinju jer želi samo jesti, a neće da privređuje i da podnosi napore" (53).

Osim toga "braći koju je tištala bolest ili kakva druga potreba dopuštao je da na samom tijelu odozdo nose mekanu tuniku" (54).

U pjesmi Klarisama preporuča da "s veseljem i zahvalnošću razborito proviđaju potrebe svoga tijela" (55).

I u svojim spisima također često poziva na razboritost: "Kad god se pokaže potreba dopušteno je braći, gdje god se nalazila, poslužiti se jelom koje ljudi običavaju jesti" (56); "ne smiju jahati osim ako ih na to prisili bolest ili velika potreba" (57); "oni koje na to prisili nužda mogu nositi obuću" (58); "u slučajevima očite potrebe braća nisu obavezna na tjelesni post" (59); "gdje postoji milosrđe i razbor, ondje neće biti ni pretjeranosti ni grubosti" (60).

Celano napominje: "Samo je u ovoj uputi svetog oca bio nesklad između jezika i ruke. Svoje je naime nedužno tijelo pokoravao bičevima i postom, te mu je bez razloga umnožavao rane. Toplina je naime duha već toliko učinila tijelo gipkim da je, dok je duša žedala za Bogom, sve većma za njim žedalo i ono presveto tijelo" (61). Na kraju svog života sam priznaje da je odviše tražio od svoga tijela pa ga zbog toga moli za oprost: "Raduj se, brate tijelo, i oprosti mi, jer rado izvršujem što ti je drago. Žurim se da rado priskočim u pomoć tvojim bolnim uzdisajima!" (62). Celano zaključuje: "Ali što je moglo obradovati već malne ugasnulo tjelešce? Što ga je u svakom pogledu tako oronula moglo podržati? Franjo je već svijetu bio mrtvav, jer je križ Kristov nosio ukorijenjen u svom srcu" (63).

BILJEŠKE

(01) NPr 23:44.

(02) NPr 23:69.

(03) 2Čel 210:800.

(04) OP 6:155.

(05) TD 14:1413.

(06) LM I,6:1037.

(07) LM XIV,1:1246.

(08) 1Čel 53:414.

(09) TD 1412.

TD 20:1419.

(10) 2Čel 21:607.

V,1:1086.

(11) LM V,1:1086.

(33) 2Čel 197:2688.

(34) CV 7:1835.

(35) NPr 3:12.

(36) PPr 3:84.

(37) OP 21:170.

(38) OS 65:1757.

(39) PEM:137.

(40) LP 78:1633.

(41) 2Čel 12:597. LM II,4:1043;

(42) Lm II,1:1348. Usp. LM

(43) LM V,2:1088.

- (12) LM V,6:1093.
27:2445.
- (13) 1Čel 97:489. Usp. LM V,9:1098.
- (14) NPr 17:48.
- (15) NPr 22:57.
2:1546; OS 27:1713.
- (16) 2P 7:195.
- (17) 2Čel 134:718.
- (18) 2Čel 69:655. OS 15:1698.
LP 2:1546.
- (19) PK:257.
- (20) LM I,4:1033.
27:1712; 2Čel 22:608.
- (21) 2Čel 9:591.
97:1796; 2Čel 129:713.
- (22) TD 11:1407.
- (23) Lm I,8:1337; Usp. LM I,6:1036.
Usp. OS 90:1788.
- (24) OP 14:163).
- (25) 2P 7:196.
- (26) 1Čel 43:396.
- (27) TD 22:1422.
- (28) LM II,7:1047.
- (29) 1Čel 51:411. Usp. LM V,1:1086; LM III,1:1348;
2Čel 129:713. Usp. OS 27:1713.
TD 15:1414
- (30) Fra Bonaparte:2688.
- (31) LM IX,2:1163.
- (32) LM IX,3:1167.
- (44) Toma iz Ecclestona
- (45) 1Čel 40:391.
- (46) TD 59:1470.
- (47) 2Čel 21:607. Usp. LP
- (48) 55:1745.
- (49) CV 18:1848.
- (50) OS 27:1713.
- (51) LM V,7:1095.
- (52) LP 1:1545. Usp. OS
- (53) LP 96:1652. Usp. OS
- (54) 2Čel 69:655.
- (55) LP 45:1594.
- (56) NPr 9:33.
- (57) NPr 15:41 i PPr 3:85.
- (58) PPr 2:81.
- (59) PPr 3:84.
- (60) OP 27:177.
- (61)
- (62) 2 Čel 210-211:800.
- (63) 2Čel 211:800.

Sažetak

Sveti Franjo se ne zadovoljava samo borbom protiv đavola, nego se bori i protiv samoga sebe mrtvenjem; stoga

- žestoko se mrtvi ne toliko da postigne spasenje i vječnu nagradu, koliko da izrazi svoju ljubav prema Bogu
- mrtvi se također da bi tako i u tome slijedio Krista
- strog je u mrtvenju
- slobodan je od svake brige za tijelo

- svoje tijelo izlaže porugama i uvijek ga malo cijeni
- strogom disciplinom uklanja porive tijela
- svoje tijelo naziva bratom magarcem
- tijelo drži podložno duhu
- spominje braći da Gospodin želi da se tijelo mrtvi
- potiče da se tijelo mrtvi
- potiče da se mrzi tijelo s njegovim manama i grijesima
- potiče braću da u tijelu gledaju svog neprijatelja
- potiče da se tijelo drži pod jarmom poslušnosti
- kaže da je čovjekov najveći neprijatelj tijelo.

Franjo prvenstveno udara po svojoj vlastitoj sebičnosti i želi je pod svaku cijenu pobijediti; zbog toga

- poziva da umremo samima sebi
- svijestan je da vojevanje pod barjakom Krista započima pobjedom nad samim sobom
- ono što je gorko predpostavlja slatkome
- pobjedu nad vlastitom sebičnošću počima poljupcem gubavcu
- najprije prezire samoga sebe, onda tek o tome poučava druge
- oholost tijela podlaže zakonu duha
- postiže mirno posjedovanje, vlast nad sobom
- potiče braću neka ne mrtve samo tijelo, nego neka pobijede i vlastitu sebičnost
- poziva na zatajivanje samoga sebe.

Franjo veoma dobro zna da će pobijediti samoga sebe jedino ako bude znao mrtviti svoja sjetila, zato

- mrtvi svoj pogled
- mrtvi se protiv proždrljivosti
- strogo posti
- rijetko kada uzima kuhanu hranu
- hladnom vodom oduzima jelima njihov ukus
- na veliko čuđenje kuhara, koji vidi kako mu je uzaludan posao, jelo čini bljutavim
- posti nekoliko četrdesetnica kroz godinu
- predviđa post u prvom i drugom Pravilu
- posebno inzistira na mrtvenju jezika
- želi da braća šute do trećeg časa
- nalaže posebnu pokoru brbljavoju braći
- nosi pokornički pojas
- spava na goloj zemlji

- za jastuk mu služi kamen
- noćni pokrivač mu je njegova skromna odjeća
- odbacuje mekušasto odijelo
- srertan je kad vidi da njegova braća nastoje oko mrtvenja.

Sveti Franjo želi da mrtvenje bude povezano s velikom razboritošću, tako da se tijelu dade ono što je potrebno za život, zato

- zabranjuje pokorničke pojaseve
- zapovijeda da se na hrpu slože pokornički pojasevi koje su na sebi nosila braća sabrana na kapitul
- ne voli neumoljivu strogost koja nije zasoljena solju razboritosti
- želi da svatko vodi računa o svom tjelesnom stanju
- želi da svatko dade svom tijelu ono što je potrebno, ali u granicama siromaštva
- poziva da se na uravnoteženi način zadovolji vlastito tijelo snom, počinkom, hranom i drugim što je potrebno
- potiče braću da budu veoma zahtjevna prema svom tijelu, ali tek onda kad su mu dala ono što je neophodno
- i Klarise poziva na razboritost
- spominje da nužda poznaje zakon
- pristaje da braća, koja su na to prisiljena bolešću ili potrebom, jašu
- pristaje na nošenje obuće u slučaju potrebe
- zvrđi da tamo gdje postoji milosrđe i razboritost nema pretjeranosti ni grubosti.

Sam pak Franjo nije vjeran tim preporukama tako da, na kraju svog života, osjeća potrebu zamoliti svoje tijelo za oprostjenje.

III - STRPLJIVO PRIHVAĆA BOLESTI

Franjo se u svom asketskom životu odlučno suprotstavlja đavlu i žestoko mrtvi svoja osjetila; ipak smatra da je Bogu najdraže mrtvenje kad se vedro prihvaćaju bolesti. Zbog toga nastoji biti strpljiv i štoviše veseo u mnogobrojnim bolestima s kojima se morao suočavati kroz čitav svoj život.

Promotrit ćemo

- Bolesti svetog Franje
- Sljepoća svetog Franje
- Strpljivost svetog Franje u bolestima

1. Bolesti svetog Franje

Sveti Franjo mora podnositi brojne bolesti, kojih će tijekom godina biti sve više, ali koje su, barem djelomično, već bile prisutne u njegovoj mladosti. Zaista, već "od rane mladosti po naravi je bio krhak i slabunjav pa je zato, dok je još boravio kod kuće, morao sebi posvećivati posebnu pažnju" (01). Postoji neka bolest koja označava početak njegova obraćenja i koja ga udaljava od svjetovnih svečanosti njegove mladosti: "Najednom se nad njim pojavila Božja osveta ili radije pomazanje... I tako dugo bijaše pritisnut bolešću da bi se izliječio od ljudske tvrdoglavosti" (02). Pošto se oporavio želi otići u Pugliu, ali "pošavši na put, stigao je do Spoleta i tu je počeo osjećati da mu nije dobro" (03).

Životopisci često spominju njegove bolesti: "Franjo, glasnik Božji, uputio se na puteve Kristove kroz brojne nevolje i teške bolesti" (04); na počecima Reda nameće si da ide u prošnju, ali "to je za njega bilo veoma naporno, jer je bio krhke tjelesne građe i bio navikao kod kuće da s njim postupaju s mnogo pažnje" (05); "kad je došao u Španjolsku razbolio se i bio je prisiljen prekinuti putovanje" (06); "na povratku iz Španjolske razbolio se... veoma se teško razbolio" (07); "jednom su ga u postelju bacile mnoge bolesti" (08); "napala ga teška bolest (09); "bijaše teško bolestan" (10); "u tom mu je vremenu počelo tijelo na različite načine pobolijevati i to teže

nego prije. Sve češće je bio bolestan, jer je svoje tijelo savršeno kažnjavao i zarobljavao tijekom mnogih godina" (11); "bio je bolestan i snalazile su ga sve moguće boli" (12); "nije se htio suprostavljati jer je bio teško bolestan" (13); "bio je bolestan na oči, želudac, slezenu i jetru" (14); "jedne su noći Franju toliko mučile boli izazvane bolestima da nije mogao ni spavati ni odmarati se" (15); "dok se nalazio u samotištu sv. Urbana mučila ga je veoma teška bolest" (16); "onih dana jedne večeri dogodilo se, kad je Franjo zbog bolesti htio povraćati da je, naprežući se, počeo bacati krv". Izbacivao ju je cijelu noć sve do jutra" (17); "iako bijaše grozničav i iscrpljen, uspeo se na kamen i s velikim je žarom srca propovijedao u vrijeme oštrog studena" (18); "njegova je tjelesna bolest zahtijevala biraniju hranu" (19); "kad je nekom zgodom malko prizdravio od neke vrlo teške bolesti, razmišljao je pa mu se činilo da je za vrijeme te bolesti uzeo nešto posebne hrane, premda je jeo vrlo malo, jer zbog mnogih, raznolikih i dugotrajnih bolesti nije mogao jesti" (20); "tako je jednoga dana jašio na magarcu, jer zbog slabosti i bolesti nije mogao ići pješice" (21); "budući da je tada bio bolestan, ono što je htio reći kapitulatu, učinio je to bratu Iliji" (22).

Kako je vrijeme prolazilo tako su se bolesti množile; u Izvorima čitamo: "Kad se čovjeku Božjem povećalo mnoštvo zasluga, a sve se to usavršavalo po strpljivosti, počeo je teško bolovati od mnogovrsnih bolesti tako da je u njemu bilo jedva koje udo a da nije bilo zahvaćeno silnom boli. Napokon je porazličitim dugotrajnim i neprestanim bolestima dospio dotle da je, pošto mu je istrošeno mišićje, bio sama kost i koža" (23); "dvije godine prije smrti, kad je već bio teško bolestan, a posebno je patio zbog očiju, boravio je u Sv. Damjanu u ćelijici od rogožine" (24); "u posljednjim godinama svog života, blaženi Franjo, koji je bio tjelesno istrošen i oslabio zbog nevjerojatnih pokora, bdijenja, molitava i postova, i to najviše nakon što je bio označen svetim ranama, budući da nije mogao hodati pješke, putovao je jašeći na magarcu" (25). "U njemu zaista ne bijaše nijednoga uda koji ga nije bolio, a kako je tijelo postupno ostajalo bez naravne topline, svetac se danomice približavao svom svršetku. Čudili su se liječnici, divila se braća kako duh može živjeti u obamrlom tijelu, kad se, pošto je istrošeno mišićno tkivo, samo koža držala kostiju" (26). "Šest mjeseci prije njegova preminuća, dok je boravio u Sieni poradi liječenja očiju, silno mu je počelo slabiti cijelo tijelo. Nakon duga bolovanja na želucu mu je puknuo čir i zbog bolesti jetre je izgubio mnogo krvi te se činilo da mu se

približava smrt. Kad je to saznao brat Ilija, iz daleka je najhitnije požurio k njemu. Kad je stigao, sveti je otac zoliko prizdravio da je mogao napustiti onaj kraj te je s njim otišao u Le Cele, nedaleko od Cortone. Kad je onamo stigao i ondje neko vrijeme proboravio, naduo mu se trbuh, nabrekle mu noge i otekle. Sve veće i veće poteškoće zadavao mu želudac te je jedva mogao uzimati kakvu hranu" (27). Kad su ga prenijeli u Bagnaru kod Nocere, "budući da su mu noge, napose koljena, počele otjecati od vodene bolesti, počeo je mnogo poboljevati" (28); "bilo mu je mnogo teže te je iz Nocere vraćen u Asiz" (29). "Svetac je ležao bolestan od one bolesti koja mu je, pošto je uminula svaka bol, sretnu trku najsretnije dovršila" (30); "nekoliko dana prije smrti trpio je od vodene bolesti te je od njega ostala samo kost i koža, a uz to su ga mučile i druge bolesti" (31); "dok je teško bolestan boravio u biskupskom dvoru, braća su ga nagovarala i bodrila da bi jeo" (32); "zaželio je da ga na nosilima prenesu prenesu k crkvi Sv. Marije u Porcijunkuli, jer zbog teškoća koje mu je zadavala njegova bolest nije više mogao jahati" (33); "naredio je da se preda nj donesu hljebovi pa ih je blagoslovio, a jer ih zbog bolesti nije mogao lomiti, dao je da ih jedan od braće izlomi..." (34); "malo je od tih slatkiša pojeo, jer mu je tijelo danomice zbog vrlo teške bolesti sve više iznemagalo i bližilo se smrti" (35); "kad se približio kraj njegova života, i već bio sav iscrpljen dugom bolešću, naredio je da ga polože na голу zemlju" (36).

Franjo o svojim bolestima govori i u svojim spisima. Svim vjernicima priopćuje: "Ne mogu vas pojedinačno pohoditi zbog bolesti i slabosti moga tijela" (37). Kazuje u pero malu Siensku oporuku: "budući da zbog slabosti i bolesti koju trpim ne mogu govoriti..."; u Oporuci spominje "premda sam slab i nemoćan" (39); u pismu kapitulu ispovijeda što nije mogao uvijek moliti Časoslov "zbog svoje bolesti" (40).

I u razgovorima spominje svoje bolesti: jednom reče nekom bratu: "Od početka mog novog života uvijek sam poboljevao" (41). U Rietiu, očekujući operaciju očiju, kaže: "Tijelo mi muči teška bolest pa trpim velike boli; htio bih uz citru tjelesne boli preokrenuti u radost i utjehu" (42). Drugom zgodom kaže jednome od svojih drugova: "Dokle god sam bio u službi braće i dok su braća živjela prema svom staležu i pozivu, iako sam od početka svog obraćenja Kristu bio boležljiv, s malo sam brige udovoljavao svojoj dužnosti svojim primjerom i poukom" (43). Pošto se odrekao uprave Reda, kaže: "Onom zgodom kad sam se odrekao službe, pred braćom i

generalnim kapitulom ispričao sam se da zbog bolesti svoje više ne mogu za njih skrbiti i brinuti" (44); također nakon što se odrekao upravljanja, moli: "Zbog slabosti koje su ti poznate, Gospodine, kad se za ovu obitelj nisam kadar brinuti, predajem je ministrima" (45).

Same svete rane bijahu razlogom velike patnje, kao što to piše pisac "Razmatranja o svetim ranama": "Premda su mu presvete rane koje je utisnuo Isus Krist unosile u srce preveliku radost, ipak su one njegovu tijelu i tjelesnim očima zadavale nesnosne boli. Zato je zbog tih svojih novih muka izabrao između ostale braće samo Leona, čovjeka bezazlena i nedužna, kome sve otkri i dopusti da se dotiče svetih rana te ih omata vunenom tkaninom, da bi se tako ublažila bol i zaustavljalo krvarenje. Dao je da mu mijenja vunene ovoje često, pa čak i dnevno, pa čak i dnevno, kad je bio bolestan, ali nikada od četvrtka navečer do subote ujutro. Nije, naime, htio da mu u to vrijeme bilo kakvo ljudsko sredstvo ili lijek i najmanje ublažuje Kristove boli koje je osjećao na svom tijelu, jer je upravo u to vrijeme naš Spasitelj Isus Krist bio uhvaćen, razapet, umro i pokopan. Jednom se dogodilo kad je brat Leon mijenjao sv. Franji zavoj na rani ispod rebara, da je sv. Franjo zbog bolova, što ih je osjećao kod trganja okrvavljenog zavoja, položio ruku na prsa brata Leona. Od tog dodira posvećenih ruku osjetio je brat Leon takvu milinu pobožnosti u svom srcu da umalo nije onesviješćen pao na zemlju" (46).

2. Sljepoća svetog Franje

Bolest na kojoj životopisci najviše inzistiraju je bolest očiju; pišu: "Budući da još nije nadopunio na svom tijelu ono što je nedostajalo Kristovim mukama, premda je na svom tijelu nosio biljege Kristove, snašla ga je vrlo teška bolest očiju, kao da mu je Bog poslao znag svog milosrđa" (47); "danju i noću je imao jake boli u očima tako da noću nije mogao ni počivati ni spavati, a to je uvelike otežčavalo i pogoršavalo bolest očiju kao i ostale njegove bolesti" (48); "kako je iz dana u dan bolest sve više napredovala, činilo se da zbog njegove brige povećava; napokon ga je brat Ilija, kojega je Franjo izabrao sebi da mu bude umjesto majke... prisilio da od liječnika ne zazire, nego da ga u ime Sina Božjega primi" (49). "Drugovi ga na konju otpremiše u samotište Fonte Colombo nedaleko grada Rieti da bi sde ondje posavjetovao s jednim liječnikom koji je bio vješt u liječenju očiju. Kad je taj liječnik stigao,

rekao je blaženom Franji da mu namjerava izvesti spaljivanje po sljepočici sve do obrve onoga oka koje bijaše bolesnije od drugoga" (50).

Franjo pristaje na liječenje i "bio je pozvan liječnik koji je došao i donio željeznu spravu za spaljivanje. Naredio je da se sprava stavi na vatru dok se ne usije... Liječnik je u ruke uzeo ražareno usijano željezo, braća su se, nadvladana samilošću razbježala, a svetac se vedar i veseo prepustio željezu. Željezo je pištajući ulazilo u nježno tijelo, a od uha do obrve je izvedeno spaljivanje" (51). "Drugi liječnici su se tome protivili; ti su imali pravo, jer izvršeno spaljivanje nije ništa koristilo. Nešto je slično učinio i neki drugi liječnik koji mu je probušio obadvije uške pa ni to nije ništa koristilo" (52). Operacije je ostavila veoma vidljive tragove i zbog toga je "na glavi nosio kapicu od kostrijeti da bi prekrio brazgotine zadobivene prigodom liječenja očiju" (53).

3. Strpljivost svetog Franje u bolestima

Sv. Franjo je u bolestima mnogo trpio. Celano pripovijeda: "Kad ga je jedan brat upitao što bi radije htio podnositi da li ovu neprestanu i tako dugotrajnu bolest ili bi htio podnijeti kakvo teško mučeništvo što bi mu ga zadao krvnik, odgovorio je: 'Ono što mi je, sine, uvijek bilo draže, slađe i milije, što se u meni s obzirom na mene većma sviđalo Gospodinu Bogu da se sa mnom dogodi. Da, uvijek želim biti po njegovoj volji i uvijek mu želim biti poslušan. Ali kad bi se radilo o naknadi za mučeništvo, htio bih većma ovu bolest pa makr mi ona za tri dana bila još nesnosnija'" (54). Uza sve to, uspijeva vedro se suočavati s nevoljom, pa čak i radosno, ohrabren Gospodinovim obećanjem: "Jedne noći kad su ga zbog njegovih bolesti više nego obično mučile teške i raznolike tegobe, iz dna srca počeo je samoga sebe sažaljevati. Ali da ne bi onaj spremni duh u nečemu na tjelesni način pristao uz tijelo makar i na čas molio se Kristu i sačuvao netaknutim štit strpljivosti. Dok je tako molio i borio se, primio je od Gospodina obećanje vječnoga života" (55).

Svijestan vrijednosti trpljenja, da bi mogao što više trpjeti, uopće se ne želi liječiti: "Braća su ga često poticala i molila da bi uz liječničku pomoć morao svom bolesnom tijelu pružiti i potreban počinak. On je, međutim, ovo posvema otklanjao. Njegov je plemeniti duh bio neprestano usmjeren prema nebu, samo je želio umrijeti i biti s Kristom" (56). Celano piše: Čudno je kako su snage

mogle izdržati kad je u svakom pogledu bio oslabljen patnjama. On svoje boli nije nazivao kaznama, nego ih je zvao sestrama" (57).

S bolešću se znade suočiti i s pjesmom na usnama: "Kad je bolest postajala sve težom on je počeo pjevati pohvale Bogu zbog njegovih stvorenja, pjesmu koju je sam sastavio, kako bi, zauzet pohvalom Gospodina, zaboravio oštrinu svojih bolova i bolesti" (58). Zbog toga se "braći koja su ga u bolesti dvorila činilo kao da pred svojim očima imaju drugoga Pavla, jer se on radosno i ponizno hvalio svojim slabostima, i drugog Joba, zbog snage i neustrašivosti duha" (59). Dapače zahvaljuje Gospodinu zbog bolesti koje mora podnositi; jednom je, naime, primjetio: "Zaista se moram jako radovati zbog svojih bolesti i nevolja, crpsti iz njih utjehu u Gospodinu i uvijek zahvaljivati Bogu Ocu i njegovom jedinom Sinu, Gospodinu našem Isusu Kristu i Duhu Svetome" (60). Jednom, "iako je sav bio satrven dugotrajnošću teške bolesti, bacio se na zemlju i od teškog pada natukao je iscrpljene kosti. Zatim je poljubio zemlju i rekao: 'Zahvaljujem ti, Gospodine Bože, za sve ove svoje boli i molim te, Gospodine moj, da mi, ako ti je po volji, dodaš dvostruko. To će mi biti najdraže, ako me udariš bolovima i ako me ne budeš štedio, jer mi je vršenje tvoje volje najveća utjeha'" (61).

Razlozi za takvo ponašanje su različiti, ali na prvom mjestu je želja da nasljeđuje Kristovu muku; "iz velike nježnosti i sažaljenja koje je svakog dana doživljavao u promatranju poniznosti Sina Božjega te u nasljedovanju njegovih primjera, ono što je bilo gorko njegovu tijelu prihvaćao je kao neku slatkoću. I toliko je patio svakog dana zbog trpljenja i gorčine što ih je Krist pretrpio za nas, i toliko je zbog toga duševno i tjelesno žalio, da se više nije brinuo za vlastite bolesti" (62).

Poticaj sv. Franji da se vedro suočava s bolestima je i to što želi biti primjer braći: "Neprestano je nastojao da daje braći dobar primjer i da ukloni svaku prigodu da protiv njega mrmljaju: 'Evo, on sebi priušti sve što mu treba, dok se mi mučimo lišeni svega'. I dok bijaše zdrav, a i kad je obolio, sve do dana svoje smrti htio je podnositi tolika trpljenja da bi sva braća koja bi znala, kao što znamo mi koji smo neko vrijeme do njegove smrti bili s njim zajedno, kad bi se htjela toga sjetiti, ne bi se mogla suzdržati od suza" (63). Prvi želio obdržavati ono što je savjetovao drugima; u prvom Pravilu naime piše: "Molim bolesnog brata da za sve daje hvalu Stvoritelju i nastoji biti onakav kakvog ga želi Bog, bilo zdrav bilo bolestan, jer Bog sve koje predodredi za vječni život odgaja bičevima i bolestima i duhovnim poniženjima, kako kaže Gospodin:

Ja korim i karam one koje ljubim. Ako bi se bolesni brat srdio i bunio protiv Boga ili protiv braće, i ako bi bezuvjetno tražio lijekove da ozdravi tijelo koje će i onako brzo umrijeti, morabi biti svijestan da to dolazi od Zloga, da je previše tjelesan, po čemu pokazu je da ne spada među braću, jer više ljubi tijelo nego dušu" (64).

BILJEŠKE

- (01) LP 2:1546. Usp. LP 92:1648. (33) LP 99:1655.
(02) 1Čel 3:322-323. Usp. LM I,2:1030. (34) LP 117:1676.
(03) TD 6:1401. (35) LP 101:1657.
(04) 2Čel 210:800. (36) Gualtiero iz
Gisburna:2319.
(05) LP 3:1547. OS 18:1701. (37) 2P:180.
(06) 1Čel 56:420. Usp. LM IX,6:1771. (38) OS:102.
(07) 3Čel 34:857. (39) OR:125.
(08) LM V,11:1100. (40) PBr 5:226.
(09) OS 41:1727. (41) OS 71:1764.
(10) OS 101:1800. (42) LP 24:1571.
(11) 1Čel 97:488. (43) LP 76:1630.
(12) 2Čel 105:692. (44) LP 76:1630. Usp.
87:1643; OS 81:1778.
(13) OS 11:1693. (45) 2Čel 143:727.
(14) 2Čel 96:683. Usp. 2Čel 130:714; LM X,6:1184; LP 37: (46)
Razm. o sv. ranama III:1923.
1585; 40:1588; 95:1651; OS 88:1789; 94:1792. (47) 1Čel
98:491. Usp. V,8:1096; Usp. Lm III,3:1350.
(15) OS 88:1785. Usp. LP 117:1676. (48) LP 43:1591.
(16) LM V,10:1099. (49) 1Čel 98:491. LM
V,8:1096; Lm III,3:1350.
(17) LP 17:1564. Usp. OS 87:1784. (50) LP 46:1595. Usp.
OS 115:1815.
(18) LM VI,2:1104. (51) 2Čel 166:752. Usp.
1Čel 101:497; 3Čel 14:836;
(19) LP 41:1589. Usp. OS 63:1753. LM V,9:1097;
V,1:1366; LP 48:1587; OS 115:1815.
(20) LP 39:1587. Usp. OS 61:1751. (52) LP 48:1597.
(21) 2Čel 142:726. Usp. LM VII,12:1132.
Usp. OS 115:1815; 1Čel 101:497.
(22) Jordan iz Giana 17:1342. (53) 2Čel 215:805.

- (23) LM XIV,2:1238. Usp. Lm VII,2:1385. 107:504. (54) 1Čel
- (24) LP 42:1590. (55) 2Čel 213:802.
- (25) Muka sv. Verekunda:2251. Usp. LP 37:1585. (56) 1Čel 98:490;
- (26) 1Čel 107:504. (57) 2Čel 212:800. Usp. LM XIV,2:1238; Lm VII,2:1385.
- (27) 1 Čel 105:502. (58) OS 119:1819. Usp. 2Čel 213:803.
- (28) LP 59:1609. Usp. OS 22:1705. (59) Lm VII,2:1385.
- (29) LM VII,10:1130. (60) OS 100:1799.
- (30) 3Čel 37:860. Usp. 2Čel 214:804. (61) LM VII,2:1238.
- (31) LP 53:1603. (62) OS 91:1789. Usp. LP 37:1585.
- (32) LP 29:1576. (63) LP 92:1648. Usp. 38:1586; 2Čel 212:801.
- (64) Npr 10:35

Sažetak

- Nešto što najvećma začuđuje u životu svetog Franje je njegovo veoma slabo zdravlje; naime
- mora svladavati mnoge bolesti
 - slabe je i krhke tjelesne građe i to od dječastva
 - novi život započima poslije neke bolesti
 - ne može nastaviti putovanje koje bi ga trebalo odvesti u Pugliu, jer je obolio od neke bolesti
 - podnosi teške bolesti
 - zbog neke bolesti prekida put u Španjolsku
 - teško je obolio nakon povratka iz Španjolske
 - često ga obaraju mnoge bolesti
 - ne može se suprotstaviti braći na kapitulu jer je veoma bolestan
 - bolestan je na oči, želudac, jetru i slezenu
 - koji puta povraća
 - zahvaća ga povratna groznica
 - jaši jer je veoma oslabio
 - budući da je teško bolestab kapitulo govori po bratu Iliji
 - cijelo mu je tijelo zahvaćeno nekom bolešću

- od njega je ostala samo kost i koža
 - u posljednjim godinama života tjelesno je jako propao
 - nijedan dio tijela bolest mu nije poštedjela
 - u Sieni mu je bolest zahvatila čitavo tijelo
 - kad se oporavio prenijeli su ga u Celle kod Cortone, tu mu se nado u trbuh i natekle noge i koljena
 - stanje se osjetno pogoršava u Bagnari
 - budući da je teško bolestan vraćaju ga u Asiz
 - trpi od vodene bolesti
 - gost je asiškog biskupa budući da je jako bolestan
 - daje da ga na nosiljci prenesu u Porcijunkulu jer je toliko bolestan da ne može jašiti
 - ne može razlomiti kruh jer nema dovoljno za to snage
 - o svojim bolestima govori i u svojim spisima
 - zbog bolesti ne može posjećivati svoju braću
 - kaziva u pero Malu oporuku u Sieni u časovima velikog trpljenja
 - kaže za sebe da je jednostavan i slab
 - ispovijeda se pred braćom što nije mogao zbog bolesti moliti
- Časoslov
- i u razgovorima spominje svoje bolesti
 - kaže da je uvijek, već od mladosti, bio bolestan
 - želi da mu jedan brat svira na citri kako bi time ublažio njegove bolove
 - kaže da se odrekao upravljanja Redom zbog bolesti
 - trpi nepodnosivu bol zbog svetih rana.

Bolest kojoj životopisci posvjećuju najviše pažnje je njegova sljepoća; spominju da je Franjo

- trpio danju i noću teške boli na očima
- brat Ilija ga uporno poziva da se liječi
- pristaje na liječenje
- palili su ga od uške do obrve
- polazi spremno i smješeći se na operaciju, dok braća od straha bježe
- nakon paljenja stanje se nije nimalo poboljšalo
- probušili su mu uške u nadi da će biti bolje, ali uzalud
- nakon toga nosi kapicu od kostrijeti da njome pokrije brazgotine.

Franjo susreće bolesti s velikom strpljivošću, premda su mu one teže od mučeništva; naime

- miran je jer poznaje vrijednost trpljenja koje mu omogućuje da bude kraj Krista na križu
- trpljenja s kojima se mora suočiti naziva sestrama, a ne kaznama
- u času teške bolesti sastavlja pohvale Bogu
- pjeva pohvale Bogu onda kada je trpljenje najžešće
- daje da braća pjevaju pohvale Bogu kada zbog bolesti ne može pjevati osobno
- radosno i ponizno se hvali svojim slabostima
- zahvaljuje Gospodinu zbog bolesti koje mora podnositi
- moli Boga da mu, ako je to potrebno, umnoži patnje
- razmišljajući o Kristovim patnjama ne misli na svoje bolesti
- -eli nasljedovati Kristovu muku
- prihvaćanjem trpljenja želi dati primjer svojoj braći
- nastoji poučiti braću kako se trebaju vladati u trpljenjima.

IV - UMIRE VEDRO

Franjo u času svoje smrti dovršava svoju askezu: pobijedio je, naime, đavla, pokorio tijelo, bolesti je smatrao sestrama. Stoga se nije morao bojati smrti

Promotrit ćemo kako Franjo

- Vedro očekuje smrt
- Pjevajući prihvaća smrt

1. Vedro očekuje smrt

Budući da je Franjo godinama živio usmjeren na susret s Bogom, u smrti gleda vrhunac svog iskustva, vrata života. "Štoviše, i samu smrt je, koja je svima strašna i mrska, poticao na pohvale i njoj je veselo išao u susret i pozivao je da mu bude gost" (01). "Franju je u biskupskom dvoru posjetio liječnik Bongiovanni iz Arezza. Bio je Franjin znanac i prijatelj. Blaženi ga je Franjo u svezi sa svojom bolešću upitao: 'Što ti se, Giovanni Finiatu, čini o mojoj bolesti?' - Blaženi Franjo nije nikoga koji je u imenu imao "bon - dobar" volio zvati tim imenom iz poštovanja prema Gospodinu... Liječnik mu je rekao: 'Po milosti Božjoj bit će ti dobro'. Nije mu naime htio kazati da će ubrzo umrijeti. Blaženi ga Franjo ponovno upitao: 'Reci mi istinu: što ti se čini? Ne boj se, jer po Božjoj milosti nisam strašljivac da bih se bojao smrti. Po Gospodinovu milosrđu i po njegovoj milosti sam tako združen i sjedinjen sa svojim Gospodinom da mi je svejedno: da li ću još poživjeti ili ću umrijeti'" (02). Franjo nastavlja: "Hrabro brate liječniče, reci mi otvoreno da mi smrt neposredno predstoji: ona će za mene biti vrata života!" (03). "Tada mu liječnik otvoreno reče: 'Oče, koliko nam kaže naša znanost, tvoje bolest neizlječiva, i ti ćeš umrijeti negdje između kraja rujna i početka listopada'. Franjo, koji je bolestan ležao u postelji, hahvaćen žarkom pobožnošću i poštovanjem prema Gospodinu, uzdignutih i raširenih ruku je ukliknuo: 'Dobro mi došla, sestro moja, smrti!'" (04).

U smrti on zaista vidi sestru: osim o suncu, mjesecu, zemaljskim počelima, i čovjeku, on pjeva i o smrti, stvorenju koje će

ga ponijeti iz svijeta u boravište Svevišnjega. Pisac Perudijske legende pripovijeda: "Premda je blaženi Franjo bio strahovito pritiješnjen bolestima, s velikim je žarom duše i tijela hvalio Gospodina i jednom je bratu rekao: 'Ako, dakle, moram brzo umrijeti, pozovite mi brata Anđela i brata Leona da mi pjevaju o sestri smrti'. Spomenuta braća dođoše i uz obilje suza zapjevaše Pjesmu brata Sunca i ostalih stvorova Gospodnjih. Sam ju je svetac sastavio u svojoj bolesti na hvalu Gospodinu, na utjehu svojoj duši i drugima. Ispred posljednjeg retka dodao je: 'Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri nam tejsnoj Smrti kojoj nijedan smrtnik umaći neće. Jao onima koji u smrtnom umiru grijehu. A blaženi koje ti nađeš po volji presvetoj svojoj, jer druga smrt im nautiti neće'" (05).

3. Prihvaća smrt pjevajući

Celano spominje: "ono malo dana što su ga dijelili od smrti, upotrijebio je za pohvale i svoje nadasve ljubljene učenike je poticao da s njim slave Krista... Pozivao je i sve stvorove da hvale Boga" (06). Brat Ilija se sablažnjava Franjinim pjevanjem, jer općenito mišljenje ne shvaća novi heroizam radosnog umiranja: "Kad je brat Ilija vidio kako se blaženi Franjo na taj način ohrabruje i kako se u tolikoj bolesti raduje, jednoga mu je dana rekao: 'Predragi brate, mnogo sam utješén i duhovno sazidan tvojim veseljem što ga i sam i sa svojim drugovima pokazuješ u tolikoj nevolji i bolesti. No, premda te ljudi ovoga grada i kao živa i na samrti štujukao sveta, jer su čvrsto uvjereni da ćeš zbog svoje teške i neizliječive bolesti doskora umrijeti, dok slušaju kako se ove pohvale pjevaju, mogli pomisliti i u sebi reći: 'Kako to da ovaj pokazuje toliku radost, a nalazi se na samrti? Trebalo bi da misli na smrt!' Blaženi mu je Franjo na to odgovorio: 'Pusti me, brate da se radujem Gospodinu i u njegovim Pohvalama i u svojim slabostima, jer sam po djelovanju Duha Svetoga sa svojim Gospodinom toliko sjedinjen i združen da se po njegovu milosrđu mogu radovati u njemu'" (07).

Želi umrijeti u Porcijunkuli, jer je ta crkvice bila svjedokinjom svih dionica njegova evanđeoskog života, i onamo se vraća da završi svoje započeto djelo: "Zatražio je da ga prenesu k Svetoj Mariji Porcijunkulskoj da bi ondje, gdje je primio dar milosti, Stvoritelju vratio dah života... U svetoj gorljivosti duha sasvim gol se prostro po goloj zemlji da bi se u posljednjem času, u kojem bi se

neprijatelj još mogao razbjesniti, gol borio s golim. Ležeći tako na zemlji, odložio je odjeću od kostrijeti, a lice je na uobičajeni način upravio k nebu... pa je rekao braći: 'Ja sam svoje učinio, a što treba da vi učinite, neka vas o tome pouči Krist'" (08). "Govorio je braći: 'Počnimo, braćo, služiti Gospodinu, jer smo do sada malo napredovali'. Izgarao je također od velike želje da bi se vratio prvotnom poniženju, da bi, naime, kao na početku posluživao gubavce i da bi tijelo koje je već malaksalo od napora vratio u prvotnu podložnost" (09).

Na samrtnom času Franjo slavi svoju misu: "Dok su tako braća gorko naricala i neutješivo ga oplakivala, sveti je otac naredio da mu donesu kruh. Blagoslovio ga je i prelomio te je svakom pojedinom pružio komadić da pojede. Naredio je da se donese evanđelistar i otvorio Evanđelje po Ivanu na onome mjestu koje počinje: 'Uoči svetkovine Vazma...' te zatraži da mu se čita. Obnavljao je uspomenu na onu presvetu večeru koju je Gospodin slavio posljednji puta sa svojim učenicima. Na časnu uspomenu svega toga je sve onako učinio da braći pokaže kakav osjećaj ljubavi ima prema njima" (10). "Kad se napokon približio čas njegova preminuća, dao je k sebi sazvati svu braću koja su se našla ondje. Utješio ih je i hrabrio riječima s obzirom na svoju smrt. Očinskim ih je osjećajima poticao na ljubav Božju. Razvio je govor o strpljivosti, siromaštvu i vjernosti prema Rimskoj Crkvi, a svim je ostalim uredbama pretpostavio sveto Evanđelje. Dok su sva braća naokolo sjedila, povrh njih je u obliku križa ispružio prekrižene ruke, jer je taj znak uvijek volio, te je svu nazočnu i odsutnu braću blagoslovio snagom i imenom Propetoga" (11).

Tada je zapjevao 141. Psalam čije je prve stihove upotrijebio u Šestom času Časoslova muke: "Nakon toga je sam, koliko je mogao, zapjevao Psalam: Iz sveg glasa vapijem Gospodinu, iz svega glasa Gospodina zaklinjem. I na kraju je završio: Oko mene će se okupiti pravednici zbog dobra što si ga iskazao meni" (12). Nakon toga je svetac uzdigao ruke prema nebu i veličao je svoga Krista što, već lišen svega, slobodan ide k njemu" (13). "Napokon je sretnim svršetkom zamijenio dolinu bijede s blaženom domovinom" (14); "sretno se preselio Kristu, domogao se vječnoga pokoja i dostojno se pojavio pred licem svoga Gospodina" (15). Celano naglašava: "Smrt je dočekao pjevajući" (16).

BILJEŠKE

- (01) 2Čel 217:809. (09) LM XIV,1:1237.
 (02) LP 65:1615. Usp. OS 122:1822. (10) 2Čel
 217:808. Usp. LM
 (03) 217:809. XIV,5:1242; Lm VII,5:1388;
- (04) LP 65:1615; Usp. OS 122:1822. 2Čel 217:809;
 Gualtiero iz Gisburna:2319.
 Gualtiero iz Gisburna:2319. (11) LM XIV,5:1241.
 Usp. Lm VII,4:1387.
- (05) LP 100:1656. Usp. OS 123:1823; 1Čel 109:508; (12) LM
 XIV,5:1242.
 Gualtiero iz Gisburna:2319. (13) 2Čel 216:806.
- (06) 2Čel 217:809. (14) 3Čel 5:830.
 (07) LP 64:14. Usp. OS 121:1821; Razm. o sv. ranama (15) TD
 68:1482.
 IV:1943. (16) 2Čel 214:804.
- (08) LM XIV,3:1239. Usp. Lm VII,1386; 2Čel 214:804.

Sažetak

Sveti Franjo vedro očekuje smrt, jer

- gleda na nju kao na najvišu točku svoga iskustva
- smatra je vratima u život
- želi kao dobrodošla gosta
- ljubi je kao sestru

Zato kad je saznao da mu je smrt blizu

- poziva brata Anđela i Leona da mu pjevaju o sestri smrti
- u počast smrti sastavlja jednu kiticu i umeće je u svoju Pjesmu stvorova
- malo dan što su mu preotali provodi u pjevanju hvalospjeva
- potiče Iliju da se ne čudi njegovoj radosti i da ga pusti da se raduje u Svevišnjem
- s braćom slavi svoju misu
- pjeva 141. psalam
- uzdiže ruke prema nebu, jer sada može slobodan i bez ikakve smetnje poći u susret Bogu
- vedro prelazi iz doline suza u blaženu domovinu

- smrt dočekuje pjevajući.

DODATAK

Na kraju našega posla smatramo korisnim iznijeti moralni i tjelesni lik Svetoga Franje, lik pravog Manjeg brata i molitvu njegovih drugova svecu, kako bi svatko, upoznavši učitelja i prave učenike, uz pomoć oca lakše se s njim suobličio.

1. Moralna i tjelesna slika svetog Franje

"O kako lijep, kako divan, kako slavan se pokazao u nedužnosti života, u jednostavnosti riječi, u čistoći srca, u ljubavi prema Bogu, u gorljivoj poslušnosti, u spremnu podlaganju, u anđeoskom pogledu! Bio je umiljata ponašanja, blage ćudi, otmjen u govoru, prijazan u opomenama, najvjerniji u povjerenome, dalekovidan u savjetovanju, u poslu radin, u svemu drag. Bijaše vedra duha, blage ćudi, trijezna srca, odan kontemplaciji, neumoran u molitvi, a u svemu gorljiv. Ustrajan u odluci, postojan u kreposti, stalan u milosti i u svemu postojan. Bijaše brz na opraštanje, spor na srdžbu, slobodna duha, izvrsna pamćenja, dubok u raspravljanju, promišljen u odabiranju, a u svemu jednostavan. Strog bijaše prema sebi, blag prema drugima, u svemu ozbiljan.

Bijaše rječit, vedra lica, blaga izgleda, daleko od lijenosti, nije poznavao napadnosti. Bio je srednjega stasa, glava mu je bila osrednja i okrugla, lice dugoljasto i kao protegnuto, čelo ravno i maleno, oči osrednje, crne i jednostavne, vlasi tamne, obrve ravne, nos pravilan, uši uzdignute, ali malene, sljepoočice ravne; jezik pomirljiv, vatren i oštar; glas neodoljiv, umiljat, jasan i zvučan; zubi gusti, jednaki i bijeli, usne malene i udubene, brada crna i nepotpuno izrasla, vrat tanak, ramena ravna, kratke ruke, pesti nježne, prsti dugi, nokti odugi, bedra fina, noge kratke, nježna koža, tijelo maleno, odjeća gruba, kratak san, ruka vrlo podatljiva. - Kako je bio veoma ponizan, prema svim ljudima se u svemu pokazivao nadasve blagim, čestitu se ponašanju sviju korisno prilagođivao. Među svetima bijaše svetiji, a među grešnicima je bio kao jedan između njih" (01).

2. Slika Manjega brata

"Franjo, koji se na neki način iz gorljive ljubavi i velikog žara za savršenošću svoje braće s njima poistovjećivao, često je u sebi razmišljao kojim bi to svojstvima i krepostima morao biti urešen Manji brat.

I govorio je da bi dobar Manji brat bio onaj koji bi u sebi sjedinio život i blaženstva slijedeće svete braće: vjeru Bernarda, koju je posjedovao na savršen način zajedno s ljubavlju prema siromaštvu; jednostavnost i čistoću Leona, koji je zaista sjajio presvetom čistoćom; finoćom Anđela, koji je bio prvi vitez koji je ušao u Red i bio ukrašen svakovrskom plemenitošću i dobrotom; privlačiv izgled i razboritost Masea, s njegovim lijepim i pobožnim govorom; duh uzdignut u kontemplaciji što ga je do najveće savršenosti imao Egidije; domišljatu neprestanu molitvu Rufina, koji je i spavajući molio te je u svakom poslu imao duh neprestano sjedinjen s Gospodinom; strpljivost Junipera koji je odricanjem vlastite volje i žarkom željom da idući križnim putem nasljeđuje Krista postigao savršenu strpljivost; tjelesnu i duhovnu snagu brata Ivana od Lodi, koji je u ono vrijeme svojom snagom nadilazio sve ljude; ljubav Ruđera, čiji je život i ponašanje gorjelo ljubavlju; sveti nemir Lucija koji je uvijek bio u pokretu te na jednom mjestu nije htio ostati dulje od jednog mjeseca, nego, kad mu se negdje svidjelo, odmah bi odlazio govoreći: Nemamo stalnog boravišta ovdje na zemlji, nego na nebu" (02).

3. Molitva njegovih drugova svecu

"Evo, blaženi naš oče, jednostavno je nastojanje pokušalo da bar donekle izrekne pohvalu tvojim divnim djelima i da bar donekle iznese iznese nešto o tvojim o bezbrojnim krepostima tvoje svetosti poradi tvoje slave. Znamo da su naše riječi oduzele mnogo tvojim slavnim djelima, jer su se pokazale neprikladnima za iznošenje uzvišenih djela tolikoga savršenstva. Molimo i tebe i čitaoce da želju ocijenite kao uspjeh, radujući se što najviši domet divnih djela premašuje sposobnost ljudskog pera. Ta tko bi, izvanredni sveče, mogao žar tvoga srca kako u sebi ostvariti tako utisnuti u druge? I tko bi bio kadar shvatiti one neizrecive osjećaje koji su se neprestano iz tebe uzdizali k Bogu? Napisali smo ovo uživajući u slatkome sjećanju na tebe. To s, o, dok živimo, pokušali drugima

priopćiti, makar i tepajući. Već se hraniš obiljem pšenice, ti što si nekoć gladovao. Već se napajaš potocima naslade, ti, koji si do sada žedao. Vjerujemo da se nisi tako opio od preobilja kuće Božje pa da bi zaboravio na svoje sinove, a i onaj koga piješ, neka nas se sjeti.

Privuci nas k sebi, uzvišeni oče, da bismo trčali za mirisom tvojih pomasti mi koje gledaš mlake od nerada, mlitave od lijenosti, polužive od nemara! Malo te slijedi već nesigurnim tragom. Zrake tvoga savršenstva oslabljena oštrina bolesnih očiju ne podnosi...

Sjećaj se, oče, svih svojih sinova koji su izloženi neizrecivim pogiblima; ukoliko izdaleka slijede tvoje stope, ti presveti, savršeno znaš. Podaj snage da se odupiru; očisti ih da sjaju; obraduj ih da uživaju. Izmoli da se na njih izlije duh milosti i molitve da bi posjedovali pravu poniznost kakvu si ti imao; da bi opsluživali siromaštvo koje si ti obdržavao; da bi zaslužili onu ljubav kojom si ti uvijek ljubio Krista Propetoga, koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje u sve vijeke vjekova. Amen." (03).

BILJEŠKE

(01) 1Čel 8:464-465.

(02) OS 85:1782.

(03) 2Čel 221-224:817-820.

KRATICE

AP - Anonymus perusinus (Nepoznati perudinač)

BL - Blagoslov bratu Leonu

CV - Cvjetići

ČM - Časoslov Muke Gospodinove

1Čel - Toma Čelanski, Prvi životopis sv. Franje (Vita prima)

2Čel - Toma Čelanski, Drugi životopis sv. Franje (Vita secunda)

3Čel - Toma Čelanski, Knjiga o čudesima

4Čel - Toma Čelanski, Životopis (Legenda) sv. Klare

Lm - Sv. Bonaventura, Legenda minor (Kraći životopis sv. Franje)
LM - Sv. Bonaventura, Legenda maior (Opširniji životopis sv. Franje)
LP - Legenda perugina (Peruđinska legenda)
MA - Molitva "Absorbeat"
MK - Molitva pred križem
NPr - Nepotvrđeno pravilo
OKI - Oporuka sv. Klare
ON - Tumačenje Očenaša
OP - Opomene
OR - Oporuka sv. Franje
OS - Ogledalo savršenosti (Speculum perfectionis)
1P - Pismo svim vjernicima I
2P - Pismo svim vjernicima II
PA - Pismo sv. Franje sv. Antunu Padovanskom
PBr - Pismo općem saboru braće (Pismo svoj braći)
PBL - Pohvala Bogu (za brata Leona)
PČ - Pohvale Bogu za svaki čas
PE - Pravilo za eremitski život (Pravilo za samotišta)
PK - Pohvale krepostima
PiK - Pismo sv. Klare
1Pkl - Pismo klericima (prva redakcija)
2Pkl - Pismo klericima (druga redakcija)
1Pku- Pismo kustosima I
2Pku- Pismo kustosima II
Pkl - Pravilo sv. Klare
PLe - Pismo bratu Leonu
PM - Pohvale Majci Božjoj
Pmi - Pismo ministru
PPr - Potvrđeno pravilo
PS - Pjesma stvorova
PUN - Pismo upraviteljima naroda
PUT - Pjesma utješnica sv. Franje Klarisama
PV - Posljednja volja sv. Franje sv. Klari
SvS - Sveti savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom
TD - Legnda trojice drugova

KAZALO TEMA

Anđeli: F. ih štuje: 178.

Biskup: F. iskazuje poštovanje biskupu kad dođe u neku biskupiju: 41; moli dopuštenje od biskupa prije nego li će primiti neko "mjesto" u nekoj biskupiji: 41; želi zavisiti o biskupu u svom propovijedanju: 41; F. i biskup iz Imole: 42; F. poslušnost biskupima: 41; biskupi poštuju i ljube F: 43.

Biskup asiški: F. se rado pojavljuje pred njim: 41; boji se da će F. napustiti njegov grad: 43; miri se s gradonačelnikom: 186.

Bližnji: ljubav prema bližnjemu:.

Bog: je otac, brat i zaručnik:; je najviše dobro: 165; F. ga ljubi:; braća također: 169-171; F. traži njegovu volju: 119; poštuje njegovo ime: 169; F. i braća ga hvale:117-118; vodi F.: 165; na izvanredan način pomaže F.: 171.

Bogataš koji se nije pokajao: njegova smrt: 139.

Bogorodica: vidi Majka Božja.

Bolesnici: F. ih ljubi: 64; braća ih ljube: 64-65.

Bolesti: F. bolesti: 216-218; bolest očiju: 218; F. strpljivo podnosi bolesti: 218-219.

Božić: F. i Božić: 20; Božić je blagdan i za životinje: 20; Božić u Grecciu: 20-21.

Braća: postavljaju zapreke F.: 67; prisiljavaju ga da se zahvali na svojoj službi: 67-68; F. moli za braću: 119.

Bratstvo: svojstvo F. života: 56 - uvod; F. osniva bratstvo:56; bratstvo je nužno za Franjevce: 57; život bratstva: 57-58; posvjedočeno je habitom jednakim za sve: 58-59; u prilog mu idu kapituli: 59-62; podržava ga ljubav: 62-64.

Crkva: F. joj je vjeran: 38-39; poslušan i podložan njezinim nogama: 39-41; F. njezinom pomoći čita Evanđelje: 18 - uvod.

Cvijeće: F. ga voli: 20.

Časoslov božanski: i F.: 116-117; Časoslov Muke što ga je sastavio F.: 22-23.

Četrdesetnica: vidi Post.

Čistoća: F. i čistoća: 127; F. čistoća: 128; čistoća prve braće: 128.

Čudesna: na F. grobu: 189.

Duh Sveti: F. je pažljiv prema njegovim nadahnućima: 167-168; Duh Sveti u životu braće: 168.

Đavao: vidi Zloduh.

Euharistija: F. poštovanje i pobožnost prema Euharistiji: 23; F. ne šteti na troškovima u euharistijskom kultu: 23; misa i pričest: 23; stvarna prisutnost: 23-24; euharistijski kult: 24; braća i Euharistija 25.

Evandjelje: F. život nadahnut Evandjeljem: 18; F. poštuje evanđeoski tekst: 34; čita Evandjelje: 35; F. živi Evandjelje: 35; Evandjelje određuje F. zvanje: 33; navješćuje svete rane: 34; pripravlja ga na smrt: 34; F. pjeva Evandjelje na kapitulu: 41 i u Grecciu: 21.

Franjevački svjetovni Red: svoje početak duguje F. propovijedanju: 97.

Gozba: vidi post.

Gradonačelnik asiški: pomiren s biskupom: 186.

Greccio: jaslice: 21; osuđuje svečano postavljeni stol: 73 - uvod.

Grešnici: treba ih ljubiti: 185; ljubav prema braći koja su sagriješila: 65; F. moli za grešnike: 120.

Gubavci: F. i gubavci: 184-185.

Habit: pustinjački: 58; apostolski: 58; svjedočanstvo bratstva: 58-59.

Ismjehivanje: rođeni brat ga ismjehuje F.: 187.

Ispovijed: F. i braće: 206.

Istina: i malenost: 70.

Ivan Krstitelj: F. ga štuje: 179.

Jaganjci: F. ih voli: 196.

Jakoba dei Settesoli: i F.: 132.

Jaslice: u Grecciu: 20-21.

Jednostavnost: izričaj malenosti: 80.

Kanonizacija: F.: 189-190.

Kapitul: bitna sastavnica života bratstva: 59; susret braće s F.: 59; generalni: 59; provincijalni: 59-60; samostanski: 60; čas zajedničke molitve: 60; radosna svetkovina obitelji: 60; prigoda za biranje ministara: 59 i 61; prilika za oblikovanje zakona: 60 i 61; prigoda za slanje braće na sve strane: 61.

Kardinal zaštitnik: jamac evanđeoske vjernosti: 35; obrazloženje njegova traženja: 41; njegove uloge: 39; posjećuje braću na kapitolu: .

Klara (sveta): njezino zvanje i F. propovijedanje: 97; brat F. i sestra Klara: 129.

Kontemplacija: F. je voli: 120-121; po savjetu sestre Klare i brata Silvestra u nedoumici izabire propovjednički život a ne kontemplativni: 85.

Korizma: vidi Post.

Krist: F. i Krist: 18 - uvod; F. i dijete Isus:20-21; F. i raspeti Isus:21-23; Krist govori F.: 21; F. ljubav prema Kristovu čovještvu: 19; F. suobličenje s Kristom: 26; F. otkriva Krista u stvorovima: 20; štovanje Euharistije:23-26; Krist ljubi F.: 20.

Križ: njegova otajstva u F. životu: 22-23.

Ljubav: prema Bogu: 169-171; prema bližnjemu: 182-183; grešnicima: 185; siromasima: 183-184; bolesnicima: 64-65; gubavcima: 184-185; neprijateljima: 186.

Ljubav majčinska: F. prema braći: 62; braće međusobno: 62-63.

Majka Božja: F. i Majka Božja: 175; siromaštvo Majke Božje: 176; nasljedovanje Majke Božje: 176-177.

Malenost: svojstvo franjevačkog života: 73-81; njegov evanđeoski temelj: 73 - uvod; F. malenost: 74-76; malenost prve braće: 76-78; izražena u prošnji: 78-80; očitovana jednostavnošću: 80; ne isključuje: istinu: 81; spojena s upornošću: 181.

Marija: vidi Majka Božja.

Marija Anđeoska (Sveta): mjesto koje F. ljubi: 176-177; braća ga moraju ljubiti: 177.

Mir: predmet F. propovijedanja: 91.

Misa: svagdanja misa: 23; F. želi samo jednu misu za bratstvo: 57; voli joj biti nazočan i onda kada je bolestan: 23.

Misije: F. misionar: 88; prva braća misionari: 89.

Moći svetaca: F. ih štuje: 179.

Molbe: vidi Zaluge.

Molitva: F. čovjek koji je postao molitvom: 115; Božanski časoslov: 116; molitva prve braće: 116-117; molitva zahvaljivanja i pohvale: 117; prosbena molitva: 119; F. ponašanje u molitvi: 120; molitva i propovijedanje: 95; zajednička molitva: 122; molitva i rad: 145.

Mrtvenje: F. mrtvenje: 209; mrtvenje vlastite sebičnosti: 210; mrtvenje osjetila: 210- 211; mrtvenje i razboritost: 212.

Mučeništvo: F. ga želi: 170.

Namještaj: siromašan: 142.

Napasti: vidi Zloduh.

Nasljedovanje: Krista: 26-27; Majke Božje: 176; svetaca: 178.

Nedostatci: F. priznaje svoje nedostatke: 74-75.

Neprijatelji: ljubav prema njima: 186.

Novac: braći nije dopušten: 140 i 143; F. ga prezire: 143-144.

Oči: mrtvenje očiju: 128; bolest očiju: 218.

Odlučnost: ne isključuje poniznost: 81; u obrani Pravila 80.

Ogovaranje: F. ga odurava: 63-64.
Osjetila: mrtvenje osjetila: 210; budnost nad njima da bi se očuvala čistoća: 127.
Papa: F. odanost papi: 39; papa potvrđuje Pravilo: 39.
Petar (sveti): F. ga ljubi i štuje: 178-179.
Pjesma stvorova: 195.
Pjevanje: očitovanje veselja: 108-109.
Pogani: ljubav prema poganima: 185.
Poglavar: F. poglavar: 156; franjevački poglavar;; poglavari mu se suprotstavljaju: 67.
Pokojnici: F. želi mjesto gdje će biti sahranjena umrla braća: 64; želi da se moli za pokojnike: 64.
Pokora: predmet F. propovijedanja: 90.
Poniznost: vidi Malenost.
Porcijunkula: vidi Marija Anđeoska (Sveta).
Posao: vidi Rad.
Poslušnost: franjevačka poslušnost: 153; F. poslušnost: 155; poslušnost prve braće: 155-156; odgovorna poslušnost: 155; slijepa poslušnost: 156.
Post: mrtvenje s obzirom na gozbe:210-211; F. posti četrdesetnice više puta godišnje: 211 ; post i molitva: 122.
Pravilo: Pravilo i Evanđelje: 47; Pravilo iz 1209.: 48; njegovo odobrenje:39-40; razvoj Pravila: 49; Pravilo iz 1221.: 49-50; Pravilo iz 1223. 50; braća ga žele izmijeniti: 50; F. ga uporno brani: 50; njegova vrijednost: 50-51.
Prebivališta: siromašna: 140-142.
Pričest: savjetuje kako da se pričešćuje: 24; F. se često pričešćuje: 24; možda svaki dan: 24.
Prijatelji iz mladosti: i F. brat: 186-187.
Primjer: propovijed dobra primjera: 95; primjer F. poglavara: 156.
Propovijedanje: osobina F. života: 85-89; F. u propovijedanju pomaže Duh Sveti: 169; razlog F. propovijedanja: 89; pokora predmet F. propovijedanja: 90; mir predmet F. propovijedanja:90; nacrti F. propovijedanja:91-92; metodologija F. propovijedanja: 93-96; uspješnost F. propovijedanja: 96-98; propovijedanje i dobar primjer: 94; propovijedanje i crkvena vlast: 95; propovijedanje i molitva: 95; propovijedanje i studij: 146.
Prorok: F. prorok: 169.
Prosjačenje: vidi Prošnja.
Prošnja (milostinja): izraz malenosti: 77-80; F. želi živjeti proseći milostinju:77-78; potiče braću da idu prositi milostinju: 78; braća

odlaze u prošnju: 79; vrijednost prošnje: 79; prošnja uzrokovana potrebom: 79.

Providnost božanska: u F. životu: 165-167; 171.

Proždrljivost: vidi Post.

Ptice: F. propovijeda pticama: 87-88; F. voli ptice: 196-197.

Rad: F. radi: 145; F. potiče na rad: 145; prva braća i rad: 146; nagrada za rad: 146; intelektualni rad: 146-147.

Radost: vidi Veselje.

Raj zemaljski: F. ga ponovno našao: 199.

Rane (svete): pripremljene: 27; utisnute: 27-28; skrivane: 28; brojni svjedoci im se divili za F. života i poslije njegove smrti: 28-29; uzrok boli: 218.

Rastresenosti: F. ih izbjegava: 123.

Razboritost u mrtvenju: preporuča je braći: 192-193; ne primjenjuje ju na sebe: 193.

Relikvije: vidi Moći svetaca.

Samoća: F. je traži: 120.

San: vidi Viđenje.

Saraceni: F. i braća ih evangeliziraju: 88.

Siromasi: F. ih ljubi: 183; želi da se braća odreknu svega u korist siromaha: 184.

Siromaštvo: Kristovo siromaštvo temelj franjevačkog siromaštva: 139; siromaštvo Majke Božje: 176; F. i siromaštvo: 135; F. brani siromaštvo pred papom: 39; siromaštvo razlog sukoba među braćom: 67; F. umire u siromaštvu: 137; preporučio ga je braći: 137; siromaštvo prve braće: 137; franjevačko siromaštvo: 137-140; zahtijeva različita odreknuća: 138; siromaštvo u prebivalištima: 141; u namještaju: 142; u odjeći: 142-143; siromaštvo i novac: 143; siromaštvo i rad: 144.

Slika: F. moralna i tjelesna slika: 225; slika Franjevca: 225.

Smrt: F. vedro očekuje smrt: 222; pjevajući dočekuje smrt: 222-223.

Sprovod: F. sprovod: 189.

Stigme: vidi Rane svete.

Strogoća F.: prema samome sebi: 213.

Stvorovi (stvorenja): F. ljubav prema njima: 194-195; Pjesma stvorova: 195; ljube F.: 198; pokoravaju se F.: 198; F. ljubi živa stvorenja: 195-197; F. ljubi neživa stvorenja: 197-198.

Studij: njegova potreba za F. i za braću: 146.

Sultan: F. pred njim propovijeda: 89; divi se F. siromaštvu: 139.

Suobličenje: F. s Kristom: 26-28.

Suprotstavljanja: braće F.: 66; F. suprotstavljanja svladava strpljivošću: 67.

Sveci: F. ih štuje:178.

Svećenici: F. ih cijeni i poštuje: 42; zavisnost o svećenicima u propovijedanju: 42; F. savjeti svećenicima: 25; svećenici poštuju F: 43.

Suprotstavljanja: braće F.;; F. ih svladava strpljivošću:.

Tau: slovo kojim se F. često služi: 22.

Tijelo: mrtvenje t.:210-212; zadovoljavanje njegovih potreba: 212-213.

Šutnja: F. je želi: 211.

Večera (posljednja): F. podsjećanje na nju: 24.

Veselje: svojstvo F. života:103-109; F. uvijek veseo čovjek: 104-105; veselje prve braće: 106; temelji veselja: 107-109; očitovanja veselja: 109.

Viđenje: oružja: 166; u Spoletu: 166; žene koja je imala kraljeve sinove u pustinji: 39; palme koja raste:39; stabla koje F. savija: 39; Laterana koji se ruši: 40; male i crne kokoši: 40; ogromnog zmaja: 86; evanđeoske hostije: 47; rijeke koju neka braća ne mogu preplivati: 140.

Vlasništvo privatno: njegove granice: 184.

Volja Božja: F. je traži u molitvi: 119; F. je izvršava: 170-171.

Zahvaljivanje: predmet. F. molitve: 117-119.

Zasluge: F. ih skriva: 75.

Zloduh: napastuje F.: 204; F. ga pobjeđuje: 205.

Zvanja: zvanja u prvom Redu i propovijedanje: 97.

Žene: F. i žene: 128; treba im pristupati razborito: 127.

Život zajednički: 56-58.

Životinje: F. ih voli: 195; vole F.: 198; slušaju F.: 198.